

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 21 november justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2024/25:16 för tisdagen den 10 december i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från skatteutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2024/25:262

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:262 Missbruk av arbetstillstånd
av Patrik Lundqvist (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av migrationsministern
Johan Forssell inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 31 januari 2025.

Stockholm den 11 december 2024

Justitiedepartementet

Johan Forssell (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialutskottet:

RiR 2024:23 Tillsynen över medicintekniska produkter – prioriteringar, genomförande och uppföljning

§ 5 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2024/25:UFöU2
Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025 (prop.
2024/25:22)
föredrogs.

Anf. 1 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! I dag inleder vi kammarens arbetsplenium med att debattera sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande om svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025. Med denna debatt och det betänkande vi överlämnat till kammaren skriver vi också historia. Jag välkomnar därför att såväl utrikesministern som försvarsministern närvarar i dag. Jag vill också inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i sin helhet och avslag på samtliga reservationer.

Sverige är numera allierad i Nordatlantiska fördragsorganisationen och därmed också en del av Natos avskräckning och försvar, såväl konventionellt som icke-konventionellt. Avskräckning är ett koncept som bygger på att vi har så stark förmåga att åsamka en potentiell fiende skada att vederbörande väljer att inte angripa oss eller våra allierade. Det är förnuftigt och betydligt mer effektivt än att en väpnad konflikt bryter ut.

I Sverige har vi tidigare resonerat på samma sätt som Nato men i stället talat om tröskelförmåga och om att vårt försvar ska vara utformat så att en angripare inte ska anse det vara värt ansträngningarna att anfälla Sverige. Konceptet om avskräckning är således inte nytt för oss. Det nya är framför allt att vi gör detta som medlem av en försvarsallians och att vi gör det utomlands.

Herr talman! I egenskap av det sammansatta utskottets ordförande vill jag tacka alla ledamöter för era insatser under behandlingen av detta betänkande och i synnerhet för ansträngningarna att uppnå samsyn gällande frågan om information till riksdagen, som det i frågor som dessa är en fördel om det råder någorlunda samförstånd kring, oavsett och oberoende av regeringens sammansättning över tid – särskilt då det är riksdagen som är högsta beslutande organ och regeringen det verkställande organet. Detta är för övrigt en grundlagsfäst ordning även om man mot bakgrund av medierapporteringen under hösten kunnat tro att saken varit klar redan före riksdagens godkännande. Men så, mina vänner, är alltså inte fallet.

Utskottet tillstyrker regeringens proposition om Sveriges bidrag till Natos samlade avskräckning och försvar i det nordatlantiska området och avstyrker samtidigt motionen från Vänsterpartiet. Den väg som regeringen föreslår innebär inte bara en formell förpliktelse utan också ett starkt och nödvändigt engagemang för säkerheten i vårt eget land och för alliansens stabilitet. Genom att stå enade i vårt åtagande visar vi att vi inte bara är en passiv åskådare utan också en aktiv och pålitlig allierad, i synnerhet i vårt eget närområde.

Om en allvarlig försämring av läget skulle motivera beslut om att förstärka det svenska bidraget ska riksdagen skyndsamt få information och, om det behövs, fatta nya beslut. Utskottet betonar att det i sådana situationer är av största vikt att riksdagens behov av insyn och inflytande inte bara tillgodoses utan också säkerställs genom en skyndsamt återkoppling.

I detta avseende understryker också utskottet vikten av den förtroende-
fulla relationen mellan riksdag och regering, där vi tillsammans ansvarar
för att hålla Sverige starkt och stabilt, liksom vår del av alliansen. I ett
skarpt läge kan detta innebära att regeringen återkommer till riksdagen för
att hemställa om mandat för eventuella ytterligare bidrag.

Herr talman! Vi föreslår i detta betänkande att riksdagen medger att
regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av markförband, spe-
cialförband och amfibieförband om högst 1 200 personer, högst 6 örlogs-
fartyg med tillhörande personal och högst 24 stridsflygplan med tillhö-
rande personal till förfogande till och med den 31 december 2025 för att
bidra till Natos samlade avskräckning och försvar av det nordatlantiska
området.

Det vi nu debatterar är specifikt planerad förläggning av svensk trupp
i Lettland. Detta gör oss och våra allierade säkrare. Som talesperson för
Sverigedemokraterna är jag också positiv till att det försvars- och säker-
hetspolitiska samarbetet i Norden och Östersjöområdet förstärks – en am-
bition vi drivit länge, långt före det svenska Natomedlemskapet. Nu blir
detta verklighet, dessutom med en annan styrka än tidigare.

Svensk assistans till vårt östra grannskap är heller inget nytt. Sedan
1990-talet har vi haft ett omfattande samarbete med de baltiska staterna.
Utgångspunkten för det var att Ryssland drog tillbaka sina ockupations-
trupper och Baltikum behövde bygga upp sin egen försvarsmakt. Sverige
bidrog då med en inte oansenlig del försvarsmateriel, som nu dessutom
delvis kunnat överföras till Ukraina genom de baltiska staternas generösa
militära stöd till landet.

Herr talman! Trovärdigheten i avskräckningen och försvaret av Sve-
rige och Nato är avgörande för att hålla illasinnade antagonister stången i
det svåraste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Det bidrag
vi nu diskuterar kommer att vara ett substantiellt stöd, vilket är bra. Sverige
ska bidra med väl utbildade förband, i tillräcklig numerär. Därför är det nu
liggande förslaget väl avvägt. Svensk trupp på plats kommer också att
kunna öva med allierad trupp, vilket naturligtvis möjliggör att vår förmåga
höjs ytterligare.

Vi kommer också att kunna verka inom ett integrerat operationsområde
runt Östersjön och inte begränsas i vår samverkan med allierade stater.
Detta underlättar naturligtvis försvaret av vårt eget land, vårt närområde
och alliansen som helhet genom att försörjningsleder kan säkras gemen-
samt och interoperabilitet – säg det ordet snabbt tio gånger – delvis övas i
fredstid.

Herr talman! Denna nya uppgift för försvaret ställer naturligtvis ytter-
ligare krav på Försvarsmakten, som redan i dag befinner sig i ett ansträngt
läge med en kraftig upprustning samtidigt som stödet till Ukraina tar stora
resurser. Bedömningen är emellertid att den framskjutna baseringen kom-
mer att bidra till stabiliteten i vårt närområde och är nödvändig med tanke
på det hot som inte minst Ryssland utgör i dag. Den är också en konse-
kvens av det alla i denna kammare är överens om, nämligen att det säker-
hetspolitiska läget är allvarligt.

Därtill är det i sammanhanget viktigt att understryka att detta är en
fråga som är större än enbart denna insats. Behovet av att hela samhället
ställer upp och stöder säkerhetspolitisk framåtanda och Försvarsmakten i
denna ansträngda situation kan inte heller nog understrykas. Arbetsgivare,

oberoende av om de finns i privat eller offentlig sektor, behöver se positivt på att anställda engagerar sig i Försvarsmakten. Ska vi lyckas med att bevara friheten, vara herrar i eget hus och stödja andra behöver hela samhället ställa upp.

Herr talman! Jag förstår att det kan finnas en oro för vad det innebär att Sverige nu som Natoallierad deltar aktivt i alliansens försvar och avskräckning. För dem av er som tänker att krigsriskerna eller annat nu ökar vill jag påminna om att Nato under hela sin existens lyckats med huvuduppgiften, nämligen avskräckning. Vid en historisk jämförelse är det tydligt att tiden när Nato funnits och utvidgats har varit en tid då dess medlemmar kunnat bevara fred och frihet. Jämför man med tiden före Nato inser man att det var en tid av återkommande krig bland flera av de stater som nu ingår i alliansen.

Nato är heller ingen överstatlig organisation, som ni vet, utan bygger på konsensus. Sverige kommer alltså inte att tvingas delta i något vi inte själva beslutar om även om vi träder in med det så kallade 360-gradersperspektivet – att vara en del av alliansen som helhet.

Herr talman! Slutligen vill jag rikta mig till Försvarsmaktens soldater, sjömän, flygare och civilanställda, som nu kommer att ta sig an ett mycket viktigt uppdrag. Vi är oerhört stolta över er insats och det ni har åstadkommit under er tid i Försvarsmakten och över att ni både verkställer upprustning och stöd till Ukraina och nu blir en del av detta. Uppdraget vi nu beslutar om kommer att innebära ytterligare krav på er, och det är vitalt att klara av dessa.

För att detta ska ske behöver verksamheten präglas av resultatnriktad pragmatism, och jag tror att den inte minst administrativa skottfältsröjning som nu genomförs i Försvarsmakten är av godo och helt nödvändig för att resurser ska kunna frigöras för just detta kärnuppdrag. Krisens och krigets krav är tydliga i det läge Sverige i dag befinner sig i. Vi behöver alla koncentrera oss på vad som är viktigt på riktigt för att stärka försvaret av oss och våra allierade.

Jag vill önska dem som kommer att stationeras i Lettland ett stort lycka till. En del av oss här har besökt basen ni kommer att tillbringa mycket tid på. Jag är övertygad om att det kommer att bli en tid av utmaningar men också en utvecklande tid, då ni blir väl omhändertagna. Tiden där kommer att ge er stora rikedomar och möjligheter till kompetensutveckling för Försvarsmakten som helhet.

Med detta, herr talman, yrkar jag återigen bifall till utskottets förslag i sin helhet och avslag på samtliga reservationer. Om vi inte får tillfälle till det senare vill jag också önska herr talmannen, talmanspresidiet och samtliga ledamöter en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Anf. 2 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! När Ryssland den 24 februari 2022 inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina förändrades hela den säkerhetspolitiska miljön. Ryssland gjorde det tydligt att man inte längre respekterar den regelbaserade världsordningen. Den säkerhetspolitiska miljö vi nu har att förhålla oss till är inte den vi önskade, men detta är den verklighet vi har att förhålla oss till. I över 1 000 dagar har nu Ukraina kämpat mot Ryssland för sin frihet. Det är en kamp som även handlar om oss och vår frihet.

Herr talman! Den 7 mars i år blev Sverige medlem i Nato. Att gå med i Nato var ingenting vi socialdemokrater tog lätt på. Det är ett beslut som förpliktar samtidigt som det ger Sverige viktiga säkerhetsgarantier. Med medlemskapet i Nato kommer ansvar att tillsammans med de andra Nato-länderna arbeta för den gemensamma säkerheten.

Dagens beslut handlar om just detta: att bidra till det som kallas för Natos avskräckning och att genom att kontinuerligt uppvisa en trovärdig militär förmåga signalera att vi är beredda att försvara oss. Beslutet innebär att vi aktivt deltar i det gemensamma arbetet med att öka säkerheten i vårt närområde.

Dagens beslut innebär att vi från svensk sida kommer att bidra till Natos avskräckning och försvar i fyra delar.

Den första och mest omfattande delen, sett till antalet personer, handlar om att vi ska bidra med upp till en bataljon till Natos multinationella brigad i Lettland, som kallas FLF Lettland. Det är en komplett bataljon med förstärkningsresurser som ska vara baserad utanför Riga i Lettland och kunna verka i hela Baltikum.

Den andra delen handlar om att under 2025 bidra till Natos stående marina styrkor.

Den tredje delen handlar om att delta i Natos integrerade robotförsvar genom deltagande i det som kallas Nato Air Policing.

Den fjärde och sista delen handlar om att Sverige under året ska kunna bidra till andra fredstida operationer och aktiviteter som syftar till att upprätthålla Natos samlade avskräckning.

Sammanfattningsvis omfattar beslutet att vi ställer markförband, specialförband och amfibieförband om högst 1 200 personer, högst 6 örlogsfartyg med tillhörande personal och högst 24 stridsflygplan med tillhörande personal till förfogande för att bidra till Natos samlade avskräckning och försvar av det nordatlantiska området. Syftet med bidraget är som sagt att bidra till Natos samlade avskräckning och försvar. Med den säkerhetspolitiska verklighet vi har att förhålla oss till är det dock viktigt att vi är tydliga med att de svenska delbidragen till FLF Lettland och Natos stående marina styrkor ska kunna övergå till försvar om det sker ett väpnat angrepp mot en allierad. Detta är en del i det bemyndigande vi har att besluta om.

Herr talman! Ur ett svenskt perspektiv är det ett omfattande bemyndigande vi har att fatta beslut om. Det är en ny verklighet vi har att förhålla oss till. Ryssland har skapat en ny verklighet.

Socialdemokraterna står bakom beslutet att i enlighet med regeringens förslag bidra till Natos avskräckning och försvar. Med detta beslut kommer ett stort ansvar. Det är ett stort antal soldater, sjömän, officerare och annan personal som kommer att få i uppdrag att delta i Natos verksamhet. Det är vi i riksdagen som beslutar att de ska utföra dessa uppgifter, och därmed är det av yttersta vikt att vi håller oss informerade om deras uppdrag.

Det är dessutom första gången vi fattar den här typen av beslut. Som nytt medlemsland i Nato är det här första gången Sverige beslutar om bidrag till Natos avskräckning och försvar. Att det är vi i den folkvalda riksdagen som fattar beslutet är en oerhört viktig ordning, vilket min kollega Heléne Björklund kommer att återkomma till senare i debatten.

Att riksdagen kontinuerligt informeras om bidraget är viktigt både utifrån det bemyndigande vi beslutar om här i dag och utifrån de bemyndig-

anden vi kommer att besluta om framöver. Det är därför glädjande att utskottet har mött oss när det gäller vårt förslag att utrikes- och försvarsutskottet minst en gång i kvartalet ska få information av regeringen om det svenska bidraget. Det var denna ordning vi hade under förra mandatperioden, och i och med betänkandet blir det även ordningen framåt.

Herr talman! För 24 år sedan antog FN en historisk resolution om kvinnors roll i kris och konflikt. Det var resolution 1325, som kom att lägga grunden för det som skulle utvecklas till agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Mycket har hänt sedan resolutionen antogs, och inte minst Nato arbetar aktivt med frågan om kvinnor, fred och säkerhet.

Senast i somras uppdaterades Natos policy i frågan. Det är en på många sätt bra och omfattande policy som klargör hur man inom Nato ska arbeta med agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Tyvärr innebär en policy inte att målet är uppnått. Policyn är ett verktyg, men det är upp till organisationen och medlemsländerna att leva upp till den. I Natos policy står att det primära ansvaret att implementera den globala WPS-agendan ligger på nationerna.

Vi har en lång väg kvar för att leva upp till åtagandena i resolution 1325 och de efterföljande resolutionerna. Om det är någonting nutiden ständigt påminner oss om är det, om vi ska ärliga, att utvecklingen för kvinnor kan ta stora steg bakåt på bara några dagar. Kvinnor och flickor är fortfarande lika utsatta i konflikter. Sexuellt våld används som vapen, och runt beslutsborden sitter fortfarande nästan bara män.

Från Ukraina har det sedan början av invasionen kommit fasansfulla rapporter om hur ryska soldater våldtar kvinnor och flickor och om hur sexuellt våld blir en del av krigföringen. Men det är inte bara i den rena krigföringen som kvinnor blir utsatta. Flera organisationer vittnar om att kriget förstärker skadliga könsroller och att det könsbaserade våldet i Ukraina har ökat. Detta är inget unikt för just Ukraina – forskning visar att övergrepp och våld i nära relationer tenderar att öka i krig och konflikt. För kvinnor och barn som tvingas på flykt finns dessutom ytterligare en stor utsatthet.

Vi har en lång väg kvar för att leva upp till agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Det är därför arbetet måste vara med oss i vartenda beslut. Socialdemokraterna menar att det inte räcker att hänvisa till handlingsplaner, utan vi måste hela tiden – och hela vägen – säkerställa att de efterföljs. Vi kan inte luta oss tillbaka och säga att det är inkluderat i Natos policy.

När vi deltog i FN:s militära insats i Mali var det självklart för oss att inkludera kvinnor, fred och säkerhet i både propositionen och riksdagsbeslutet, trots att det är FN som har antagit de resolutioner som ligger till grund för agendan om kvinnor, fred och säkerhet. Det borde vara lika självklart i det här beslutet.

Sverige ska vara drivande i att se till att man verkligen lever upp till agendan. Det räcker inte att vara positiv till att den finns, utan Sverige ska vara drivande i dess genomförande. Detta borde vara en självklar del i beslut om militära bidrag. Vi anser att riksdagen genom ett tillkännagivande bör rikta en tydlig uppmaning till regeringen att säkerställa att agendan för kvinnor, fred och säkerhet ska genomsyra och vara en integrerad del av det svenska bidraget till Natos avskräckning och försvar. Jag vill därför yrka bifall till reservation 2.

Herr talman! Det åtagande Sverige nu tar på sig för att bidra till Natos avskräckning och försvar bygger på ett stort antal soldater, officerare, sjömän, piloter och andra av Försvarsmakten anställda. Utan dem har Sverige inget bidrag.

Det är svenskar som genom sin anställning i Försvarsmakten och sin vilja att bidra till allas vår säkerhet för en tid lämnar sin vardag i Sverige, lämnar sin vardag på hemmaplan, för att arbeta för allas vår gemensamma säkerhet. Utan dem hade det här inte varit möjligt.

Men det är inte bara utan dem det inte hade varit möjligt. Att de kan åka bygger på att det finns människor som kliver in här hemma och får vardagen att fungera: partner, barn, föräldrar, vänner och kollegor.

Jag vill därför avsluta med att rikta ett tack till alla er som själva kommer att vara en del av det svenska bidraget men även till alla er hemmahjältar som gör det möjligt för dem att delta.

(Applåder)

Anf. 3 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Utskottet föreslår att riksdagen medger att regeringen ställer en väpnad styrka bestående av markförband, specialförband och amfibieförband om högst 1 200 personer samt högst 6 örlogsfartyg med tillhörande personal och högst 24 stridsflygplan med tillhörande personal till förfogande för att bidra till Natos samlade avskräckning och försvar av det nordatlantiska området.

Herr talman! Vi står inför ett historiskt beslut som är både strategiskt och symboliskt och som förpliktar oss att ta ansvar – för vårt land, för vårt närområde och för den europeiska säkerhetsordningen.

Propositionen som regeringen lagt fram, *Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025*, är ett uttryck för viljan att vara en aktiv och pålitlig medlem i Nato och för vår övertygelse att Sverige gör Nato starkare och att Nato gör vårt närområde säkrare.

Jag vill här betona betydelsen av solidaritet och samarbete och visa på vikten av Sveriges aktiva roll i säkerhetsarbetet. Med det här beslutet visar vi tydligt att Sverige är en pålitlig och handlingskraftig partner. Vi står axel mot axel med våra allierade i en tid då säkerheten i vår region är hotad.

Sveriges bidrag till FLF Lettland är en konkret åtgärd för att bidra till ett starkare och säkrare Europa. Det stärker inte bara Lettlands försvarsförmåga utan även vår gemensamma säkerhet och inte minst det militära samarbetet i Östersjöregionen. Det är vårt ansvar som en del av den europeiska gemenskapen att agera både kraftfullt och resolut.

Herr talman! Det är allvarstider. Hotet mot vår gemensamma säkerhet har blivit alltmer påtagligt, och som medlem i Nato är det Sveriges plikt att bidra till den kollektiva säkerheten.

Vi gör detta i en tid då hotet från Ryssland är reellt. Efter Rysslands folkrättsvidriga och fullskaliga invasion av Ukraina har vi bevittnat vad som händer när internationell rätt åsidosätts och när länder lämnas sårbara.

Nu krävs handlingskraft och uthållighet och klarsyntheten att inse att Ryssland inte kommer att ge sig förrän målet att utplåna Ukraina är nått. Ryssland vill skapa ett Europa som bygger på den starkes rätt, en ny världsordning.

Europa har genomlevt det här tidigare i historien, men vi ska inte tillbaka dit. Våra barn ska inte växa upp i ett sådant Europa. Därför är vårt bidrag inte bara en militär insats. Det är en signal om vår beslutsamhet att försvara friheten, demokratin och den internationella rättsordningen. Vi får inte glömma vad som stod på Putins valaffischer i det senaste så kallade valet: Rysslands gränser har inget slut.

Det är genom att vara stark och att vara stark tillsammans med andra som man förhindrar militär aggression. Det är med all tydlighet det enda språk som maktgalna diktatorer förstår. En råtta ger sig inte på en flock schäfrar, alldeles oavsett hur tjock råttan är.

Herr talman! Med detta beslut visar vi att Sverige inte bara förväntar sig säkerhet från alliansen utan också bidrar till dess styrka. Våra svenska styrkor är vältränade, moderna och kapabla. Sveriges styrkebidrag förstärker inte bara Natos förmåga utan ger också Sverige värdefull erfarenhet i samarbete och samverkan med våra allierade.

Natos strategi bygger på två pelare: avskräckning och försvar. Genom vår närvaro i Lettland bidrar vi till båda. Vi stärker försvarsförmågan på plats och skickar samtidigt en tydlig signal till Ryssland och andra potentiella hot att varje aggression mot ett Natoland är en aggression mot hela alliansen. När vi står tillsammans står vi starkare.

Herr talman! Låt oss inte underskatta allvaret i det här beslutet. Vi skickar svenska soldater till en potentiell konfliktzon, och vi gör det för att vi förstår vikten av att försvara våra värderingar. Frihet, jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter är inte självklarheter. De måste försvaras, ibland med styrka och beslutsamhet.

Vi gör också detta för framtida generationer, för att våra barn och barnbarn ska kunna växa upp i ett fredligt och stabilt Europa, och för att visa att Sverige är redo att ta sitt ansvar i en osäker värld.

Herr talman! Med det här beslutet befäster vi att vi är Nato. Vi är inte bara en medlem; vi är Nato. Låt oss stå fast vid detta historiska beslut med stolthet, med ansvar och med en klarsynt blick mot framtiden. Vi är numera klarsynta. Vi ser världen som den är, och med det som grund formar vi vår säkerhet.

Men, herr talman, detta historiska beslut hade inte varit möjligt utan det engagemang och de förberedelser som många redan har lagt ned.

Därför vill jag rikta ett varmt och hjärtligt tack till Försvarsmakten. Ni har grundligt förberett er för det här uppdraget. Genom noggranna övningar och strategisk planering har ni säkerställt att vårt bidrag kommer att vara effektivt och betydelsefullt. Sverige är i trygga händer med era insatser.

Tack också till alla er officerare, soldater och sjömän som har tränat och förberett er för att tjänstgöra i Lettland! Tack för ert engagemang och er professionalism! Ni visar mod och beslutsamhet genom att ta på er detta viktiga uppdrag, och ni gör oss alla stolta.

Tack också till era familjer, anhöriga och vänner! Ni är de kanske lite mer osynliga hjältarna i detta. Ert stöd, er styrka och ert tålamod gör det möjligt för våra soldater och sjömän och officerare att utföra sitt arbete. Ni bär ett stort ansvar hemma när de gör sin plikt, och vi vet att detta inte är en lätt börda. Jag vill uttrycka min djupaste tacksamhet för allas ert bidrag till vårt lands säkerhet.

När våra officerare, soldater och sjömän nu reser till Lettland gör de det för att försvara vår gemensamma säkerhet och våra gemensamma vär-

deringar. Vi är medvetna om de risker och utmaningar som detta uppdrag innebär, men vi är också övertygade om att de kommer att utföra det med den professionalism och stabilitet och det mod som kännetecknar Sveriges försvar.

Jag vill därför avsluta med att önska er ett stort lycka till. Vi ser fram emot att ni alla ska komma hem, stärkta av erfarenheten och redo för nya uppdrag. Tack för att ni försvarar oss!
(Applåder)

Anf. 4 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Hej, alla ni som lyssnar och tittar där hemma! I dag debatterar riksdagen ett unikt ärende. Det är Sveriges första plan för vad vi ska göra som Natomedlem. Det är utmärkt att vi får hantera den som en egen proposition med ett eget beslut och en egen debatt.

Förslaget från regeringen är att Sverige ska delta med fartyg i Natos marina bevakning och flygplan i det som kallas air policing. Vi kommer också att delta i Natos insats i Lettland. Vänsterpartiet står bakom detta med förbehållet att Sverige inte deltar i verksamhet som involverar kärnvapen, vilket mestadels berör den del av propositionen som handlar om den amerikanska så kallade Bomber Task Force. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nummer 1.

Vänsterpartiet är emot att svenska förband ska delta i övningsverksamhet som kan inkludera moment med kärnvapen. Vänsterpartiets ståndpunkt är att Sverige aldrig ska vara med och planera, förbereda eller öva användning av kärnvapen.

Sverige hade kunnat vara mycket tydligare med att vi inte kommer att tillåta kärnvapen på svenskt territorium. Våra grannländer Danmark och Norge gjorde uttalanden om kärnvapen i samband med att respektive land ansökte om Natomedlemskap och när de skrev sina så kallade DCA-avtal. Vänsterpartiet beklagar att regeringen inte gjorde det på samma sätt och att det inte kom sådana markeringar vare sig vid inträdet i Nato eller i DCA-avtalet. Att länder tävlar med varandra i kärnvapenupprustning ökar osäkerheten i världen. Det är inte ett vettigt sätt att bygga fred och trygghet.

Herr talman! Vänsterpartiet var emot att Sverige skulle gå med i Nato. Vi krävde en folkomröstning i frågan för att befolkningen skulle få säga sitt och beslutet skulle vara förankrat.

Natomedlemskapet är nu en realitet, och mycket av det svenska försvarets verksamhet kommer att ha en koppling till Nato framöver. Men Sveriges försvarsförmåga måste stå i centrum för den svenska försvarsplaneringen. Samtidigt ska vi vara en aktiv samarbetspartner för våra nordiska och baltiska grannländer. Vi ska ta gemensamt ansvar för försvaret av Östersjön, Västerhavet, Nordsjön och Arktis – vårt gemensamma närområde. Det är detta och inte planering av operationer i länder långt bort som ska prioriteras av Sverige.

Jag är nöjd med att partierna, under processen de senaste åren efter Rysslands fullskaliga och folkrättsvidriga invasion av Ukraina och under den långa och snåriga process som Natoansökan innebar, nu faktiskt har närmat sig varandra. Vi har en politisk enighet om att fokus ska vara arbete i vårt närområde och inte på Natooperationer eller Natoinsatser långt bort.

Herr talman! Det är samtidigt viktigt att Sverige framöver inte bara ser till Natos arbete och områden utan att vi också deltar i lämpliga FN-insatser för att bidra till global fred och säkerhet. Där har FN en otroligt viktig roll.

Herr talman! I propositionen föreslås att Sverige ska delta i en Natoinsats i Lettland som har planerats under en längre tid. De baltiska länderna gränsar direkt till Ryssland och har bett om permanent militär närvaro från andra länder, något vi anser att Sverige ska kunna bidra med. Övning och träning för detta har pågått i Skåne, och även annan planering av Lettlandsinsatsen har skett.

Svenska Soldathemsförbundet planerar sedan en tid ett soldathem på campen i Lettland. Soldathemmet är en plats för soldaterna att vila och återhämta sig och få en meningsfull fritid mellan jobbspassen. Det är en viktig plats för att livet när man deltar i en insats inte bara ska vara just jobb. Jag ser fram emot att besöka soldathemmet och att göra ett återbesök på campen, som Försvarsberedningen redan har besökt, någon gång framöver.

Internationella insatser, även i vårt direkta närområde, tar dock mycket resurser i anspråk. Det är viktigt att Försvarsmakten fortsätter att arbeta för att förbättra villkoren för de soldater och officerare som deltar i insatser och för att det arbete som också måste göras hemma kan fortsätta enligt plan. Framför allt är det viktigt att utbildningen av värnpliktiga kan fortsätta med hög kvalitet och tillräckligt många befäl trots att vi nu kommer att ha soldater och officerare utomlands.

Vänsterpartiet anser att internationella militära insatser framöver ska bemannas av anställd personal – inte värnpliktiga.

Herr talman! Jag vill, precis som mina kollegor, ta tillfället i akt att tacka alla svenska soldater som har varit ute och som ska åka ut på internationella insatser. Det innebär en mycket stor uppoffring för de enskilda men också för familj, anhöriga och vänner där hemma. Det är en lång tid att vara hemifrån, och det är en lång tid av träning och förberedelser innan man åker ut. Tack för era insatser!

Herr talman! Slutligen vill jag understryka betydelsen av att det i enlighet med regeringsformen är just riksdagen som fattar beslut om att sända svensk militär trupp utomlands i fredstid. Vänsterpartiet anser att detta ska gälla även när Sverige nu är medlem i Nato. Riksdagen har vid flera tillfällen under de senaste åren visat prov på att kunna agera snabbt vad gäller både beredning och beslutsfattande. Vi uppskattar mycket att regeringen har hållit riksdagens partier väl informerade under processen som lett fram till det här beslutet.

Anf. 5 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Hanna Gunnarsson för den konstruktiva ansats Vänsterpartiet haft i både försvarsutskottet och utrikesutskottet – och inte minst det sammansatta försvars- och utrikesutskottet – när vi behandlat den här propositionen, trots sitt initiala motstånd mot att Sverige skulle gå med i Nato.

Det är också viktigt att adressera det som Hanna Gunnarsson tar upp i sitt anförande och som är grunden för Vänsterpartiets reservation i betänkandet, nämligen frågan om att samla en gemensam styrka genom att bidra till alliansen – men att göra det på ett haltande vis. Tanken med Nato är ju

både avskräckning och försvar. Som jag uppfattar det vill Vänsterpartiet bidra i full utsträckning till försvarsdelen men stå utanför avskräckningsdelen som inte minst handlar om icke-konventionell avskräckning, alltså möjligheten att avskräcka potentiella antagonister genom kärnvapenplanering.

Vänsterpartiet hänvisar till Danmark och Norge som i en annan tid och ett annat sammanhang gjorde unilaterala deklARATIONER om att inte basera kärnvapen på sina territorier eller öva med sådana. De har dock inga förbehåll. Frågan är vilket alternativ Vänsterpartiet vill se till den kanske allra viktigaste formen av avskräckning om de inte vill att Natos kärnvapenplanering och kärnvapenövning ska fungera. Det är ju detta som till syvende och sist kommer att hålla antagonister som Ryssland stången. Viker vi här kommer avskräckningen att halta betänkligt.

Anf. 6 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kan inleda med att säga att jag tycker att det är otroligt viktigt att försvarspolitiken är konstruktiv och pragmatisk i det läge som vi och världen befinner oss i. Det har varit en lång process med både Försvarsberedningen och det sammansatta utskottet som gör att vi kan prata ihop oss om saker på ett väldigt bra sätt.

Vänsterpartiet är emot kärnvapen. Det är ingen nyhet. Vi vill att Sverige ska skriva under FN:s förbud mot kärnvapen. Vi vill att kärnvapnen ska försvinna från jordens yta. Det finns fruktansvärda exempel på vad som händer när man använder kärnvapen i världen och hur det påverkar befolkningen i generationer.

Att säga att det haltar om man inte kan använda kärnvapen blir ju att acceptera att kärnvapen ska vara en del av försvaret av Sverige, och det menar vi att det inte ska vara. Vi vill ha bort kärnvapnen. Vi vill inte att de ska hanteras i Sverige över huvud taget. Det är en känd ståndpunkt från oss, och den står vi fast vid.

Att vara på plats i Lettland tror jag är ett väldigt bra sätt att visa att vi också står i solidaritet med de baltiska länderna. Det är länder som har en historia av krig och ockupation, och det är länder som befinner sig väldigt nära ett väldigt aggressivt Ryssland. Det är också relativt små länder. Att vi är där och visar solidaritet är därför en viktig del av arbetet framöver.

Jag tror att det är så vi ska tänka på de insatser som vi gör nu. Vi ska också försöka göra vårt allra bästa för att kärnvapen ska försvinna från jordens yta.

Anf. 7 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tror inte att någon i den här kammaren motsätter sig en tydlig nedrustningspolitik internationellt. Vi vill alla se en icke-spridning av kärnvapen och framför allt undvika att fler länder skaffar kärnvapen i sina arsenaler.

Detta finns det en väldigt stor samstämmighet kring. Jag kan inte uttyda någon politisk konflikt vare sig i betänkandet från sammansatta utskottet, i Försvarsberedningen eller i andra sammanhang. Vi är överens om nedrustning och icke-spridning och att undvika att fler länder skaffar kärnvapen.

Inga skulle dock jubla högre än Ryssland och andra antagonistiska stater om vi tydligt deklarerade att vi avhänder oss den yttersta garantin för

avskräckning, nämligen kärnvapenplaneringen. Men det innebär inte att vi vill att de ska användas. Tvärtom är ju ambitionen att se till att de inte används. Det är det som är idén bakom en grundlig och klok planering, och parallellt arbetar vi med just nedrustning, icke-spridning och så vidare.

Jag efterlyser fortfarande vad Vänsterpartiets alternativ till den här delen av den betydelsefulla avskräckningen är, för jag kunde inte höra det i Hanna Gunnarssons svar. Det handlar till syvende och sist om avskräckningen i händelse av en eskalerande konflikt med de stater som faktiskt vill oss, det fria väst och våra samlade demokratier, illa i dag. Det är det de kommer att använda sig av om inte vi har någonting att sätta emot, och då är frågan: Vad vill man se i stället?

Anf. 8 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Nedrustning och icke-spridning är otroligt viktigt. Samtidigt säger ledamoten att det haltar om man inte kan använda kärnvapen. Jag tycker att det finns en viss motsättning i det sättet att resonera.

Vi behöver undvika all form av användning av kärnvapen framöver. Vi kan inte ha den typen av utökningar eller upprustning som vi ser i dag. Att Sverige ska delta i övningar med kärnvapen är ju en utökning mot vad vi tidigare har gjort, och det blir på så sätt en upprustning i världen.

Det är otroligt viktigt att vi håller fokus på att vi behöver gå före vad gäller fred och nedrustning och att vara kärnvapenfria. Det handlar om världens framtid och fred.

Alternativet som ledamoten frågar efter är det vi säger ja till i den här propositionen: Vi visar att vi kan agera tillsammans, att vi deltar i övningar tillsammans med våra närmaste grannländer och att vi också har en närvaro i Lettland.

För oss är detta ett ganska stort steg framåt, vill jag ändå påpeka som vänsterpartist. Läget i världen är sådant att de baltiska länderna aktivt säger att de vill ha vårt stöd i detta. Då tänker vi inte luta oss tillbaka eller stå i ett hörn och säga nej, utan alternativet är då att vi är där, att vi visar solidaritet och att vi övar tillsammans.

Anf. 9 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Även jag vill uppmärksamma Vänsterpartiets konstruktiva arbete på detta område. Natorädsplanen har förbytt till att man är med i en avskräckningsinsats, som ju är historisk i sig. Det är naturligtvis något att välkomna.

Från Centerpartiets sida är det solklart att vi vill se en värld utan kärnvapen. Vi har tydligt uttalat att vi inte ska ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid. Därmed råder ingen tvekan. Även Norge och Danmark har gjort sådana uttalanden.

Jag blir ändå lite nyfiken. I Vänsterpartiets reservation står att ”det går inte att bortse från att ett svenskt medlemskap i Nato även innebär ett deltagande i Natos struktur för kärnvapenanvändning”. Den insikten finns uppenbarligen hos Vänsterpartiet. Men när vi hade en diskussion om Sveriges säkerhetspolitiska inriktning i måndags var det tydligt att Vänsterpartiet inte vill att Sverige ska delta i Natos planeringsgrupp, där Natos policy för hur vi använder kärnvapen diskuteras.

Det känns som att Vänsterpartiet behöver fundera ett varv till över hur man går vidare i just de här frågorna.

Jag skulle också vilja veta vad Vänsterpartiet har för svar på Putins hot om kärnvapen i Ukraina. Det är ju det som hela tiden har varit en argumentationslinje från hans sida, och väst passar. Vad har ni för svar på detta?

Anf. 10 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket, ledamoten, för frågorna!

Jag håller med om att det är bra och viktigt att vi är konstruktiva. Det blir bättre när vi gör det här tillsammans. Det blir en bättre försvarspolitik när vi är så eniga som vi kan bli. Investeringen från politikens håll blir att ge Försvarsmakten och alla våra myndigheter på området arbetsro för att kunna arbeta framåt.

Jag blir väldigt glad när jag hör ledamoten säga att vi ska ha en värld utan kärnvapen. Jag hoppas ju och tror att för varje gång vi säger det blir det ytterligare ett steg framåt mot en värld utan kärnvapen. Det är därför viktigt att vi står fast vid att målet är en kärnvapenfri värld, och för att nå dit menar jag att Sverige bör skriva under FN:s kärnvapenförbud.

Vänsterpartiet är emot Natomedlemskapet, och ett av våra huvudargument är Natos struktur för kärnvapenanvändning. Det står vi fast vid. Det finns länder som inte deltar i Natos planeringsgrupp för kärnvapen, och det är väl den klassiska diskussionen: Ska man vara med och försöka att påverka inifrån, eller ska man protestera genom att stå utanför?

Vad gäller just kärnvapen säger Vänsterpartiet tydligt att Sverige inte ska planera eller öva för kärnvapen, och därför bör vi inte sitta med i den här planeringsgruppen. I det här fallet tror vi inte att det är så konstruktivt att sitta med och försöka påverka inifrån.

Hotet om kärnvapen runt om i världen är otroligt allvarligt. Från Vänsterpartiets sida står vi fast vid, och vi hoppas att världen står fast vid, de internationella konventioner som finns om nedrustning och om kärnvapenfrihet. Det är vårt svar: Vi står fast vid de internationella konventionerna.

Anf. 11 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är ändå intressant gällande länder som står utanför planeringsgruppen. Det är väl just Frankrike som inte vill att någon ska ha synpunkter på deras kärnvapen och därför står utanför planeringsgruppen.

Om man vill försöka påverka hur kärnvapenpolicyn ska utformas, vore det då inte bättre att vara med, ungefär som Vänsterpartiet är när vi diskuterar säkerhetspolitik eller den här propositionen? Hade det varit bättre om Vänsterpartiet hade lämnat rummet och stått utanför? Eller var det bättre att ni deltog för att formera?

Jag uppfattar att ledamoten Gunnarsson ansåg att det var bättre att vara med, för det blir bättre resultat när man deltar. Varför gäller inte detta också Natos planeringsgrupp för kärnvapen?

Jag skulle önska att jag var så stark i min tro på att internationella konventioner håller Putin stången. Det var ju vad Ukraina hoppades på och vad vi alla har hoppats på. Men det vi har sett gällande den europeiska säkerhetsordningen och FN:s grundtraktat om att inte med militära medel ändra gränser är att alla medel och alla vägar som bär till Putins mål är möjliga att använda. Internationella konventioner och avtal har visat sig vara noll och intet värda. Det är den verkligheten vi står inför, och då måste vi också se det. Även jag stör mig oerhört på Putins hot om kärnvapen,

men det får inte stoppa oss. Vi måste klara att svara även på Putins kärnvapenhot.

Anf. 12 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Frankrike får svara själva på varför de inte är med i kärnvapenplaneringsgruppen. Vi kan spekulera, men det får de svara på.

Jag ser ändå en viss skillnad mellan Försvarsberedningen och Natos kärnvapenplaneringsgrupp, om jag ska vara ärlig. Jag tror att Försvarsberedningen är mer konstruktiv att delta i än vad kärnvapenplaneringsgruppen är. Jag tror att vi gör mer nytta för en bra svensk försvarspolitik framöver om vi lägger tid på att sitta i Försvarsberedningen än om vi sitter i kärnvapenplaneringsgruppen.

Jag tror att man ibland måste våga stå fast i sin tro på och sitt hopp om en fredligare och kärnvapenfri värld. I det läge vi är i, med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och ockupationer och krig runt om i världen, är hoppet i dag kanske lite svagare än för några år sedan. Världen går helt klart i fel riktning. Men att säga att vi behöver kunna svara upp mot detta på något sätt eller att öppna för att de internationella konventioner vi ändå har inte skulle vara giltiga är också ett sätt att gå en diktator till mötes. Vi behöver stå fast vid den folkrätt, den fred och de mål för världen, till exempel kärnvapenfrihet, som vi tror på för att kunna visa att det är detta som är vägen framåt för världen.

Det är inte alltid lätt. Jag vill absolut inte säga att det här är lätta saker. Men vi behöver stå fast vid den tron och det hoppet.

Anf. 13 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Också jag vill stämma in i tacket till Hanna Gunnarsson för den konstruktiva hållning du haft under flera år då jag haft förmånen att få samarbeta med dig i försvarsutskottet och Försvarsberedningen. Det är också väldigt bra att ni, även om ni har skrivit en reservation, säger att ni i huvudsak står bakom propositionens förslag.

Men jag vill ändå, i och med att du är Vänsterpartiets talesperson här, fråga lite om hur vissa saker går ihop. Kriget i Ukraina har nu pågått lång tid, två år och tio månader. Ni hade er kongress i maj, och då hade kriget pågått i två år. Ni har visat förut att ni kan ändra er. Först var ni inte med på att vi skulle ge militärt stöd, men där ändrade ni er ganska snabbt. Det var väldigt bra att vi kunde få enighet om det. Men på kongressen beslutade ni ändå om följande text: ”Vi ser grundläggande problem med Natos uppbyggnad. Vi arbetar för att Sverige ska vara en motvikt till det, som istället bygger upp bättre, defensiva samarbeten, med sikte på att lämna Nato.”

Ledamoten började med att adressera dem som följer debatten vid tv-apparaten. Jag tror att det är svårt för dem att förstå detta. När det pågår ett krig i Europa, menar ni då att Sverige ska lämna västvärldens försvarsallians? Hur går det ihop? Vad ser ni framför er att det skulle vara för allians?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag får påminna ledamoten Mikael Oscarsson om att vi inte använder ”du” som tilltal i kammaren. Jag tror att ledamoten egentligen är ganska väl förtrogen med det.)

Anf. 14 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vill också tacka ledamoten för det konstruktiva arbete vi haft de senaste åren, framför allt i Försvarsberedningen. Det kan tyckas som att vi hela tiden kommer tillbaka till det, men vi har nu en unik enighet i svensk försvarspolitik som vi alla har varit med och bidragit till. Vi har flyttat oss närmare varandra på lite olika håll och kanter, från både höger och vänster. Jag tror att det är bra och konstruktivt i det läge vi befinner oss i.

Som ledamoten säger står vi huvudsakligen bakom propositionen, trots att vi är emot Nato som organisation. Ledamoten frågade hur det går ihop. Det är glädjande att ledamoten har läst Vänsterpartiets partiprogram. Det är välskrivet. Jag satt med och lyssnade mycket noga på debatterna vid vår kongress i maj.

Vårt partiprogram beskriver en långsiktig vision, precis som alla parti-program gör. Vi skriver precis det som ledamoten läste upp: att vi vill ha defensiva samarbeten med sikte på att lämna Nato. Det är som sagt en långsiktig vision. I det läge vi befinner oss i, med krig i vår relativa närhet, är det ingenting vi driver i dag utan just en långsiktig vision.

Ett defensivt samarbete kan handla om att vi tillsammans stärker diplomati och fredsförhandlingar, att vi stärker vårt civila försvar tillsammans eller att vi stärker vårt militära defensiva försvar tillsammans. Jag tänker mig att vi kan ha ett sådant samarbete med de nordiska och de baltiska länderna.

Vi får väl se var Nato hamnar i framtiden, men det har varit ett lite mer offensivt samarbete än vad vi många gånger har önskat.

Anf. 15 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Natomedlemskapet stärker vår säkerhet, men det handlar också om att tänka på andra. Vi pratar i dag om stödet vi ger till Lettland, Estland och Litauen. Jag tror att ledamoten är mycket väl medveten om hur länge de har sagt till oss: Titta på Östersjön! Titta på Gotland! Tänk på er själva, men tänk också på oss! Jag tror att det är detta vi måste förstå. Med det svenska Natomedlemskapet är vi en operativ helhet.

Det gör mig lite bekymrad när ledamoten Hanna Gunnarsson säger att partiprogrammet är välskrivet. I mina ögon är det inte särskilt välskrivet när ni behåller kravet på att lämna Nato, och jag tror att de som lyssnar håller med.

Herr talman! Ensam är inte stark. Det är detta det handlar om. Vi kan inte försvara oss på egen hand. Vi klarar inte det. Det är länge sedan det blev offentligt. Men det handlar också om andra. Putin har nu ett anfalls-krig där han bryter mot alla regler som finns, även i krig. Att ni ändå, två år efter krigsutbrottet, säger att Sverige långsiktigt ska lämna den här försvarsalliansen blir för mig obegripligt.

Anf. 16 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Det är såklart tråkigt att ledamoten blir bekymrad när han läser Vänsterpartiets partiprogram, men det kanske också är logiskt. Vi är med i olika partier som står ganska långt ifrån varandra. Det visar att vi trots denna enighet i försvarspolitikern ändå har skillnader mellan oss. Det är väldigt bra för väljarna att se.

Jag tror att många som arbetar med försvars- och utrikespolitik i dag förundras och förvånas när de tittar tillbaka på hur Sverige har agerat de senaste 20–25 åren och ser hur våra kollegor då resonerade. Det är alltid lätt att sitta med facit i hand, men så här i efterhand skulle vi nog ha lyssnat mer på vad de baltiska länderna sa, både då och i närtid, i stället för att göra den stora nedläggning vi gjorde på 2000-talet när vi pausade värnplikten med mera.

För Vänsterpartiet är Nato en militär allians som kanske inte i första hand handlar om solidaritet och att tänka på andra. Det är precis det vi menar att ett defensivt samarbete skulle kunna handla om, där vi gemensamt bygger hela vårt totalförsvar – allt från att se till att befolkningarna har välfärd och att vi har sammanhållning i samhället för att minska konflikter till att vi kan försvara vårt land, arbeta mot klimatkrisen och göra allt vi behöver göra för att stärka vår säkerhet tillsammans.

Vi tror att det stödet till de baltiska länderna och deras stöd till oss i ett sådant defensivt samarbete skulle kunna fungera bra i stället för att ha den militära allians som Nato innebär.

Men nu är vi med i Nato, herr talman. Då får vi agera så gott vi kan utifrån de förutsättningar vi har.

Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Riksdagen har debatterat säkerhetspolitik vid flera tillfällen. Så sent som i går beslutade vi om den svenska säkerhetspolitiska inriktningen till 2030.

Herr talman! Låt oss välkomna att både utrikesministern och försvarsministern finns här i salen i dag när vi debatterar detta beslut, som i grunden bygger på ett gemensamt utskottsarbete mellan utrikes- och försvarsutskottet. Det säger någonting om att utrikespolitiken är en viktig första linje i arbetet för både fred och avskräckning men att vi också ytterst måste kunna svara militärt.

Ryssland utgör i dag ett nära och påtagligt säkerhetspolitiskt hot mot Sverige och mot alla fria europeiska stater. Man brukar alla till buds stående medel för att nå Putins politiska mål. Inget undgår att bli ett vapen om det tjänar syftet. Putin har uppdaterat kärnvapenpolicyn och hotar på olika sätt.

Vi lever i allvars- och orostider. Det är viktigt att vi tar vara på alla våra möjligheter att vinna freden. Vi ska göra vårt för att förhindra att ett större krig bryter ut. Vi ska inte vara naiva utan lära av vår historia på den här kontinenten, och vi vill inte se ett nytt München.

Sverige är medlem i Nato. Därmed är alla nordiska länder medlemmar. Centerpartiet har argumenterat för den vägen sedan 2015. Vi såg behovet av att höja trösklarna för ett angrepp. Vi konstaterade att ensam inte är stark och att utanförskap inte heller leder till säkerhet. Det är en lärdom som många av våra grannar i Norden, i Baltikum och i resten av Europa har fått dra den hårda vägen, herr talman.

Ukraina kämpar nu varje sekund, varje minut, varje dag och varje månad för att försvara sig mot aggressorn Ryssland. De har lärt sig att de löften och garantier som gavs när de överlämnade sina kärnvapen till Ryssland tyvärr inte var mycket värda. Nu hotar Ryssland dessutom Ukraina med kärnvapen.

Avskräckningsförmågan när det gäller Rysslands angrepp mot Ukraina hade kunnat formas mycket starkare om vi hade agerat tidigare efter angreppet på Krim 2014. Då hade vi kunnat handla och agera för att förhindra och avskräcka Putin från att gå över gränsen militärt. Vi måste lära av de misstagen också. Och vi måste ta vårt ansvar för att nu bygga avskräckning som ger tydlighet, som ger förmåga och som ger trovärdighet. Vi ska visa aggressorn att vi är beredda att försvara varje tum av Natos territorium.

I dag ska vi besluta om att Sverige ska vara beredda på just detta. Beslutet vi ska fatta i dag är som sagt historiskt. Det är ett bevis på att vi är solidariska med hela Nato, att vi tar vårt ansvar. Även om vi ser en regional profil på insatserna är det en del av en helhet. Sverige är nu redo att bidra till att aktivt bygga avskräckning. Det är oerhört viktigt, för oss men också för Ukraina, att vi visar att vi är beredda att inte bara tala utan faktiskt också handla.

Centerpartiet vill tacka alla de 1 200 soldater, sjömän, officerare och annan personal, samt deras anhöriga, som under 2025 kommer att göra det vi i dag fattar beslut om möjligt. De kommer att säkra fred men om så behövs också vara redo att aktivt försvara den och oss genom sina insatser.

Herr talman! Riksdagen ska i dag fatta beslut. I betänkandet finns en diskussion om bemyndiganderamen och hur bred eller stor den ska vara. Regeringen ser, liksom riksdagen, tidigare och nu att den här kammaren är beredd och redo att fatta beslut med mycket kort varsel. Det har vi visat. Och vi är beredda att göra det även i framtiden.

Den förmågan måste vi säkra. Jag vill understryka att det i de här delarna är viktigt att vi försöker vårda och värna den breda politiska samsyn som finns i kammaren i dag när vi ska fatta beslut, även om det finns tankar och förslag om andra bemyndigandetankar.

I det sammanhanget vill jag också understryka det vi skriver om att information till riksdagen ska ske minst en gång per kvartal. Det är viktigt, inte bara därför att vi har lärt oss en del från uppmarschen till den 24 februari 2022. Vi har också lärt oss en del av erfarenheterna från Afghanistan. Även här vill jag understryka värdet av att vårda och värna tillit och förtroende i den här kammaren och den enighet som ändå finns här i dag. Det är viktigt i detta formativa skede.

Herr talman! Avslutningsvis: Det finns en reservation som vi i Centerpartiet funderade en del på. Det gäller resolution 1325. Man får ju inte avslöja vad som sägs i samtalen, men jag kan väl ändå säga att vi tycker att det nu är en bra text. Det är tydligt att 1325 har en mycket tydlig position.

Nästa år, 2025, då vi gör de här insatserna är det också 25 år sedan resolution 1325 antogs. Jag konstaterar också att man på Natotoppmötet 2024 – det går också att läsa i betänkandet – antog en ny policy när det gäller 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Nato har format en institutionell struktur för genomförandet, och generalsekreteraren har ett särskilt sändebud för detta. Det finns alltså redan mycket här.

Centerpartiet står tydligt bakom 1325 och vikten av den. Vi ser dock inte att det finns skäl att rikta någon särskild uppmaning till regeringen utifrån det läge som vi befinner oss i, utan jag tycker att texten från utskottet till slut blev bra i den delen.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet från det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

Anf. 18 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Vi debatterar i dag propositionen om svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar. Det är ett historiskt beslut att ställa en väpnad styrka till förfogande som kan bidra till såväl det samlade avskräckande uppdraget som vid behov försvar.

Bakgrunden till detta är det allvarliga säkerhetspolitiska läget efter Rysslands olagliga och fullskaliga invasion av Ukraina. Det är ett läge som påverkar hela Europa på ett påtagligt sätt men allra mest dem av våra grannar som gränsar till Ryssland, och när de önskar vår närvaro ställer vi upp. Vi ser hybrida aktiviteter och tar dessa hot på allvar. Genom våra bidrag vill vi visa vår vilja och förmåga att försvara oss och därigenom påverka risken för krig. Vårt mål är att bevara freden, demokratin och friheten.

Sedan den 7 mars i år är Sverige en del av försvarsalliansen Nato. Även om Miljöpartiet röstade mot den svenska ansökan om Natomedlemskap har vi beslutat att respektera riksdagens beslut om medlemskapet och driver därmed inte något utträde ur alliansen.

Miljöpartiet står bakom att ett starkt svenskt totalförsvar med en trovärdig försvarsförmåga verkar krigsavhållande och därmed fredsbevarande och att vi på så vis bidrar till Natos samlade avskräckningsförmåga. Vi vill att Nato ska kunna fokusera på sin kärnuppgift: försvar av de allierade. Därför står vi också bakom det vi ska fatta beslut om i dag, det vill säga att Sverige ska bidra till den multinationella basen i Lettland, till Natos stående marina styrkor, till Natos luftövervakning och incidentberedskap, det så kallade Nato Air Policing, och till ytterligare fredstida operationer.

Att skicka svenska militärer utomlands är ett viktigt och tungt beslut. Det är ett beslut om att svenska kvinnor och män ska anta ett uppdrag att försvara oss och våra allierade, i yttersta fall med livet som insats. Just därför är det också viktigt att beslut som dessa fattas av riksdagen.

Riksdagens beslut ger stark legitimitet och folklig förankring och är inget som bör föras över till regeringen. Vi förstår att ändrade förutsättningar för våra insatser kan kräva snabba beslut, och riksdagen har vid flera tillfällen de senaste åren visat prov på snabbt agerande och beslutsfattande. Krav på ett skyndsamt beslutsförfarande kan enligt oss därmed inte motivera förslag om att riksdagen ska bemyndiga regeringen att sätta in svenska väpnade styrkor inom ramen för Nato utan riksdagens medgivande i det särskilda fallet.

Det är också av mycket stor betydelse att regeringen även framöver håller riksdagens utskott kontinuerligt informerade och uppdaterade om Sveriges arbete, ställningstaganden och insatser inom Nato, både det bidrag som denna proposition gäller och övriga diskussioner och ställningstaganden. På så sätt säkras riksdagens inflytande över Sveriges arbete inom Nato.

Jag vill understryka vikten av att hitta en bred samsyn i dessa frågor och välkomnar den dialog som vi hittills har haft på området.

När svenska män och kvinnor nu skickas ut för att bidra till Natos avskräckning och försvar men även andra uppdrag inom Nato är det viktigt att säkerställa att villkoren är goda för både den som reser ut och eventuella medföljande eller den familj som stannar hemma. Jag förväntar mig att regeringen tar initiativ till att säkerställa att villkoren, som i dag i stora delar är förlegade, uppdateras. Miljöpartiet ser detta som mycket viktigt

för att de som vi skickar ut ska kunna göra ett bra och trovärdigt jobb och vara motiverade i sina uppgifter.

Jag vill liksom övriga talare tacka alla er som nu kommer att delta i de insatser som vi nu beslutar om och era närstående som också är viktiga för att era insatser ska vara möjliga.

Herr talman! Det har talats om kärnvapen i dag, och även jag vill adressera frågan.

Natos nukleära avskräckning, kärnvapen, är en bärande del av alliansen. Kärnvapen är dock fruktansvärda massförstörelsevapen som skulle få katastrofala konsekvenser om de användes. Miljöpartiet står därför tydligt fast vid att kärnvapen aldrig ska finnas på svenskt territorium, varken i freds- eller krigstid. Sverige bör införa en lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen på svenskt territorium.

Enligt oss är det viktigt att Sveriges Natomedlemskap inte bidrar till ökad kärnvapenspridning. Därför anser vi att Sverige i Nato ska verka för ömsesidig kärnvapennedrustning. Världen behöver färre kärnvapen, inte fler. I Nato ska Sverige också verka för ovillkorlig respekt för folkrätten och grundläggande mänskliga rättigheter.

Herr talman! Miljöpartiet vill även att Sverige ska driva principen om no first use inom Nato. I nuläget tillämpar Nato inte principen, vilket tillåter alliansen att som första aktör i en konflikt introducera kärnvapen. Det finns de som tycker att detta är rimligt, men det tycker inte jag och mitt parti. Kärnvapen har en sådan förödande konsekvens om de används att det är något man måste undvika i det yttersta. Just därför finns det ingenting som motiverar att kärnvapen används om det inte handlar om att svara på en kärnvapenattack.

Den princip som Nato har i dag försvårar globala nedrustningsinitiativ eftersom den medför att ett överhängande hot om kärnvapen alltid kvarstår.

Vi har markerat våra ståndpunkter om kärnvapen i andra sammanhang men har valt att inte göra det i samband med denna proposition, som handlar om svenskt bidrag till den multinationella basen i Lettland, till stående marina styrkor och till air policing.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2 från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om att riksdagen genom ett tillkännagivande kräver att regeringen säkerställer att agendan för kvinnor, fred och säkerhet genomsyrrar det svenska bidraget. Kvinnor och flickor drabbas hårt av konflikter och krig. Att tillämpa och integrera jämställdhetsperspektiv i alla verksamheter i vårt försvar är viktigt, inte minst när vi nu ska delta i Natos insatser. Här har Sverige goda möjligheter att bidra.

Om man anser att detta är ett viktigt förhållningssätt är det märkligt att det inte fanns med i propositionen redan från början. Det visar att man har förbisett frågan.

I övrigt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 19 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! I dag diskuterar vi *Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025*.

Ärade talman, ledamöter, försvarsminister, utrikesminister, ni som sitter på läktaren och ni som följer debatten via tv! Låt mig först yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på reservationerna.

I mitt anförande tänkte jag säga något om säkerhetsläget, något om Nato, något om vad Natomedlemskapet betyder för oss och våra grannländer och sedan avsluta med ett tack.

Jag tror att alla vi här i kammaren och även ni som lyssnar är väl medvetna om att vi har ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. Så är det. Ni har hört det sägas förut: Vi har det tuffaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Tyvärr försämras det hela tiden. Kriget i Ukraina fortgår, och vi ser hur blodigt det är. Ursäkta uttrycket, men det är en köttkvarn där 1 500 soldater på den ryska sidan stupar per dag. Vi ser också att Ryssland struntar i reglerna – det finns ju regler i krig, herr talman. Dem bortser de från. De ger sig på elförsörjning, sjukhus och vårdinrättningar.

Nu har även Kina börjat bidra, om än inte öppet, till Ryssland genom materiel eller delar av det som behövs för att tillverka försvars- och krigsmateriel. Också Iran och Nordkorea är med. Detta bidrar till en farligare värld. Inte nog med att Ryssland får rubel, utan de får också den senaste teknologin. Det här är länder som länge har blinkat rött men som verkligen lyser rött i dag. Detta är ett hot.

Vi ser dessutom att Ryssland, Kina, Nordkorea och Iran utför mycket spionage i Sverige, vilket Säpo redovisar varje år. Vi ser också sabotage i vårt närområde i Östersjön.

Allt detta gör att vi måste dra slutsatser, både för att stärka vårt eget försvar och för att förstå hur viktigt Natomedlemskapet är. Vi är medlemmar sedan åtta månader tillbaka – äntligen. Som vi sa förut är ensam inte stark. Detta har stor betydelse för oss, för svenska folkets säkerhet men också för vårt närområde. Det svenska Natomedlemskapet skapar en operativ och fungerande enhet.

Vi är ett uppmarschområde, och vi har många uppgifter – att bidra till säkerhet i high north, i Finland men också i Baltikum. Här är det också viktigt att se att det finns en gräns mellan Polen och Litauen, Suwalki-korridoren. Men vi ser också, med tanke på det som sker i Ukraina, hur Ryssland kan bita sig fast och hur svårt det är att komma någon vart. Om ett krig skulle ske – gud förbjude – är Sverige av yttersta vikt för att komma med hjälp, förnödenheter och stöd. Vi har alltså en viktig uppgift.

Detta handlar också vårt betänkande om, nämligen att vi är med och bidrar. Vi får säkerhet genom Nato. Men vi är också med och bidrar. Och det beslut som vi ska fatta är det första där vi konkret visar vad vi gör, vilket flera kollegor har berättat om. Men i synnerhet gäller det stödet till FLF:en i Lettland, som flera av oss har besökt. Danmark är med och bidrar, och nu hjälper vi till och avlastar. Detta är riktigt och visar att vi konkret är med och bidrar till avskräckning. Nato har visat att en sådan styrka är avskräckande.

Har vi ett fungerande försvar i Sverige, i Norden och i Nato minskar äventyrlusten hos Ryssland. Om det bara hade varit att glida in kan vi vara förvissade om att man hade gjort det. Vi ser kriget i Ukraina. Men det finns flera gamla gränser från Sovjetunionens tid som Ryssland skulle kunna vara intresserad av att ge sig på.

Herr talman! Det är flera bedömare av säkerhetspolitisk rang i vår del av världen som har påpekat att det finns risk för att Ryssland kan komma att pröva artikel 5. Det finns därför all anledning för Sverige att se till att det som vi har sagt i Försvarsberedningen uppfylls. Vi kommer under nästa år också att få målsättningarna från Nato. Det är alltså viktigt att vi ser till

att detta uppfylls eftersom vi inte har all tid i världen, och det gäller både civilt och militärt. Just Natomedlemskapet är så värdefullt och så betydelsefullt för oss och för omvärlden. Och det är viktigt nu, precis som vi visar i detta betänkande, att vi nu också är med och bidrar. Att rusta för att kunna möta ett krig är det allra bästa sättet att se till att det inte blir något krig. Den frihet vi har är värd att försvara.

Detta för in mig på det tack som jag utlovade i början av mitt anförande. Jag hade förmånen att i förra veckan besöka P 7 i Revingehed och vara med på den gemensamma övningen där med 170 värnpliktiga soldater. Det är heltidsanställda anställda soldater från P 7 som nu ska åka till Litauen. Det var väldigt uppmuntrande att se hur bra det går och vilken kompetens som visas. Jag vill instämna i tacket som tidigare har framförts till dem som nu åker iväg till Litauen under nästa år. Jag vill tacka dem som åker iväg, deras anhöriga och hela vår försvarsmakt. Alla soldater och officerare utför en sådan viktig uppgift för vår trygghet men också som en del av Nato.

(Applåder)

Anf. 20 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Det har tidigare i debatten här i dag framförts att det skulle vara någon form av nytt säkerhetspolitiskt läge. Visst är det säkerhetspolitiska läget väldigt illa, och visst är det så att vi befinner oss i ett kallt krig mellan å ena sidan världens diktaturer – Kina, Ryssland, Iran och Nordkorea – och å andra sidan världens demokratier. Och visst är det så, herr talman, att detta kalla krig har tagit sig allt fler varma uttryck, till exempel den fullskaliga invasionen av Ukraina. Men, herr talman, det är inte på något sätt ett nytt läge när det gäller hotet från Ryssland. Hotet från Ryssland har varit i princip konstant sedan Ryssland grundades faktiskt. Det som är skillnaden nu är att fler partier i Sveriges riksdag har förstått hur allvarligt detta hot är. Liberalerna har varit förespråkare av ett Natomedlemskap sedan i mitten av 1990-talet. Jag kan vara stolt över det. Jag skulle lika gärna kunna skämmas över att vi inte var det ännu tidigare, även om det fanns liberaler som var det ännu tidigare.

Herr talman! Det har visat sig att det sämsta man kan göra om man bryr sig om det säkerhetspolitiska läget – om man bryr sig om Sveriges säkerhet – är att inte visa styrka mot Ryssland. Det har visat sig att de personer, de partier och de politiker som har drivit någon form av Chamberlainlinje, där man har velat vika ned sig gång på gång, har lett till eskalering snarare än deeskalering. Att visa styrka, att markera tydligt, att ta tydlig ställning mot Ryssland och att visa de militära musklerna är det som leder till deeskalering.

Herr talman! Den fullskaliga invasionen av Ukraina är en konsekvens av att vi i den demokratiska delen av världen inte agerade starkt mot Ryssland när Ryssland gick in i Georgien och inte agerade starkt militärt mot Ryssland när Ryssland ockuperade Krim. Det är en konsekvens av att vi har vikt ned oss.

Herr talman! Det som verkligen utgör ett nytt läge nu är att den demokratiska världen har slutit upp bakom Ukraina. Och vi har som mål att Ukraina ska vinna och att Ryssland ska förlora. En del i detta är såklart

Natos avskräckning. I och med Natomedlemskapet har vi ett gemensamt försvar.

Det har i dag pratats om solidaritet med till exempel Lettland. Det är naturligt. Det är det som detta ärende rör, att vi ska ha en styrka i Lettland. Men vi ska komma ihåg att Lettlands gränser också är Sveriges gränser och att Sveriges gränser också är Lettlands gränser. I och med Natomedlemskapet har vi gemensamma gränser som vi försvarar. Den som är solidarisk mot Lettland är också solidarisk mot Sverige. Vi är egentligen solidariska mot oss själva. Man skulle kunna säga att de vanliga befintliga svenska baser som vi har i Sverige också är Natobaser, precis som den närvaro som vi kommer att ha i Lettland, eftersom det är samma sak. Vi försvarar samma gränser. Vi är en del av samma förening och samma gemenskap. Det handlar om avskräckning, om att se till att vi inte viker ned oss, att vi är beslutsamma, att vi har okrökta ryggar och att vi visar Ryssland gemensam oböjlig styrka. Det är nämligen bara genom detta som vi kan avskräcka. Det är bara genom att vara tuffare som vi kan deeskalera. Det är aldrig deeskalerande att backa bakåt.

Herr talman! När det gäller denna fråga har det här talats om att fred vore det viktigaste målet. Och det är klart att Nato handlar om att undvika krig. Men vi ska komma ihåg att fred inte alltid är det viktigaste, vilket Lettland och våra andra baltiska grannar är goda exempel på, utan det är friheten som är det viktigaste.

Vi kan lägga oss ned platt på marken, lägga ned våra vapen och säga till Ryssland: Kom hit och ockupera oss och gör oss till en del av ett Storryssland.

Då kan vi ha fred, men vi förlorar vår frihet. Och det är det som detta handlar om, alltså att skydda vår frihet. Våra baltiska grannar påminner oss ständigt om detta när vi träffar företrädare därifrån för samtal. De har levt under sovjetisk och rysk ockupation. De vet vad detta handlar om. Men de reste sig, för det handlar om frihet.

Det är därför det här är så otroligt viktigt, det är därför Nato behöver bli ännu starkare och det är därför Ukraina måste vinna och Ryssland måste förlora. Det handlar om frihet, och friheten måste försvaras. Den är värd att försvara.

Herr talman! Jag vill passa på att liksom många talare före mig rikta ett varmt tack till alla dem som kommer att delta i den här insatsen och alla deras anhängare som gör detta möjligt. Jag vill också tacka för en god debatt så här långt. Till sist är det i dessa tider inte mindre än att man vill säga: Chrismukkah mubarak!

(Applåder)

Anf. 21 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Vi står verkligen inför ett historiskt ögonblick, precis som många ledamöter framhållit i debatten. Regeringen föreslår nämligen att Sverige för första gången ska bidra med väpnad trupp till Natos samlade avskräckning och försvar. Detta är ett viktigt steg i vårt säkerhetspolitiska skifte och i vårt engagemang för euroatlantisk säkerhet. Vi har från dag ett varit tydliga med att Sverige ska föra en solidarisk allianspolitik, och nu omsätts dessa ord i handling.

Nato är den främsta garanten för europeisk och transatlantisk säkerhet. Propositionen som regeringen har lämnat till riksdagen möjliggör för

Sverige att på ett trovärdigt, pålitligt och solidariskt sätt bidra till Natos avskräckning och försvar. Det är ett substantiellt bidrag och ett tydligt uttryck för det regionala ansvar som Sverige axlar som Natoallierad. Det är också avgörande för vår trovärdighet inom alliansen och för Sveriges egen säkerhet.

De planerade svenska bidragen, som regeringen nu söker ett ettårigt mandat för hos riksdagen, omfattar för det första markförband till Natos framskjutna närvaro i Lettland, det som vi brukar kalla FLF, för det andra örlogsfartyg till Natos stående marina styrkor och för det tredje bidrag till luftrumsövervakning i det så kallade Nato Air Policing inom ramen för Natos integrerade luft- och robotförsvar. För det fjärde är det också viktigt att Sverige kan bidra till ytterligare fredstida operationer och aktiviteter som syftar till att upprätthålla Natos samlade avskräckning när sådana behov uppstår.

Det handlar om geografiskt och numerärt begränsade bidrag under kortare tid. Liksom övriga operationer och aktiviteter som omfattas av denna proposition benämns dessa operationer i Nato som vigilance activities. Det handlar om vaksamhet och om att kunna agera och reagera avskräckande och stabiliserande, såväl under Natos ledning som inom ramen för andra samarbeten med allierade. Det kan till exempel handla om nordiskt samarbete, Joint Expeditionary Force eller samarbete med USA. Sverige kommer också att vara ramverksnation för Natos framskjutna närvaro i Finland, men utformningen av denna närvaro pågår i samarbete med Finland och Nato och inkluderas inte i denna proposition.

Herr talman! Kärnan i Natos avskräckning är att visa ett så robust militärt och politiskt agerande att inget land vågar angripa en Natoallierad. Propositionen behandlar därför framför allt bidrag till Natos fredstida avskräckning. Vi måste också ha beredskap för att det värsta kan hända. Regeringen söker därför riksdagens mandat för att svenska bidrag som redan står under Natos högsta befälhavare ska kunna stanna kvar med bibehållet bemyndigande och fortsätta utföra de uppgifter som följer av Natos operationsplan. Detta gäller såväl FLF Lettland som Natos stående marina styrkor vid ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Där detta skulle bli aktuellt är det naturligtvis avgörande att riksdagens behov av insyn och inflytande säkerställs. I så fall återkommer regeringen i vanlig ordning till riksdagen.

Enligt grundlagen får regeringen sända väpnade styrkor till andra länder eller i övrigt sätta in sådana styrkor om det finns ett medgivande i lag som anger förutsättningarna för åtgärden eller om riksdagen medger det i vad som kallas ett särskilt fall. Detta innebär en begränsning av vilka verksamheter propositionen kan omfatta. Bemyndigandet som regeringen söker omfattar därför sådana aktiviteter och operationer som vi nu på ett övergripande plan eller med stöd av konkret operationsplanering kan förutse. Om det kommer förfrågningar om bidrag till ytterligare operationer eller aktiviteter under 2025 som inte omfattas av den här propositionen kommer regeringen att återkomma till riksdagen om det är så att riksdagens godkännande krävs.

Sammanfattningsvis begär regeringen riksdagens medgivande för ett substantiellt bidrag till Natos avskräckning och försvar under nästa år, ett bidrag som är en tydlig manifestation av Sveriges solidariska allianspolitik, vårt engagemang för euroatlantisk säkerhet och vår regionala roll.

Genom vårt bidrag stärker vi både vår egen säkerhet och stabiliteten i det euroatlantiska området. Jag är väldigt glad att det finns så stor uppslutning bakom förslagen här i riksdagen. Det är viktigt.

I samband med att vi presenterade propositionen besökte jag och försvarsministern P 7 och dem som ska bidra till vår insats i Lettland. Till alla dem men också alla andra som varje dag arbetar för vår fred, frihet och säkerhet önskar jag ett stort lycka till och riktar ett mycket stort och varmt tack.

(Applåder)

Anf. 22 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är väldigt bra att både utrikesministern och försvarsministern är på plats här i dag. Det är ett otroligt viktigt beslut, och det är väldigt glädjande att vi också har en så pass bred förankring i riksdagen. När vi skickar iväg väpnade styrkor är det otroligt viktigt att beslutet vilar på ett brett parlamentariskt stöd.

Även om vi i det stora är eniga om dagens beslut är vi socialdemokrater samtidigt frustrerade över att regeringen inte är mer drivande när det gäller agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Frågan om väpnade styrkor är en väldigt stor del av den agendan, och när vi skickar militära bidrag vilar ett väldigt stort ansvar på oss att se till att den genomsyrar det militära bidraget.

Jag tror i grunden att vi är överens om att den här agendan är viktig, att kvinnor har en särskilt utsatt roll i konflikter och att kvinnor måste få vara med och ta besluten. Vi är däremot inte överens om hur man ska arbeta med det här. Vi menar att detta måste stå högt uppe på dagordningen för att garantera att vi verkligen skapar säkerhet för alla och att vi skapar säkerhet och fredslösningar som håller över tid.

Vi hade därför önskat att det här funnits med i propositionen. Som jag var tydlig med i mitt tidigare anförande tycker vi att det är väldigt olyckligt att man väljer att endast luta sig mot Natos handlingsplan. Även om vi tycker att den är omfattande och bra önskade vi att detta verkligen också skulle genomsyra det politiska ledarskapet hela vägen och fullt ut.

Jag undrar därför hur regeringen kommer att arbeta för att se till att det här verkligen genomsyrar hela det militära bidraget.

Anf. 23 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Alexandra Völker för att hon lyfter denna väldigt viktiga fråga. Som framgår av såväl Natos strategiska koncept som den deklaration som antogs i samband med Natos toppmöte i Washington i juli ska agendan för kvinnor, fred och säkerhet integreras i alla Natos kärnuppgifter. Vid toppmötet i somras godkändes också en uppdaterad policy för kvinnor, fred och säkerhet med syftet att förbättra integreringen av genusperspektiv i alla Natos aktiviteter och strukturer och även främja jämställdheten inom alliansen.

Sverige spelade en mycket aktiv roll i förhandlingarna av den uppdaterade policyn, och arbetet inom Nato med att ta fram en handlingsplan fortsätter nu. Agendan för kvinnor, fred och säkerhet genomsyrar även Försvarsmaktens verksamhet. Regeringen bedömde sammantaget mot

denna bakgrund att agendan för kvinnor, fred och säkerhet inte behövde nämnas särskilt i propositionen.

Vi tycker att det är så självklart att det är en helt central del av genomförandet. Med det sagt är jag ändå glad att Alexandra Völker och andra lyfter fram det i debatten i dag. Det är naturligtvis en otroligt viktig fråga. Jag kan försäkra Alexandra Völker om att vi kommer att fortsätta att verkligen arbeta för detta.

(Applåder)

Anf. 24 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik:

Herr talman! Tack, utrikesministern, för svaret!

Det har hänt mycket under dessa 24 år, som tur är, även om vi skulle önska mycket mer. Den policy som Nato antog i somras är verkligen en viktig del i detta. Den som läser policyn kan konstatera den feministiska utrikespolitikens påverkan. Den lanserades först i den här kammaren för strax över tio år sedan. Den har sedan har spridit sig bland världsledarna, och det har nu blivit ett helt nätverk av regeringar.

Den lyfts också fram i policyn. Man hänvisar till att för att utveckla agendan för kvinnor, fred och säkerhet ska man genomföra möten med bland annat feminist foreign policy leadership. Det är en del av policyn, vilket vi såklart tycker är otroligt glädjande. Men vi kan konstatera att Sverige tyvärr inte längre tillhör den gruppen. Det är en grupp bestående av länder som Kanada, Frankrike, Spanien, Tyskland och andra drivande Nato-länder som verkligen driver på för att detta ska utvecklas.

Jag misstänker att utrikesministern och regeringen inte tänker ompröva sin tidigare ståndpunkt om den feministiska utrikespolitiken och om att vara en del av det nätverk som nu tillsammans agerar för att vi ska röra oss framåt när det kommer till kvinnors situation i kris och konflikt.

Min fråga är: På vilket sätt tänker utrikesministern driva på för att agendan både utvecklas och verkställs inom Nato när man väljer att stå utanför det nätverket?

Anf. 25 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M)

replik:

Herr talman! Regeringen tror som bekant inte på symbolpolitik. Vi driver däremot en jämställdhetspolitik som gör skillnad på riktigt. Det syns varje dag runt om i världen, inte minst i vårt biståndsarbete. Det är fortsatt en oerhört prioriterad fråga både som biståndsgivare, som jag nämnde, och naturligtvis också i vårt arbete i Nato.

Vi genomför politik som gör skillnad på riktigt. Vi kommer aldrig att släppa jämställdhetsperspektivet. Det kan jag garantera Alexandra Völker att jag heller aldrig skulle tillåta.

(Applåder)

Anf. 26 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Jag hade tänkt att begära en replik om kärnvapen, men jag känner att det är gjort nu efter mina andra tre repliker. Jag vill i stället fråga utrikesministern om beslutsprocesserna när det gäller internationella insatser utomlands.

Vi har, precis som utrikesministern tog upp i debatten, skrivningarna i regeringsformen 15 kap. 16 §. Jag vill försäkra mig om att de också kommer att gälla Natoinsatser utomlands i fredstid. Skrivningarna i regeringsformen är väldigt viktiga för den demokratiska folkförankringen och för att vi ska kunna ha besluten och debatten här i riksdagen i de otroligt viktiga ärenden som handlar om att skicka svenska soldater utomlands.

Detta är som vi alla vet uppdrag som är förenade med en mycket stor risk, kan vara mycket farliga och kräver väldigt mycket av både den enskilda och familjen hemma. Det är av mycket stor vikt att ha den diskussionen här i riksdagen och att bygga kunskapen hos oss folkvalda ledamöter att bära det mandatet när vi sänder ut människor utomlands.

Jag vill fråga utrikesministern och försäkra mig om att det beslutsfattandet och de processerna kommer att gälla även framöver när det gäller Natoinsatser i fredstid.

Anf. 27 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M)
replik:

Herr talman! Tack, Hanna Gunnarsson, för frågan!

Regeringens proposition *Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025* baseras på bestämmelsen i regeringsformen 15 kap. 16 § andra stycket 2. Den bestämmelsen tar sikte på insättandet av väpnade styrkor i ett särskilt fall, som jag sa i mitt huvudanförande. Den är anpassad för och har hittills använts när det uppkommit behov av svenskt deltagande.

Att bidra till Natos verksamhet för att upprätthålla avskräckning och försvar följer av Natomedlemskapet, vilket riksdagen också har röstat för. Om Sverige ska kunna vara den pålitliga, trovärdiga och solidariska allierade som det råder bred enighet om att vi vill vara i Nato måste Sverige också ha förmågan att snabbt, effektivt och kontinuerligt över tid kunna fatta beslut om deltagande i Natos verksamhet för avskräckning och försvar. Det är också centralt för vår egen säkerhet.

Eftersom det rör sig om kontinuerliga uppgifter på ett annat sätt i och med medlemskapet jämfört med hur det har varit tidigare måste vi säkerställa att det finns lagstiftning på området som är långsiktigt hållbar. Redan i anslutningspropositionen angav regeringen därför att det kan finnas anledning att återkomma till i vad mån ytterligare åtgärder bör vidtas för att förbättra Sveriges förutsättningar att lämna operativt militärt stöd inom ramen för Natomedlemskapet.

Det är på det här stadiet dock för tidigt att säga hur ett sådant möjligt bemyndigande från riksdagen bör utformas. Regeringen kommer att återkomma i frågan. Jag vill understryka att det är angeläget att vi hittar en lösning som har ett brett stöd i riksdagen. Jag instämmer helt i det som många ledamöter har sagt. I de här frågorna bör vi ha väldigt brett stöd.
(Applåder)

Anf. 28 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Jag hade nog önskat mig ett lite tydligare svar från utrikesministern på frågan. Jag förstår att det är en mycket stor fråga att arbeta med för regeringen och att det tar tid att landa i detta.

Jag vill vara väldigt tydlig med att riksdagen flera gånger har visat prov på att den kan fatta beslut och bereda ärenden snabbt. Vi har nyligen haft exempel på detta och även kontinuerligt. Vi hade insatser igång i Mali i fem år och fattade kontinuerligt beslut om det.

Jag vill skicka med ett mycket tydligt budskap till utrikesministern och regeringen. Det är precis som utrikesministern säger i slutet. Det krävs en mycket stor och bred enighet. Jag skulle gärna säga en total enighet, som vi ändå visat att vi kan ha i många frågor här.

De beslutsprocesser som vi har i den här frågan tycker jag fungerar. Det ger ett mycket starkt demokratiskt mandat härifrån att det är vi folkvalda som fattar beslutet om att skicka soldater utomlands i det mycket stora uppdrag som vi är medvetna om att det innebär. Det är mitt absoluta medskick till regeringen.

Anf. 29 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)
replik:

Herr talman! Jag kvitterar det. Det är på det här stadiet för tidigt att säga hur ett bemyndigande skulle komma att se ut. Men vi är väldigt måna om att det finns ett brett stöd i riksdagen och också samsyn om behovet av det. Vi kommer att återkomma.

Anf. 30 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Också jag vill börja med att tacka både utrikesministern och försvarsministern för visad närvaro här i debatten. Det är viktigt för beslutslegitimitet och för att vi ska kunna ha en öppen och bra dialog och diskussion om de här frågorna.

Som jag sa i mitt anförande ställer sig Miljöpartiet bakom den reservation som handlar om att vi hade velat se att regeringen i propositionen adresserade frågan om kvinnor, fred och säkerhet. Det har också diskuterats här i kammaren i tidigare replikskifte.

Då sa utrikesministern att agendan för kvinnor, fred och säkerhet ska integreras i alla Natos aktiviteter och strukturer enligt policy. Jag blir då frågande inför varför regeringen inte har hörsammat den integrationen och varför man har valt att inte nämna det och ta upp frågan i propositionen.

Är det ett förbiseende? Kan man erkänna att det är ett misstag från regeringens sida att man har valt att inte nämna det? Det handlar trots allt om att göra ett arbete ute i fält. Men det handlar också om att vi ska berätta, tala om vad vi gör och få med de viktiga frågorna i relevanta styrdokument.

Då måste man ändå säga att propositionen i det här läget är det viktigaste styrdokumentet för insatsen. Just därför vill jag ändå fråga varför man har förbisett den här frågan.

Jag vill också fråga utrikesministern hur hon ser på ömsesidig kärnvapennedrustning och hur arbetet med att ta Stockholmsinitiativet går vidare inom Regeringskansliet.

Anf. 31 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)
replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Berginger för frågan.

Vi har berört detta i tidigare replikskiften. Det enkla svaret är nog egentligen att vi ser det som självklart att det här ska genomsyra all verk-

samhet i Nato, vilket vi också har sagt i Washington, men också Försvarsmaktens verksamhet.

Precis som utskottet konstaterar i betänkandet har regeringen också antagit en handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Försvarsmakten är en av de myndigheter som ska bidra till genomförandet av handlingsplanen.

Det här är alltså ingenting som på något sätt göms undan, utan jag skulle säga att svaret är att detta är självklart för regeringen. Men jag kommer absolut att säkerställa att vi också lever upp till det.

När det sedan gäller frågan om nedrustning, rustningskontroll och icke-spridning är detta fortfarande ett centralt arbete för Sverige. Vi är väldigt glada att frågan till exempel uppmärksammas den här veckan i och med Nobelprisutdelningen, där man tilldelar en organisation som jobbar för en värld utan kärnvapen ett pris. Jag tycker att det är ett sätt att uppmärksamma det, men regeringen jobbar naturligtvis vidare med det.

Men det är också väldigt svårt när Ryssland på veckobasis på ett extremt oansvarigt sätt hotar med att använda kärnvapen. Det gäller att kunna hålla två saker i huvudet samtidigt, det vill säga att vi på ett effektivt sätt behöver ha en avskräckning som fungerar samtidigt som vi jobbar med nedrustning, rustningskontroll och icke-spridning.

(Applåder)

Anf. 32 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Herr talman! Regeringen anser alltså att jämställdhetsfrågor är så självklara att de kan negligeras och har därför inte brytt sig om att ta upp frågan i styrande dokument. Jag tycker att det är väldigt olyckligt, för det visar på att regeringen inte tar de här frågorna på allvar.

Jag tycker att det är positivt att höra utrikesministern tala om att man ändå har en avsikt att fortsätta med nedrustning och rustningskontroll. Det är också positivt att hon lyfter fram det positiva i att Nobels fredspris har tilldelats en organisation som arbetar för en kärnvapenfri värld.

Men min fråga gäller hur regeringen jobbar för en värld utan kärnvapen. Också jag erkänner att det är väldigt oroväckande med Rysslands kärnvapenhot och kärnvapenskrammel, som sker kontinuerligt. Det gör frågorna väldigt komplexa och svåra att arbeta med och driva. Men om man har för avsikt att verkligen jobba med de här frågorna och hålla i det arbetet även i tider när det är svårt måste man också kunna svara på frågan om hur man arbetar med detta.

Det kan inte bara vara ett par meningar som står på en hemsida eller en talepunkt som man kan upprepa, utan man måste också kunna konkretisera. Hur har regeringen för avsikt att arbeta med de här frågorna för att den dag det faktiskt blir möjligt att få till en ömsesidig kärnvapenedrustning stå redo och kunna vara drivande och ledande i det arbetet?

Anf. 33 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGÅRD (M) replik:

Herr talman! Jag ställer mig lite frågande till påståendet att vi skulle negligera den viktiga frågan om jämställdhet och integrering av jämställdhetsarbetet i Nato och Försvarsmaktens arbete.

Jag kanske är ännu mer frågande till påståendet att vi inte inkluderar det i styrande dokument. Jag har ju just sagt att det framgår av såväl Natos strategiska koncept som den deklARATION som antogs i samband med Natos toppmöte i Washington i juli att agendan för kvinnor, fred och säkerhet ska integreras i alla Natos kärnuppgifter. Det om något är väl ett styrande dokument!

Vid toppmötet i somras godkändes också en uppdaterad policy, precis som jag nämnde. Det finns alltså styrdokument, och det finns ett aktivt arbete. Vi kommer att säkerställa att det också genomsyrar all vår verksamhet i Sverige och internationellt.

Precis som jag sa i min förra replik jobbar regeringen aktivt med icke-spridning och nedrustning, helt i enlighet med de initiativ som har tagits i de arbetsgrupper där arbetet pågår. Det gäller till exempel Stockholmsinitiativet, som frågeställaren nämnde.

(Applåder)

Anf. 34 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Sedan den 7 mars i år är alltså Sverige allierad inom Nato, och det innebär genomgripande och historiska förändringar av svensk säkerhets- och försvarspolitik. Vi omfattas nu av fördragsfästa, ömsesidiga och kollektiva försvarsförpliktelser.

Vårt deltagande i Natos verksamhet för avskräckning och försvar skiljer sig därför från våra tidigare erfarenheter i internationella fredsfrämjande insatser. Nu handlar det om försvaret av oss själva och våra allierade.

Herr talman! Vi lever i allvarstider, och vi befinner oss i det allvarligaste säkerhetspolitiska omvärldsläget sedan andra världskrigets slut. Då är en stark och trovärdig avskräckningsförmåga gentemot Ryssland absolut nödvändig. Deltagande i Natos operationer till stöd för försvar och avskräckning är därför en helt central del av Försvarsmaktens ordinarie verksamhet. Det är naturligtvis också viktigt för försvaret av det svenska territoriet.

Det mandat som regeringen söker i dag är anpassat till denna nya verklighet. Deltagande i dessa operationer är ett nationellt säkerhetsintresse och någonting som våra allierade också förväntar sig att vi ska leverera.

Propositionen beskriver ett samlat svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar som har hela det nordatlantiska området, det vill säga SACEUR:s ansvarsområde, som geografisk avgränsning. Men varje enskild operation och aktivitet som Sverige kommer att bidra till har förstås ett eget och mindre operationsområde.

Herr talman! Sverige tar de här uppgifterna på största allvar. Vi förbereder därför betydande militära bidrag inom såväl markdomänen som sjö- och luftdomänerna.

Det svenska bidraget med markförband för att bidra till Natos framskjutna närvaro i Lettland planeras bestå av en mekaniserad bataljon och innefatta ungefär 600 anställda soldater och officerare. Bataljonen har under snart åtta månader bedrivit en intensiv förberedelse på P 7 i Revingehed inför detta mycket viktiga uppdrag. Förutom att det bidrar till Natos förmåga att bedriva avskräckning och försvar blir det ett viktigt bidrag till att träna våra officerare och soldater i att också stå under Natoledning.

I sjödomänen, herr talman, föreslår vi ett bidrag med ett örlogsfartyg till Natos stående marina styrkor. Det svenska bidraget är tänkt att vara en

del av en minröjningsstyrka som ska kunna verka i norra delen av det nordatlantiska området, inklusive Östersjön. Den svenska marinen har stor erfarenhet av att verka med allierade, framför allt på Östersjön. Men det här blir alltså första gången ett fartyg ställs under Natoledning för att utföra uppgifter som är kopplade till alliansens kollektiva försvar.

För Natos lufttrumsövervakning och incidentberedskap söker regeringen ett mandat för att delta med upp till åtta stridsflygplan. Uppgifterna inom Natos air policing genomförs över hela det nordatlantiska området, och ett svenskt bidrag kan förväntas verka från såväl svenskt som allierat territorium i norra Europa. Också flygvapnet har mycket stor erfarenhet av övningsverksamhet och träning med Nato, men det här blir i så fall första gången vi kan basera från ett annat allierat territorium och genomföra lufttrumsövervakning.

För samtliga bidrag gäller att regeringen också söker ett mandat för förstärkningsresurser om säkerhetsläget skulle kräva detta. Det betyder att vi för markbidraget söker ett mandat för en tillfällig ökning upp till 1 000 soldater, för sjöbidraget för ytterligare upp till två örlogsfartyg och för flygbidraget för förstärkning med ytterligare åtta stridsflygplan.

Herr talman! Det allvarliga säkerhetspolitiska läget ställer också högre krav på att Nato kan reagera på en uppkommen situation eller avskräcka ett potentiellt hot. Alliansen behöver agera snabbt, flexibelt och trovärdigt när sådana situationer uppstår.

Som utrikesministern tidigare nämnde söker regeringen därför mandat för att Försvarsmakten ska kunna bidra till andra fredsfrämjande operationer och aktiviteter som syftar till att upprätthålla Natos samlade avskräckning, det som brukar kallas vigilance activities.

Dessa operationer sker ofta med kort framförhållning, och de är militära verktyg som reglerar Natos styrkedisposition utifrån ett förändrat säkerhetsläge. Det handlar om att kunna genomföra uppgifter tillsammans med allierade, under begränsad tid och i ett avgränsat geografiskt område. Operationerna kan ske under ledning av Nato, men det kan också vara bi- eller multilaterala samarbeten såsom till exempel Joint Expeditionary Force.

Sverige kommer sannolikt att få förfrågningar om att delta i sådana aktiviteter löpande under 2025. För att Sverige ska kunna agera snabbt och flexibelt när det uppstår behov behöver också ett mandat sökas i förväg.

Bidragen föreslås uppgå till högst 200 anställda soldater och officerare för markförband. Det handlar om specialförband, amfibieförband och upp till tre örlogsfartyg samt upp till åtta stridsflygplan.

Avslutningsvis, fru talman, är det i dessa allvarstider ett centralt svenskt intresse att Nato har en stark förmåga att bedriva avskräckning och försvar. Det styrkebidrag som regeringen söker mandat för blir avgörande för att visa på Sveriges roll som en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad.

(Applåder)

Anf. 35 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för anförandet och för att han deltar i debatten. Det är väldigt värdefullt.

Jag skulle vilja bredda perspektivet lite med en fråga om de försvarspolitiska beslutsprocesserna framöver. Sverige kommer ju nästa vecka att

vara i slutet av vår process när vi fattar inriktningsbeslutet för totalförsvaret.

Nato är, vad jag kan förstå, i början av sin planeringsprocess. Det är ju en ganska komplicerad organisation, så det är inte alltid så lätt att förstå vad den är och vad den håller på med.

Vi har pratat om detta tidigare, och jag vill gärna ta upp det igen. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi inte hamnar i situationen att vi blir osynkade med Natoprocessen i stort eller att planeringen av vårt militära försvar, som ju är en viktig del av totalförsvaret, skulle hamna efter eller trumfas av Natoprocessen på något sätt. Jag skulle vilja höra hur försvarsministern ser på våra övergripande beslutsprocesser framöver.

Anf. 36 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Hanna Gunnarsson för frågan.

Det är helt rätt, Hanna Gunnarsson, att Nato befinner sig i sitt kanske starkaste transformativa skede sedan kalla krigets slut. Uttrycket för det är att man har nya regionala planer. Man ser också över sitt lednings- och lydnadsförhållande, det som kallas C2, och också de militära förmågemålen. Tanken är att den militära förmågan ska stötta de regionala planerna.

Hur ligger då Sverige till i förhållande till denna mycket formativa process? Vi har naturligtvis beaktat det mot bakgrund av Försvarsberedningens rapporter men också propositionen, som regeringen ju lade fram i höstas och som vi också kommer att debattera nästa vecka. Vad gäller Natos förmågemålsättningar drar i princip allting i propositionen i riktningen att vi kommer att ha en mycket bättre förmåga att uppnå Natos förmågemålsättningar när vi har fattat totalförsvarsbeslutet med fokus på detta.

Den andra frågan, som är lite bredare, handlar om försvarsinvesteringar. Som Hanna Gunnarsson vet kommer det mycket sannolikt att bli en viktig fråga för förmågeprocessen och en viktig fråga fram till Natos toppmöte i Haag. Där är linjen för närvarande att 2 procent är ett golv men inte ett tak. Sverige ligger nu på 2,2 procent av bnp, och vi kommer att ligga signifikant över målet om riksdagen antar nästa års budget. Då kommer vi att ligga på 2,4 procent.

När det gäller både kapacitetsmålsättningar och försvarsinvesteringar ligger Sverige relativt bra till vid en Natojämförelse.

Anf. 37 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Jag vill vara ännu lite mer konkret i min uppföljande fråga.

När vi beslutar om vår totalförsvarsinriktning har vi ju en process med Försvarsberedningen, och vi låter den ta ganska lång tid. Jag vet att också försvarsministern är en stark förespråkare av modellen med försvarsberedning.

Vår modell garanterar en väldigt stark förankring av försvarspolitiken i riksdagen genom att vi låter det ta lång tid att diskutera igenom, prata ihop oss och komma fram till saker som vi kan vara ganska överens om. Det ger ett väldigt stabilt försvarsbeslut för svensk inriktning.

Jag är orolig för att vår process hamnar i otakt med Natos femåriga process, eller hur många år det nu är, och att Sverige hamnar i en Natoprocess som inte är synkad med vår process. Jag skulle vilja höra hur försvarsministern ser på detta. Framför allt vill jag be försvarsministern att garantera att våra processer framöver kan fortsätta se ut på det sätt som de gör,

med den starka demokratiska förankringen, och inte blir trumfada av en Natoplanering i ett senare skede.

Anf. 38 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Vi har valt att tidigarelägga försvarsbeslutet ett år. Det tycker jag, regeringen och, hoppas jag, också många i Försvarsberedningen var ett klokt beslut, för det innebär att vi kan möta framtiden snabbare. Intentionen var att skynda på den upprustning som det säkerhetspolitiska omvärldsläget verkligen kräver.

När det sedan kommer till takten i Natoplaneringen kan jag konstatera att grannländer som till exempel Norge och Danmark också i år fattar nya försvarsbeslut. Så länge som de är informerade om Natos kapacitetsmål-sättningar och drar åt rätt håll har jag inte riktigt samma farhåga som Hanna Gunnarsson där.

Låt mig också säga något kopplat till Försvarsberedningen, som ju är regeringens forum för utformningen av den långsiktiga säkerhets- och försvarspolitikerna tillsammans med riksdagens partier.

Jag tycker att Försvarsberedningen har tjänat Sverige väl. Om vi kan hitta breda överenskommelser är det en styrka för Sverige. Det gäller inte minst det faktum att alla partier i Sveriges riksdag står bakom en upprustning upp till 2,6 procent av bnp. Det finns inget annat parlament i hela Nato, förutom Norge, som har en bred så upplutning kring en så viktig sak som försvarsinvesteringar. Det är en styrka.

Jag vet att Vänsterpartiet där har fått flytta sin position lite grann. Jag uppskattar verkligen det konstruktiva samarbete som har varit med alla partier i Försvarsberedningen och inte minst Hanna Gunnarssons personliga engagemang, som har möjliggjort detta.
(Applåder)

Anf. 39 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik. Men jag valde att lyssna på både utrikesministern och försvarsministern för att höra om ministrarna och regeringen hade läst vårt betänkande och kvitterat vad vi framför där. Eftersom jag inte hörde något tydligt besked tänkte jag att jag genom en replik måste ge regeringen en möjlighet att ge ett sådant.

En av de frågor som vi hade diskussion om var den om återrapport till berörda utskott och att detta inte bara ska vara en fråga inför Natos ministermöten utan också när det gäller våra insatser. Här finns det en skrivning om att regeringen bör återkomma med information om genomförandet av bidraget till Natos avskräckning och försvar.

Som jag nämnde i mitt inlägg tidigare befinner vi oss i ett väldigt formativt skede. Om vi ska kunna säkra en fortsatt samsyn och en bra process framåt är det viktigt att den här informationen återkommande ges, så som utskottet samlat har understrukt. Det är en del i pusslet för att skapa en bred grund för våra insatser och vår avskräckningsförmåga framåt i kommande beslut.

Jag vill bara få bekräftat att regeringen har läst detta, tagit till sig det och kommer att återkomma till utskotten, så som utrikes- och försvarsutskotten har begärt.

Anf. 40 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Det stämmer precis vad Kerstin Lundgren säger: att vi nu bryter ny mark inom säkerhets- och försvarspolitiken. Genom vårt Nato-medlemskap har vi nu möjlighet att till exempel bidra med Natos framskjutna närvaro i Lettland och kan i princip delta i alla DDA-aktiviteterna. Det innebär också konsekvenser för hur vi fattar beslut och hur vi förankrar beslut.

Vi har också från regeringens sida försökt att förankra propositionen innan vi levererar den till riksdagen. Vi har bjudit in till olika möten och konsultationer just i syfte att få en så bred överenskommelse som möjligt.

Vi noterar också att även det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet känner stort behov av att återkommande få besked av regeringen. Vi kvitterar att det är viktigt och att vi kommer att arbeta på bästa möjliga sätt för att göra det möjligt.

Anf. 41 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ministern för att regeringen enligt ministrarnas uttalande är beredd att regelbundet återkomma med information till utskottet. Det bygger en förmåga att också i framtiden ha en bred samsyn.

Jag kan informera kammaren om att när vi är ute och möter våra parlamentariska kollegor frågar de: Hur klarar ni att få ett så brett stöd för att stärka försvarsutgifter? Berätta för oss!

Det är en del av vårt bidrag att vi kan arbeta tillsammans för att finna den samsynen, och det är viktigt att slå vakt om. Det finns delar som ännu inte är så preciserade eftersom det finns utrymme för andra insatser. Inte minst där är det viktigt att regeringen är tydlig och återkommer med rapporter.

Anf. 42 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Naturligtvis är det viktigt att alltid hålla riksdagen väl-informerad, framför allt i frågor som rör säkerhets- och försvarspolitik. Det är också regeringens fortsatta ambition att göra så.

Låt mig få framföra en anekdot som är talande. I samband med flaggceremonin den 11 mars på Natohögkvarteret var sex av åtta partier representerade i Bryssel. Det väckte stor respekt bland de andra 31 allierade att vi hade en så bred uppslutning och att så många partier ville delta i flaggceremonin och därmed bekräfta hur viktigt Natomedlemskapet är för Sveriges säkerhet. Det var också ett tecken på den breda samsyn som finns i säkerhets- och försvarspolitiken, och det är regeringens ambition att fortsätta att vårda den.

(Applåder)

Anf. 43 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Vi står i dag inför ett historiskt och avgörande beslut om Sveriges bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025. Det är både glädjande och en stor stolthet att vi i dag är så eniga om detta i kammaren. Det är också ett starkt besked till resten av vår omvärld att vi kan hitta den enigheten i säkerhetspolitiken.

Det här är ett beslut som stärker vårt eget lands säkerhet och befäster vår plats som en solidarisk medlem av det internationella samfundet. Jag vill också passa på att säga att jag är glad att Svenska Soldathemsförbundet

i detta nu håller på att etablera ett soldathem i Lettland för våra soldater. Det ska vi vara stolta över.

Jag kommer att fokusera på det särskilda yttrande som vi socialdemokrater har i betänkandet. Sverige är en del av Nato, och det innebär både möjligheter och skyldigheter. Som ni har hört tidigare stöder vi inriktningen i propositionen. Jag yrkar också bifall till reservation 2.

Men vi har också ett särskilt yttrande som handlar om folklig förankring och riksdagens kontroll. Jag vill understryka att vi tydligt motsätter oss tanken på att överföra befogenheter till regeringen som skulle möjliggöra att svenska styrkor sätts in utan riksdagens uttryckliga medgivande i varje särskilt fall.

I samband med att riksdagen godkände Sveriges anslutning till Nordatlantiska fördraget i mars 2023 gjorde regeringen bedömningen att det sakens skäl att införa en regel i lag som bemyndigar regeringen att utan riksdagens medgivande fatta beslut om att sätta in väpnade styrkor inom ramen för Nato.

I den nu aktuella propositionen konstaterar regeringen att riksdagens medgivande behöver begäras för bidraget eftersom det ännu inte finns någon lag som bemyndigar regeringen. Vi har svårt att uppfatta ordet *ännu* på något annat sätt än att regeringen avser att lägga fram ett förslag till en sådan bemyndigandelag. Vi beklagar detta, och vi beklagar att regeringen inte har involverat riksdagens alla partier i processen. Det är av den anledningen vi känner att vi vill skriva ett särskilt yttrande för att vara tydliga med vår inställning i frågan. Det är en viktig principfråga.

De svenska styrkor som deltar i fredstida avskräckning kan ju, som regeringen själv konstaterar, övergå till att möta ett väpnat angrepp mot en allierad från ett ögonblick till ett annat. I en sådan situation är det helt avgörande att den styrkan har hela riksdagens stöd och att den folkliga förankringen finns. Det är också ett sätt att visa att vi riksdagsledamöter tar ansvar när vi skickar soldater i strid.

När det gäller det som har diskuterats här tidigare välkomnar vi att utskottet har tillmötesgått våra önskemål om en tydlig återrapportering, och därför väljer vi att inte yrka bifall till vår reservation.

Avslutningsvis vill jag uppmana regeringen att ta del av våra synpunkter. Vi tycker att det är viktigt med den folkliga förankringen och med riksdagens beslut i dessa frågor.

Vi socialdemokrater vill rikta ett stort tack till alla er, kvinnor och män, som på olika sätt bidrar till svensk och numera även de allierades fred och säkerhet. Tack för allt ni gör, ibland med livet som insats. Tack också till alla anhängare som står ut med den oro och de upppoffringar det kan innebära. Ni ska veta att vi från hela riksdagen är mycket stolta över det ni gör.

Jag vill också avslutningsvis önska god jul till våra statsråd. Det är värdefullt att ni har varit med i debatten i dag. Det är ett bra besked i den viktiga frågan. Jag vill också önska god jul till talmannen och till kollegorna i riksdagen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 9.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU2
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (prop.
2024/25:1 delvis)
föredrogs.

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

Anf. 44 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

När vår regering tog över rådde kraftig inflation. Inflationen är nu be-
segrad. Det hade den inte varit om regeringen hade spenderat för mycket.
Då hade inflationen fortsatt att urholka värden på alla områden i samhället
än i dag. Fjolårets statsbudget präglades således av inflationsbetingad åter-
hållsamhet. Nu har det lossnat en del, även om årets budgetarbete började
i skuggan av inflationen. Mycket av budgetutrymmet har vikts för brotts-
bekämpningens alla delar och vårt eftersatta försvar.

Det har pratats mycket om stora satsningar på infrastruktur och forsk-
ning, brottsförebyggande åtgärder samt skattesänkningar på inkomst i an-
slutning till årets budget. I den här debatten vill jag summera de steg som
tagits framåt för de areella näringarna i årets budget. Jag kan konstatera att
de stora kliven uteblev i år, men i gengäld är stegen många. Jag ska räkna
upp det vi har gjort.

Investeringsstöden för jordbrukets konkurrenskraft ökas med 100 mil-
joner kronor, och en ny kategori kallad robust primärproduktion införs.
Det specifika arbetet med livsmedelsstrategin 2.0 ökas med 80 miljoner
kronor.

Restaurering av ängs- och betesmark får 30 miljoner kronor mer 2025
och stegras kommande år, vilket är viktigt inte bara för ökad livsmedels-
produktion utan även för biologisk mångfald eftersom igenväxning av slät-
ter- och betesmarker är ett av de största hoten mot biologisk mångfald i
jordbrukslandskapet.

Valutakursen för jordbruksstöden justeras upp, vilket gör att den ge-
mensamma jordbrukspolitikerna får 646 miljoner kronor mer över budget-
perioden. Alla förändringar sker dock som vanligt mot bakgrund av andra
tidigare beslutade förändringar som beror på många faktorer, vilket gör att
poster kan gå upp och ned utan att aktiva beslut har tagits i årets budget.
Samtidigt har Sverige fått ökade kostnader för nya EU-krav, och jag vill
passa på att säga att det är ytterligare ett skäl att lite oftare säga nej i Brys-
sel. För första gången går dock 76 procent av valutajusteringen till lant-
brukarna, och det är viktigt.

SLU Universitetsdjursjukhuset ges medel som gör det möjligt att ha
jouröppet 24 timmar om dygnet 7 dagar i veckan, vilket gör att man kan
behålla EU-ackrediteringen för veterinärutbildning. Den veterinära fält-
verksamheten och dess viktiga jour stärks också.

Ett kvävekliv om 100 miljoner kronor införs för att stödja gårdars in-
satser för minskade ammoniakutsläpp.

Fru talman! Ett paradigmskifte genomförs för skogsträdsförädling. År
2017 fanns förslaget endast på Sverigedemokraternas landsdagar, men
nästa år, 2025, går startskottet för arbetet med att almen inte ska dö ut på
grund av almsjukan och att asken inte ska marginaliseras på grund av ask-
skottsjukan. Det kommer troligen även att rädda ett femtiotal andra arter

från utdöende och rädda Europas troligen största almpopulation på Gotland.

Dessutom upprättas ett skogsskadescreeningcenter, huvudsakligen för de stora produktionsarterna i skogen, det vill säga gran, tall och björk. Det kommer att möjliggöra friskare plantmaterial i framtiden och därmed färre skogsskador, högre tillväxt och bättre ekonomi. Det kommer att bidra stort till att skogen klarar av att uppfylla alla de önskemål vi har, från kolinlagring och substitution av fossila produkter till ökad export och levande landsbygder. Även vid eventuella framtida hot från svampar, bakterier eller insekter som återigen hotar en svensk trädarts existens kommer skogsskadescreeningcentret att utgöra en central resurs.

Skogsstyrelsen får även ett tillskott för rättstillämpning, vilket är viktigt för regelefterlevnad och konkurrenskraft och för hantering av avskogningsförordningen. Medlen ska även möjliggöra för Sverige att vara mer aktivt i EU och internationellt.

Livsmedelsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt och Jordbruksverket får stora tillskott för att förbättra Sveriges beredskap. Även annan stärkt beredskap inom livsmedels- och vattenförsörjning får stora tillskott.

Bekämpningen av växtskadegörare i jord, trädgård och skog förstärks. Sverige får äntligen ett referenslaboratorium för diagnos av växtskadegörare.

Även vattenbruket får en valutaupjustering av stöden. Vidare förstärks gödselgasproduktionen, liksom arbetet med vattenhantering inom LOVA, något som ger större möjligheter till miljövänlighet och även i viss mån förbättrad vattenhushållning. Forskning och innovation på det här området får en tydlig höjning.

Dieselskatten för jord-, skogs- och vattenbruk fortsätter vi att hålla på så låg nivå som möjligt. Det är mycket viktigt för jordbrukets lönsamhet och likviditet.

Även den låga reduktionsplikten är mycket viktig, inte bara för landsbygdens logistik utan också för jordbrukets lönsamhet och likviditet. På gårdar som jag har besökt den senaste tiden har man sparat 50 000–200 000 kronor per gård och år enbart till följd av reduktionspliktssänkningen – och det oavsett om man använder diesel eller HVO, vilket jag återkommer till. Reduktionsplikten ökas nu något, men för bilismen kompenserar vi fullt ut med en skattesänkning.

Jag vill gärna uppehålla mig en liten stund vid reduktionsplikten. Några av er kanske minns att vi sverigedemokrater före valet tjatade om att det var en dålig idé med reduktionsplikt, särskilt kraven på en stor och stegrande inblandning av biodrivmedel. Vi varnade för att det kunde innebära att utbudet av biodrivmedel inte skulle kunna möta en så stor och ökande efterfrågan. Vi menade att det i sin tur kunde driva upp priset på biodrivmedel.

När vi vann valet sänkte vi reduktionsplikten som vi hade lovat. Då sjönk dieselpriiset med 4 kronor och 50 öre litern direkt – och priset på HVO sjönk med 6 kronor litern. Det är kvittot på att vi hade rätt: Reduktionsplikten gjorde det dyrare att köra på HVO. SD fick alltså rätt även här.

En annan skattesänkning är nedsättningen av arbetsgivaravgiften för små företag genom en utökning av det så kallade växa-stödet. Det blir förvisso en liten sänkning, men eftersom antalet jordbruksföretag som i dag

nyttjar möjligheten är lågt finns det en stor potential för fler att få en ned-sättning. För den som har två anställda kan det handla om upp till 110 000 kronor per år om man möter kriterierna för stödet.

Detta kanske var en lite tråkig uppräknig – det är ju så mycket vi har gjort – men ledstjärnan i vårt arbete har varit att förstärka många av de delar som begränsar de areella näringarna från att få en skjuts framåt. Att göra på det viset innebär att alla gårdar kan dra nytta av någonting.

Förhoppningsvis kan vi ta nästa steg i budgeten för 2026. I kombination med redan införda respektive kommande åtgärder – såsom regel-förenklingar, fortsatt låg reduktionsplikt, lägre slakteriavgifter, förstärkt sort- och teknikutveckling, ursprungsmärkning på restaurang, exportsatsning, en minskad vargstam samt en lägre ränta med mera – hoppas vi att detta ska kunna vända den negativa spiralen i lantbruket till en positiv spiral.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mattias Eriksson Falk (SD).

Anf. 45 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Jag tänkte ta upp någonting som ledamoten inte nämnde. Jag bor i en glesbygdskommun i Jämtlands län, och jag är väl medveten om att inget av statsråden bor norr om Borlänge samt att Sverigedemokraternas riksdagsledamot som representerar Jämtlands län bor i Skövde. Därmed träffar man nog inte byborna i livsmedelsbutiken i Jämtland. Man åker inte de långa avstånden för att leverera varor och tjänster, och man träffar inte heller dem som jobbar på ett kommunkontor och har få kollegor, som alla har svåra prioriteringar att göra när resurser ska fördelas.

Man vet nog inte heller hur det ska vara möjligt att i en glesbygdskommun, som oftast har en hög skattenivå samtidigt som servicegraden är låg, klara av att ha fokus på den viktiga näringslivsutvecklingen. Den socialdemokratiskt ledda regeringen införde 2018 ett riktat stöd till 39 glesbygdskommuner för att utveckla näringslivet, och för dessa 39 kommuner har statsbidraget varit viktigt för möjligheten att arbeta med ett bättre företagsklimat. I regeringens och Sverigedemokraternas budget för 2025 finns det särskilda statsbidraget till glesbygdskommunernas näringslivsutveckling dock inte med.

Det är 70 miljarder vi pratar om, samtidigt som vi vet att regeringen i år satsar 60 miljarder på nya åtgärder samt att höginkomsttagare i storstäder prioriteras när det gäller merparten. Min fråga blir därför, fru talman: Vad är anledningen till att Sverigedemokraterna vill ta bort det riktade stödet för att stärka det lokala näringslivet i 39 av de kommuner i Sverige som har tuffast förutsättningar? Är det Sverigedemokraternas åsikt att behovet av att stötta näringslivsutveckling har minskat i glesbygdskommunerna i norr?

(Applåder)

Anf. 46 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Caren Säterberg för en uppriktig fråga.

Vi har ju många som kommer från glesbygden i vårt parti. Det är flera norrlänningar, dock ej från den övre halvan av Norrland, och jag kommer

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

själv från Norrland. Vi har också många ledamöter från det jag kallar Lilla Norrland, nämligen Småland. Där är förutsättningarna likartade, och glesbygden har stora problem.

Vårt parti har stort fokus på att det ska fungera i glesbygden. Det stöd som Anna-Caren Säterberg talar om kan nog fylla en funktion, men det träffar endast 39 kommuner i landet, och det är många kommuner som har problem.

Jag räknade upp ett tjugotal satsningar vi gör på detta område. Många av dem kan alla glesbygdskommuner dra nytta av. Låt mig fokusera på en av dem, nämligen det sänkta bränslepriset, och säga att det har varit avgörande för många glesbygdskommuner och för människorna som bor där.

Detta är lite grann en ideologisk diskussion. Det främsta man kan göra för glesbygden och landsbygden är att ge dem förutsättningar att ta sig fram med egen kraft. Bränsleprissänkningen är ett av många exempel på hur man kan göra detta. Sänkningen av arbetsgivaravgiften är också ett sådant exempel. Detta ger förutsättningar för alla, oavsett vilken kommun de bor i, och på de premisser som man själv sätter upp som landsbygdsbo och som kommun.

Anf. 47 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag förstod inte riktigt ledamotens resonemang: Småland har det också svårt, och därför ska vi inte ge bättre förutsättningar till de 39 glesbygdskommunerna i stödområde A. Stödområde A har ju specifika förutsättningar. Ska vi rikta bränsleprissänkningarna till områden där folk bor glest och definitivt behöver bilen, även om glesbygdsborna är få, eller ska bränsleprissänkningarna gå till hela landet och mest utnyttjas i storstäderna?

Hemma hos mig i Jämtlands län har samtliga kommuner fått del av pengarna, och de har betytt mycket. Bergs kommun har satsat på förutsättningar för fler bostäder och ökad attraktivitet. I Ragunda har pengarna bland annat använts till rekryteringsfrämjande insatser för näringslivet. Åre och Bräcke har kunnat stärka sin näringslivsenhet. Härjedalen har fokuserat på lokalt livsmedelsföretagande, hållbart fiske och medfinansiering av olika projekt inom företags- och föreningsliv.

Det har alltså skett utveckling. Detta handlar bara om 1,8 miljoner för dessa 39 kommuner. Denna utveckling hade inte skett utan dessa resurser.

Glesbygdskommunerna har en hög skattenivå och en låg servicegrad. De har inte resurser att vända utvecklingen och jobba med den nödvändiga näringslivsutvecklingen. Vad jag kan konstatera är att med Sverigedemokraternas och regeringens politik blir glesbygdskommunerna bara glesare.

Detta handlar om 70 miljoner kronor när regeringen satsar 60 miljarder. Vi socialdemokrater har i vår budgetmotion kvar dessa pengar.

Motivet för Sverigedemokraternas nedskärning är fortfarande helt oklart. Har Sverigedemokraterna då några andra förslag som riktar sig mot stödområde A, det vill säga dessa 39 glesbygdskommuner i norr?
(Applåder)

Anf. 48 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! De exempel på åtgärder som Anna-Caren Säterberg räknade upp har ju en gemensam nämnare, nämligen att de går via politiken

– visserligen lokalt, vilket kanske är bättre än centralt; det beror på vilket perspektiv man intar.

Det handlar om klassisk socialdemokrati. Man samlar in pengar för att sedan pytsa ut dem. Så kan man vilja ha det, men man kan också ha en annan åsikt, nämligen att detta åtminstone måste kompletteras med att man skapar förutsättningar för förändring underifrån, på bygdens villkor.

När det gäller detta med bränslepriserna säger Anna-Caren Säterberg att storstadsborna drar nytta av det och att prissänkningarna inte är riktade till glesbygdskommunerna. Men ju mer man åker, desto mer nytta har man av ett lägre bränslepris och desto mer plågas man av ett högt bränslepris. Det blir alltså med automatik en målinriktning mot dem som har det värst.

När man frågar folk vad som är det bästa vi kan göra för landsbygden får man ibland höra – jag har hört det mer än en gång: Låt landsbygden vara i fred! Låt den vara i fred från bestämmelser, regler, detaljregleringar och höga skatter. Man vill ha en möjlighet att själv skapa sina livsförutsättningar.

Anf. 49 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Staffan Eklöf, för ditt anförande! Vi tycker ju väldigt olika i många frågor. Det ledamoten sa var därför inte förvånande. Jag kommer själv att berätta vad jag tycker.

Men det var en sak i ledamotens anförande som jag inte fick att gå ihop, och det var därför jag begärde replik. Ledamoten uppehöll sig ganska länge vid insatser för olika trädslag och annat. Det handlade om skadegörare, invasiva arter, svampangrepp och annat. Det är ju bra att ledamoten tar upp dessa trädslag, alm och ask, som han ofta återkommer till, men det finns många fler. De är ju också nyckelarter för andra.

Problemet är dock att många typer av skador ökar på grund av den klimatkris vi har. I ett nytt klimat, vilket vi är på väg till – vi har precis haft en rekordvarm november – frodas dessa skadegörare. De kommer högre upp i landet. De överlever längre. De överlever i vårt klimat.

Nästa del av ledamotens anförande handlade om att han var stolt över att man hade sänkt reduktionsplikten och dieselskatten, vilket ju driver på utvecklingen med ökade klimatgaser. SD stöder en regering som ökar utsläppen av klimatgaser. För första gången på många år ökar de svenska utsläppen i stället för att minska. Det är lite som att sätta plåster på ett av hålen i ett stort såll samtidigt som man håller i bensin och andra klimatgaser ovanifrån. Det rinner bara igenom.

Min fråga är. Hur får Sverigedemokraterna ihop politiken? Kommer den lilla satsningen gällande skadegörare, svampangrepp och annat att spela någon roll när ni fortsätter att förstöra klimatet?

Anf. 50 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan!

Jag vill först bemöta det som ledamoten sa sist, att vi förstör klimatet. Så är det inte. Det är andra aktörer som förstör klimatet. I statistiken är Sverige en av de allra minsta utsläpparna, även per capita och till och med historiskt. Varken vi som land eller vi som parti är några klimatförstörare.

Klimatet är en viktig fråga. Det håller jag med om. I alla viktiga frågor gäller det att hålla en hög effektivitet. Vi hade föredragning av klimat- och

miljöministern i dag, med en lång rad förslag och ingångspunkter i klimatfrågan. I mycket speglar de också Sverigedemokraternas ingång i frågan.

Vi måste hitta lösningar som inte bara ensidigt uppfyller avtal. Det räcker inte, utan vi måste ha förslag till förändringar av andra länders utsläpp. I nuläget släpper Kina ut en tredjedel av koldioxiden. De bygger kolkraftverk hemma och i andra länder. Malawi fick sitt för några år sedan. Kina utvecklas på det viset och väljer en kolväg, vilket vi måste försöka förhindra. Därför är det så viktigt att man använder artikel 6, så att vi kan göra investeringar i u-länderna som gör att det blir grönare där. Det är sex gånger mer effektivt per krona.

Nu hinner jag inte med att säga allt jag hade tänkt, men det får bli i nästa replik. Det som vi kan göra här när det gäller ask, alm och andra arter spelar stor roll. Det återkommer jag till.

Anf. 51 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt vilken lång föredragning av miljöministern som ledamoten syftar på. Jag kan ana att det handlar om den informationspunkt vi hade i utskottet i morse inför att man i miljørådet ska diskutera klimatmålen för EU.

Det var en lång ståndpunkt, och klimat- och miljöministern sa en rad saker. Framför allt var det sex punkter med förbehåll, hängslen och livrem. Man ville inte gå med på dessa saker så länge inte de egna svenska intressena var tillgodosedda. Jag tycker inte riktigt att vi kan göra så med klimatpolitiken och delar inte den bilden.

Vi måste göra allt vi kan. Vi i Sverige handlar med Kina. Det har varit en utomordentlig artikelserie i DN om hur allt vi köper påverkar i utsläppslandet. Vi släpper ut en hel del på hemmaplan också, men en stor anledning till att vi har minskat våra utsläpp är att vi köper från och handlar med andra länder där det vi handlar tillverkas.

Följdfrågan här blir: Är det Sverigedemokraternas enda klimatpolitik att hoppas att någon annan ska göra någonting? Eller vill ni sätta in handelstullar eller något sådant när det gäller koldioxid? Jag har inte uppfattat att ni har varit så positiva till det tidigare.

Anf. 52 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Det handlar om att sammanhanget spelar roll. Dessa förbehåll är väldigt viktiga, för de förhindrar att det blir symbolpolitik och att det skadar på annat sätt.

Jag tror att det allra viktigaste i klimatpolitiken, förutom att hålla sig till de beting som man kommer överens om, är att den inte skadar Sveriges konkurrenskraft, att den inte är symbolpolitik utan ger effekt på riktigt och att det blir mycket utsläppsminskningar per krona, det vill säga att det är effektivt.

Vad händer annars? Det engagemang som finns i klimatfrågan kommer att eroderas om vi inte sköter korten rätt. Rätt gör vi genom att inte skada svensk konkurrenskraft, inte hålla på med symbolpolitik och inte ha ineffektiv politik. Det är extremt viktigt.

Sedan ska jag återkomma till varför det är viktigt att inte bara titta på utsläppsnivåerna när man pratar klimat. Det handlar också om att man vidtar åtgärder som förhindrar de negativa problem som följer av klimatförändringar. Det vi gör hemma i vår natur kan vi göra utan att involvera

någon annan. Vi har båda två tagit upp svårigheter med klimatarbetet – och att få ned utsläppen – internationellt. Men det vi kan göra för att hjälpa våra arter här kan vi göra utan att vara beroende av någon annan aktör, som inte riktigt gör som man säger eller som på annat sätt försvårar situationen.

Anf. 53 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Vi är återigen här för att debattera utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Det handlar framför allt om jordbruk, skogsbruk och vattenbruk och om hur vi helt enkelt producerar livsmedel och nyttjar våra naturresurser.

Detta är otroligt viktiga näringar för att vi ska kunna ställa om till en fossilfri ekonomi. De gröna näringarna är en central del av samhällsekonomin, och de är en avgörande del för en levande landsbygd.

Omställningen brådskar otroligt mycket. När vi gör den måste vi se till att vi når ekologisk och långsiktig hållbarhet och att samhällsekonomin ryms inom samma sfär. Men det är faktiskt de planetära gränserna som sätter ramarna. Ekosystemens livskraft måste sätta ramarna.

Fru talman! Just nu är det många debatter som pågår, men en av de största och återkommande för vårt utskott handlar om skogen. Mycket av skogspolitiken ligger i detta område. Till veckan kommer skogsutredningen att komma med sina förslag. Vi har också Miljömålsberedningen, som kommer att gå i mål framöver. Utifrån de läckta delar som kommer därifrån ser det ganska mörkt ut när det gäller att hålla sig inom gränserna för ekosystemens livskraft och bärkraft.

Det känns som att regeringspartiernas och deras stödparti Sverigedemokraternas största drivkraft är: hugg, hugg, hugg.

Detta står inte vi från Miljöpartiet bakom. Vi ser att vi behöver bruka skogen, men vi måste göra det just inom gränserna för ekosystemens bärkraft. Vi har därför i vår budgetmotion flera olika förslag för att vi ska få ett hållbart skogsbruk, där man tar ut biomassa ur skogen, där man ser till att ekosystemen bibehålls, där markägaren får pengar och där de som vill skydda skog får skydda skog.

I vårt paket för skogen ingår ett omställningsstöd för dem som vill gå över till naturnära och hyggesfria skogsbruksmetoder. Det kan vara lite krångligt i början. Man har kanske en skog som är märkt av trakthyggesbruk. Det måste då förstås lösas. Därför ser vi på ett omställningsstöd i början. Det är också vad statliga utredningar tidigare har visat på.

Vi ser också att det finns utrymme för ett skogslån. För många är det inte annat än en slutavverkning som behöver göras för att till exempel kunna göra ett ägarskifte eller skifta mellan syskon. Egentligen hade man kanske velat att skogen skulle stå, men det är för stora värden; man har inte råd. Tänk om man skulle ha möjlighet att ta ett skogslån för att kunna bruka denna skog på ett hållbart sätt framöver! Vi tycker att det borde finnas utrymme för detta. Vi har med det som ett förslag, som har mottagits mycket väl.

Vi ser att det är brist på skogsentreprenörer som kan de nygamla skonamma metoderna. Vi föreslår därför en kompetensutvecklingscheck för skogsentreprenörer. Då har de som jag, som skogsägare, anlitar för att göra insatser i min skog möjlighet att få de kunskaper som behövs för att de ska

kunna göra dessa delar. I dag är det kunskapsbrist och väldigt låg tillgång på utförare av alternativa metoder.

Vi behöver också ha rådgivning för skogsägare. Här har vi en stor satsning på oberoende rådgivning. Det gäller klimatanpassning, vilket också rör skogen, och naturnära och hyggesfria delar.

När det gäller skogen har vi ett stort paket som handlar om att bruka, att hålla sig inom ekosystemet och att se till att det också blir bra för skogsägarna.

Det finns en del här som jag vill lyfta. Det är att vi måste se till att det finns ersättningar för dem som vill avsätta eller skydda sin skog. Det kan inte vara så att man har kommit igenom processen och inte får ut pengar för att pengarna är slut. Där har regeringen en hemläxa att göra.

Fru talman! Jag var inne på klimatanpassning i replikskiftet tidigare. Jag skulle vilja ta upp ett anslag, som kanske är lite mindre, som vi har med. Det handlar om klimatanpassning inom rennäringen. Det är Sametinget som har begärt dessa pengar. Rennäringen har stora problem i ett förändrat klimat. Det blir andra typer av snö och is, som gör att renen inte kommer åt lav. Man får stödfodra och sådant. Vi behöver klimatanpassa rennäringen. Sametinget har äskat dessa pengar men får dem inte av regeringen. Hade vår budget gått igenom hade de fått dem.

Fru talman! Jag skulle vilja prata lite grann om jordbruket. Det är också en näring som vi alla värnar om. Vi är beroende av den. Vi äter mat varje dag – förhoppningsvis. Men det är inte rakt igenom hållbart hur vi brukar jorden.

Vi måste få en ökad satsning på ekologiska jordbruksmetoder. Vi måste även inom jordbruket öka klimatanpassningarna. Och vi måste se till att unga känner framtidstro, så att de vill ta över och bli lantbrukare och jordbrukare.

Vi har en stor satsning på att få med unga. Det gäller rådgivning. Det gäller kunskapscheckar. Det gäller hur man ska kunna ta över vid ägarskiftet och så vidare. Vi har specificerat flera av dessa förslag i en bondemotion som vi kommer att ta upp senare, under den allmänna motionstiden.

Men vi vet att just dessa delar behövs. Det handlar om hur man ska få tag på mark, var man kan bo och att man får tillgång till de fakta man behöver för att ställa om sitt jordbruk eller ta över jordbruk.

Även här ser vi att det finns ett behov av en rådgivningscheck, lite grann som den konsultcheck som fanns inom skogsbruket. Det är ett system som finns i andra europeiska länder. Där har man som lantbrukare och jordbrukare tillgång till en pengasumma som man kan använda för att ta in en rådgivare inom det man själv är intresserad av. Det kan vara att man skulle vilja ställa om till ett ekologiskt lantbruk. Man kanske vill köpa in en ny maskin eller gå över till ett annat system eller nya grödor. Det kan vara dyrt och svårt att göra, men andra europeiska länder har sett stora vinster med att ge möjlighet att få tillgång till kunskap inom den här ramen och att testa och få kunskap.

Vi vet också att en lantbrukare i sitt arbete ofta har koppling till upp till 15 olika myndigheter. Man ska kunna det ena med det tredje, samtidigt som man också ska göra sitt jobb. Vi i Miljöpartiet vill att bonden ska kunna ägna sig åt att vara bonde och inte administratör.

Vi har därför ett förslag om att införa en one-stop shop, som det ofta kallas. Det ska alltså vara en väg in där allt samlas så att man oavsett vad problemet är kommer till en person som faktiskt kan hjälpa en vidare och vet vad man ska göra. Vi tror att det skulle underlätta och göra att fler kan komma åt andra bidrag och få det lättare i sin vardag.

Fru talman! Vår budget har en större ram än regeringens budget. Vi satsar över 3,7 miljarder mer i betänkandet. Jag har därför ingen reservation utan i stället ett särskilt yttrande. Jag vill också säga att vi förutom den större ramen också har förslag på tre nya anslag. Ett är just kompensationsutvecklingschecken för hyggesfritt. Vi ser också stora behov av vattenåtgärder och att kommunsektorn i offentliga kök behöver hjälp för att kunna upprätthålla sina ekologiska mål.

(Applåder)

Anf. 54 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för anförandet!

I budgetsammanhang brukar man ofta diskutera vad motparten har gjort. Man diskuterar lite mer sällan vad som inte har gjorts och väldigt sällan vad motparten inte säger nej till – men det tänkte jag prata om i dag.

Jag minns tydligt dåvarande miljöminister Isabella Lövin's engagerade motstånd mot Sverigedemokraternas förslag om att med hjälp av växtförädling ge alm resistens mot almsjukan och ask resistens mot sjukdomen askskottssjukan. Det är sjukdomar som riskerar att slå ut dessa träarter. Särskilt almen är väldigt hotad. Den kommer förmodligen att dö ut om man inte löser problemet genom resistens mot almsjukan.

Ministern ville inte alls ha den lösningen, utan hon ville i stället fortsätta att säga ned sjuka träd. Detta har dock Naturvårdsverket dömt ut som ineffektivt, eftersom det leder till ett enda resultat: Det fördröjer utdöendet.

Nu ser jag dock att Miljöpartiet i detta avseende har samma satsning som regeringen. Man har alltså inte tagit bort den satsningen.

Min fråga till Emma Nohrén är alltså: Har Miljöpartiet ändrat sig och insett att Sverigedemokraterna hade rätt?

Anf. 55 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag ska säga att vi i Miljöpartiet på alla sätt som går, och som också är kompatibla med ekologin, vill se till att bevara de här arterna. Det har hänt mycket inom dessa tekniker, men jag vet inte hur säkra metoderna är. Där räcker inte mitt förstånd till, höll jag på att säga, men självklart vill vi göra vad vi kan för att rädda dessa arter.

Genteknik kanske kan vara en del – eller nya genomiska tekniker, men jag vet inte om det har prövats. Jag tror inte att vi är beredda att ta ut det i naturen, men däremot kan jag inte se att vi har några problem med att fortsätta forska på detta och se till att man hittar ett säkert sätt.

Anf. 56 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Huvuddelen av den här satsningen handlar om konventionell förädling. Genteknik är bara en plan B, om inget annat hjälper. Emma Nohrén behöver alltså inte oroa sig för det.

Precis som Emma Nohrén sa, eller antydde i alla fall, i ett tidigare anförande har träd flera andra arter knutna till sig. Träden är nyckelarter, och

andra arter är beroende av träden. Så är det också i det här fallet, att många arter är knutna till almen. Man kan uppskatta att man räddar ett femtiotal andra arter samtidigt, om man räddar almen.

Detta är alltså ytterst angeläget, särskilt i perspektivet av Artdatabankens uppskattning om att endast – och jag menar alltså att det är sorgligt – 200 arter har dött ut sedan år 1800. Jämfört med det är 50 arter extremt mycket.

Jag slutar med att fråga om det inte finns behov av att uppdatera Miljöpartiets miljöpolitik så att man får en mer effektiv miljöpolitik.

Sedan kan jag bara konstatera att Miljöpartiet har accepterat detta genom att inte ändra i budgeten och att Sverigedemokraterna leder och andra följer, även inom miljöområdet.

Anf. 57 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Staffan Eklöf för hans inspel till Miljöpartiets miljöpolitik, men den tror jag att vi utvecklar själva.

Vi har aldrig varit emot nya tekniker, men vi vill att de ska vara säkra innan de kommer ut. Vi gör helt enkelt en annan riskbedömning när det gäller mycket av de genomiska teknikerna. Men inom läkemedelsindustrin och inom slutna system har det aldrig varit något problem för Miljöpartiet.

Sedan måste jag säga att jag uppskattar ledamotens engagemang i biologisk mångfald. Det har inte alltid skinit igenom på andra områden, så jag hoppas att vi kan ta med oss detta även in i andra betänkanden och när vi diskuterar varg och andra delar.

Anf. 58 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! När vi föredrog veckans ärenden på gruppmötet i tisdags skulle jag berätta om den här debatten i dag. Då undrade någon vad det skulle handla om, och jag sa på mitt östgötska vis att debatten skulle handla om grisar, kossor och traktorer. Det är ungefär det vi ska prata om också.

När vi stod här tillsammans för ett år sedan och debatterade utgiftsområde 23 hade svenskt jordbruk haft ett väldigt tufft år. Det var ett svårt skördeläge, små skördar, låg likviditet, höga priser på insatsvaror och så vidare. Räntorna hade dessutom stuckit iväg otroligt mycket.

Nu när vi landar 2024 ser det lite ljusare ut. Skörden har varit lite mer normal, räntorna är på väg nedåt och utgifterna för insatsvaror har balanserats – om än på en högre nivå än vi haft förut. Framtidstron i svenskt jordbruk är helt enkelt lite starkare. Detta beror såklart på omvärldsfaktorer, och det beror också på en regering som lyssnar och gör saker för de gröna näringarna.

Vi såg vid höstens spannmålsskörd många som blev lidande av att skörden såg bra ut men levererade lite sämre. Det berodde på någonting nytt i våra vetefält som vi inte riktigt kunde förklara. Därför tycker jag ett sådant här år att det känns extra viktigt när vi i budgeten lyfter in nytt arbete mot växtskadegörare. Just arbete mot växtskadegörare är nämligen någonting som hittills skett utanför Sveriges gränser, och det är synd eftersom Sverige har en historia av att vara väldigt bra när det gäller växtförädling. Nu måste vi dock också bli väldigt bra när det gäller att hantera växtskadegörare, för det är ett framtida hot mot svenskt jordbruk.

Jag är inte blyg för att säga att detta beror på de klimatförändringar vi ser. Vi kommer att få ett högre tryck av svårare skördearbete och mer tryck

från svampsjukdomar och insekter i våra odlingar. Vi behöver utveckla oss i de här delarna.

Jag blir därför glad när vi gör extra satsningar i budgeten på forskning inom jordbruket. Den forskning som vi har haft under en tid i Sverige har fokuserat mycket på att jordbruket ska bli hållbarare, och miljötanket har fått en framskjuten placering i forskningen. Det är inte tu tal om att detta är bra – det är jättebra – men vi ska också komma ihåg att det svenska jordbruket fortfarande är, och hela tiden har varit, mer miljövänligt än jordbruket i alla jämförbara länder. Vi är också mer klimatsmarta och alltså mer hållbara i det svenska jordbruket.

Vi behöver också titta på de andra hållbarhetsaspekterna, och framför allt behöver vi titta på forskning som blir produktionshöjande för svenskt jordbruk. Vi har tappat mark när det kommer till produktionen, och vi vet alla här inne att vi kommer att ha mindre odlingsbar areal i framtiden av olika anledningar. Då är det otroligt viktigt att vi klarar av att höja nivåerna på våra skördar. Därför är den satsning som görs på forskning i budgeten otroligt viktig. Låt det bli mot produktionshöjande metoder som vi styr vår forskning!

Vi vet också, fru talman, att vi kommer att behöva öka den svenska animalieproduktionen. Detta har vi sagt länge; jag har sagt det många gånger i denna talarstol. Det är genom en stärkt och höjd animalieproduktion som Sverige har möjlighet att öka livsmedelsproduktionen på allvar. Därför är de satsningar som görs på veterinärer i budgeten jätteviktiga.

Det är viktigt att vi gör satsningar på att hålla Universitetssjukhuset öppet mer, men det är också viktigt att få till fältverksamheten på ett helt annat sätt så att alla djurägare kan känna sig trygga med att det finns en veterinär när de behöver det.

Jag hör många jordbrukare i dag som uppgivet säger att det inte är någon idé att ringa en veterinär därför att det inte kommer någon. Så får vi inte ha det i Sverige när vi ska öka vår animalieproduktion. Rättssäkerheten och tryggheten för våra livsmedelsproducerande lantbrukare måste stärkas. Därför är det oerhört viktigt med de satsningar som görs på veterinärverksamhet i budgeten.

Fru talman! Vi har krig i Europa. Vi har en livsmedelsproduktion i Sverige som är alldeles för låg. Vi behöver öka vår livsmedelsproduktion. På det sättet stärker vi vår beredskap. Det är därför bra med de satsningar som finns i budgeten för att stärka beredskapen. Det är nya uppdrag som är kopplade till att öka beredskapen. Vi behöver åter och på ett annat sätt börja se över våra lager; vi kanske inte ska ha den gamla tidens lager. Vi behöver omsättningsbara lager.

Jag är ledsen över att det just nu ser ut som att vi inte får en inhemsk produktion av mineralgödsel. Åtminstone har den satsningen stannat av. Detta är olyckligt, för det är en jätteviktig del i den svenska beredskapen.

Sverige är ett av få länder som inte har en egen produktion av mineralgödsel, och alla som är lite pålästa vet hur stor betydelse just mineralgödsel har i det svenska lantbruket. Därför är jag orolig. Jag hoppas att det kan bli en omvändning i frågan framöver och att det görs en satsning på svensk mineralgödsel.

Fru talman! Vi har många gånger i denna talarstol talat om livsmedelsstrategin – i grunden den livsmedelsstrategi som kom till 2017. En del har sagt att det har varit dåligt med leverans på den, men jag vill säga att vi

måste se positivt på det. Sedan vi införde livsmedelsstrategin under Sven-Erik Buchts ledning har vi börjat prata om dessa frågor på ett helt annat sätt. Det är jätteviktigt att fler människor förstår vikten av att Sverige har en livsmedelsstrategi.

Strategin gav inte riktigt de verktyg som krävdes för att det svenska jordbruket skulle kunna leverera på målsättningarna. Nu görs en revidering, och jag hoppas att den uppdaterade livsmedelsstrategin kommer på plats vilken dag som helst så att vi kan börja jobba efter den.

Jag vet att jag stod i denna talarstol i den här debatten eller i jordbruksdebatten och talade om en livsmedelsstrategi 2.0. Det är den vi kommer att få se snart. Då hoppas vi att svenska bönder känner att de får de verktyg som krävs för att höja produktionen i Sverige.

Fru talman! Den svenska skogen, som vi alla här värnar om – vi värnar även om det svenska självbestämmandet – ska leverera mycket. Enligt många ska den leverera det mesta i framtidens samhälle. Detta kommer vi inte att klara, men det är otroligt viktigt att vi även i denna fråga vågar tänka nytt och att vi vågar tänka framåt.

Som moderater är vi inte emot produktionsmetoder och så vidare. Jag vet att till exempel Emma brukar lyfta fram diverse nya, eller nygamla, produktionsmetoder. Vi är inte emot det, men låt skogsägaren bestämma själv! Det är det som är hela grunden. Ge också skogsägaren möjlighet att bruka! Ge skogsägaren mer frihet att bruka! Då kommer skogsägaren också att leverera miljö- och klimatnytta, råvara och allt som vi ber om.

Fru talman! Jag ska gå in för landning, men jag vill också nämna några av alla de utredningar som just nu pågår eller redan är avslutade.

Vi har en jätteviktig utredning som leds av min kollega Magnus Oscarsson och som ska titta på krånglet kopplat till myndigheter och företagare. Vi har haft utredningar kopplade till miljötillstånden, för att det ska bli en mer rättssäker och enklare väg framåt när det kommer till sådana tillstånd. Vi har inom de gröna näringarna sett stora problem med miljö-tillstånd de senaste åren.

Vi har också en utredning som har letts av Östergötlands före detta landshövding Elisabeth Nilsson och som handlar om konkurrenskraft och djurvälstånd.

Det finns jättemånga viktiga och bra förslag som vi behöver få på plats under den tid som är kvar fram till nästa val. Vi behöver vara beredda att släppa lite heliga kor och prova nya vägar framåt, till exempel beteslagstiftningen.

Fru talman! Jag vill passa på att önska en god jul till talmanspresidiet, all personal här i kammaren och all personal i riksdagen men såklart mest av allt till mina kollegor i miljö- och jordbruksutskottet. Tack för det här året! Vi tar nya tag nästa år.

(Applåder)

I detta anförande instämde Helena Storckenfeldt (M).

Anf. 59 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett inspirerande anförande!

Kossor och grisar behöver veterinärvård, men det är tyvärr alldeles för få som vill jobba med lantbruksdjuren.

Fru talman! Det finns något som oroar djurägare, och det är att de tvingas betala astronomiska summor för veterinärvård. Tusentals svenskar har under de senaste åren hamnat hos Kronofogden på grund av veterinärräkningar.

En av förklaringarna är att riskkapitalet tågade in på marknaden för cirka tio år sedan. Man köpte snabbt upp kliniker över hela landet, och i dag domineras marknaden av två stora kedjor. Den begränsade konkurrensen gör att kostnaderna för djursjukvård, och som en följd av detta också försäkringspremierna, har ökat lavinartat. De har ökat med 50 procent de senaste fyra åren och bara under förra året med 25 procent. Djursjukvård har haft den största höjningen av alla tjänstesektorer.

Vi har sett exempel på hundägare som betalar 100 000 kronor för veterinärkostnader. Till exempel har priset på behandling av diarré hos hundar ökat med i genomsnitt 81 procent mellan 2020 och 2023 hos de två koncernerna, från i genomsnitt 5 150 kronor till nästan 9 450 kronor. Detta är inte rimligt, fru talman. Det är inte en fungerande marknad. Det är definitivt ett marknadsmisslyckande.

Vi socialdemokrater har kommit med förslag. Vi vill att samhället kliver fram och ökar konkurrensen på denna icke-fungerande marknad, men från regeringens sida har det varit knäpptyst.

Min fråga, fru talman, är därför: Ser Moderaterna detta som ett problem? Vad är i så fall Moderaternas förslag? Och ifall Moderaterna har förslag, varför agerar inte regeringen?

(Applåder)

Anf. 60 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för en viktig fråga. Jag ser det också som otroligt bekymmersamt.

Mitt anförande handlade mest om jordbruksdjuren och veterinärvården där, men vi ser också detta. Jag har själv jakthundar och så vidare som råkar ut för saker. Jag har sökt veterinärvård, och det är väldigt dyrt. Jag ser detta som ett jättestort problem. Jag tycker inte heller att det är en fungerande marknad. Jag är dock för en fri och fungerande marknad, men det är klart att insatser behöver göras här.

Grunden är att det behöver finnas fler veterinärer på plats. Det skapar en mer sund konkurrenssituation, och delar i det som vi nu gör handlar ju om att försöka få på plats fler veterinärer.

Att reglera marknaden eller något liknande tror jag inte på. Jag tror inte att det är en väg framåt. Att göra det mer attraktivt att utbilda sig till veterinär och att göra det enklare för enskilda att bedriva företagsverksamhet som veterinär är i stället saker som jag tror stärker konkurrensen i branschen och på sikt kan sänka priserna.

Jag vet att det pågår diskussioner i Regeringskansliet om detta, men jag kan inte just nu ge ett bredare svar än så.

Anf. 61 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Det är väl glädjande att diskussioner förs, men det brukar stanna där och inte komma så mycket längre – vi får i alla fall inte se något i riksdagens kammare.

Andra länder har gått före. De har precis samma situation som Sverige, det vill säga att stora riskkapitalbolag har tagit över veterinärmarknaden.

I Frankrike har man infört en lag som säger att veterinärer måste vara majoritetsägare i klinikerna och att djursjukvård inte får drivas i vinstsyfte. I Tyskland bestäms veterinäravgifterna av ett tariffsystem som fastställs av den federala veterinärkammaren. Detta fungerar sedan som en riktlinje för veterinärer över hela landet när det gäller avgifterna för deras tjänster. Jag tycker att vi borde utreda de system som tillämpas i dessa båda länder. I Storbritannien har man sagt att riskkapitalbolag inte får köpa upp kliniker längre utan måste sälja ut dem.

Andra länder går alltså in och reglerar marknaden, vilket ledamoten inte tycker att vi ska göra. Men när vi har ett sådant marknadsmisslyckande, med två stora riskkapitalbolag som äger marknaden och köper upp fler och fler kliniker, måste man faktiskt börja agera – det tycker i alla fall vi socialdemokrater.

Ett av tre svenska hushåll har husdjur, fru talman. En katt kan vara en ensam människas bästa vän och någon man verkligen behöver. En hund är inte bara en källa till glädje och kärlek utan kan även få oss att gå ut och motionera lite emellanåt.

Det är uppenbart att riskkapitalbolagens utnyttjande av djurägare, som vill rädda sina djur till varje pris, har lett till kostnader som är för höga för vanligt folk.

Frågan kvarstår ändå. Jag tycker att det är bra att regeringen för diskussioner, men vad har Moderaterna för förslag om man alltså inte vill reglera marknaden? Hur kommer vi åt problemet?

(Applåder)

Anf. 62 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Det lät nästan som att ledamoten talade av egen erfarenhet när hon sa att det mest pratas i Regeringskansliet och sedan inte händer något.

(ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S): Så är det inte alls – det beror på vem som sitter där.)

Jag tycker att detta är jättebekymmersamt – det är inget att hymla med. Prisökningarna har inte på något sätt speglat den inflation som har varit, utan det har handlat om något helt annat. Jag tror fortfarande på att vi kan få till stånd en marknad som fungerar genom att förstärka förutsättningarna för fler veterinärer och företagsförutsättningarna för veterinärerna. Jag tror att detta är ett första steg.

Sedan ska vi såklart titta på vad andra länder har gjort för att hitta en mer rimlig nivå för kostnaderna för att ha husdjur. Den är inte rimlig i dag.

Anf. 63 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! I dag debatterar vi budgeten för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Jag vill börja med att säga att vi socialdemokrater har lagt fram ett eget budgetalternativ som ska ses som en helhet. Därför avstår vi från ställningstagande och har i stället ett särskilt yttrande inom utgiftsområdet.

Fru talman! Vi behöver mer svenskt på tallriken, i glaset och i tanken. De gröna näringarna och Sveriges hårt arbetande lantbrukare är nödvändiga för att både klara klimatomställningen och stärka Sveriges livs-

medelsförsörjning och beredskap. Sverige och EU behöver verkligen öka takten för att säkra sin egen produktion av livsmedel och insatsvaror som till exempel drivmedel och gödsel. Därför vill vi socialdemokrater också höja Norrlandsstödet med 60 miljoner, för att vi ska ha livsmedelsproduktion och beredskap i hela landet.

Vi behöver ett hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk av många anledningar: för den goda och hälsosamma maten, för gröna jobb på landsbygden och för öppna landskap runt om i Sverige.

Utmaningar finns, som klimatförändringarna, som redan drabbar det svenska jordbruket med både torka och översvämningar. Men, fru talman, att se kor på bete ute i det fria är sinnebilderna för ett Landsbygdssverige som går före, ser fler värden och gör att så många av oss väljer svenskt.

Eftersom vi socialdemokrater vill se mer svenskt på tallriken har vi aktivt drivit frågan om ursprungsmärkning av kött på restaurang. Syftet är att göra det lätt att som gäst välja det du tycker är rätt. Under vår regeringstid agerade vi och skickade en anmälan till EU-kommissionen om att Sverige skulle införa ursprungsmärkning, som regeringen sedan valde att dra tillbaka – för att två år senare skicka in en ny anmälan. Låter detta rimligt? Nej, det är klart att det inte är. Svenska restaurangbesökare fick vänta i två år på att få veta var köttet kommer ifrån innan regeringen tog sitt förnuft till fånga.

Fru talman! I små och glest befolkade kommuner finns särskilda utmaningar. Det kan handla om befolkningsminskning och långa avstånd till kunder, leverantörer och service. Därför införde den socialdemokratiska ledda regeringen ett särskilt statsbidrag för näringslivsutveckling till Sveriges 39 glesbygdskommuner. Pengarna har haft stor betydelse för att utveckla näringslivet och stötta företagen. Vi ser därför med oro på att regeringen nu har valt att dra tillbaka stödet, för glesbygdskommunernas utmaningar finns kvar, fru talman. Det skulle även regeringen veta, om något av statsråden bodde och verkade norr om Borlänge. Vi socialdemokrater vill därför fortsätta satsningen på 70 miljoner.

Fru talman! Den svenska skogen är vårt gröna guld, som skapat och skapar jobb, välbefinnande och hållbar tillväxt i hela landet. Skogen spelar en enorm roll i klimatomställningen, både som kolsänka och genom att ersätta fossila produkter. Skogen ska förvaltas i balans mellan naturvård och skogsbruk.

Klimatförändringarna drabbar dock även den svenska skogen, och riskerna för skador ökar. Skogsbruket måste alltså anpassas för att klara ett förändrat klimat så att skogen kan stå emot exempelvis stormar och insekts- och svampangrepp.

Fru talman! Sverige har alla förutsättningar för mer bioekonomi. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte Bioekonomiutredningen, som har levererat sina förslag. Delbetänkandet om mer svensk produktion av bio-drivmedel fick regeringen i mars – förra året. Men frågan är om regeringen kommer att agera, eller leverera.

Detta gäller även frågan om hur regeringen tänker nå EU:s och våra svenska klimatmål. Efter regeringens dryga två år vid makten är man fortfarande svenska folket svaren skyldig. När regeringen väljer att prioritera att öka utsläppen, är det skogsavverkningen som ska minska? Är det jordbruket som ska ta smällen?

Fru talman! Det är faktiskt inte rimligt att Sveriges regering inte har svar till Sveriges lantbrukare.

Vi har också en krissituation när det gäller Östersjön och tillgången till fisk. Regeringens ja till ökade sill- och strömmingskvoter i EU står vi socialdemokrater inte bakom, och inte heller att det storskaliga industritrålfisket fortsätter. Och det är allvarligt att för få fiskerikontroller utförs i Sverige.

Sverige behöver en politik som ser till att fiskbestånden i Östersjön ökar och att vattenbruken blir fler – en politik som gör skillnad på både kort och lång sikt. Vi välkomnar inriktningspropositionen om havsmiljöpolitiken, men vi socialdemokrater kräver också handling här och nu, innan fiskbestånden kollapsar.

Fru talman! Marknadsmisslyckandet inom djursjukvården gör att kostnaderna för vård är skyhöga om ditt djur blir sjukt. Två stora riskkapitalbolag har en stor del av marknaden. Vi socialdemokrater har lämnat flera förslag för att komma till rätta med detta.

Vi har även förslag för att komma åt kriminaliteten i form av smuggling av hundar och den illegala aveln. Från regeringens sida är det dock sedan länge knäpptyst.

Fru talman! Vi lever i en tid då kostnadsökningarna pressar vanligt folk. Stockholms Handelskammare har tagit fram en rapport som visar att den allmänna prisnivån i samhället på fem år har ökat med 23 procent. Livsmedelspriserna har dock ökat mycket mer. De senaste fem åren har priset för julmaten ökat med hela 38 procent. När Sverige har en regering som tillsammans med Sverigedemokraterna inte prioriterar vanligt folk utan prioriterar skattesänkningar för höginkomsttagare blir julbordet mager för många svenskar i år.

Dessutom har svenska löntagare fått se tio års reallöneökningar gå upp i rök. Ny statistik från SCB visar att var femte person över 16 år inte klarar av en oförutsedd utgift i dag. Värst är det för ensamstående mammor – hälften av dem klarar inte av oförutsedda utgifter. Därför har vi socialdemokrater bland annat föreslagit en matpriskommission för att få ned priserna och att barnbidraget höjs. Stockholms Handelskammares rapport visar att ett hushåll bestående av sammanboende med barn fick 32 julbord för sin disponibla månadsinkomst år 2011. I dag är den siffran 18.

Fru talman! Vad Sverige behöver är en ansvarsfull politik som sätter fart på Sveriges tillväxt, bekämpar den skyhöga arbetslösheten, säkrar välfärden och rustar Sverige och svenska folket i tuffa ekonomiska tider. Vi behöver en politik som tar till vara och hanterar hela landets möjligheter och utmaningar och skapar fler gröna jobb från Haparanda till Ystad. Sverige behöver en politik som helt enkelt gör att julbordet inte är för de få utan för de många.

God jul, fru talman och alla andra!
(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Malin Larsson och Sofia Skönnbrink (alla S).

Anf. 64 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Vi hörde återigen Socialdemokraterna ta upp stödet till vissa utvalda kommuner i glesbygd. Stödet är i storleksordningen 70 mil-

joner, tror jag, eller som en större mjölkgård. Skulle det inte vara bättre att Socialdemokraterna, om de någon gång hamnar i regeringsställning igen, satsar lite mer på företagande och på mjölkgårdar och ger mjölkgårdarna möjlighet att bli lite större med en modernare lagstiftning? Skulle det inte vara bättre att Socialdemokraterna ibland kapar bojorna till sina gamla regeringsvänner i Miljöpartiet och ser till att dessa kommuner blir av med sitt strandskydd? Det skulle ge ökade möjligheter att leva och verka i de lägen som man vill bo, leva och verka i.

Skulle det inte vara bättre att minska myndigheternas makt över företagen, avskaffa överdriven byråkrati och avgifter och kanske få myndigheter som jobbar med i stället för mot? Det är ju så företagare på landsbygden i dag upplever det. Det samhälle som Socialdemokraterna byggde upp under åtta år har skapat en företagsstruktur där företagarna tycker att de motarbetas. Det är ju därför det nu pågår ett antal utredningar som ska göra det lättare för företagarna att bedriva sin verksamhet.

Det finns också delar av glesbygden där man inte längre kan bruka sin skog eftersom alltmer ska tas ur produktion. Även detta kopplas till Socialdemokraternas gamla regeringspartner.

Hur ser Socialdemokraterna på att göra de här satsningarna i stället för att lova extra bidrag till dessa kommuner?

Anf. 65 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar John Widegren för de väldigt intressanta frågorna. Jag håller med om många av förslagen, men jag har inte sett en enda av dessa saker komma fram ur regeringens händer.

Vi hade ett strandskyddsförslag, men det röstades ned. Vi tillsatte livsmedelsstrategin med tydliga uppdrag till myndigheterna om att göra regel-förenklingar, se över hela massan och satsa på exporten, nya innovationscenter och nya växtförädlingscenter. Det handlade om enorma satsningar på allting. Jag har dock inte sett en enda grej komma ur regeringens händer i de frågor som ledamoten tog upp.

Däremot har jag sett att man försämrar glesbygdskommunernas förutsättningar att bedriva näringslivsutveckling. Det handlar om de 70 miljoner som ledamoten tog upp. När man bor i en glesbygdskommun vet man att man har låg servicegrad redan som det är – mycket lägre än andra. Man har även en hög skattenivå redan som det är. Det finns inte resurser att satsa på det som skulle kunna få spinn på en hel kommun, det vill säga dess näringsliv. Just detta väljer regeringen att ta bort.

Regeringen väljer också att ta bort det sektorsbidrag på 300 miljoner som har gått till de kommuner som har under 9 000 invånare, alltså till dem som har det ännu tuffare. Även detta väljer man att ta bort. Ledamoten kallar det bidrag till dessa kommuner. Jag kallar det en nödvändighet om hela Sverige ska leva.

Jag ser fram emot att ledamoten och regeringen kommer framåt i de olika frågor som ledamoten tog upp, det vill säga ett förändrat strandskydd, enklare regler och allting annat. Än så länge är det dock tomt i inkorgen från regeringen.

(Applåder)

Anf. 66 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag fick egentligen inte så mycket till svar utan mer ett konstaterande av att regeringen just nu håller på att ta fram väldigt många nya förslag. Det gläder mig att Socialdemokraterna ser fram emot strandskyddsförändringarna. Ge er till tåls!

Jag menar inte att dessa kommuner inte behöver få förstärkningar på olika sätt, men jag tycker inte att det behöver ske genom bidrag. Vi bör i stället ge dem bättre möjligheter att bedriva sin verksamhet genom enklare lagstiftning och mindre krav på myndigheter, administration och så vidare. Vi bör låta glädjen flöda hos dem i stället för att begränsa dem på olika sätt.

I ledamotens anförande lyfte hon fram en intressant fråga som jag tycker att man bör tala om, fru talman, nämligen att livsmedlen har blivit så dyra. Har inte livsmedlen i Sverige varit lite för billiga? När livsmedlen nu blir dyrare ser vi högre avräkningspriser på mjölk, kött, ägg och så vidare för bönderna, som under väldigt lång tid har fått alldeles för lite betalt för sin mat. Det är klart att maten har blivit dyr för vissa; det är inget att sticka under stol med. Men vi har kanske levt i en tid då maten har varit alldeles för billig och då vi har anpassat oss efter att maten i princip ska vara gratis. Det tycker jag är olyckligt, för när matpriserna nu börjar hamna på kanske mer normala nivåer blir det ramaskri över att maten är för dyr.

Därför är det bra med en regering som nu sänker skatterna och gör det lite enklare och billigare för gemene man att leva, så att man kan lägga mer pengar och öka den del av sin förvärvade inkomst som man lägger på svenska, välproducerade livsmedel. Är det inte bra att maten har fått bli lite dyrare, fru talman?

Anf. 67 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Att maten har blivit dyrare har ju inte haft någon korrelation med primärproduktionen. Det är ju inte bönderna som har tjänat pengar på att maten har blivit dyrare. Oftast i den här kammaren pratar vi om lönsamheten i primärproduktionen. Det här handlar om någon annan. Även här finns stora koncernbolag som inte bara äger en affär utan också äger hela grossistledet. Även här har vi en marknad som gör att livsmedelspriserna ökar, men konkurrensen är för dålig.

Jag skulle vilja säga några fler saker. Om Socialdemokraterna hade fortsatt styra hade ursprungsmärkning på kött varit på plats för två år sedan. Det hade även hänt någonting med bioekonomiutredningen, som levererades väldigt mycket tidigare. Livsmedelsstrategins uppdatering har tagit över två år, och vi har inte sett den än.

Apropå livsmedelspriserna är ju detta en privat kedja. Det ser inte ut som att hela kedjan har lönsamhet, utan det är mer lönsamt i vissa delar än i andra. Då måste man som jag sa i mitt anförande satsa på andra saker än att sänka skatten för höginkomsttagare, för 50 procent av ensamstående mammor klarar inte en oförutsedd utgift. Det var precis det jag sa i mitt anförande, och om det är det Sverige vi ska ha är det inte ett socialdemokratiskt Sverige. Det är ett Sverige där regeringen prioriterar sina satsningar, och Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna får stå för hur det ser ut just nu.

(Applåder)

Anf. 68 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag.

Fru talman! Jag har haft förmånen att vara ledamot i riksdagen sedan 2014. Under denna tid har det hänt en hel del inom svensk jordbrukspolitik. Faktum är att jag till och från har jobbat med tre eller till och med fyra olika ministrar.

Jag kommer ihåg en stor samling på Mynttorget här utanför riksdagen. Det var 2015 eller 2016. Hundratals mjölkbönder hade samlats för att berätta om det mycket bekymmersamma läget inom mjölkbranschen. Priset för mjölken var då nere i bottennivån 2,30 kronor per kilo. Dåvarande landsbygdsminister Sven-Erik Bucht fick ta emot 158 000 namnunderskrifter om åtgärder för att förbättra likviditeten för bönderna. En bonde sa så här i radio: Vi har länge sagt att det är kris, men nu är det katastrof.

Fru talman! Det här var snart tio år sedan. Vi har sett kriser komma, och vi har sett kriser gå. Som min duktiga kollega John Widegren sa här inledningsvis ser vi också fram och tillbaka hur jordbrukspolitiken är. Det är bekymmersamt i olika lägen. Men faktum är att nu är det helt andra tongångar. När jag i dag är ute bland jordbrukare runt om i landet märker jag en helt annan framtidstro.

För någon vecka sedan var jag på Sveriges Jordbruksarrendatorers stämma i Nässjö. När jag skulle gå därifrån sprang en jordbrukare i fatt mig och sa: Ni politiker måste förstå att den sänkning av drivmedelspriserna som ni gjort har betytt oerhört mycket för oss jordbrukare. I mitt jordbruksföretag, sa han, är skillnaden 400 000 kronor lägre utgifter. Glöm inte det!

Han har rätt. Kristdemokraterna och regeringen har under mandatperioden genomfört dieselpri snedsättningar om totalt 2 miljarder kronor och infört möjlighet till kvartalsvis återbetalning av dieselskatt – detta för att förbättra böndernas likviditet och skapa bättre ekonomiska villkor, särskilt för de mindre företagen.

Fru talman! Jag nämnde i min inledning lite historia och att jag varit med sedan 2014. Ett annat historiskt beslut som vi pratat lite om var när alla politiska partier här i kammaren var med på att införa livsmedelsstrategin 2017.

Jag har gjort det förut, men jag vill återigen tacka dåvarande landsbygdsminister Sven-Erik Bucht som tog initiativet till livsmedelsstrategin. Jag vet att vid klubbslaget här i kammaren var det många bönder som uttryckte sin glädje över att politiken nu var överens om att vilja satsa på svenskt jordbruk. Ledorden var ju att stärka konkurrenskraften, öka lönsamheten, öka livsmedelsproduktionen och stärka Sveriges livsmedelsförsörjning.

Tyvär byttes glädjen i frustration över att strategin aldrig märktes på gårdsnivå. Det är därför jag är så tacksam över att vi nu har en regering som förstår att det här måste visa sig i budgeten och att det måste ge resultat.

Ett resultat är utredningen om stärkt konkurrenskraft för livsmedelsproducenter och ett starkt djurskydd. Här har vi fått flera viktiga förslag för att stärka svenskt jordbruk. Utredaren Elisabeth Nilsson har bland annat föreslagit åtgärder för att minska viltskadorna, förändra beteskravet och underlätta investeringar.

Regeringen har även avsatt 746 miljoner kronor inom CAP för att stärka konkurrenskraften.

Ett annat område är veterinärernas verksamhet, som stärks med 30 miljoner årligen.

Forskningen inom jordbruket är viktig, som vi pratat om. Här satsar regeringen 50 miljoner på bland annat ökad beredskap för nya växtskadegörare till följd av klimatförändringar och på Formas.

Dessutom avsätter regeringen 110 miljoner till Jordbruksverket för ersättningar och bekämpning i och med utbrott av smittsamma djursjukdomar såsom salmonella och Newcastlejuka.

Fru talman! Sverige måste ha en robust livsmedelsberedskap. När jag talade om det här i kammaren för några år sedan var det en del som sa: Men Magnus, du behöver inte ta det. Det är inte viktigt. Det ordnar sig. Vi har EU!

Nu vet vi alla att det här inte är någon icke-fråga. I princip alla från höger till vänster pratar om att vi måste ha en robust livsmedelsberedskap.

Här har vi Finland som en lysande ledstjärna. De har haft ett beredskapslager och försörjning i sex månader utan att behöva ta in ett enda vetekorn utifrån. Nu har de ökat det till nio månader, för de tycker att sex månader är för lite.

Här kan man säga att Sverige har lite att lära. Som det ser ut i dag har vi för tio till tolv dygn; sedan är det tomt i lagret.

Det här är något jätteallvarligt som det är jätteviktigt att vi rättar till. Vi har pratat mycket om det de gångna åren. Men nu satsar regeringen, och det tycker jag är kul och viktigt. Man satsar 1,3 miljarder för att stärka livsmedelskedjan och bygga upp en robust beredskap till gårdsnivå.

Fru talman! Regeringen arbetar målmedvetet för att förbättra förutsättningarna för dem som bor och verkar såväl i tätorter som på landsbygden. Det ska vara möjligt att bo, verka och leva i hela landet. Regeringen höjer därför maxbeloppet för driftstöd och utvidgar investeringsstödet för lanthandlare. Det är första gången sedan det särskilda driftstödet infördes 2016 som det blir en stöduppräknning, och det är en investering i en levande landsbygd som kommer hela Sverige till del. Vi vet att det är ett väldigt välkommet och glädjande besked för landets många och viktiga lanthandlare.

Jag ska avsluta med att säga att för ett tag sedan hade Arla ett stort möte i Danmark. Dess vd började mötet med att visa en film från nuvarande landsbygdsminister Peter Kullgren, där han berättar om hur man vill jobba för att få mer svensk mjölk i vårt land. Vd:n sa att någonting har hänt i Sverige. Vi verkar nu faktiskt ha en politik i Sverige som vill ha mer mjölk och vill öka produktionen.

Det är något väldigt positivt att vi nu äntligen har en regering som vill satsa, som tror på svenskt jordbruk och som vill vidta olika åtgärder för att stärka jordbruket i landet.

(Applåder)

Anf. 69 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Jag vill bara påpeka att om man först brutalt skär ned anslaget för smittsamma djursjukdomar för att i år lägga tillbaka lite av den nedskärningen är det inte riktigt vad jag kallar en stor satsning.

Förra mandatperioden hade ledamoten och jag flera debatter i denna kammare om livsmedelsstrategin, den första i Sverige någonsin, som den socialdemokratiskt ledda regeringen införde för hela livsmedelskedjan 2017. Det var, som Lantbrukarnas Riksförbund skrev, ett historiskt beslut.

Livsmedelsstrategins utgångspunkt var en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar samtidigt som relevanta nationella miljömål nås i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen skulle svara mot konsumenternas efterfrågan och bidra till ökad självförsörjningsgrad av livsmedel.

Handlingsplaner beslutades, och många myndigheter fick uppdrag. Det handlade om regelgivningen över livsmedelskedjan och om att förenkla Verksamt.se, se över den strategiska kompetensförsörjningen, satsa på innovationsfrämjande arbete, utveckla kompetenscentrum för växtförädling och ett livsmedellexportprogram riktat till små och medelstora företag, arbeta för likvärdig kontroll, stärka nyckelhålmärkningen, göra insatser mot livsmedelsfusk och minska matsvinnet. Fyra myndigheter tog fram ett kraftfullt vildsvinspaket. Det här är bara lite av arbetet.

Ledamoten ville i de debatterna att livsmedelsstrategin skulle uppdateras. Den åsikten delar jag. Strategin har funnits i sju år nu. Ledamoten ville när han satt i opposition att uppdateringen skulle göras tillsammans med alla partier. Den åsikten delar jag. Min fråga är varför det inte blir någon uppdatering som samtliga partier är med på. Det är ju ändå ledamoten Magnus Oscarssons partikamrat som är landsbygdsminister.

Den 7 februari 2023 kommunicerade landsbygdsminister Peter Kullgren att en ny livsmedelsstrategi skulle tas fram. Våldigt många väntar på den. När kommer den?

(Applåder)

Anf. 70 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Anna-Caren Säterberg, för frågan! Det stämmer att vi är många som väntar på livsmedelsstrategin. Ledamoten Widegren sa precis att vi väntar och väntar. Men den kommer! Jag vet att den blir väldigt bra.

Ledamoten lyfter fram mycket av det den förra regeringen gjorde, men problemet är att många säger att det då var väldigt mycket prat i riksdagen och från regeringsnivå men att det aldrig märktes något på gårdsnivå. Jag försökte säga i mitt anförande att det är skillnaden mellan oss, men oppositionen kommer säkert att ha andra åsikter, för det är er roll. Men vi tycker att nu när strategin funnits i snart sju och ett halvt år vill det till att det blir verkstad. Vi ska inte dra den ytterligare varv och gå igenom vad som ska läggas till, för förarbetet har gjorts.

Jag berömde ledamotens företrädare Sven-Erik Bucht som tog initiativet. Faktum är att han gjorde det väldigt bra. Det var historiskt. Men glädjen förbyttes i frustration när man inte märkte något på gårdsnivå. Det tog vi till oss, och sedan körde vi igång. Vi hoppas att livsmedelsstrategin kommer vilken dag som helst nu. Pengarna till detta är i alla fall avsatta, och det är det viktiga.

Anf. 71 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Den här debatten hade vi många gånger. Den senaste utvärderingsrapporten om livsmedelsstrategin gäller 2022 och visar att lönsamheten har ökat i primärproduktion, livsmedelsindustri och livsmedelshandel men minskat i restaurangleket. Den visar att utvecklingen av den miljömässiga hållbarheten i flera fall går åt rätt håll, men att det inte går tillräckligt fort, och att utvecklingen av den sociala hållbarheten går åt fel håll när det gäller folkhälsa och tillgång till kompetent arbetskraft. Det var den senaste utvärderingen.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill ha jordbruk i hela landet. Det skapar jobb på Sveriges landsbygder, ger god och hälsosam mat och stärker Sveriges försörjningsförmåga och beredskap.

En tjänsteman på Livsmedelsverket sa i Sveriges Radio att vid långvarig kris eller krig skulle norrlänningarna behöva evakueras till södra Sverige för att få livsmedel. Det är ju helt orimligt och också en av anledningarna till att vi socialdemokrater vill höja stödet till bönderna i norr med 60 miljoner. Jag vet att ingen av statsråden bor norr om Borlänge, men att ingen av dem ens uttalar sig när det sprids att det finns en strategi för hela landet oroar oss som bor utspridda på 50 procent av Sveriges yta. Det var bara knäpptyst.

Fru talman! Ser inte Kristdemokraterna något behov av att stärka det norrländska jordbruket? I regeringens budget finns ju inga tillskott. Regeringen prioriterar höginkomsttagare i storstad. Vad tänker Kristdemokraterna om att norrlänningarna ska evakueras söderut för att få tillgång till mat vid långvarig kris eller till och med krig? Vilka förslag har Kristdemokraterna för bönderna som har speciella utmaningar i norr?

Anf. 72 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack än en gång till ledamoten för bra frågor, som jag ska försöka svara på!

Vi är helt överens om att vi vill satsa på svenskt jordbruk. Vi vill satsa på att ha en levande landsbygd. Det är kanske inte konstigt att vi är överens om det, men det intressanta är att utredningen för 2022 som Anna-Caren Säterberg nämnde visar att det kanske inte var så positivt då. Nu vill vi lyfta fram det och ta nya tag. Vi hoppas att nästa utredning av läget och investeringsviljan visar att det vänder.

Vi talade om situationen för mjölkbönderna och jordbrukarna i norr. Det är en otroligt viktig fråga, därför att ur beredskapssynpunkt är det bekymmersamt att mjölkgård efter mjölkgård läggs ned. Vad jag förstår lades den sista mjölkgården i Lycksele ned nyligen. Vi märker att det blir tuffare och tuffare i kommun efter kommun.

Vad finns det då för medicin? Jo, den medicin som jag och regeringen tror på är att se till att det finns lönsamhet oavsett om man bor i Ystad eller uppe i Norrbotten någonstans. Det är det viktigaste, och vi har faktiskt genomfört olika saker. Bonden som sprang i fatt mig sa att jag inte fick glömma att prata om att dieselpriiset har gått ned mycket. För honom handlade det om 400 000 kronor. Så var det inte förut. Det fanns inte på kartan. Nu har priset sjunkit, och jag vet att även våra kära, duktiga bönder i norr tycker att det är en väldigt positiv satsning. Och det kommer mera; det tycker jag är bra.

Anf. 73 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Ledamotens vurm för jordbruket och framför allt mjölken är omvittnad. Vi kom in samtidigt i riksdagen, och jag var med på Mjölkens dag som ledamoten anordnade ute på Mynttorget. Därför blir jag väldigt förvånad över att Kristdemokraterna och Magnus Oscarsson tycker att det är ett bra förslag att ta bort beteskravet. Förut slog vi ju på stora trumman när det gällde den svenska djurvälzfärden och att man ska dricka svensk mjölk eftersom vi har glada kor som går ute och betar. Det finns ingen anledning att importera och att priserna ska gå ned på grund av det, utan de svenska mervärdena är en stor anledning att köpa svensk mjölk. Priset på mjölk har gått ned väldigt mycket under många år. Nu är det tillbaka på en hyfsad nivå.

Förslaget som utredningen tagit fram – som inte skickats på remiss än – handlar om att ta bort beteskravet. Då skulle man kunna ha kor inomhus. Enligt utredaren skulle det bli lättare att ha kor i moderna stallar på mindre gårdar om man inte behöver ha mark utanför där de kan gå ut. Samtidigt är det ju en klassisk sak att gårdar som redan är stora och kan effektivisera får mindre marginalkostnader. Förslaget skulle alltså kunna innebära att man totalt slår ut de mindre gårdarna eftersom de aldrig kommer att kunna konkurrera med de stora som kan ha flera hundra djur i besättningen. Med nuvarande lagstiftning har man sällan möjlighet till det eftersom betet måste ligga nära ladugården, men med det här förslaget skulle man kunna ha stora hallar med många djur. Hur går det ihop?

Anf. 74 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Emma Nohrén, för frågan! Det är jättebra att få diskutera detta, för det har ju varit en ganska stor fråga sedan utredarens förslag kom. Som jag sa i mitt anförande kom det även andra förslag, bland mycket annat om att ta hand om viltskador och ge investeringsstöd, men det här blev den stora frågan.

Vi lyssnade till utredaren Elisabeth Nilsson när hon besökte utskottet i onsdags. Hon var väldigt tydlig med att huvudproblemet handlar om att försöka se konkurrensen i världen. De svenska bönderna får inte ut samma ekonomi som sina kollegor runt om i Europa.

I förra debatten hade vi exemplet Norrland, där mjölkgård efter mjölkgård tyvärr har lagts ned. Och det är inte bara där – det har under en väldigt lång tid varit så att man slutar med sina mjölkgårdar. Det handlar om lönsamhet och konkurrenskraft.

Det här är ett förslag för att försöka komma till rätta med detta. Naturligtvis kan vi prata om historien, om hur Astrid Lindgren fick det här i present och om hur det såg ut på gårdarna då. Men vi måste ju se hur det ser ut i dag.

Jag vet själv hur det var. Min pappa var mjölkbonde. Vi tog in korna på hösten, och så stod de uppbundna fram till våren. Då släppte vi ut dem, och det var ett väldigt spring. Så såg det ut på den tiden.

Nu är det inte så. Vi som sitter i utskottet vet att det är en helt annan tid. Nu byggs det fria, fina stallar där korna själva väljer att gå fram och tillbaka. Det är viktigt att lyfta fram det, tycker jag. Det är en ny tid för svenska mjölkbönder, och vi måste kunna lita på att de vet vad som är bäst för korna.

Anf. 75 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag får inte riktigt ihop resonemanget. För mig är det först och främst fel att korna ska gå inne, och därför vill jag ha reda på om ledamoten tycker att det är rätt att korna ska vara inne.

Jag tycker att betande djur ska ha rätt att beta ute, och jag skulle vilja se att fler djur gjorde det. Jag skulle vilja att vi hade ett stutbidrag så att även tjurarna – som stutar förstås, annars blir det kanske lite för farligt – skulle kunna vara ute.

Skillnaden i politikens riktning handlar alltså om ifall man tycker att djurvälståndet och kornas rätt att beta ska väga över.

Bakom det här finns ett stort marknadsmisslyckande. Jag tror att många gårdar i Norrland har fått lägga ned även av den anledningen att det inte finns något mejeri eller för att det är för långt att åka. Tror ledamoten att ett sådant här förslag, om det nu skulle fungera som ledamoten och utredaren säger, skulle ge fler gårdar i Norrland? Som jag ser det är det enda som händer att vi får en stordriftsrationalisering. Vi får större gårdar i södra Sverige, och de mindre gårdarna i resten av landet kommer att slås ut. Då blir det ju helt fel.

Jag kan inte få ihop kalkylerna på något annat sätt, så ledamoten får gärna berätta hur det här skulle kunna hjälpa de mindre bönderna att överleva. Det kommer ju att vara högre kostnader för de mindre när villkoren inte är lika.

Jag vill också upprepa min fråga: Tycker inte ledamoten att kor ska ha rätt att beta?

Anf. 76 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag vill återigen tacka Emma Nohrén. Jag ska försöka fortsätta där jag slutade.

Jag har även tidigare försökt att tala om det här. Vi är alltså det enda land i världen som har ett sådant här beteskra, och vi måste kunna ge våra bönder betalt för att vi har det så. Det intressanta är att jag hela tiden har fått svaret från tidigare ministrar att se det kan vi inte för vi är med i EU. Det är en bärande lag, så vi kan inte betala för det.

Det är det här som är poängen, och det är därför vi är helt övertygade om att de mindre gårdarna kommer att kunna få betalt för att ta ut korna. 80–90 procent av korna kommer att fortsätta att gå ut. Det kommer inte att bli någon skillnad.

Den enda skillnaden är att man nu kan få betalt, det vill säga att staten, liksom Finland, ger betalt per ko som går ut. Äntligen kan man få ersättning. Det här är någonting väldigt positivt, och jag tänker att det är ett svar på ledamotens fråga om vad jag tänker om mindre gårdar. De kommer att kunna få betalt för att ta ut korna. Det är det som är poängen.

Som sagt var är jag övertygad om att om det är någon som vet hur korna mår är det bonden! De vet själva vad som är bäst och om korna ska vara ute eller inne i dag. Vi måste lita på dem, och jag kan lova att de kommer att fortsätta att ta ut korna på bete oavsett.

Det här är någonting som är positivt och som visar att vi faktiskt litar på våra svenska bönder.

(forts. § 10)

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Frågestund

Frågestund

Anf. 77 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av energi- och näringsminister Ebba Busch, försvarsminister Pål Jonson, statsrådet Andreas Carlson och statsrådet Benjamin Dousa.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Energi- och näringsminister Ebba Busch besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Elpriserna

Anf. 78 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! I dagarna riskerar elpriserna i södra Sverige att sätta nya dystra rekord. Det kan bli nivåer vi inte har sett sedan den 17 december 2009, under alliansregeringens tid, då priset nådde hela 14 kronor.

De höga priserna står i väldigt bjärt kontrast till Ebba Buschs utfästelser om att elpriserna ska bli lägre. För mindre än två månader sedan var också beskedet från energiministern att elpriserna under vintern nu kunde förväntas vara jämförelsevis låga, detta trots att regeringen har vägrat att pausa den nya, flödesbaserade modell på elmarknaden som alla varnade för skulle höja priserna – i alla fall för svenskar.

Det är uppenbart att Ebba Busch har gjort ytterligare ett stort missgrepp och en felbedömning. Jag tror att alla nu frågar sig vad energiministern tänker göra för att backa, justera eller göra om så att vi inte har den här situationen hela vintern.

(Applåder)

Anf. 79 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta mig till dem som vi finns till för att tjäna: medborgarna och hushållen, som nu återigen drabbas av resultatet av en mycket oansvarig energipolitik. Jag riktar mig till alla de hushåll som dels är oroliga i dag över rekordhöga elpriser i elområde 3 och 4, dels drabbas av att det är så osäkert var priset kommer att landa. Vad blir elräkningen runt jul?

Den här regeringen och de fyra samarbetspartierna lovade att städa upp efter den rödgröna regeringens elhaveri. Det är precis det vi nu gör. Det

finns ingen quickfix på att man lagt ned den baskraft som gav stabila elpriser och stabil elproduktion. Vi genomför nu 50 åtgärder på kort och medellång sikt fram till 2030 som kommer att göra att man får ut mer effekt av all den el som produceras. Vi kommer att fortsätta att stå på hushållens sida även under denna vinter.

Vi kan också konstatera att priset inte är lika högt nu som 2022.
(Applåder)

Anf. 80 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Det var egentligen inget svar till de människor som faktiskt är oroliga över hur den här vintern ska bli.

Det enda som egentligen har tillkommit sedan ministerns förutsägelser i oktober om låga priser i vinter är just den flödesbaserade modellen, som ni har vägrat att pausa. Vi ser nu resultatet. När tänker statsrådet backa, ändra eller justera i den modellen?

(Applåder)

Anf. 81 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Den flödesbaserade kapacitetsberäkningsmekanism som nu har införts är enligt ansvarig myndighet inte det som innebär att vi i dag har skyhöga priser, till exempel mellan klockan fem och klockan sex. Det infördes ett elsystem i Sverige som byggde på att vi skulle vara beroende av sol och vind. De rödgröna är hundra procent ansvariga för att ha gett svenska folket detta. Resultatet skördar nu svenska folket i form av skyhöga och volatila elpriser. Det är inte den flödesbaserade kapacitetsberäkningsmekanismen som ligger bakom detta utan en rödgrön elpolitik.

(Applåder)

Biståndet till Somalia

Anf. 82 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! I november meddelade Finlands utvecklingsminister Ville Tavio att Finland pausar allt icke-humanitärt bistånd till Somalia, detta på grund av att Somalia vägrar att återta medborgare som Finland försöker utvisa dit. Skälet till att Somalia jobbar på det sättet är som bekant inte att de inte kan ta emot dessa personer, att det skulle råda osäkerhet om personernas identitet eller någonting sådant. Det handlar om att remitteringar från Somalia är en enorm inkomstkälla för landet som de naturligtvis vill bevara.

Sverige har ett totalt bistånd på 607 miljoner kronor till Somalia för 2024. Mycket av pengarna går till icke-humanitära insatser. Kommer Sveriges biståndsminister att fatta motsvarande beslut om Somalia inte börjar samarbeta i migrationsfrågan?

Anf. 83 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag tackar för frågan med koppling till utvecklingsbiståndet till Somalia.

Vi stöttar utvecklingen i Somalia genom både långsiktigt utvecklings-samarbete och humanitärt arbete. Precis som vi haft presskonferens om tidigare är det viktigt att det inom ramen för exempelvis migrationsstrate-

gin finns pengar för att stötta utvecklingssamarbete i länder som samarbetar med Sverige vad gäller att följa folkrätten och ta emot sina egna medborgare som inte är medborgare i Sverige. Det är någonting vi kommer att följa noga.

Vi kan också konstatera att det just nu pågår en översyn av strategin för utvecklingsbistånd till Somalia. Vi har också noterat utvecklingen i Finland och kommer såklart att ta med detta i det fortsatta arbetet när vi ser över utvecklingsbiståndet till Somalia.

Anf. 84 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Till skillnad från tidigare regeringar är det uppenbart att den här regeringen i alla fall tänker i de här banorna, vilket vi naturligtvis uppskattar.

Däremot kan man fråga sig om inte detta borde vara en ganska grundläggande princip att hålla sig till. Att ta emot sina egna medborgare är en grundläggande fråga inom den internationella rätten. Det ska länder göra. Borde det inte vara ett grundläggande krav för att över huvud taget få svenska biståndspengar att man uppfyller de här kraven, alltså att man tar emot sina egna medborgare? Det är ju inte svårt. Det innebär inga problem att göra så.

Anf. 85 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag instämmer med riksdagsledamoten Aspling om att det är viktigt att länder som får svenska biståndspengar också följer folkrätten och samarbetar med Sverige för att få ta emot svenska skattepengar. Det gäller framför allt utvecklingsbiståndet.

Jag har flera gånger tidigare sagt att om man samarbetar med Sverige och tar emot sina egna medborgare kommer Sverige att samarbeta tillbaka. Det är också därför vi ser över strategin för utvecklingsbistånd till Somalia.

Orsaken till de höga elpriserna

Anf. 86 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Jag har en fråga till energi- och näringsministern.

I ett inlägg på plattformen X i går skrev ministern om elprisernas bergochdalbana och hävdade, precis som vi hörde även i svaret till Fredrik Olovsson, att den beror på nedläggning av svensk kärnkraft och svenska reaktorer. Vidhåller ministern fortfarande det uttalandet? Är anledningen till att priset i södra Sverige i dag ligger 9 000 procent högre än i norra Sverige att vi nu har två reaktorer färre som tuffar på där? Beror prisfrustrationen och de höga priserna på nedläggningen av svenska reaktorer?

Anf. 87 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det är helt uppenbart för alla som har grundläggande insikt i hur ett elsystem fungerar. Om man har ett elsystem som bygger på att man har mycket el när det blåser och inte så mycket el när det inte blåser, det vill säga väderberoende intermitterent kraftproduktion, och inte baskraft i form av vattenkraft och kärnkraft får man stora svängningar i tillgång på el, effektbrist och stora fluktuationer i pris.

Energiforsk var för några år sedan mycket tydliga i en rapport, tillsammans med flera andra som presenterade rapporter, med att Sverige om vi hade haft kvar Ringhals 1 och 2 hade haft 30–45 procent lägre pris än det läge som rådde då.

Mitt svar är alltså: Ja!

Anf. 88 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag tolkar återigen ministerns svar som att anledningen till dagens fluktuation och över 9 000 procent dyrare el i elprisområde 4 skulle vara att de nämnda reaktorerna inte är i drift och att det inte har någonting med marginalprissättningen att göra.

Vi vet dessutom att vi i Sverige hade nettoimport på 140 timmar för hela året och inte halva året, som ministern försökte påstå i vår debatt förra veckan. Jag hävdar att svenska folket skulle vara betjänt av ärlighet.

Anf. 89 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag har aldrig hävdat att avsaknaden av baskraft och politiskt motiverat nedlagd baskraft i form av kärnkraft i södra Sverige skulle vara den ensamma faktorn. Det är många saker som avgör de här prisfluktuationerna. Bland annat har Tyskland tyvärr valt samma rödgröna väg när det gäller elproduktion och lagt ned mycket baskraft och har därför ännu värre elpriser än Sverige har. Och vi påverkas i allra högsta grad även av Tysklands skyhöga elpriser.

Det är alltså många faktorer som avgör, och det ska vi absolut vara öppna med.

(Applåder)

Överenskommelse om transportinfrastruktur

Anf. 90 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till statsrådet Andreas Carlson.

Det kom en infrastrukturpolitisk proposition som heter *Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera*. Det är viktigt att visa vägen framåt. I dag vet vi att mycket går åt fel håll. Punktligheten på både väg och järnväg går åt fel håll. Flygets punktlighet går åt fel håll. Totalstoppen på våra vägar har inte heller utvecklats på ett bra sätt.

När jag möter företagare från hela Sverige märker jag att de är väldigt inriktade på både transporteffektivitet och intermodalitet. Jag vet att ministern är engagerad i de frågorna.

Näringslivet säger också att de vill se långsiktiga, kraftfulla och breda överenskommelser på det här området för att hela Sverige ska fungera. Jag undrar därför hur ministern, när det gäller vägen till en pålitlig transportinfrastruktur, ser på möjligheten att se till att det blir långsiktiga och breda överenskommelser.

(Applåder)

Anf. 91 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka Ulrika Heie för frågan. Det är en fråga som vi ofta återkommer till, inte minst i dialogen i trafikutskottet.

Vi hade en debatt här i kammaren i går om en proposition, som jag tror att riksdagen ska fatta beslut om i dag. Jag ser mycket fram emot det beslutet. Jag ser också positivt på den breda ansats som finns här i riksdagen för att ge stöd åt regeringens arbete med att nu ta tag i det eftersatta underhållet.

Det många efterfrågar är inte överenskommelser i första hand, utan det är att vägarna håller, att man kan lita på tågen och räkna med sjöfarten och att luftfartens konkurrenskraft stärks. Det är det som är prioriterat i denna proposition. Jag hoppas förstås att den ska få brett stöd så att vi kan planera långsiktigt för att vi ska få en infrastruktur som man kan lita på.

Det är när det gäller detta vi nu lägger om växlarna i politiken. Vi ska fokusera på underhåll, ta hand om det vi har, för att också ge utrymme för nyinvesteringar och mer pengar till infrastruktur och mer infrastruktur för pengarna.

Anf. 92 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet!

Jag vill ändå ställa ännu en fråga. När det gäller till exempel järnvägen ser vi att kapacitetstaket är nått. Hur ser ministerns vision för den svenska järnvägen ut? Hur ska vi öka kapaciteten? Jag vet att man gör trimningsåtgärder och många olika saker. Men vi behöver bygga klart systemen och skapa en robusthet inför de olika hot som finns framöver vad gäller både klimat och säkerhet.

På vilket sätt avser ministern att med propositionen som grund utveckla hela den svenska järnvägen?

Anf. 93 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Problemet när det gäller den svenska järnvägen har inte varit visionerna. Det har funnits storslagna visioner om fantastiska projekt, som i många fall har legat väldigt långt fram i tiden. Problemet har varit genomförandet, att ta tag i de problem som finns på de banor vi har.

Det är där vi nu lägger om växlarna. Vi ska få mer underhåll för pengar och fokusera på att få en bättre funktion i järnvägen. Det motsvarar både näringslivets och medborgarnas förväntningar; man ska kunna lita på tåget. Det jobbar vi med nu.

Norrbotniabanan

Anf. 94 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Andreas Carlson.

Det går inte att nog understryka Norrbotniabananans betydelse för Västerbottens och Norrbottens utveckling och framtidsförutsättningar. Den binder ihop våra kustkommuner till en arbetsmarknadsregion, vilket är avgörande för att möta de kompetensutmaningar vi har i norra Sverige. Den är en förutsättning för att kunna möta vårt regionala näringslivs behov av godsflöden och för de gröna industrisatsningarna i norr. Den är också viktig för klimatomställningen och ingår i EU:s stomnätsskorridor.

När kan vi räkna med ett byggstartsbeslut från regeringen? Och när säkrar regeringen finansieringen för Norrbotniabanan?

(Applåder)

Anf. 95 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka Nils Seye Larsen för frågan.

Frågan består av två delar. Den första gäller finansieringen. Norrbotten med de tre sträckor och åtgärder som ledamoten syftar på ligger i den nationella planen. Ett problem har varit att den inte är fullt ut finansierad i den nuvarande nationella planen. Här kommer regeringen att få återkomma när vi nu tar arbetet med revideringen av den nationella planen vidare. Som jag var inne på i mitt tidigare svar har vi gjort historiskt stora satsningar på infrastruktur. Vi kommer alltså att få återkomma till det.

När det gäller byggstartsbeslutet kommer vi också att återkomma. Jag ser fram emot det. Det är, precis som ledamoten tar upp, en viktig sträcka för arbetspendling och godstrafik. Det är angeläget att det kommer ett beslut. Och det kommer det att göra, men jag har i dag inget besked om när.

Anf. 96 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Sverige har åtagit sig att verka för att Norrbotten, som är en del av EU:s stomnätsskorridor, ska stå klar till mååret 2030. För ett år sedan vann planerna för sträckan från Däva till Skellefteå laga kraft. Allt är alltså klart för att börja bygga spåret hela vägen till Skellefteå.

Varför dröjer beslutet?

(Applåder)

Anf. 97 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag kommer att återkomma med ett besked om byggstart när vi har ett besked att ge. Ett viktigt besked var när regeringen fattade beslut för att planerna för den sträckan skulle vinna laga kraft.

Vi kommer att återkomma med besked om byggstartsbeslut när vi fattar det. Det är olika avvägningar och intressen som förstås ska behandlas på ett seriöst och rimligt sätt. Men det behöver också ske effektivt och snabbt. Jag ser fram emot att återkomma med det.

Exporten av utsläppsminskande teknik

Anf. 98 HELENA STORCKENFELDT (M):

Fru talman! Sverige har lägst utsläpp i EU per capita. Det finns många goda exempel på svensk företagsamhet som får stor global nytta för klimatet. Svenska företag är världsledande på utsläppsminskande teknik, och exporten av denna är avgörande för att lyckas med den gröna omställningen.

I dag motsvarar den svenska exportens globala klimatnytta ungefär hälften av de totala utsläpp som genereras i Sverige. Det är en siffra som med rätt förutsättningar kan fördubblas redan till 2040.

Min fråga till biståndsmministern är: Hur jobbar regeringen för att öka svenska företags konkurrenskraft och inflytande när det gäller minskade utsläpp internationellt? Och vad anser ministern att Sveriges roll är i den globala omställningen?

Anf. 99 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Det är precis så som riksdagsledamoten Storckenfeldt säger. Det svenska näringslivet ligger verkligen i framkant i den gröna om-

ställningen. Välj ett svenskt företag i den här branschen och se att det ofta är världsledande på området.

Dessutom gör svenskt klimatbistånd stor skillnad. Som moderat känns det extra bra att vi gör skillnad på ett så effektivt sätt som möjligt så att man verkligen får ned CO₂-utsläppen med de resurser vi går in med. Vad man röstar på gör därför stor skillnad.

Sedan regeringen tillträdde har svenskt klimatbistånd prioriterats upp med 800 miljoner kronor. Det går bland annat till de stora globala klimatfonderna och Swedfund, som på ett väldigt bra sätt väver samman vårt biståndsarbete med det handelsfrämjande arbetet. Det här är viktigt för Sverige, men det är också viktigt för klimatet att vi får ned utsläppen.

Anf. 100 HELENA STORCKENFELDT (M):

Fru talman! Jag tackar biståndsministern för svaret.

Överst på agendan under COP 29 var att sätta ett nytt mål för klimatfinansieringen. Utfallet av detta blev en årlig finansiering på 300 miljarder dollar per år, som ska komma från både det offentliga och det privata. Precis som biståndsministern gjorde vill jag i detta sammanhang lyfta fram klimatbiståndets kvalitet. Även om själva beloppet är viktigt är det trots allt resultatet som spelar störst roll. Pengarna måste gå till rätt åtgärder i rätt tid.

Hur garanterar ministern att svenska skattemedel går till rätt saker?

Anf. 101 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Att biståndet förmedlas på ett effektivt sätt så att vi kan se resultat är en av de viktigaste prioriteringarna för regeringen. Det ska också vara transparent så att riksdagsledamöter, jag som statsråd och svenska folket kan se vart pengarna går.

Vi vet att klimatbiståndet faktiskt går till effektiva åtgärder som delvis kan bygga upp det lokala ekosystemet i fattigare länder, och det bidrar också till minskade CO₂-utsläpp.

Förändring av elsystemet

Anf. 102 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Vi har stiltje i stora delar av Norden och Tyskland, vilket gör att vindkraften står still. Detta i kombination med tidigare regeringars tidigarelagda nedläggning av kärnkraft gör att företag och enskilda hushåll drabbas av höga elpriser.

Vad gör regeringen för att få ordning på det dysfunktionella elsystemet, som vi har fått ärva från tidigare regeringar?

Anf. 103 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag välkomnar frågan.

Vi har en bergochdalbana av elpriser som är helt horribel. Först och främst har vi en situation som gör att det kostar drygt 8 kronor per kilowattimme mellan klockan 17 och 18 i dag. Många andra timmar har vi extremt låga priser, till och med minuspriser. Allt är totalt väderberoende i kombination med stor sårbarhet för andra länders elpriser.

Detta är ett resultat av bland annat nedlagd baskraft. När det inte blåser får vi höga elpriser i och med det misslyckade systemet. I Tyskland har de priser på runt 10 kronor per kilowattimme.

Vi har 50 åtgärder som kommer att få effekt redan nu i vinter med sikte på 2030. Regeringen gör alltså långt mer än att bara bana väg för kärnkraft och mer vindkraft. Vi värnar vattenkraften, och vi kommer att fortsätta dialogen med vindkraftsbolagen för att på kort sikt få till fler åtgärder tillsammans med dem.

Anf. 104 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Vi kristdemokrater har här i kammaren tjuvat om den småskaliga vattenkraften och att den med rätt förutsättningar kan öka sin produktion, vilket på kort sikt kan öka effekten motsvarande ett kärnkraftverk där behoven är som störst.

Vad gör regeringen för att underlätta för den småskaliga vattenkraften i framför allt södra Sverige?

Anf. 105 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag tackar Magnus Jacobsson för frågan. Jag tackar också för att ledamoten och andra i kammaren tjuvar om vattenkraften.

Vattenkraften i Sverige är något av det vackraste och viktigaste vi har. Den är fossilfri, och den har högst kapacitetsfaktor av alla kraftslag. Även små mängder vattenkraft är oundgängligt för att man ska kunna flytta mycket el mellan olika områden. Detta ska vi självklart värna.

Tack för att ni ligger på!

(Applåder)

Trafikverkets kostnadskontroll

Anf. 106 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Andreas Carlson.

I går debatterade trafikutskottet infrastrukturpropositionen. Sveriges transportsystem ska underlätta för människors arbetsresor och företagens godstransporter, men det är också nyckeln till att få ned klimatutsläppen och att vi kan stå redo i kris och krig.

Det finns många akuta infrastrukturbehov, och pengarna ska räcka till mycket. Därför är den bristande kostnadskontrollen hos Trafikverket, som Riksrevisionen har lyft fram i nio rapporter, mycket bekymmersam.

Vilka är de viktigaste åtgärderna, enligt ministern, för att Trafikverket ska återfå kontrollen över kostnaderna i myndigheten och i alla de projekt de har?

Anf. 107 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar för en väldigt angelägen fråga, Helena Gellerman. Detta är en av de bärande delarna i infrastrukturpropositionen. Den handlar om mer pengar till infrastruktur men lika mycket om mer infrastruktur för pengarna. Skattebetalarnas pengar ska gå till det de är avsedda för. Då är kostnadskontroll, budgetdisciplin och transparens förstås väldigt viktiga delar.

Trafikverket har olika uppdrag från regeringen för att stärka detta arbete. Arbetet förstärks i och med infrastrukturpropositionen. Trafikverket har också vidtagit egna åtgärder för att genomlysna den egna organisationen så att man stärker sin beställarkompetens, upphandlingsförmåga och operativa förmåga, vilket går i linje med flera av de regeringsuppdrag som myndigheten har.

Redan nu har de sett åtgärder som kan vidtas för att effektivisera organisationen. Regeringen flyttar därmed pengar från nästa års budget motsvarande 300 miljoner från förvaltning till andra förstärkningar inom underhåll och väg. Detta är *en* viktig del av det kostnadskontrollarbete som pågår.

Anf. 108 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

I dag ska vi fatta beslut om infrastrukturpropositionen. Den ligger på 1 171 miljarder, vilket är en stor summa. Det är därför oerhört viktigt att vi får ut så mycket infrastruktur som möjligt för pengarna.

Min fråga är kanske mer generell: Hur ser tidsplanen ut framöver tills vi har fått en infrastrukturplan, och vad ska personer göra för att få in de infrastrukturprojekt som de brinner för?

Anf. 109 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är en fråga som många riksdagsledamöter förstår också vill ha svar på. Svaret är att när vi har fått riksdagens beslut kommer regeringen att ge Trafikverket ett uppdrag om att ta fram förslag till en nationell plan.

Parallellt med det kommer vi också att utse en OPS-utredare. Vi kommer att öppna upp och aktivt pröva alternativa driftsformer så att vi kan få en benchmarking gentemot Trafikverket men också för att vi ska kunna få fler infrastrukturprojekt på plats. Då kommer det förstås att bli många tillfällen att ge inspel i processen.

Skiftande elpriser i landet

Anf. 110 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! I måndags skulle jag och Ebba Busch haft en interpellationsdebatt, men ministern ställde in den. Därför ställer jag min fråga här i dag i stället.

Elpriserna i Sverige är oacceptabelt olika beroende på vilket elprisområde man bor i. I elprisområde 4, där jag bor, är elen betydligt dyrare än i elprisområde 1 och 2. Exempelvis är det genomsnittliga spotpriset i dag 5 öre per kilowattimme i elprisområde 1 och 2, medan det kostar hela 5 kronor per kilowattimme och senare i kväll 8 kronor i elprisområde 4.

Den flödesbaserade kapacitetsmodellen, som fungerar som ett smart trafiksystem för el, skulle enligt planerna bidra till lägre priser i elprisområde 4, men med dagens priser ser vi något annat.

Är ministern beredd att agera nu för att minska de stora orättvisa skillnaderna i elpriset mellan de olika områdena och pausa den nya modellen? Vilka förslag finns för att få ned elpriserna?

Anf. 111 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Jag beklagar att vi inte har fler minuter att debattera detta.

Jag tycker att det är viktigt att veta vad vi grundar våra förslag till lösningar på. Jag har inte fog för att säga att det är den flödesbaserade kapacitetsberäkningsmodellen som ger dessa priser. Så långt vi hittills har kunnat utvärdera detta låg elpriserna tvärtom lägre under november än jämförbar period förra året när vi inte hade denna modell.

Detta är ett EU-reglerat beslut. Det framförhandlades först under alliansåren och sedan under den rödgröna regeringen. Det beslutades under en rödgrön regering. Det här är ingenting vi kan välja att inte göra.

Tvärtom finns det något som tyder på att vi har stor användning av att vi kan överföra el från norra Sverige, där det blåser just nu, till södra Sverige, där det inte blåser. Det är andra faktorer, som en väderberoende elproduktion, som tyvärr är anledningen till det skyhöga priset i södra Sverige i dag.

Bistånd och återvändande

Anf. 112 ANGELIKA BENGTTSSON (SD):

Fru talman! Händelseutvecklingen i Syrien är remarkabel. Den iransk- och ryskstödda regimen under diktatorn Bashar al-Assad har på mycket kort tid störtats, och spekulationerna är många om hur framtiden ser ut. Redan nu har många exilsyrier världen över uttryckt glädje över regimens fall och ett intresse för att återvända för att bistå i återuppbyggnaden av landet.

Med reservation för att det är i ett väldigt tidigt skede och att det i nuläget är svårt att överblicka framtiden och bedöma varaktig stabilitet ser Sverigedemokraterna en möjlighet att förbereda oss för att främja återvändandet av syrier som fått tillfälligt skydd i Sverige.

I detta arbete är dels sambandet mellan biståndet och åtagandet för återvändande, dels biståndets möjligheter i sig elementärt.

Hur vill statsrådet Douša och regeringen arbeta för att stärka synergier mellan biståndspolitik och insatser för återuppbyggnaden samtidigt som man säkerställer att biståndet går till områden som stöder ett tryggt och organiserat återvändande?

Anf. 113 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Det stämmer att en av de värsta regimerna på hela jordklotet har fallit, en regim som har använt kemiska vapen mot den egna befolkningen och som utan rättgång har fängslat politiska flyktingar. Det stämmer också att det är många i Sverige som just nu känner sig lättade över att Assadregimen har fallit.

Jag tycker att det är lite för tidigt för oss från svensk sida att väcka frågan om återvändande. Vi vet helt enkelt för lite om hur det nya styret kommer att se ut. Från svensk sida vill vi såklart på alla sätt bidra till att Syrien blir ett land i fred med demokrati. Vi är också beredda att med biståndsmedel försöka hjälpa till i den riktningen. Den senaste veckan har vi kommunicerat ett nytt stöd till Syrien som ska gå till bland annat hälsokliniker i landet. Det pågår fortfarande stridigheter. Men detta är en fråga som regeringen följer noga.

Anf. 114 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Min fråga går till försvarsministern.

Totalförsvaret är en helhet. Det behövs både ett militärt och ett civilt försvar. Vår säkerhet kräver också skydd av miljö och natur. Naturen ger oss olika livsviktiga saker som dricksvatten, mat och odlingsmark. Man skulle kunna säga att varje litet pollinerande bi är en del av totalförsvaret.

Nu har vi fått veta att Försvarsmakten, FMV och Fortifikationsverket ska förenkla sina miljöprocesser, alltså de processer som skyddar natur och miljö och därmed i slutändan oss själva. Det betyder att miljöärenden inte kommer att tillståndsprövas, vilket gör att utomstående expertis försvinner ur processen. Detta är extra allvarligt när det gäller försvaret som ibland är en ganska smutsig verksamhet.

Hur ser försvarsministern på de stora risker som detta kan innebära för natur och miljö, dricksvatten och åkermark?

Anf. 115 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Hanna Gunnarsson för frågan.

Detta har att göra med att vi befinner oss i det allvarligaste säkerhetspolitiska omvärldsläget sedan andra världskrigets slut. Det brådskar att bygga upp hela totalförsvaret. Precis som Hanna Gunnarsson säger innefattar det både det civila och det militära försvaret. Det är två sidor av samma mynt.

Det som vi nu har föreslagit är att Försvarsmakten ska ha anmälningsplikt snarare än tillståndsplikt. Därmed kan man få ned ledtiderna med sex till tolv veckor. Det skulle vara väldigt viktigt för att man skulle kunna få en mycket snabbare tillväxt i hela totalförsvaret. Försvarsmakten säger att det är en av de saker som drar ned på tempot i fråga om den militära tillväxten. Det kan vara fråga om upphandlingslagstiftning, det kan vara säkerhetsskyddslagstiftning och det kan vara miljölagstiftning.

Regeringen är också väldigt tydlig i den nationella säkerhetsstrategin med att den nationella säkerheten är det viktigaste ansvar som vi har. Då måste vi göra allt vi kan för att främja en militär förmågeutveckling i ett allvarligt säkerhetspolitiskt omvärldsläge.

(Applåder)

Havsbaserad vindkraft och sänkt skatt på el

Anf. 116 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Även i Halland är vi hårt drabbade av gårdagens och dagens skyhöga priser på el. Det är naturligtvis helt vansinnigt att regeringen inte har tagit ett helhetsgrepp om energifrågan utan fixerat sig fullständigt vid kärnkraft om tio till femton år. Är tanken att vi ska ha dessa priser ända fram till slutet av 2030-talet under våra vintrar?

I stället för att sänka skatten på el har regeringen två år i rad höjt skatten, och nu flödar pengarna in till statskassan. I stället för att skynda på utbyggnaden av ny energi har regeringen lagt krokben för ny havsvindkraft.

Mina två frågor till energiministern är följande:

Kommer statsrådet nu att ta initiativ för att sänka skatten på el för konsumenterna? Och kommer statsrådet att ta initiativ för att ta bort de hinder som man så effektivt har byggt upp i fråga om etablering av ny havsbaserad vindkraft?

(Applåder)

Anf. 117 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Jag undrar lite grann var Christofer Bergenblock har befunnit sig under de senaste två åren.

Först och främst måste jag säga att det är förbluffande hur man som centerpartist, som var med och bidrog till nedläggning av både Barsebäck och Ringhals, har mage att klaga i dag när svenska folket betalar skyhöga elpriser på grund av att man gjort sig beroende av väder och vind. Och nu är vi beroende av väder och vind. Det var detta som Centerpartiet önskade, och det är detta som ni har gett svenska folket. Nu städar jag upp.

Dessutom vidtar vi nu alla de åtgärder som Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Centerpartiet tillsammans inte maktade med att göra för vindkraften. Det skapas incitament för att man på lokal nivå ska säga ja genom en återförd fastighetsskatt till de kommuner som säger ja till vindkraft.

Vi lämnar det öppna-dörr-system som har gjort att det har lagts miljoner på havsbaserade vindkraftsprojekt som man aldrig har haft möjlighet att säga ja till och skapar tydlighet och incitament för byggande av havsbaserad och landbaserad vindkraft. Det maktade Centerpartiet inte med.
(Applåder)

PFAS i dricksvatten

Anf. 118 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! PFAS är giftiga ämnen som just nu läcker ut i våra vatten från platser där man under lång tid har utfört brandövningar, till exempel från Försvarmaktens brandövningsplatser vid olika flygfält i Sverige.

Runt F 17 i Kallinge bor många som har förgiftats och som för några veckor sedan fick besked om att de inte får någon ersättning från Försvarmakten, vilket innebär att kostnaderna bollas tillbaka till Kallingeborna och deras kommunala vattenbolag.

I Uppsala varnades boende runt F 16 i förra veckan för att dricka vatten från sina brunnar sedan man uppmätt höga PFAS-halter i dricksvattnet. Man rekommenderar nu att de boende ska köpa flaskvatten och skicka notan till Försvarmakten.

Försvarmakten ansvarar för ett antal platser med höga PFAS-halter, där PFAS riskerar att förorena dricksvattnet för många fler. Det är viktigt att regeringen och Försvarmakten agerar akut för att förhindra detta.

Jag vill fråga försvarsminister Pål Jonson vad han tycker om principen om att förorenaren ska betala.

(Applåder)

Anf. 119 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Detta är en fråga som berör Försvarsmakten och Kallinge kommun. Där ska och kan regeringen inte gå in.

Frågan kopplad till PFAS är också bredare än att bara gälla Försvarsmakten. Försvarsmakten är en väldigt liten del i detta. Med detta sagt har Försvarsmakten gjort ett antal saneringar och också betalat ut kompensation i andra områden i landet.

Försvarsmakten arbetar också med att minska PFAS-beroendet. Det har man gjort till exempel inom räddningstjänsten som är aktiv inom flygvapnet.

Försvarsmakten arbetar alltså aktivt med detta. Men jag som statsråd ska inte gå in i en fråga som ligger mellan Kallinge kommun och Försvarsmakten och som därigenom är en pågående process.

(Applåder)

Frågestund

Militära transporter över Öresund

Anf. 120 MATS SANDER (M):

Fru talman! Min fråga går till försvarsminister Pål Jonson. Jag vill inleda med att tacka honom och hans kollegor för det arbete som de gör för att göra Sverige tryggare och säkrare samt önska en god jul.

Fru talman! För en tid sedan undertecknade ministern en avsiktsförklaring tillsammans med de nordiska försvarsministrarna. Det handlade om att etablera militära transportkorridorer genom Danmark inklusive Öresundsområdet. Det är en strategisk passage för militära transporter inom Nato.

I dagsläget finns enbart en fast förbindelse över Öresund. Detta begränsar transportkapaciteten och innebär även en bristande redundans.

Jag undrar hur ministern ser på detta ur ett försvars- och säkerhetsperspektiv.

Anf. 121 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Mats Sander för en angelägen fråga, som berör det som heter militär mobilitet eller militär rörlighet. Det är viktigt att det finns en god militär rörlighet och förmåga att transportera militära resurser över gränserna, inte minst för att göra Natos artikel 5 trovärdig.

Vad vi gjorde, med referens till det letter of intent som Mats Sander tar upp, var att vi breddade kretsen. Det var från början tänkt att Sverige, Norge och Finland skulle ingå, men vi såg också behov av att fördjupa samverkan med Danmark. Vi har också ett mycket bra och effektivt bilateralt samarbete med Danmark, vill jag understryka.

En av de åtgärder som vidtagits under det senaste halvåret är att Trafikverket gjort en studie av järnvägsförbindelser och mobilitet mellan Sverige och Danmark. Jag vet att den utredningen har lämnats till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. Det pågår ett antal arbeten mellan Sverige och Danmark för att stärka infrastrukturen ur ett totalförsvarsperspektiv.

Frågestund

Anf. 122 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Benjamin Dousa.

Sverige och EU står inför en stor utmaning med den ökade importen av billiga paket från Kina. Stora mängder varor köps av konsumenter via plattformsföretag som Temu och Shein. Dessa paket innehåller ofta produkter som inte uppfyller europeiska säkerhetskrav, vilket kan innebära risker för konsumenterna. Till exempel kan leksaker innehålla farliga kemikalier, och elektriska produkter kan vara brandfarliga. De kinesiska plattformsföretagen har hittat kryphål i tullsystemet, vilket snedvrider konkurrensen och hotar svenska jobb och svensk ekonomi.

Min fråga till statsrådet lyder: Planerar statsrådet att vidta åtgärder för att säkerställa att produkter som importeras via plattformsföretag från Kina uppfyller EU:s säkerhetskrav och skyddar svenska jobb och svensk konkurrenskraft?

Anf. 123 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Detta är definitivt en fråga som regeringen agerar kring tillsammans med EU-kretsen. Det är precis som riksdagsledamoten säger, och det här är någonting som inte minst Svensk Handel har pekat på. Det finns vissa enskilda produkter som är direkt farliga för svenska konsumenter. Man ska vara lika trygg när man beställer någonting online som när man köper det i en fysisk butik.

Men det är viktigt att det är inom ramen för EU som vi agerar. Annars finns det risk för att man helt enkelt kringgår regelverket, tar in produkterna i ett annat EU-land och sedan för dem vidare till Sverige. Det här är någonting som många EU-länder är väldigt engagerade i. Sverige ligger definitivt i framkant för att se till att vi täpper till de här hålen, så att svenska konsumenter kan känna sig trygga, inte minst inför julhandeln.

Statligt stöd till bostadsbyggande

Anf. 124 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! I över två år har vi socialdemokrater krävt akuta åtgärder för att stötta bostadsbyggandet, stoppa blodflödet och hålla byggnadsarbetare i arbete. Den SD-kontrollerade regeringens motstånd mot statliga insatser på området har dock varit stort, och i såväl budgetpropositionen som civilutskottets betänkande kommer man med direkt vilseledande uppgifter om tidigare investeringsstöd. Men bostadsminister Andreas Carlson har i budgetpropositionen för 2025 trots detta djupa motstånd faktiskt aviserat visst statligt stöd till bostadsbyggande, fast endast i norra Sverige.

Min fråga till bostadsminister Carlson blir: När kommer besked om hur dessa stöd faktiskt är utformade?

Anf. 125 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det KD-ledda arbetet i regeringen på det här området innefattar så många åtgärder att jag inte hade kunnat gå in på alla även om jag hade använt hela min talartid till det; det hade blivit drygt en åtgärd per sekund. Ledamoten vet detta, eftersom jag redogjorde för det vid ett möte

i civilutskottet ganska nyligen. Regeringen vidtar många åtgärder för att få en betydligt bättre fungerande bostadsmarknad, tillgängliggöra mark, korta ledtider, förenkla regelverk och få fler att kunna gå över tröskeln till en bostad.

Vad gäller stödet för bostadsbyggande i norr kommer konstruktionen att vara mycket mer träffsäker än för de tidigare investeringsstöden, som hade en bristande effekt, till och med enligt Hyresgästföreningens egen utvärdering. Vi kommer att återkomma med den exakta utformningen. Men de totala 1 ½ miljarder som det handlar om och som kommer att underlätta för bostadsbyggande i norr är mycket välkomna.

Försvarmaktens personalförsörjning

Anf. 126 GÖRAN HARGESTAM (SD):

Fru talman! Min fråga går till försvarsministern.

Försvarmaktens personalförsörjning har debatterats flitigt de senaste åren. Att systemet med tidvis och kontinuerligt anställda blir utmanande på sikt har det funnits kunskap om. Det gäller särskilt frågan om att långsiktigt behålla personalen.

I den pågående utredningen gällande personalförsörjningen ska utredaren presentera kostnadseffektiva lösningar avseende tidiga kontraktsavslut. Om man med ”kostnadseffektiva lösningar” menar lösningar som kostar mindre än vad kostnaden är för färdigutbildad personal som slutar i förtid är man på rätt spår. Många Natoländer har till exempel incitamentsstrukturer byggda på subventioneringar av sjukvård, transport, boenden med mera. Det finns dock en risk att man med ”kostnadseffektiva lösningar” landar i förslag som sänker ambitionsnivån avseende personalförmåner och löner. Sådana förslag får snarare motsatt effekt.

Kan statsrådet redogöra för sin syn på en mer kreativ lösning för att attrahera och behålla personal?

Anf. 127 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Göran Hargestam för en angelägen fråga. Det finns ingen fråga som är så central för att åstadkomma tillväxt som just Försvarmaktens personal. Det här var också intentionen med att låta den förre rikshemvärnschefen Roland Ekenberg utreda hur vi kan öka tillgängligheten i Försvarmaktens personal. Det handlar om allt från kontraktsanställda och tidvis tjänstgörande till reservofficerare och pliktpersonal. Det är ett antal åtgärder som kommer i den här rapporten, som jag verkligen ser fram emot.

När det gäller avbrutna kontrakt tittar vi mycket på de kontinuerligt anställda. Vi ser att de ibland slutar efter två tre år. Innebär det att de sedan går vidare för att läsa till specialistofficer eller reservofficer gör inte det så stor skada. Lämnar de däremot Försvarmakten för att söka sig ut till civil karriär skapar det problem för Försvarmaktens tillväxt.

Jag bedömer att Roland Ekenberg är på helt rätt spår och värnar om Försvarmaktens operativa förmåga.

Frågestund

Anf. 128 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! I helgen föll Bashar al-Assads mångåriga diktatorstyre i Syrien. När krav kom på demokrati och mänskliga rättigheter mötte han dem med våld och krig. Nu måste vi öka biståndet till Syrien, för utvecklingen i Syrien är fortfarande väldigt osäker. HTS, en jihadistgrupp understödd av Turkiet, har tagit makten. Oron är stor för att HTS-styret kommer att innebära sharialagar och repression mot minoriteter. Samtidigt attackerar Turkietstödda terrorgrupper de kurdisk-arabiska områden i nordöstra Syrien som kallas Rojava.

En annan aktör som vaknat till liv är IS. Deras terrorceller har vaknat till, med målet att frigge IS-krigare som finns i fängelse i Rojava. Sverige och omvärlden har stöttat det kurdiskledda SDF militärt i att besegra IS genom den globala koalitionen mot Daish/IS.

Avser försvarsministern att verka för att återaktivera den globala koalitionen mot IS i syfte att skapa fred för de syriska folken?

Anf. 129 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Den globala koalitionen mot Daish är faktiskt fortfarande aktiv. Vi hade ett möte kopplat till den inför Natos försvarsministermöte i höstas. Det sker en koordinering mellan ett antal länder. Däremot har aktivitetsgraden naturligtvis sjunkit, eftersom problemet med jihadister tidigare gick ned. Inte minst genom amerikansk koordinering finns den koordineringsverksamheten. Sverige har bidragit till den i olika former med både stabsofficerare och underrättelseutbyte.

Trafikverkets organisation

Anf. 130 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! I går var statsrådet Andreas Carlson med i debatten om infrastrukturpropositionen, som vi ska fatta beslut om i eftermiddag. Det är en bra proposition som kommer att ge ökad kapacitet i många trafikslag. Men vi har ett akut bekymmer med det stora servicebehovet på järnvägen. I går beskrev statsrådet att man inte kan ta emot mer pengar hos Trafikverket avseende järnvägsservicen då man inte har de resurser som behövs. Nu kommer jag från Nässjö kommun med 30 järnvägsrelaterade företag. Det är inte deras bild.

Min fråga är: Hur tänker statsrådet hantera detta mot Trafikverket så att vi får en organisation som klarar en service på ett bättre sätt?

Anf. 131 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är en väldigt angelägen fråga. Den är inte ny för mig på något sätt. Regeringen har redan sedan ganska lång tid tillbaka gett Trafikverket i uppdrag att stärka sin beställarkompetens, operativa förmåga och samverka med alla underhållsentreprenörer som har nya sätt att arbeta på. De är inte så jättenya. Det är bara det att de inte än har använts fullt ut i Sverige.

Det är ett sätt att arbeta på som tar hänsyn till att göra det mer effektivt och innovativt och att påverka trafiken i så liten utsträckning som möjligt.

Här har det funnits förslag sedan tidigare som den förra regeringen lade i byrålådan. Nu plockar vi upp dem igen.

Här har pågått ett arbete i det vi kallar för punktlighetsuppdraget som syftar till att stärka järnvägstrafikens robusthet, tillförlitlighet och pålitlighet. Det handlar väldigt mycket om att ge goda villkor och att upphandla på rätt sätt så att man får mer pengar till underhåll men också mer underhåll för pengarna.

Ett elpristak

Anf. 132 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Vi har extremt höga elpriser i dagsläget. Det är naturligtvis en konsekvens av regeringens kulturkrig mot billig förnybar el.

KD stoppar ungefär 75 procent av vindkraften på land genom det kommunala vetot. Man stoppade nyligen 140 terawattimmar havsbaserad vindkraft. Man försämrar för solkraften genom att ta bort 60-öringen och minska det gröna avdraget.

Framför allt har man tagit bort alla tidigare befintliga stöd för energi-effektivisering. Det är saker som skulle kunna ge mer billig el här och nu och sänka elpriserna.

Dessutom har man haft otroligt taskig tajmning med att införa de flödesbaserade mätningarna som ytterligare höjt elpriserna. Att ljuga om vem som lade ner kärnkraften vet vi ju inte leder till lägre elpriser.

Min fråga till Ebba Busch är: Är det rimligt att ha hur höga elpriser som helst, eller borde vi utreda ett elpristak?

Anf. 133 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Vi börjar med fakta igen. De senaste tio åren har det blivit 13 000 megawatt mer elproduktion i systemet. Det är enorma mängder. Det är lika mycket el som tio kärnkraftsreaktorer skulle kunna producera.

Det är bara det att det inte är kärnkraft eller vattenkraft som har gått in i systemet, utan det är vindkraft. Det är 13 000 megawatt. Hur mycket är tillgängligt för att konsumera? Det är 340 megawatt. Det är Sveriges stora problem. Vi har inte elbrist. Vi har effektbrist.

Jag tycker att det är helt sanslöst att Miljöpartiet som har önskat ett elsystem som är beroende av att det blåser nu är chockat av över att vi inte har el när det blåser. Man skördar det man sår.

Detta stödar vi upp i. Nu skördar vi teknikneutralitet. Vi banar väg för vindkraft, kärnkraft och vattenkraft, men alltihop på ett sätt som ger effekt för svenska folket.

(Applåder)

Inrikesflygets förutsättningar

Anf. 134 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Min fråga går till infrastrukturministern.

I Norge och Danmark har inrikesflyget återhämtat sig efter pandemin, men så är inte fallet i Sverige. Det har inneburit stora problem för inrikesflyget. På sikt riskerar det tillgängligheten i hela landet.

Frågestund

Min fråga är: Vad vidtar statsrådet för åtgärder för att stärka inrikesflygets förutsättningar?

Anf. 135 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag delar Maria Stockhaus bild av läget. Det är allvarligt inte minst för det samhällsviktiga flyget. Det är viktigt för näringslivets behov och för att man ska kunna resa och besöka nära och kära som kanske bor i en annan del av vårt avlånga land.

Därför vidtar regeringen en rad åtgärder. Flygskatten tas bort. Vi har mer än dubblat stödet till de regionala flygplatserna. Vi har tillfört 1 miljard för att hantera en covidskuld, kan man säga, för flygets bagage- och säkerhetskostnader.

Vi har därutöver inlett ett arbete med att stärka luftfartens konkurrenskraft. I det ingår också att Regeringskansliet har sett över vår resepolicy så att den är färdmedelsneutral.

Jag vill uppmuntra fler att göra det och att inte på förhand straffa ut flyget utan att värdera varje trafikslag på samma sätt och att ha färdmedelsneutrala trafikslagsövergripande resepolicyer som inte på förhand straffar ut ett av de viktiga trafikslagen i Sverige.

(Applåder)

Stöd till Syriens minoriteter

Anf. 136 YUSUF AYDIN (KD):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Benjamin Dousa.

Att diktatorn Assads brutala regim fallit väcker hopp om en bättre framtid för Syrien och en mer demokratisk sådan. Men det väcker också en stor oro och osäkerhet om vad som händer härnäst, speciellt under ledning av islamistiska HTS och andra rebellgrupper, vad gäller konsekvenserna för landets kristna och andra minoriteter.

Till följd av inbördeskriget och IS härjningar har Syriens kristna befolkning minskat med närmare 80 procent från cirka 1,5 miljoner till 300 000 de senaste tolv åren. För att stoppa denna utveckling krävs aktiva åtgärder och riktat stöd.

Min fråga till statsrådet är därför: Avser statsrådet att stötta Syriens kristna befolkning och andra minoriteter och också förmedla en del av biståndet genom kyrkor och andra lokala organisationer?

Anf. 137 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Det är precis som riksdagsledamoten Aydin säger. Läget i Syrien har varit hopplost. Nu kanske det förhoppningsvis blir något mer hoppfullt. Det finns förhoppningsvis också ett ljus i denna väldigt mörka tunnel. I över ett decennium har det varit ett brutalt inbördeskrig i Syrien.

Det svenska stödet bygger på flera olika delar. Delvis är vi stora kärnstödsgivare till organisationer som befinner sig på plats och som också har humanitärt tillträde. Vi har ett omfattande humanitärt stöd på över 200 miljoner kronor till Syrien.

Senast nu i veckan publicerade vi ytterligare ett stöd till Syrien som bland annat ska gå till hälsokliniker men också till att hjälpa politiska fångar att återförenas med sina familjer.

Vi utesluter definitivt inte att ta hjälp av kristna organisationer. Enligt CSO-strategin, som vi har talat om många gånger, finns utrymmet att också agera i Syrien.

(Applåder)

Prot. 2024/25:49
12 december

Frågestund

Nato och flygflottiljen i Ronneby

Anf. 138 HELENE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Min fråga går till försvarsminister Pål Jonsson.

Vi har tidigare i dag debatterat vårt svenska bidrag i kommande års Natoinsats. Jag förväntar mig att vi om en liten stund också kommer att besluta om den.

Min fråga gäller flygflottiljen i Ronneby, F 17. Krävs det några ytterligare avtal eller beslut för att de ska kunna påbörja insatsen med air policing?

Anf. 139 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Nej, i grunden inte. Redan i dag kan man från Ronneby genomföra air policing över till exempel Östersjön.

Det som nu blir nytt, om riksdagen röstar för förslaget i betänkandet, är till exempel att en rote som i dag är placerad i Ronneby kan placeras någon annanstans i närområdet.

Då kan man också ha möjlighet att bedriva air policing över till exempel Tyskland, Polen eller de baltiska länderna. Det blir ytterligare ett steg i fördjupningen av försvarssamarbetet. Det är viktigt för hela Natos förmåga till avskräckning och försvar.

Svaret till Heléne Björklund är att det inte kommer att krävas några nya åtgärder kopplat till verksamheten på flottiljen i Ronneby. Nu finns det också möjlighet att framgruppera till exempel Jas Gripen i andra länder genom detta beslut.

Ett svenskt kustartilleri

Anf. 140 BJÖRN TIDLAND (SD):

Fru talman! Min fråga går till försvarsminister Pål Jonsson.

En gång i tiden hade Sverige ett kustartilleri. Det fanns fem regementen från Härnösand i norr till Karlskrona i söder. Då fanns ett reellt hot. Det kom från andra sidan Östersjön.

Efter kalla kriget fattades ett antal försvarsbeslut som gick ut på att reducera försvaret från invasionsförsvar till anpassningsförsvar. I och med dessa beslut var kustartilleriets dagar räknade.

Genom försvarsbeslutet 2000 avvecklades kustartilleriet i sin dåvarande form, och de kvarvarande förbanden skulle få en annan inriktning än dittills.

Nu är hotet från öst än mer allvarligt än under kalla kriget. Sverige måste återigen ställa om till invasionsförsvar, och då är det nödvändigt med ett fungerande kustartilleri. Både fasta förband och rörliga stödbataljoner måste snarast upprättas och bli operativa.

Jag kommer nu till själva frågan: Anser försvarsministern att Sverige är i behov av ett kustartilleri för att skydda landet från en invasion över havet av en fientligt sinnad nation?

Anf. 141 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Svaret på frågan är nej. Det anser inte Försvarsmakten, och det anser inte heller en enig försvarsberedning.

Med det sagt finns det åtgärder i det kommande totalförsvarsbeslutet som också stärker kustförsvaret. Det handlar inte minst om satsningar på långräckviddig förmåga, inklusive kustrobotförband med bättre räckvidd. Vid sidan av det görs i det kommande försvarsbeslutet betydande satsningar på amfibiebataljonerna.

Åtgärder vidtas alltså för att stärka skyddet av kustnära områden, men det föreligger inga planer på att återupprätta kustartilleriet som sådant.

Orsakerna till de höga elnätskostnaderna

Anf. 142 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Min fråga går till energi- och näringsminister Busch. Senast jag ställde en fråga till statsrådet tyckte hon att jag var både otrevlig och okunnig, så i dag ska jag försöka hålla en vänligare ton.

I radions *Ekots lördagsintervju* i augusti sa statsrådet att vi i år beräknas betala 8 miljarder i kostnader för att nedreglera och balansera ut vindkraften, som kommer och går bäst den vill.

Därför undrar jag å det vänaste: Menar statsrådet verkligen att alla dessa 8 miljarder beror på vindkraften? Är det inte så att mer än hälften av dessa 8 miljarder är kostnader för att klara snabbstopp i kärnkraft samt plötsliga stopp i ledningar till grannländer? Och bör inte producenterna själva betala för de marginaler som krävs för att klara av snabbstopp i dessa reaktorer? Kostnaden för dem är ju hundratals miljoner per snabbstopp. Ska dessa kostnader verkligen hamna på våra elnätsräkningar? Tack på förhand, statsrådet!

Anf. 143 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Fru talman! Det var både trevligt och kunnigt. Tack, snälla Jacob Risberg, för detta!

Det som står helt klart är att kostnaden ökar kraftigt när kärnkraften minskar i systemet. Det står också helt klart att Sverige betalar väldigt mycket för olika typer av kompensatoriska åtgärder för att kunna nedreglera och balansera den ojämnhet vi har i elproduktionen. Det är alltså inte enkom vindkraften som dessa 8 miljarder handlar om, och jag tackar för möjligheten att tydliggöra detta.

Man kan gå hem och titta på elräkningen för att se hur mycket man betalar för el kontra hur mycket man betalar för elnätet. Många svenskar kommer då att se att kostnaden för elnätet har gått upp kraftigt. Det är bland annat en följd av att en intermittent kraftproduktion också kräver väldigt mycket mer elnät. Det finns många faktorer som avgör kostnaderna.

Anf. 144 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Regeringen har nyligen antagit en så kallad indopacifisk strategi, och försvarsministern har vid upprepade tillfällen rest i området. Det har skrivits avtal och annat.

Samtidigt råder både osäkerhet och krig i vårt närområde, i Europa. Jag vill därför fråga försvarsministern: Varför är det så viktigt att engagera sig i det indopacifiska området?

Anf. 145 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Jörgen Berglund, för frågan!

Det är viktigt på grund av det uppenbara faktum att det finns en koppling mellan den indopacifiska regionen och den euroatlantiska regionen efter den fullskaliga invasionen av Ukraina. De som tvekar när det gäller detta kan konstatera att det åtminstone i Kurskområdet finns nordkoreanska soldater. Det visar på kopplingen mellan de två regionerna.

Vi är tydliga med att de dimensionerande hoten för Försvarsmakten ligger i närområdet. Men vi är också beroende av utvecklingen i det indopacifiska området, och det har att göra med att Sverige är ett handelsberoende och exportberoende land. Kopplingen mellan de två regionerna blir alltmer uppenbar. Sverige har, precis som till exempel Litauen, Nederländerna, Tyskland och Frankrike, upprättat indopacifiska strategier.

Detta är också kopplat till att Nato har partnerskap med fyra länder i den indopacifiska regionen som man har fördjupad kontakt med, nämligen Australien, Nya Zeeland, Sydkorea och Japan.

Det svenska biståndet

Anf. 146 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Min fråga går till Benjamin Dousa.

Världen står inför förödande humanitära katastrofer och kriser. I Sudan är 30 miljoner människor, två tredjedelar av befolkningen, i desperat behov av hjälp. Mer än 6 miljoner människor svälter, och tusentals barn riskerar att dö av undernäring. Nöden växer timme för timme, och miljontals har tvingats lämna sina hem. I Myanmar och Gaza pågår samtidigt fruktansvärda humanitära katastrofer, där människor kämpar för sina liv mot våld, svält och förvisning.

Samtidigt väljer Sverige att skära ned på biståndet. Inom ett par år kommer vi inte ens att uppnå 0,7 procent av bni, som är FN:s rekommendation.

Hur ska statsrådet och regeringen mot bakgrund av detta kunna övertyga andra länder att ta steg framåt när vi tar steg bakåt?

Anf. 147 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Tack för frågan, Olle Thorell – det är extra glädjande att i egen fysisk person få diskutera dessa frågor!

Frågestund

Precis som Olle Thorell säger finns det just nu många områden runt om i världen som verkligen behöver svenska skattepengar. Men den svenska statsbudgeten är ändlig. Till vissa av de områden som nämns har vi ökat det humanitära biståndet. Det gäller Sudan, och till Gaza har vi ökat biståndet med över en halv miljard kronor det senaste året.

Just det humanitära området är särskilt prioriterat från regeringens sida för att vi ska säkerställa att civila människor som kanske inte får tak över huvudet och som kanske inte ens får mat på bordet kan överleva vardagen.

Men den svenska statsbudgeten är som sagt ändlig, och vi måste hålla hårt i pengarna och prioritera. Vi tror att vi kan få mer biståndspengar genom att prioritera och hålla hårt i dem och genom att vattna där det växer, där vi vet att biståndet faktiskt gör skillnad.

(Applåder)

Bistånd till palestinska organisationer

Anf. 148 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Min fråga går till biståndsminister Benjamin Dousa.

En av de palestinska organisationer som mottar bistånd från Sida är NGO Development Center. Organisationen delar i sin tur ut biståndspengar till flera palestinska organisationer, varav många inte har stängt dörren för samarbete med terrorister.

Dessutom använder organisationerna bakom NGO Development Center en retorik som är allt annat än fredlig och som uppmanar till bojkott av staten Israel. Utöver detta innehåller strategidokument på NGO Development Centers hemsida framställningar där bojkott av Israel, eller BDS, presenteras som ett legitimt syfte för biståndsorganisationer.

Anser biståndsministern att det är lämpligt att svenska biståndsmedel fortsätter att betalas ut till organisationer som uppmanar till bojkott av Israel?

Anf. 149 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Låt mig vara väldigt tydlig med en sak: Inte en enda skatte-krona ska gå till att finansiera terrorism eller extremism. Det gäller oavsett vilken plats på jordklotet som svenska biståndsmedel går till. Det är någonting som också har tydliggjorts i många av de strategier som vi har lagt fram, och det är någonting som har tydliggjorts i regeringens reformagendorna för biståndet.

Vad gäller den specifika organisationen är det ytterst Sida som följer de strategier och den reformagenda som regeringen har framfört. Det är en viss nyansskillnad mellan att ha en politik där man tycker saker och att aktivt finansiera Hamas eller andra typer av terrororganisationer.

Detta är definitivt någonting som vi följer mycket noggrant. Jag uppmanar riksdagsledamoten att kontakta Sida och synliggöra det arbete som han har hittat. Men från regeringens sida är det glasklart: Inte en enda skatte-krona ska gå till att finansiera vare sig terrorism eller extremism.

(Applåder)

Anf. 150 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag talade i går på Fria Ukrainas plats om vikten av att vi självklart ska fortsätta att stödja Ukraina framöver. Min fråga går därför till försvarsminister Pål Jonson.

Vi har ju gjort en hel del för Ukraina. Häromdagen fick vi också reda på att det kommer att skickas stridsfordon CV90 direkt till Ukraina via vår försvarsindustri.

Vad kan vi vänta oss för stöd framöver till Ukraina, specifikt tillsammans med vår försvarsindustri?

Anf. 151 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Alexandra Anstrell för frågan.

Vad vi behöver göra med Ukrainastödet är att gå från donation till produktion. Vi kommer nu i allt högre grad att gemensamt med andra länder upphandla försvarsmateriel från vår försvarsindustri, för vi börjar komma långt ned i våra egna lager.

Sverige har en osedvanligt stark försvarsindustri. Därmed har vi också bättre förutsättningar att stötta Ukraina. Låt mig ge ett exempel på det.

Sverige, Norge och Danmark har gemensamt upphandlat artilleriammunition som vi kan donera till Ukraina, men som vi också kan fylla på med i våra egna lager. Poängen med att göra det gemensamt är att vi genom att lägga en större order kan pressa ned priserna. Då kan vi också göra långsiktiga beställningar till försvarsföretag, så att de vågar investera i sin produktionsförmåga.

Det stora problemet i dag är att vi har en försvarsindustri i Europa som är formad för fredstida förhållanden samtidigt som det råder krig i Europa. Men genom gemensamma upphandlingar kan vi skicka signaler till försvarsindustrin så att man vågar bygga ut och expandera sin produktionsförmåga.

(Applåder)

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.11 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

Frågestund

TU5 Infrastrukturfrågor

Punkt 1 (Ekonomiska ramar för 2026–2037)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (C)

5. res. 4 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 3

15 för res. 4

262 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Förberedande votering 2:

19 för res. 2

20 för res. 3

258 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

92 för res. 1

20 för res. 3

185 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

150 för utskottet

92 för res. 1

55 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 17 KD, 12 L, 1 -

För res. 1: 91 S, 1 -

Avstod: 19 V, 20 C, 16 MP

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 5 V, 4 C, 2 KD, 2 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Punkt 1 (Mål för utgiftsområde 15)

1. utskottet

2. res. (S, V, C, MP)

Votering:

150 för utskottet

147 för res.

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 17 KD, 12 L, 1 -

För res.: 91 S, 19 V, 20 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 5 V, 4 C, 2 KD, 2 MP, 4 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UFöU2 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025

Punkt 1 (Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 1

2 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 62 SD, 58 M, 20 C, 17 KD, 15 MP, 12 L

För res. 1: 19 V, 1 -

Avstod: 1 MP, 1 -

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 5 V, 4 C, 2 KD, 2 MP, 4 L

Leila Ali Elmi (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Det svenska bidraget och agendan för kvinnor, fred och säkerhet)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

169 för utskottet

127 för res. 2

1 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 (forts. från § 6) **Areella näringar, landsbygd och livsmedel** (forts. MJU2)

Anf. 152 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Efter två år vid makten är regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar tydliga: I stället för att underlätta för hushållen, vården, skolan och äldreomsorgen satsar de på skattesänkningar för de rika.

Vänsterpartiet konstaterar att regeringen på punkt efter punkt misslyckas med att hantera de allvarliga samhällsproblem vi står mitt uppe i. Stora grupper tycks osynliga för regeringsunderlaget när man helt bortser från de problem som drabbar dem som har svårt att få vardagsekonomi att gå ihop. Med regeringens och Sverigedemokraternas budget ökar ojämlikheten, den växande arbetslösheten lämnas utan åtgärd och klimatomställningen får vänta. Dessutom fortsätter nedskärningarna inom välfärden.

Vänsterpartiets budgetförslag står i stället för en politik som på riktigt hanterar samhällsproblemen och skyddar dem som har det sämst ställt. För att skapa utrymme för bland annat en prioriterad resursökning till välfärdssektorn, en påskyndad klimatomställning, sänkta kostnader i kollektivtrafiken, ett högkostnadsskydd i tandvården samt högre ersättningar i arbetslöshetsförsäkringen och socialförsäkringarna måste personer med högre inkomster bidra mer.

Herr talman! På utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel satsar Vänsterpartiet totalt 3 miljarder kronor mer än regeringen. Jag tänker här berätta på vilka områden vi anser att regeringen inte ger tillräckligt.

Det behövs mer fysisk tillsyn vid avverkningsanmälningar. Miljötillsynen i skogsbruket fortsätter att vara bristfällig, och utvecklingen är negativ. För att stärka den fysiska tillsynen ökar Vänsterpartiet anslaget till Skogsstyrelsen med 40 miljoner kronor mer än regeringen för år 2025.

Mindre skogsområden med höga naturvärden lämpar sig inte som naturreservat, men det är viktigt att staten kan ge markägare ersättning för att formellt skydda dessa områden långsiktigt. Skogsstyrelsen kan i dessa fall bilda naturvårdsavtal och biotopskyddsområden, och särskilt viktigt är det att det finns resurser till skogsägare med mindre skogsinnehav där andelen naturvärden är stor.

Vi måste även skydda våra fjällområden, som är helt unika i Europa. Behovet är stort av hantering av ersättning till de fjällnära skogarna och ersättning med anledning av artskydd i enlighet med miljöbalken och artskyddsförordningen. Här föreslår vi en ökning med 1,1 miljarder kronor mer än regeringen.

Vi avsätter även 50 miljoner kronor mer än regeringen för att återuppta den nationella nyckelbiotopsinventeringen.

Herr talman! Den helt dominerande skogsbruksmetoden i Sverige är trakthyggesbruket, även kallat kalhyggesbruk. Den metoden har stor påverkan på bland annat den biologiska mångfalden.

Klimatkrisen kräver skyndsamma åtgärder för att lagra in kol från atmosfären. Vänsterpartiet vill stärka kolinlagringen och öka den biologiska mångfalden genom att i ökad utsträckning skydda skog och öka arealer med hyggesfria skogsbruksmetoder, men då behövs det ekonomiska incitament för att privata skogsägare ska låta skogen bli äldre innan den avverkas och anpassa gallringar för ökad kolinlagring. Det skulle gynna såväl landsbygden som klimatnyttan och den biologiska mångfalden.

För att stimulera möjligheten att bruka en ökad areal med kalhyggesfria skogsbruksmetoder vill vi införa ett omställningsstöd för markägaren eftersom omställningen kan vara förenad med ökade kostnader i övergången. Därför föreslår vi en ökning av anslaget för detta med 50 miljoner kronor mer än regeringen.

Herr talman! Det förebyggande arbetet för att minska riskerna för angrepp på tamdjur från rovdjur är viktigt. För närvarande är det möjligt att få ersättning för materialkostnaden för rovdjursavvisande stängsel. Här föreslår vi att det ska införas ett statligt stöd även för arbetskostnaden liksom att ersättningen vid förlust av tamdjur på grund av rovdjursangrepp ska öka. Vi ökar anslaget med 40 miljoner kronor mer än regeringen.

Herr talman! Vänsterpartiet föreslår en ökad satsning på 3R-center för att minska djurförsöken. Regeringen har inte längre öronmärkta medel för denna satsning, vilket har inneburit att verksamheten i betydande delar har monterats ned. Vi ser behov av att verksamheten i stället utvecklas ytterligare för att andelen djurfria försök ska kunna öka. Här föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget för 3R-center med 40 miljoner kronor mer än regeringen.

Herr talman! Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden både bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen och stärker vår nationella självförsörjning av livsmedel. För att uppnå ett ekologiskt hållbart och fossilfritt jordbruk måste stöd och styrmedel utformas inom jordbrukssektorn så att de bidrar till att vi når våra miljö- och klimatmål och de globala hållbarhetsmålen.

Vänsterpartiet vill se försök med regionala center för fossilfritt producerade beredskapslivsmedel. Vi föreslår också att en pilotstudie ska genomföras där naturbruksgymnasier testar att löpande producera beredskapslivsmedel på ett hållbart sätt baserat på de lokala kretsloppen.

Herr talman! En ökad självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade vid kriser och extremväder samt minska vårt importberoende. Det skulle även ge oss förutsättningar att stärka både produktion och konsumtion av hållbar mat, det vill säga mat som i större utsträckning är växtbaserad, närproducerad, ekologisk och på sikt fossilfri. Vi anser att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad på livsmedel i nivå med Finlands, det vill säga cirka 80 procent.

Herr talman! För den nationella medfinansieringen av den gemensamma jordbrukspolitikens satsar Vänsterpartiet 1 ½ miljard kronor mer än regeringen. Vi stärker stödet för miljöersättning för vallodling. Det krävs ytterligare åtgärder för att minska övergödningen, och vi vill stärka stödet till jordbruket för att använda stallgödsel mer effektivt i växtodlingen och därmed minska behovet av att importera konstgödsel.

Det ekologiska jordbruket har stora miljöfördelar då kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel inte används. Vänsterpartiet föreslår därför en ökning av stödet till ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion. Det stärker vår nationella produktion av ekologisk mat och främjar ett hållbart jordbruk med bevarad biologisk mångfald, stärkt djurvälstånd och minskad spridning av kemikalier.

Vi behöver även förbättra tillgången till lokala slakterier och föreslår en ökning av det anslaget. Vi tycker också det är viktigt att öka anslaget för blommande slättbygder.

Biopremier bör införas för att stödja dem som ställer om arbetsmaskiner och fordon till fossilfria drivmedel, som i nuläget generellt är dyrare än fossila, eftersom man inte ska missgynnas ekonomiskt av en sådan omställning. Biopremien bör utformas som ett stöd per liter drivmedel.

Ökade kostnader för jordbrukets vattenhantering är en konsekvens av ett förändrat klimat. Dagens vattenanläggningar inom jordbruket är ofta byggda efter tidigare rådande klimatförutsättningar. Vi vill därför införa ett statligt stöd till investeringar och åtgärder inom jordbruket som stärker jordbrukets vattenhantering i ett förändrat klimat och därmed kan stärka vår självförsörjningsgrad gällande livsmedel.

Vi satsar även på produktion och förädling av växtbaserade livsmedel. Detta kan ske genom utveckling av nya livsmedel och nya odlingsmetoder samt stärkt produktionsstöd för växtbaserade livsmedel.

Vi tillför även mer medel än regeringen för att anlägga och sköta våtmarker.

Herr talman! I dag täcker betesmarksersättningen endast en del av de merkostnader som det innebär för lantbrukare att ha betesmark i hävd. Samtidigt fortsätter betesmarker att växa igen. Det är en stor förlust för den biologiska mångfalden och för en levande landsbygd, och det försämrar Sveriges livsmedelsproduktion.

Vänsterpartiet anser att ersättningsnivån i Sveriges strategiska plan bör utökas, så att man kan ge full kostnadstäckning till lantbrukaren.

För oss är budgeten en helhet. Det innebär också att vi avstår från ställningstagande och i stället har ett särskilt yttrande inom utgiftsområdet.

Med detta tackar jag för den här perioden och önskar god jul.

Anf. 153 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tack, Kajsa Fredholm, för anförandet!

Först lät det inte som om det handlade om utgiftsområde 23. Det var ju ganska mycket kritik mot den nuvarande regeringen för den ekonomiska politik som förs. Låt mig bara helt kort säga att vi både sänker skatter och förstärker välfärden. Den skattesänkning som handlar om slopad avtrappning av jobbskatteavdraget är självfinansierande i och med att den ökar tillväxten. Jag vill bara ha detta sagt.

Nu kommer jag till utgiftsområde 23. Ganska mycket av anförandet handlade om hyggesfritt skogsbruk. Det är ett intressant område, och vi är också försiktigt positiva till det. Men vår ståndpunkt är att det verkligen måste vara valfritt för skogsägarna. Det vill vi inte kompromissa med.

Hyggesfritt skogsbruk har lite problem. Det är inte säkert att det gynnar kolinlagringen. De flesta undersökningar visar på lägre tillväxt. När det gäller biologisk mångfald är det också lite komplicerat. Först och främst är det svårt att få till stånd hyggesfrihet. Man ska helst ha en fullskiktad

skog till att börja med, alltså att det finns representanter för alla årsklasser jämnt fördelade. Sedan är det inte säkert att det stöder biologisk mångfald på det sätt som man har tänkt sig eftersom man måste ha skuggtåliga träd. Då är det gran som gäller i större delen av Sverige, förutom i de allra sydligaste delarna. Kostnaden vid övergången ska kompenseras, men vi har sett att det blir mindre lönsamhet över tid.

Min första fråga blir: Kan vi lita på att Vänsterpartiet inte kommer att tvinga skogsägare till hyggesfritt skogsbruk? Ska valfriheten gälla, så att det inte finns någon kompromiss med det?

Anf. 154 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Tack, Staffan Eklöf, för frågan! Som ledamoten kanske hörde hade vi en rad förslag om att på frivillig basis kunna implementera hyggesfria metoder mer. Att tvinga skogsägare har vi aldrig talat om, vad jag vet.

Den frågan kan vi alltså stryka här och nu.

(STAFFAN EKLÖF (SD): Bra.)

Nu kommer jag till den ekonomiska politiken. Regeringen och Sverigedemokraterna hade utrymmet 60 miljarder, och de använder en väldigt stor del av det till att sänka skatterna för höginkomsttagare i vår inkomstgrupp, alltså personer som har 70 000 eller mer i månaden. Det anser vi vara slöseri med skattemedel. De pengarna hade behövts till exempelvis sjukvården, som man inte finansierar fullt ut, skolan eller omsorgen. Kommunerna och framför allt regioner skriker efter hjälp för att de inte kan klara sina ekonomier.

Jag tycker att det är lite magstarkt av ledamoten att påstå att man ger tillräckligt mycket pengar till välfärden, för det gör man inte. Man ger inte ens hälften av det som behövs.

Jag lyssnade på ledamotens anförande tidigare. Ledamoten sa att vad gäller utgiftsområde 23 hade man inte fått med allting, men man var en liten bit på väg. Detta sa ledamoten, och jag skulle gärna vilja veta vad det är för satsningar där man inte fick med allt man ville. Ledamoten uttryckte det så i budgetdebatten.

Anf. 155 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Det där känner jag inte igen riktigt. Vi fick igenom ganska mycket. 20 saker har vi beslutat om, och sedan kommer det mer. Inflationen har begränsat oss tidigare, liksom de stora satsningarna på försvar och rättsväsen. Men vi tar det steg för steg.

Skattesänkning för höginkomsttagare, säger ledamoten. Det handlar ju om avskaffad avtrappning av jobbskatteavdraget. Det ger större tillväxt. Det blir alltså större kaka att fördela. Man kan notera att när avtrappningen infördes gav det just inget nettotillskott till statskassan.

Men nu pratar vi om hyggesfritt skogsbruk. Det är jättebra med ett löfte från Vänsterpartiet att man inte kommer att göra avkall på skogsägarnas frihet att välja hyggesfritt eller inte. Det är ett jättebra besked. Det tar vi med oss.

Men låt mig problematisera kring detta med hyggesfritt. Det kan visa sig att kolinlagringen är sämre i hyggesfritt än i trakthyggesbruk, och det

kan visa sig att just den biologiska mångfald man vill bevara inte bevaras med hyggesfritt bruk – man måste ju använda gran, och vi har biologiskt sett egentligen för mycket gran i våra skogar eftersom det inte brinner längre. Det är också en mycket liten areal som det är möjligt att bedriva hyggesfritt bruk på. Jag tror att det är 3 procent i dag, och det kanske kan ökas en smula. Andra åtgärder i skogen vore nog mer betydelsefulla för biologisk mångfald, inte minst i södra Sverige.

Om det nu visar sig att det inte är bättre för vare sig kolinlagring eller biologisk mångfald och det dessutom blir fortsatta ekonomiska problem inte bara i övergångsperioden, kommer då Vänsterpartiet fortfarande att vara positivt, eller är man beredd att ompröva sin syn på hyggesfritt?

Anf. 156 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Ursäkta att jag var otydlig med min fråga. Ledamoten sa att de hade velat få ut mer men att de i alla fall var nöjda med att ha fått igenom de här förslagen. Då undrade jag lite vad ledamoten hade velat få ut mer. Vilka förslag var hjärteförslagen i budgeten?

Vad gäller det hyggesfria tänker jag inte komma med utifall-att-kommentarer. Det känns helt meningslöst.

Något som är väldigt viktigt i sammanhanget är att det inte finns tillräckligt med pengar för att hantera alla ersättningar som skogsägare har. De står på kö för ersättningar, och regeringen anslår inte tillräckligt med pengar för att hantera detta. Det har väldigt stor betydelse för både klimatet och för den biologiska mångfalden.

Ersättningarna till de fjällnära skogarna är inte tillräckliga. Här har vi budgeterat mer än 1 miljard kronor för att kunna hantera detta. De ska även kunna användas av länsstyrelserna för att öka och förbättra hanteringen.

Jag vill nog hellre få reda på varför regeringen inte kan öka pengarna, så att skogsägarna inte behöver vänta utan kan få svar tidigt och också få ersättning tidigt.

Anf. 157 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Jag ska börja med att säga att Centerpartiet avstår från ett ställningstagande här, eftersom vi har en egen skuggbudget. Vi hänvisar till våra överväganden i ett särskilt yttrande.

Att satsa mer på Försvarsmakten är bra. Det tycker vi nog allihop. Vår beredskap står dock på bräcklig grund när livsmedelsbranschen till stor del tycks bygga på import och beredskapslager snarare än ett större och mer decentraliserat jordbruk.

Herr talman! Under de senaste två åren har vi haft ett ökat fokus på Sveriges civila beredskap i händelse av krig eller kris. Det är bra, men debatten har primärt handlat om hushållens behov av vevradio, torrvaror och vattendunkar och i någon utsträckning också om beredskapslager, butikers lagerhållning och importens logistikkedjor. Allt detta är förstas relevant. Samtidigt duckas det för det viktiga samtalet om elefanten i rummet: Sveriges otillräckliga livsmedelsproduktion.

Intresset för att röra vid den här frågan har historiskt sett varit lågt, eftersom det skulle innebära att rikspolitiken skulle tvingas röja runt i en sörja av naivitet och en världsfrånvärd förhoppning på den globala just-in-time-ekonomin.

De senaste åren har det dock visat sig att pandemier, krig och störningar i viktiga leveransrutter har en högst påtaglig förmåga att skapa störningar. Detta utgör en påtaglig risk för ett land som Sverige, där varannan tugga mat är importerad. Vid till exempel en krigssituation kommer det inte att hålla måttet.

Vi behöver helt enkelt fler jordbrukare och en mer decentraliserad produktion som effektivare kan försörja landet med livsmedel. Det är för övrigt någonting som skulle vara önskvärt även i fredstider, då det kan främja landsbygdsutveckling, lokal tillväxt och jobb.

Herr talman! Utvecklingen i Sverige har dessvärre över en lång tid varit den omvända. Antalet jordbrukare har minskat, inte minst i norra Sverige. De små jordbruken har slagits ut till förmån för enskilda större producenter, och vårt importberoende har ökat.

Det här är inte en naturlag utan ett aktivt val som vi i Sverige har gjort. Genom att avgiftsbelagd byråkrati och skatter staplats i alla led i livsmedelskedjan – hela vägen från jord till bord – har lönsamheten hos bönderna tunnats ut. Man skulle faktiskt kunna säga att staten har behandlat jordbruket som en mjölkko. Man har genom den statliga iveren att pressa ut sista droppen skapat en alltmer utmärglad och undernärld sektor för varje år som går. Detta har varit ett misstag, herr talman, och det gör svenska folket sårbart på ett sätt som är oacceptabelt.

Dessvärre förefaller det också som att vi har en lång väg att vandra mot bot och bättring. För inte alltför länge sedan – jag tror att det var drygt ett halvår sedan, då jag satt i skatteutskottet – lade vi i Centerpartiet fram ett förslag till utskottsinitiativ. Syftet var att utreda statens pålagor i livsmedelskedjans alla led och föreslå reformer som ökar lönsamheten i jordbruket och stärker våra svenska bönders konkurrenskraft.

Jag har nämnt detta förut i den här talarstolen, men jag nämner det igen: I dag letar sig 10 öre av varje matkrona i butik tillbaka till bonden – 10 öre! Staten tar själv i genomsnitt 11 öre bara i moms på slutförsäljningen, detta vid sidan av alla andra skatter och avgifter man tar i alla led när maten produceras, transporteras och förädlas. Det är en inte oviktig förklaring till att jordbruket befinner sig i utförsbacke. Det är förhållanden som politiker har skapat, och vi har också möjligheten att backa bandet om vi vill.

Dessvärre röstade sex av åtta partier i skatteutskottet nej till det här initiativförslaget. Det var väldigt tråkigt, men jag hoppas att det kan komma nya möjligheter och ett klokare miljö- och jordbruksutskott. Tyvärr innebär detta dock att det just nu inte finns någon ljusning på horisonten för svensk livsmedelsförsörjning och att svenska folket är exponerat för betydande risker vid krig eller kris. Det största problemet förblir olöst samtidigt som Svenssons uppmanas att köpa sig en vevradio.

Herr talman! Jag skulle också vilja nämna ett anslag som skiljer ut Centerpartiets förslag från regeringens. I övrigt är de ganska lika åtminstone när det gäller ramen, men vi har fördelat lite olika. Anslaget handlar om nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitik, och vi vill öka det med 250 miljoner kronor i jämförelse med regeringens förslag. Orsaken är att vi vill göra den här satsningen för att stärka lantbrukares konkurrenskraft i hela landet genom att påtagligt höja kompensationsersättningen till stödområdena.

Varför vill vi då göra detta? Jo, som många vet går det inte så bra för Norrmejerier. Det är ett väldigt fint och bondeägt kooperativ som jobbar med bönder i norra Sverige. Problemet är att man helt enkelt inte kan konkurrera med exempelvis Arla. Jag är jätteglad för alla Arlabönder som nu får bättre betalt för sin mjölk, men utmaningen för Norrmejerier är att man inte kan betala sina mjölkbönder samma pris. Jag tror att det handlar om mer än 1 kronas skillnad per kilo mjölk. Det blir jättemycket på ett år.

Just nu lägger väldigt många mjölkbönder i norra Sverige ned verksamheten. De är själva ryggraden för allt annat jordbruk, eftersom de påverkar annan kringverksamhet som veterinärer, företag knutna till jordbrukssektorn och självklart bönder med andra inriktningar. Detta är ett jätteproblem, för i dag är norra Sverige självförsörjande till 25–30 procent samtidigt som fler och fler inte minst mjölkbönder lägger ned. Så här kan vi inte ha det.

Vad ska vi då göra? Jo, våra bönder behöver tjäna mer pengar, och därför tycker inte Centerpartiet och jag att staten kan vara nere med sin stora hand i mjölkbönders och andra bönders skattefickor. Om vi ser det här som bara ett sätt för staten att tjäna pengar på är vi nog illa ute. Om man ska se svenska bönder som en del av totalförsvaret tror jag att det är viktigt att man inte ser bönder som vilken skattebas som helst, utan man kanske behöver sänka skatter och avgifter för att fler ska kunna överleva.

Herr talman! Staten tillåter att du skjuter tjäder, men om du däremot vill bruka högst begränsade delar av din egen skog och du tidigare av egen fri vilja tagit hänsyn till fågeln kan staten sätta dig i ekonomiskt fördärv. Är det rimligt?

Detta drabbade Kristofer Stigen i Bollebygd, som jag och min kollega Stina Larsson besökte för en tid sedan. Han äger ungefär 145 hektar väl-skött skog och har haft tjädrar på sin mark som han försökt ta hänsyn till genom ett mer lågintensivt skogsbruk med bland annat plockhuggning. För något år sedan ansökte han om att avverka ungefär 20 hektar. Det är strax under 14 procent av hans innehav. Detta stötte på patrull hos Skogsstyrelsen, som beslutade om ganska omfattande inskränkningar gällande hur ytan han ansökt om fick avverkas.

Herr talman! Skogsägaren valde att anpassa sig efter myndighetens beslut men förlorade i ett slag 1 ½ miljon kronor i intäkter från brukandet. Det visade sig också att skogen i ett slag tappade 3 miljoner kronor i värde, eftersom förekomsten av tjäder och beslutet från Skogsstyrelsen minskade hans rådighet över fastigheten.

Eftersom vi i Sverige i alla fall på papperet ska ha ägande- och brukanderätt till vår egendom finns det också förväntningar på ersättning när staten via sina myndigheter gör inskränkningar i denna. Därför stämde Kristofer Stigen staten och ville ha ersättning för intrånget i hans ägande- och brukanderätt. Svaret blev i praktiken: Det kan du glömma!

Eftersom Kristofer av eget intresse tidigare hade tagit hänsyn till fågeln tilldelade mark- och miljödomstolen i Vänersborg honom exakt 0 kronor i ersättning. I stället pådyvlades han statens nota för juridiska ombud, vilket blir ytterligare närmare en kvarts miljon att lägga till tidigare förluster.

Jag tycker ärligt talat att det är fullständigt bedrägligt, anskrämligt och skandalöst. Det är alldeles glasklart att det aldrig har varit lagstiftarens intention att vi ska ha det på detta sätt.

När artskyddet får som konsekvens att människors liv slås i spillror av en närmast gränslös statlig hänsyn till en fågel som det periodvis tillåts jakt på krävs knappast fler bevis på att någonting är allvarligt fel och orsakar verklighetsfrånvända juridiska tolkningar.

Herr talman! Det krävs en ökad tydlighet och betydande uppstramning kopplat till ägande- och brukanderättsliga ingrepp från statens håll. I dag tvingas många skogsägare vara inblandade i rättsliga processer bara för att de vill ha rådighet över den skog som de själva äger eller ersättning för att staten har förbjudit dem att avverka sin skog.

Därför, avslutningsvis, är den artskyddsutredning som ligger på miljöministerns bord och som ska föreslå förändringar i artskyddet och se över ersättningsfrågan mer än välkommen. Men jag vill påpeka något. Jag hade en debatt med miljöministern i fredags. Jag blir lite orolig. Som jag uppfattar det verkar inte artskyddsutredningen omfatta regellättnader när det gäller vanligt förekommande fåglar utan enbart ersättning. Är det så kommer denna juridiska cirkus att fortsätta. Då kommer också vanliga fåglar att sätta stopp för avverkning för helt vanligt folk, och det kan inte vi acceptera.

(Applåder)

Anf. 158 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Centerpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet satsar betydligt mer än regeringen på detta utgiftsområde – areella näringar, landsbygd och livsmedel. Det är något som jag tycker är bra då regeringen och Sverigedemokraterna enligt min mening inte gör tillräckligt på området.

Jag tycker även att det bådar gott för ett samarbete efter nästa riksdagsval. Men det har blivit väldigt otydligt var Centerpartiet står i regeringsfrågan. Alla uppfattade att ledamotens partiledare, Demirok, hade valt Magdalena Andersson som Centerns statsministerkandidat. Jag vill ställa en mycket rak fråga till ledamoten Lindahl på grund av den osäkerhet som har uppstått kring detta: Är Magdalena Andersson Centerpartiets statsministerkandidat, och finns det ett sådant beslut?

Anf. 159 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna ledamoten Fredholm om att ämnet för debatten är miljö- och jordbruksutskottets betänkande nummer 2 om areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Anf. 160 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag var helt säker på att ledamoten Kajsa Fredholm skulle fråga någonting om ersättningen till de skogsägare som inte får avverka eller något liknande – eller kanske om fjällskogen, där vi också har väldigt olika åsikter.

Men när ledamoten gjorde sig besväret att ställa sin fråga kan jag svara så här:

Varje parti vill nog att den egna partiledaren ska bli statsminister. Det är det svar som jag kommer att ge, även om Centerpartiet ser att det finns en del hinder och att det är en ganska lång väg fram till en eventuell sådan dag. Självklart vill varje parti att den egna partiledaren ska vara statsminister.

För övrigt pågår det diskussioner i hela vår rörelse om Centerpartiets framtid. Vad är det för centerparti man vill se?

Jag förstår egentligen inte varför det just nu är en så stor nyfikenhet enbart på Centerpartiet. Det finns ju massor med andra partier som inte heller har sagt exakt vilka de ska samarbeta med efter nästa val. Det hinner också hända väldigt mycket. Det är två år till nästa val.

Sedan har vi alla olika önskemål och så vidare. Centerpartiet har inte satt ned foten i frågan. En del ledamöter tycker på ett sätt. En del tycker kanske att det vore smakfullt att jobba med den ena sidan. Sådana som jag kanske tycker att det vore smakfullt att jobba mer med den borgerliga sidan. Men svaret på frågan är att vi inte har bestämt någonting.

Utmaningen för oss i Centerpartiet nu handlar nog snarare om att bygga vår egen politik än om att bygga vår politik på en statsminister som inte kommer att kunna hjälpa Centerpartiet med bättre siffror, som vi behöver i dag. Det handlar till exempel om att få tillbaka de landsbygdsväljare som vi förlorade i förra valet. Allt annat är för mig ointressant just nu.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Då förutsätter jag att båda ledamöterna tar sig tillbaka till budgetdebatten.)

Anf. 161 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för det ärliga svaret.

Jag ber om ursäkt i förväg till talmannen, för jag vill gärna fortsätta lite grann. Det tar inte lång stund.

Jag tolkar svaret från ledamoten som att det inte finns ett sådant beslut. Centerpartiet har alltså inte valt statsministerkandidat. Då undrar jag: Ska man tolka det som att Centerpartiet efter valet mycket väl kan välja en annan statsministerkandidat än Magdalena Andersson?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Även i detta inlägg var det väldigt lite budget.)

Anf. 162 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag kan egentligen bara svara ledamoten precis det som jag svarade tidigare. Centerpartiet vill bli ett större parti, och vi vill så småningom gärna ha statsministerposten själva. Detta tycker jag att varje parti som försöker jobba med sina frågor borde sträva efter. Det är alltså mitt svar på den frågan.

Jag kan väl bara avslutningsvis vädja till Vänsterpartiet med flera om att de kanske ska fundera på hur vi ska öka livsmedelsförsörjningen i praktiken i detta land. Det är väldigt mycket svepande ordalag och väldigt fint prat om att vi ska öka självförsörjningen. Men bönder lägger ned, inte minst i den del av landet som jag kommer ifrån. De säger att de inte får plus och minus att gå ihop.

Våra svenska bönder behöver tjäna mer pengar. Då måste vi fundera på vad vi ska göra för att de ska kunna tjäna dessa pengar. Ett förslag är faktiskt att staten ska se över skattebördan och andra avgifter som åläggs via det offentliga när det gäller våra svenska bönder. Det skulle vi mycket väl kunna göra om vi tycker att det är viktigt att öka självförsörjningsgraden i detta land och att slippa importera mycket mer mat.

Detta skulle jag jättegärna vilja ha en särskild debatt om vid tillfälle. Nu vet jag att ledamoten inte får svara på det här. Jag vet också att Vänsterpartiets bästa gren kanske inte är att vilja sänka statliga skatter. Men jag kan ändå vädja till ledamoten och även en del andra i denna sal om att de faktiskt ska fundera på om det inte vore klokt att helt enkelt kraftfullt sänka skatterna för våra svenska bönder för att vi ska kunna få fler bönder och en ökad självförsörjning i landet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

§ 11 Energi

Energi

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU3
Utgiftsområde 21 Energi (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 163 JESSICA STEGRUD (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande NU3 *Utgiftsområde 21 Energi*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Herr talman! Satsningarna på planerbar, fossilfri och storskalig elproduktion har lagt grunden för svenskt företagande och konkurrenskraft, vilket i sin tur lagt grunden för jobb och välbefinnande.

Vår unika energimix, där fossilfri vattenkraft och kärnkraft fått utgöra basen, gav oss länge ett försprång jämfört med övriga världen.

Som konservativa styrs vi sverigedemokrater av devisen att man inte ska förstöra det som fungerar och inte riva ned det som tagit många årtionden att bygga upp.

Det är bland annat därför vi med fasa ser tillbaka på de senaste årtiondenas skadliga och ansvarslösa politik inom en rad olika områden, däribland energipolitiken. Det är en politik som har förts av många partier men med Socialdemokraterna i täten.

Trots alla varningar från industrin och Svenska kraftnät stängde man ned Barsebäck, och genom subventioner till förnybart, framför allt vindkraft, infördd straffskatt på kärnkraft och mål om 100 procent förnybar elproduktion fortsatte man sedan systematiskt att straffa ut kärnkraften.

Herr talman! Vilka blev konsekvenserna? Nedstängning av ytterligare reaktorer, minskad överföringskapacitet, ökat väderberoende, höjda priser, tider av effektbrist och därmed uteblivna företagsetableringar och EU:s sämsta kraftbalans blev några av konsekvenserna, inte minst därför att man under sin regeringstid heller inte säkrade upp tillräcklig överföringskapacitet och balans- och reservkraft. Tvärtom införde man i stället en straffskatt på kraftvärme- och värmeproduktion.

Jag skulle kalla detta för fullständig inkompetens, även på detta område. Socialdemokratiska regeringar har minsann gjort allt de kunnat för att stänga ned välfungerande, effektiv och fossilfri kärnkraft och samtidigt skylla på marknaden, vars villkor man varit med och fastställt. Resultatet har vi sett, inte minst de senaste åren.

Denna debatt har för övrigt väldigt dålig tajmning för vindkraftens supporterklubb här i kammaren. Läget är nämligen ytterst akut. Nu är det rekordpriser igen och dessutom rekord i skillnader mellan de olika elprisområdena.

Framför allt har södra Sverige drabbats, och då 70 procent av industrins energianvändning sker i just södra Sverige slår priserna inte bara extremt hårt mot hushållen utan även mot företagens konkurrenskraft. Orsaken, herr talman, är rätt och slätt väder och en ännu mer extrem miljöpartistisk tysk politik. Det är helt enkelt kallt, och det blåser för lite.

Vem kunde ha anat att just detta skulle inträffa förr eller senare? Det är ju inte så att jag inte har stått här i kammaren otaliga gånger och varnat för just denna situation. Vi har stått här många gånger och diskuterat och debatterat elmarknaden.

Även här har Socialdemokraterna gått i täten för en opposition som har det gemensamt att de verkar vilja köra ned foten ännu djupare i den rävsax som de redan har satt ned foten i.

Herr talman! Elmarknaden är komplicerad, men man behöver faktiskt inte ha disputerat på svensk elmarknad för att förstå följande: Vi har generellt sett ett överskott av elproduktion och exporterar mellan 15 och 20 procent av den till utlandet. Men vi har samtidigt ett underskott av effekt vid ogynnsamma väderleksförhållanden, som nu.

Detta beror på att svensk energipolitik har styrts av ideologiska dogmatiker de senaste decennierna. Planerbart har ersatts med väderberoende. Och hör och häpna – inte ens nu vill man inse sina misstag. Lösningen på den aktuella problematiken enligt oppositionen är nämligen ännu mer vindkraft. Det är lite som att släcka eld med bensen.

Herr talman! Definitionen av galenskap är att göra samma sak igen och igen och förvänta sig andra resultat. Detta är ett välkänt citat tillskrivet Albert Einstein som passar väldigt bra in på oppositionens förslag till budget för det utgiftsområde som vi debatterar här i kammaren i dag, för om man läser oppositionens förslag inser man att inga polletter har trillat ned – inga!

Läget är akut, herr talman, väldigt akut, inte bara i Sverige. Tysk industri är i kris. Elpriserna skenar, industrin stänger ned eller flyttar verksamheten till andra delar av världen och tyska kristdemokrater och miljöpartister som varit med och stängt ned all kärnkraft pratar nu om att bygga nytt igen.

Den miljöpartistiska energipolitikens förödande konsekvenser är numera uppenbara både på kontinenten och här hemma. Ändå, herr talman, föreslår oppositionen här fortsatt mer av samma medicin.

Vänsterpartiet vill till exempel fasa ut kärnkraften helt på 15 år. 20 procent av Sveriges planerbara elproduktion ska på 15 år ersättas med framför allt vindkraft. Samtidigt har man pratat om att kapa kabeln söderut för att skydda oss mot miljöpartistiska tyska priser, utan en tanke på att vi numera är beroende av att kunna importera när det inte blåser. Detsamma gäller Miljöpartiet.

Socialdemokraterna å sin sida vill, i alla fall enligt deras budget, inget annat än att dra undan benen för forskning om kärnkraft och få de kommuner som har sagt nej till vindkraftsetableringar att ompröva sina beslut. Socialdemokraterna vill alltså, liksom övriga i oppositionen, köra över allt från fastighetsägare, rennäring, försvaret och yrkesfiskare till kultur-

näringar och helt vanligt folk för att få till stånd ännu mer av det kraftslag som har satt oss och delar av Europa i den akuta sits vi i dag sitter i.

Vi sitter alltså med facit på hand, och ändå har vi en opposition som vill se en fortsatt massiv utbyggnad av väderberoende vindkraft. Man undrar, herr talman: När räcker det? Är det när all svensk industri flyttat till Asien, när ingen har råd att betala sina elräkningar eller när Sverige blivit ett u-land? När räcker det?

Det har, tack vare oss sverigedemokrater, så sakteliga skett eller börjat ske ett antal paradigmskiften i svensk politik. Det gäller migrationen, integrationen, kriminalpolitiken och faktiskt även energipolitiken.

Behovet av ny baskraft är stort, och det senaste året har vi idogt arbetat vidare med förutsättningar för ny kärnkraft. Det är numera tillåtet att bygga ny kärnkraft på fler platser än de i dag existerande. Begränsningen att det bara får finnas tio reaktorer har också tagits bort.

Att investera i ny kärnkraft är initialt mycket kapitalkrävande och kräver långsiktighet. Därför ställer vi nu ut kreditgarantier på totalt 400 miljarder för den som vill investera. Detta är, nota bene, inte allmosor utan lån – långsiktiga lån – till rimlig ränta.

Dessa första steg tar oss en bit på vägen mot att återskapa det vi en gång hade, nämligen ett av världens bästa, mest konkurrenskraftiga, leveranssäkra och fossilfria energisystem, där kärnkraften med alla sina positiva egenskaper utgjorde en självklar del.

Men, herr talman, det tar tid – minst ett decennium i den verkliga världen – innan ny kärnkraft är på plats. Vi sverigedemokrater, som tillhör de pragmatiska här i kammaren, har redan föreslagit en interimslösning med gasturbiner.

Gasturbiner går snabbt att installera, och tekniken fungerar utmärkt som både bas- och reglerkraft. Gasturbiner installerade på rätt ställen kan bidra till att stabilisera nätet och öka överföringskapaciteten men också täcka upp en del av den befintliga kapacitetsbristen.

I Västsverige, där verkligheten har slagit extra hårt mot företagen, råder faktiskt just nu det vi kan kalla för en form av konsensus över blockgränserna. Två tre gasturbiner ska redan vara på gång. Tanken är att de ska stabilisera elnätet när vinden mojar. Detta är något som faktiskt även vindkraftens vänner här inne borde omfamna.

Herr talman! Vi har även, till skillnad från föregående regering, sett till att Svenska kraftnät har utökat effektreserven, vilket bland annat har medfört att Öresundsverket i Malmö återigen kommer att vara en del av den svenska effektreserven och fasa ut på nätet nästa år. Det ger ett välkommet effekttillskott på 448 megawatt el.

Slutligen gick vi sverigedemokrater till val på att få ordning på Sverige igen, och budgetförslaget är ytterligare ett steg i rätt riktning.
(Applåder)

I detta anförande instämde Josef Fransson (SD).

Anf. 164 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Tack, Jessica Stegrud, för ditt anförande!

Ibland blir det beklämmande. Här i kammaren, där vi stiftar lagar, ska man hålla sig till sanningen, men det kan komma vad som helst från talarstolen. Jag hoppas att Jessica Stegrud kan peka på när Vänsterpartiet har

föreslagit att kablar till kontinenten ska kapas. Jag vill höra varifrån Stegrud har fått den bilden. Var har vi sagt att vi ska kapa kablar?

Jessica Stegrud säger att vi riskerar industrins framtid i Sverige om vi inte har kärnkraft. När jag besöker industrin i norra Sverige – tunga industrier, de som behöver mycket energi – säger de att det inte är kärnkraft som är deras lösning. De säger att de vill ha spelregler så att de vet att det finns tillräckligt med energi, både i nutid och till 2030–2035, så att de tors investera.

Jag vill också fråga vad Sverigedemokraterna menar att skillnaden skulle vara om vi hade två reaktorer till som tuffade på med dagens regler – det finns ju ett bästföredatum även för dem. Vad skulle till exempel skillnaden ha varit i dag, när det skiljer 9 000 procent på priset i norra Sverige och priset i södra Sverige? Vi skulle ju förmodligen ha exporterat den energi som dessa reaktorer hade producerat. Vad är skillnaden, menar Sverigedemokraterna, mot den el vi ska exportera i dag? Vad säger att vi skulle ha ett annorlunda läge med kärnkraft?

Anf. 165 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Birger Lahti för frågorna. Det var ett antal.

Den första frågan om att kapa kablarna har jag svarat på tidigare. Det är bara att googla: Nooshi Dadgostar, Vänsterpartiets partiledare, har yttrat det vid ett par tillfällen. Det kommer därifrån, men vi kan bortse från det.

När det gäller industrin tänker jag: Är det de vidlyftiga högriskprojekten i norr som Birger Lahti talar om, herr talman, de som nu skjuts fram eller läggs ned och där enorma summor skattemedel i stort sett har kastats i sjön? Det gäller både EU-medel och svenska skattebetalares pengar, och för den delen svenska blivande pensionärens pengar. De har fått betala med högt riskkapital där. Jag vet inte om det är att värna vare sig svensk ekonomi eller svenska skattebetalare, men det är ju de stora projekten.

Pratar man med industrin, inte bara några stora aktörer i norr, får man höra att det de vill ha är stabila elpriser. De vill ha el dygnet runt, inte bara när det blåser. Det är det som är skillnaden.

Jag vill gärna vända tillbaka frågan. Jag nämnde också i mitt anförande, herr talman, att Vänstern vill se endast förnybar energi om bara 15 år. Hur ska det gå till? Det är ju fullständigt orealistiskt. Det känns nästan surrealistiskt att här få frågor om prisnivåer och annat när man fortsatt håller fast vid den visionen.

Men jag ska ändå svara om priserna. Du kan gå in på Svenska kraftnät eller vilken elanalyssajt på nätet som helst, så står det klart och tydligt: Det är vindstilla, framför allt i södra Sverige, och Tyskland har kallt. Det orsakar de höga priserna. Finns det ingen vind finns det ingen elproduktion. Naturligtvis hade kärnkraften kunnat gå in på ett helt annat sätt om inte Tyskland hade stängt ned sin kärnkraft. Det är uppenbart.

Sedan exakt hur mycket det skulle göra på priset varje enskild sekund går naturligtvis inte att säga på rak arm.

Anf. 166 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för försöket till svar från Stegrud.

Jag fick inget svar på vad skillnaden skulle ha varit på dagens elpris om det hade blivit kärnkraftsel vi exporterade – för det är det vi gör. Vi

exporterar i dag överflödigt el från Sverige till kontinenten. Det smittar av sig på priset vi har i dag.

De övriga försöken till svar lämnar jag därhän. Jag vill bara försöka få ett svar till: Vad säger Sverigedemokraterna om den prissättningsmodell vi har med marginalprissättning? Vi har export av el, oavsett om det är kärnkraftsel eller inte. När vi exporterar den för att täcka brister i Tyskland och Polen smittar deras pris av sig. Det är det vi kallar marginalprissättning. Vad tycker Sverigedemokraterna om den modellen? Är det bra för Sveriges konkurrenskraft och Sveriges energisystem att vi har den här marginalprissättningen?

Jag ska inte lägga ord i någons mun, men jag har nog läst någonstans att någon från Sverigedemokraterna har yttrat att det kanske inte är så jättebra med den här marginalprissättningen. Vad gäller för Sverigedemokraterna?

Anf. 167 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Jag kan svara ganska rakt på den frågan: Den går naturligtvis att ifrågasätta. Det håller jag med om. Det har jag gjort ända sedan mina år i energibranschen.

Men det är också lite symtomatiskt att Vänsterpartiet nu, när man har varit med och stängt ned planerbar, välfungerande kärnkraft, stängt ned kapacitet och stängt ned möjligheten att mätta marknaden på ett helt annat sätt, kommer och ska åtgärda saker från ett annat håll. Man borde kanske ha tänkt sig för innan man ville integreras så enormt i den gemensamma elmarknadsunionen och innan man lyfte över makt till andra aktörer, till exempel Bryssel. Man borde någon gång tänka efter innan, i stället för att komma nu och säga att vi behöver ha en diskussion om det här.

Jag tycker att detta ger fel incitament till marknaden. Vi ska i grund och botten inte behöva betala för tysk väldigt dålig vänsterpartistisk och miljöpartistisk politik.

Men jag får återigen inga svar. Ni vill ju fortsätta. Tror Vänsterpartiet, herr talman, att en ny prissättningsmodell kommer att gynna svensk elmarknad i långa loppet om Vänsterpartiet dessutom fortsätter att stänga ned all kärnkraft vi också har?

Det är dags för ett litet omtag av vänsterpartistisk politik här. Tillbaka till verkligheten!

Anf. 168 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Också jag har naturligtvis synpunkter på den verklighetsbeskrivning Jessica Stegrud gav uttryck för i talarstolen, inte minst när hon sa att Sverige har stora underskott i dag. Vi har ju exporterat till kontinenten de här dagarna och fortsätter säkert att göra det. Det är heller inte så att vindkraften inte skulle leverera under de här dagarna, tvärtom. Jag tittade precis nu, och då låg den kring 20 procent av den svenska produktionen. Beskrivningen är alltså i grunden felaktig.

Däremot vore det bra om Jessica Stegrud hade möjlighet att exempelvis trycka på stoppknappen till det här nya, flödesbaserade systemet, som ju har höjt priserna i Sverige. Det gynnar en del producenter, men framför allt gynnar det utländska konsumenter. Det var ju tydligt att systemet skulle få de effekterna, och det hade varit väldigt bra om Jessica Stegrud

tidigare hade sagt, precis som vi, att detta inte borde genomföras i den här formen.

Det fanns ändå en möjlighet för regeringen att pausa systemet. Det hade varit bra om Sverigedemokraterna hade försökt få den att göra det. Ni har ju trots allt ett avgörande inflytande på den här regeringen. Det var det första.

Det andra är att hela anförandet handlade om att kärnkraften måste komma och rädda oss. Så sent som i dag har kärnkraftssamordnaren sagt att tidsplanen nog inte håller. Detta kommer att ta längre tid. Då är frågan vad Sverigedemokraterna tycker att vi ska göra under tiden för att ge industrin möjligheter att utvecklas i Sverige. Vi vill inte bara att den ska ställa om; vi vill också få nya investeringar till Sverige. Det är många som vill komma hit. Ska vi verkligen strunta i den stora möjlighet som Sverige har att bli vinnare, bygga mer välförstånd och skaffa fler jobb?

Anf. 169 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Fredrik Olovsson för frågorna.

Det är lite intressant att ledamoten står här och pratar om sanningar. Då tar jag för givet att ledamoten anser att Svenska kraftnät ljuger när de nu annonserar att priserna framför allt beror på att det har blåst mindre och att det är kallt. Kanske har vi då en myndighet som ljuger rakt upp och ned.

Att gå in en enskild sekund och titta hur det står till kan man inte göra. Det är ett väldigt märkligt påstående, helt enkelt.

När det gäller den flödesbaserade beräkningsmodellen är dess effekt inte klarlagd i dag. Det är ren lögn att stå och säga att priserna beror på den. Det finns ingenting som tyder på det nu. Det här kommer man att granska efter hand.

Vi sverigedemokrater har varit noga med att fråga om det kan finnas en väg tillbaka om så skulle behövas. Jag har också själv frågat ministern, herr talman, om eventuella åtgärder. Det är alltså inte så att vi inte har varit på den bollen.

Det är som sagt rena lögnerna som sprids i dag. Även ledamotens partiförande har nu varit ute och talat mot bättre vetande. Det är faktiskt häpnadsväckande.

Jag var tidigt i debatten, för ganska länge sedan, ute och talade om vad vi kan göra i väntan på ny planerbar storskalig kärnkraft. Det har jag även gjort i mitt anförande här i dag. Det är framför allt gasturbiner. Nu har jag hört att till och med miljöpartister och socialdemokrater börjat prata om det. Jag förstår inte alls varför det skulle vara så förvånande. Det är väl ett alldeles utmärkt sätt.

När det gäller denna efterfrågan och de fantastiska investeringarna i norr har jag stått här och varnat för vilka högriskprojekt det är. Jag har varnat för att alla inte kommer att gå igenom och bli den fantastiska framgångssaga som ledamoten här har hävdad. Men socialdemokrater lär sig aldrig – Stålverk 80, Gobigas och så vidare. Socialdemokrater har en förståelse att inte lära sig någonting av historien.

Anf. 170 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna har ju byggt ett av världens absolut bästa länder. Det har vi gjort kontinuerligt och med stor kraft, och det vill

vi gärna fortsätta göra. En viktig del i det är förstås att få en industriell förnyelse och utveckling. Vi tror inte, som konservativa politiker, att industrin är basically gone och att vi ska leva på att tvätta varandras skjortor.

Vi tror verkligen på svensk industri, på svensk produktionsförmåga och på svenska industriarbetare. Vi vet att de kan om de får chansen. En viktig del av det framöver kommer att vara att bygga ut mer elproduktion.

Då är det bra om Jessica Stegrud och jag är överens om att en del av lösningen kan vara att bygga gasturbiner. Det är till och med så bra som att de ofta byggs i Sverige. Det kan skapa nya jobb i svenska fabriker, i svensk industri. De får beställningar från hela världen, eftersom många andra också är inne på detta. Det skapar jobb på Hitachi i Ludvika, som också sysslar med energiomställningen. Där anställer man tre personer om dagen – på riktigt om dagen. Det är fantastiskt, och det är en möjlighet för Sverige att bli en stor vinnare.

Men poängen med gasturbinerna är inte att de ska gå en massa. Det blir dyrt. Poängen är att när vi bygger dem kan vi också addera mer vindkraft. Det är det som är det fina.

Samordnaren själv säger nu att kärnkraftsprojekten blir ännu mer försenade. Och förslaget har fått svår kritik. Det borde få regeringen och Sverigedemokraterna att fundera på hur man ska utforma sådana här förslag framöver. Det verkar alltså inte gå jättefort.

Vad är då svaret? Är det inte, också för Sverigedemokraterna, att vi ska ha mer vindkraft? Det borde det vara.

När det handlar om det flödesbaserade tycker jag att det skulle vara jättebra om Jessica Stegrud kan berätta om vägen tillbaka. Det behövs nämligen. Man visste från början att det här systemet skulle leda till högre priser i Sverige. Det är dåligt för svenska konsumenter men bra för utländska.

Anf. 171 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman och Fredrik Olovsson! Jag noterar att det har tagit ett par år av mitt mässande här i kammaren för att få ledamoten att förstå kopplingen mellan vindkraft och gaskraft. Polletten har kanske trillat ned lite grann.

Men ledamoten sa också att vi exporterar och producerar mer än någonsin. Det säger väl det mesta. Vad är det som är så svårt att förstå? Vi har överproduktion av el, men vi har brist på effekt. Ändå vill ledamoten ösa på med ännu mer väderberoende vindkraft. Vad är det som är så svårt att förstå? Det är otroligt fascinerande.

Likadant är det när det gäller det här med flödesmodellen. Återigen: Det finns i dag ingenting som tyder på att det beror på den flödesbaserade metoden. Allt tyder i dagläget på att det är vädret. Varför då stå och mata ut denna lögn innan vi vet? Det tar bara tar bort det lilla förtroende som eventuellt fanns kvar för socialdemokratisk energipolitik.

I fråga om vägen tillbaka behöver vi väl inte titta på det än. Vi ska först se hur det har gått helt enkelt.

När det gäller grundproblematiken däremot är vägen tillbaka till ett stabilt och robust elsystem faktiskt att få in mer planerbar fossilfri, storskalig kärnkraft. Det jobbar vi stenhårt för.

Om det blir ett regeringsskifte – gud bevara oss – blir det däremot problematiskt. Socialdemokraterna vill nämligen tillsammans med miljöpartistiska ministrar – det ska till och med vara vänsterpartistiska ministrar i regeringen – stänga ned all kärnkraft vi har kvar. Det är vad vi har att se fram emot vid ett maktskifte. Då kan vi köra med gasturbiner och vindkraft. Det kommer helt enkelt inte att hålla.

Herr talman! Jag vet inte vad jag ska säga. Det är fascinerande ologiskt. (Applåder)

Anf. 172 FREDRIK OLOVSSON (S):

Herr talman! SD-regeringen har nu styrt Sverige i mer än en halv mandatperiod, och de har inte på något sätt löst några problem – snarare tvärtom. Det pratas en hel del, men resultaten är skrala.

Arbetslösheten är den högsta på tio år, och den ökar i breda grupper. Konkurserna i det svenska näringslivet är på nivåer vi inte har sett sedan 90-talskrisen. Regeringen lånar till sina skattesänkningar för högvärlönade samtidigt som vanliga svenska familjer plågas av krympande marginaler och höga priser på mat och i dag också på el. Tillväxten ligger därmed, inte förvånande, i bottenrasket i en europeisk jämförelse.

På energiområdet är det egentligen inte mycket som är annorlunda. Regeringens och Sverigedemokraternas politik har ökat utsläppen. De har bromsat elektrifieringen, och de säger nej till och stoppar ny el i väldigt stor skala. Villkoren för havsvindparkerna har försämrats, och en lång rad av avslag på ansökningar har levererats. Det är projekt som skulle ha drivit investeringar, privata investeringar, på hundratals miljarder kronor och gett åtminstone 100 terawattimmar ny el.

Regeringen skördar också den destruktiva retoriken om stålskogar. Det fattas nästan inga nya investeringsbeslut om landbaserad vindkraft. I takt med att tiden går blir det också allt mindre sannolikt att regeringen får någon fart som innebär att man till slut ändå skapar ny tillförsel under den här eller nästa mandatperiod.

Den svenska industrin och alla de aktörer som vill utvecklas och investera i Sverige har dragit örnen åt sig. Den politik som Tidöpartierna bedriver inte bara ökar utsläppen utan kombineras också med en svajig retorik i fråga om det politiska stödet för industriell förnyelse och utveckling. Det hörde vi alldeles nyss.

Den inriktningen är fel. När signalerna från regeringen i bästa fall är tydliga och från Sverigedemokraterna är väldigt negativa eroderar naturligtvis framtidstron. Då väntar aktörerna med investeringar. Då räknar man igen, då funderar man ytterligare och då letar man efter andra länder eller förlorar bara värdefull tid. Klart är att det är väldigt dåligt för Sverige.

Jag ska också säga någonting om kärnkraft. Jag tror säkert att viljan på området är väldigt stor; det var den i alla fall nyss hos Jessica Stegrud. Men det som skulle gå fort och vara väldigt billigt verkar nu vara på väg mot det rakt motsatta. Regeringens utredning om finansiering av ny kärnkraft har fått väldigt hård kritik i remissomgången. I dag säger också kärnkraftssamordnaren att tidsplanen inte kommer att hålla.

Det som har förts fram i kritiken har väl till stora delar varit det som vi socialdemokrater också sa: Det kan bli en väldigt dyr historia för skattebetalare och hushåll.

Allvarligast är kanske inte minst att den politik som nu förs riskerar att slå undan andra produktiva och lönsamma investeringar. Det är klart att bara vetenskapen om att det ska komma in väldigt mycket storskalig produktion kan påverka investeringsförutsättningarna här och nu för alla andra aktörer. Och när den produktionen dessutom ska komma från ett kraftslag som föreslås bli mycket kraftigt subventionerat och garanteras mycket höga priser blir det naturligtvis dramatiskt. Det ökar osäkerheten och försämrar påtagligt kalkylen för alla andra billigare och lönsammare investeringar.

Det är uppenbart att det sätt som regeringen nu driver frågan på försämrar och försvårar möjligheterna att få fram annan kraft som behövs nu och också i väntan på kärnkraft, om det är den vägen man vill gå. Industrin behöver ny el innan ny kärnkraft ska finnas på plats, och det krävs konkurrenskraftiga priser både nu och sedan för att man ska klara jobben och välståndet. Annars behövs inte den här elen alls, om den blir för dyr.

Bristen på helhetssyn och samhällsekonomisk analys om hur det framtida elsystemet bör byggas kan komma att skada Sverige rejält. Vi menar att kärnkraften har en viktig roll i den svenska energimixen, och det kommer den att fortsätta ha under oerhört lång tid. Vi vill se de effekthöjningar som kan göras, och vi vill se de livstidsförlängningar som kan åstadkommas. Vi vill att de ska bli verklighet. Men Tidöpartierna måste ta den hårda kritik som regeringens kärnkraftsförslag har fått på väldigt stort allvar. Det kan gå riktigt illa annars.

Herr talman! Det går förstås att välja en bättre väg än den som regeringen och Sverigedemokraterna har slagit in på. Vi socialdemokrater vill att man sätter ambitiösa energipolitiska mål redan till 2030 och att hinder undanröjs så att man också kan nå dem. Svenska familjer och företag måste kunna lita på att det blir mer el till låga priser nu och inte bara i en avlägsen framtid.

Vi vill ta vara på kapaciteten som kan komma från exempelvis Kriegers flak och andra tillståndsgivna havsvindsprojekt så att elen kommer in till land och sänker priserna, inte minst i södra Sverige. Vi vill att regeringen tar ansvar nu och aktivt pekar ut de områden i Östersjön där man vill att det ska byggas havsvindkraft.

Vi vill att man glömmer stålskogarna och i stället ger en snabbhetsbonus till kommuner som ändrar sitt veto för landbaserad vind så att mogna projekt, som kommit långt i sin planering, kommer på plats så snart som möjligt. Vi kan inte bara börja om från början hela tiden.

Vi tycker att man ska säkerställa investeringar i den teknik som gör det möjligt att ytterligare öka det förnybara, inte minst vindkraften. Det finns stora möjligheter att satsa på kraftelektronik, elnätsförstärkningar, batterier och gasturbiner som gör systemet mer stabilt och kostnadseffektivt. Detta skapar dessutom jobb och tillväxt i svenska företag som är världsledande på området.

Vi måste ta vara på de möjligheter till ökad effekt som finns i vattenkraften. I vår motion lyfter vi fram behovet av att tillvarata och effektivisera den. Regeringen borde ta fasta på det som Sveriges Ingenjörer nyligen visade i en rapport, nämligen att man genom uppgraderingar eller installation av turbiner och aggregat kan öka effekten med 400 megawatt till 2030 och med 1 300 megawatt till 2035. Staten borde ta ett grepp om denna modernisering av det som varit och är ryggraden i det svenska elsystemet.

Det är inte bara elkunder som har det tufft. Det gäller också fjärrvärmekunderna. Regeringen har helt negligerat de stora prisökningarna som drabbat samhället brett. Det gäller hyresgäster, villaägare och företagare. I vår budget sänker vi priserna med flera hundra miljoner kronor. Vi värnar därmed också fjärrvärmens och kraftvärmens centrala funktion i de lokala och regionala systemen.

Vi får heller inte glömma bort energieffektivisering. Om andra optimerar och effektiviserar kan det skapa utrymme för nya aktörer, och det sänker dessutom priserna för alla.

Vi borde göra om rotavdraget så att det får en inriktning mot energieffektivisering och förbättra det så att fler har råd att använda det. Eftersom regeringen dessutom har förstört byggandet i Sverige skulle vi hjälpa installatörer och byggnadsarbetare genom en tuff tid. Vi vill också att hyresgäster får stöd vid flerbostadshusens energirenoveringar, och vi lägger medel på att fler ska kunna vara en aktiv del i flexibla lösningar och stöd-tjänster.

Det här är viktiga förslag som kan få fart på utbyggnad av el och som kan skapa utrymme för industrins tillväxt och elektrifiering. Med regeringens politik sätts alltför mycket på paus, och det kommer att vara förödande för svensk tillväxt, svenska jobb och därmed svensk välfärd.

Det regeringen däremot har vägrat att pausa har vi redan talat om i dag, nämligen införandet av en ny flödesmodell på elmarknaden. En av de stora aktörerna i Sverige säger att detta kommer höja deras priser med kanske 100–150 miljoner kronor framöver. Det vore på sin plats att modellen togs tillbaka. Det vore bra för Sverige.

Vi har inga reservationer i ärendet eftersom de ramar som vår budget bygger på redan är fastlagda, och det var inte våra ramar som vann. Men vi står förstas bakom alla förslag i vår budgetmotion.

Anf. 173 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Sverige har tillsammans med Danmark mest vindkraftsproduktion per capita i hela världen. I slutet av året blir vindkraft det enskilt största kraftslaget i fråga om produktionskapacitet. Men i dag är det vindstilla i Europa, med elpriser som slår rekord för året och som påminner om energikrisen.

Mot bakgrund av Socialdemokraternas förslag om att bredda regeringens förslag om kreditgarantier till kärnkraft till att inkludera andra kraftslag, i synnerhet havsbaserad vindkraft, undrar jag: Menar Socialdemokraterna verkligen att lösningen på detta är ännu mer vindkraft, som dessutom ska subventioneras?

Anf. 174 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, vi tror att hela elsystemet behöver byggas ut, och det som kan byggas ut på kort sikt kommer att vara havsvindkraft och vindkraft på land. Det kan även handla om gasturbiner och effekthöjningar i både kärnkraft och vattenkraft. Det är sådana åtgärder som vi borde använda så mycket av som vi kan. Det borde vi alla vara överens om.

Alternativet är att säga att det inte går att göra mer – att svensk industri inte kommer att få den el den behöver och att det inte är här de ska söka sin framtid. Jag vägrar att tro att det är sant. Jämfört med de flesta andra länder har vi ju ett väldigt starkt, väldigt stort och väl fungerande elsystem.

Vi är inte på något sätt nöjda med dagens situation. Men om vi fortsätter arbeta med detta och bygger elnät, investerar i gasturbiner, vattenkraft och havsbaserad vindkraft och ser till att de projekt som har fått tillstånd också blir av kommer såklart förutsättningarna att öka för att Sverige framöver blir den stora vinnaren i omställningen.

Ambitionsnivån måste läggas där. Man kan inte bara tänka att man ska lappa och laga något utifrån hur det ser ut i dag, utan vi vill öka elsystemet så att det blir större och kan göra mer och att Sverige blir rikare. Det är hela poängen med energipolitiken.

Anf. 175 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Olovsson för ett svar som jag känner igen. Mer el, sägs det. Men Sverige har inte brist på el; vi har brist på effekt. Att mer vindkraft inte löser några problem i detta läge är en enkel ekvation. Regeringen satsar på baskraft som kan reglera de väderberoende kraftslagen så att elen kan finnas där och när den behövs.

Vindkraft har länge premierats, och risken med Socialdemokraternas förslag är att de planerbara kraftslagen återigen skulle trängas undan. Det skulle bli fler dagar som i dag på ett år med vansinnigt höga elpriser. När kommer Socialdemokraterna att lära sig av sina misstag och ställa sig bakom regeringens plan för att få helheten att fungera? Det är precis som ledamoten själv beskrev det: När ska man förstå hur systemet fungerar?

Anf. 176 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Det är självfallet ett felslut när man säger att mer havsvindkraft i Sverige inte skulle öka möjligheten att få mer effekt. Självklart gör den det.

Ju mer vi har av förnybart och sådant som på olika sätt är väderberoende, desto viktigare är det att också andra åtgärder vidtas. Det kan exempelvis handla om gasturbiner eller att göra mer för vattenkraft och kärnkraft på effektsidan, där det går. Allt detta behöver naturligtvis göras. Att säga att det inte spelar någon roll är ett oerhört märkligt felslut.

Det här är också en signal till hela den bransch – till svenska företag – som nu hjälper till vid omställningen i andra länder. Det är som att säga att det de gör inte är så viktigt. De som anställer mest är inne i den här branschen och ser till att det här blir möjligt i andra länder. De borde få vara med och utveckla även vårt land.

Om den här signalen kommer från Kristdemokraterna och från Camilla Brodin som sitter i näringsutskottet är det väldigt allvarligt med tanke på att Kristdemokraterna innehar närings- och energiministerposten. Ni kan lita på att vi kommer att göra allt som krävs för att Sverige ska klara det här. Utgångspunkten kan ju inte vara det motsatta.

Anf. 177 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Fredrik Olovsson för hans anförande. Jag skulle egentligen kunna skriva under på allt som Olovsson sa, förutom att det svävade lite grann när det gäller hur vi ska finansiera kärnkraft om någon eventuellt vill satsa på sådan. Men jag håller med om och tror att den kommer att vara med oss länge som en baskraft.

Men jag är egentligen nyfiken på hur Socialdemokraterna ställer sig till den prissättningsmodell som vi har med marginalprissättning. Jag vet nämligen att Fredrik Olovssons parti har låtit Riksdagens utredningstjänst titta på det. Ni ställde frågor om Bekenmodellen. Mitt parti ställde ungefär samma frågor till Riksdagens utredningstjänst. Jag vet att svaren som kom från Riksdagens utredningstjänst var mycket svävande. Man skriver att den antagligen, eller förmodligen, skulle strida mot EU:s förordningar om fri rörlighet för varor och tjänster. Men det är ingenting konkret om att det inte skulle vara genomförbart med en annan prissättningsmodell.

Jag vet att det finns ett mycket hårt tryck även från Fredrik Olovssons parti eftersom den modell som detta bygger på är orsaken till att vi i dag ser att skåningarna går på knäna när de kan få betala mellan 3,50 och 8 kronor per kilowattimme samtidigt som jag kan köpa samma produkt för 11 öre per kilowattimme. Jag tycker inte att det är rimligt, trots att jag själv skulle kunna köpa den så billigt.

Hur ställer sig Socialdemokraterna till denna prissättningsmodell som är dysfunktionell och egentligen förlegad utifrån att vi är den största exportören till kontinenten?

Anf. 178 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att många partier har letat ordentligt i gömmorna för att hitta bra lösningar på just detta problem med att vi har alldeles för höga priser och att vi har smittats av den europeiska marknaden. Det har förstås varit under en väldigt exceptionell tid i samband med den stora energikris som Putin skapade och de problem som följer i dess spår.

Jag tror att alla partier har tittat på detta. Också vi har förstås tittat på den modell med Sverigepriser som Vänsterpartiet har lagt fram. Men vi har inte kunnat se att den är möjlig att genomföra, och vi förstår inte riktigt hur den skulle fungera i alla delar.

Vi har presenterat andra förslag i stället. Ett är till exempel att vi tycker att man borde backa i fråga om den flödesbaserade modell som egentligen förstärker problemen. Det är utländska konsumenter som kommer att bli vinnare och svenska konsumenter som kommer att bli förlorare på den varianten. Vi har i stället fört fram möjligheten till folkhemsel som är ett annat sätt att genom långa kontrakt säkra låga och stabila priser för en väldigt stor del av den el som hushållen och företagen behöver använda. Det är en lösning som exempelvis stora företag ofta använder sig av. Vi har alltså landat i lite olika slutsatser om vilken väg man ska gå framåt.

Sedan är det förstås också jätteviktigt att den europeiska marknaden fungerar bättre än vad den gör i dag. Och så länge Tyskland inte sköter sin energimarknad som man borde tycker jag att Sverige och Sveriges regering borde vara oerhört hårda i kritiken och driva på och också få med sig EU-kommissionen i arbetet med att se till att man sköter sin elmarknad på ett bättre sätt. Det krävs elområden även där om det ska bli rättvisa och rimliga villkor.

Anf. 179 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Fredrik Olovsson för svaret.

Jag har en följdfråga som bygger på detta. Marginalprissättningen och den gemensamma europeiska marknaden för el och fritt flöde bygger egentligen på att man vill ha samma pris i hela EU för samma vara.

Jag köper argumentet att det är flera saker som gör att det accelererar ytterligare. Det är framför allt tyskarna som inte har några elprisområden. Men med det sagt har vi i Sverige fyra elprisområden, och vi kopplas ihop med kontinenten. När skillnaderna är så stora mellan våra egna elprisområden, hur kan man då köpa argumentet att vi ska få samma pris i hela unionen?

Jag och Vänsterpartiet tror inte att vi kommer att lyckas med att få samma pris för samma vara i hela unionen, som är deras våta dröm. Jag förstår dem som driver på detta eftersom de inte har samma förutsättningar som vi har i Sverige. Det skulle vara genomförbart om man prissätter exportelen som en vara för sig när den passerar svenska gränser.

Jag bara hoppas att vi får mer stöd för att titta på denna modell, för detta kommer inte att hålla i längden. Svenska konsumenter går på knäna, och industrin drabbas. Det vore kul att höra om även Socialdemokraterna kunde köpa att vi är beroende av en annan modell för att svenskarna ska kunna stötta det system som vi har i Sverige.

Anf. 180 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Birger Lahti för detta. Jag tror att vi har samma ambition. Ingen av oss vill att Sverige ska vara den stora exportören av el till andra och att vi ska ha höga priser i Sverige. Vi vill använda vår el och våra råvaror och förädla dem för att skapa nytt välstånd och nya jobb i Sverige. Det är förstås det som är vår utgångspunkt.

Sedan är det klart att det har varit till stor nytta för Sverige att vi under en tid har funnits i ett nordiskt system. Jag tror att de flesta ser att den typen av kopplingar också kan vara bra. Det är inte så att all koppling till andra marknader är dålig. Ibland behöver man också hjälp av andra. Men jag håller helt med om att vi måste hitta en helt annan balans här. Och vi måste se till att värna både svensk industri och svenska hushåll som har det oerhört tufft just nu. Då bör man också göra vad man kan här och nu. Och då är en av dessa saker det som vi har pratat om i dag, den flödesbaserade metoden, som skulle kunna innebära förbättringar. Men vi behöver också se till att få in mer produktion inte minst i södra Sverige. Att det är så mycket produktion i norra Sverige är det som också gör att priserna är låga där och att överskotten blir stora. Det skulle vi vilja se i hela Sverige. Vi ska inte ha höga priser i hela landet, utan de borde vara låga i hela landet.

Anf. 181 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Fredrik Olovsson för hans anförande.

Socialdemokraterna är väldigt snabba med att påpeka att det är väldigt dyrt med ny kärnkraft. Men jag vill sätta detta lite grann i ett perspektiv. Nedstängning av väl fungerande och livstidsförlängd kärnkraft beräknas ha kostat ungefär 450 miljarder kronor enligt 2023 års elpriser. Det beräknas också ha orsakat uteblivna investeringar på omkring 80 miljarder kronor per år.

Det föreslagna beloppet har inte fastställts än, men det har pratats om en prisgaranti på 80 öre per kilowattimme.

I Storbritannien, där man satsar hårt på havsbaserad vindkraft, kan vi se att man har varit tvungen att ha garanterade priser på 116 öre per kilowattimme – upp till 266 öre per kilowattimme. Dessutom kommer det rapport efter rapport om att livslängden för havsbaserad vindkraft är väldigt kort i förhållande till landbaserad vindkraft med tanke på de påfrestningar som vädret utgör och så vidare.

Sedan tillkommer det en massa andra kostnader för svenska elkunder, och det är balanseringskostnaderna som har skenat under de senaste åren och som förväntas öka ännu mer just för att vi har alltmer väderberoende kraftslag i energimixen. Det pratas om det. Vi har gått från 1 till 2 miljarder per år och beräknas inom bara några år landa på 20 miljarder per år. Lägg också till den nätutbyggnad som krävs för detta.

Jag har en konkret fråga. Ledamoten talade sig varm för havsbaserad vindkraft. En dag som denna, vad hade Kriegers flak tillfört i effekt när det inte blåser? Det vill jag gärna ha svar på.

Anf. 182 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Herr talman! Det är inte primärt jag som säger att förslaget till ny kärnkraftsfinansiering som ligger på bordet kommer att bli väldigt dyrt. Det är remissinstanserna, experterna på myndigheterna, som säger det. Det är inte minst Konjunkturinstitutet, regeringens expertmyndighet på just ekonomi och ekonomisk analys som säger det. Vi har förvisso också sagt att det är precis så det ser ut, men vi får ju stöd för det från de myndigheterna. Det är det första.

Det andra är det som handlar om stödtjänster och kostnaderna för dem. Nu har utvecklingen inte riktigt varit sådan som Jessica Stegrud säger, men det är klart att elpriserna drog upp kostnaderna för stödtjänster. Det gör dock också till exempel det faktum att man behöver ha säkerhet för de stora leverantörerna. Därmed faller exempelvis kärnkraft bort. Då måste det finnas hjälp och stöd att få för att klara den situationen. Det driver också kostnader på det här området. Det är även vad SVK säger. Nu tog jag inte med citatet. Jag får väl leta rätt på det till nästa replikskifte.

Det innebär inte att det inte kan vara möjligt att bygga ny kärnkraft. Vi är inte emot det. Men vi undrar verkligen om regeringen och Sverigedemokraterna har börjat i rätt ände när man lägger en stor plånbok på bordet och säger: Här finns det pengar att få!

De energibolag som har svarat på remissen ser inte de här nivåerna som slutpunkten. Detta är snarast att se som en förhandlingsframställan. Det ser vi också på vilka priser man har fått betala för ny kärnkraft i andra länder. De ligger väsentligt över de här nivåerna i CFD:er.

Anf. 183 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Olovsson för den lilla utsvävningen.

Jag tycker att det är ganska intressant att ledamoten påpekar att man måste börja i rätt ände och hävdar att vi i regeringsunderlaget nu börjar i fel ände. Att börja i rätt ände hade ju varit att inte stänga ned välfungerande, livstidsförlängd och välinvesterad kärnkraft. Det om något hade varit att börja i rätt ände.

Nu står man här och pratar om den gröna omställningen, framtiden för gröna jobb och allt möjligt. Det hade vi ju varit väldigt väl rustade för om inte socialdemokrater hade stängt ned välfungerande, planerbar och fossilfri kärnkraft. Övriga världen har avundats oss vår energimix.

De problem som vi ser nu är uppenbara för alla. Det råder inte i första hand brist på el utan brist på effekt och brist på planerbar storskalig elproduktion. Det är där problematiken ligger i dag. Att fylla på med mer av samma medicin kommer inte att hjälpa i det här skedet. En viss tillnyktring sker; det pratas om gasturbiner. I nästa andetag pratar man om klimatmål. Det där är en intressant kombination. Vi är pragmatiker, så vi ser lite annorlunda på det.

Jag fick inget svar. Vad hade en stor utbyggnad av havsbaserad vindkraft som Kriegers flak gjort för effekten under en sådan kall och vindstill period som vi är inne i nu? På vilket sätt hade det hjälpt det svenska elsystemet och därmed elpriserna? Vilken effekt hade det haft på elpriserna, Fredrik Olovsson?

Anf. 184 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror inte att vi blir överens om historieber beskrivningen. Det är ju inte så att det har lagts ned kärnkraft med politiska beslut. Det var de marknadsbedömningar som gjordes som innebar att man inte ville göra den typ av investeringar som krävdes, framför allt efter Fukushima. Det var säkert så att man trodde att de låga elpriser som man hade då och hade haft under lång tid skulle bestå. I dag är det möjligt att företagsledningarna och styrelserna i de bolagen hade fattat andra beslut. Det kan jag inte säga, men det kan vara så.

Det andra är att vi verkligen vill få på plats allt det som är möjligt. Vi vill bygga ut systemet så fort det går på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt för att garantera så låga kostnader som möjligt för den industri och de hushåll som behöver elektrifiera för att kunna utvecklas.

Men det är naturligtvis också så att det kommer att vara just en mix som är det billigaste. Exakt hur den ska se ut behöver man givetvis räkna på lite mer noggrant. Men det kommer att vara i en mix där vi har vindkraft, kärnkraft, vattenkraft och en del andra resurser i systemet som man hittar lösningen.

Där hittar dock inte Jessica Stegrud någon lösning, utan hon pratar bara om någonting som kanske ska komma senare – tydligen mycket senare, eftersom kärnkraftssamordnaren i dag säger att det kommer att ta längre tid än vad regeringen har sagt. Då är Jessica Stegrud helt utan svar. Då finns det ingen lösning i Jessica Stegruds värld. Hennes politik kan inte hjälpa människor de närmaste 10–15 åren. Det måste vara ganska deprimerande – men inte för mig, som faktiskt vet att det här är möjligt.

Anf. 185 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Utgiftsområde 21 Energi är rubriken för denna debatt. Riksdagen har genom sitt beslut den 27 november 2024 fastslagit att de samlade utgifterna för utgiftsområde 21 Energi inte får överstiga de dryga 6,6 miljarder kronor under 2025 som budgeten avser. Eftersom Vänsterpartiets förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över den nivån kan jag inte reservera mig till förmån för vårt förslag. Det budgetalternativ jag står bakom bör ses som en helhet. Jag väljer därför att avstå från

ställningstagande under denna del av budgetberedningen. I stället redovisar jag min uppfattning i ett särskilt yttrande i betänkandet.

Klimatkrisen är akut, och det krävs en snabb omställning för att Sverige ska kunna minska utsläppen. Det mål jag anser bör vara vägledande är 100 procent förnybar energiförsörjning. Detta kräver bland annat en snabb utbyggnad av den förnybara svenska elproduktionen. Det budgetalternativ för utgiftsområde 21 som jag hade ställt mig bakom i detta andra steg av budgetberedningen hade inneburit en betydligt offensivare energipolitik än vad regeringen föreslår. De förnybara energikällorna hade getts företräde framför regeringens oresonligt dyra och flerdimensionellt riskfyllda kärnkraftsfokus. Kärnkraftssatsningar bromsar inte bara omställningen till förnybar energiproduktion. Det saknas tydligen även investerare, då regeringen i anslaget öronmärker 400 miljarder till kreditgarantier till kärnkraftsutbyggnad.

För att få fart på utbyggnaden av den förnybara kraftproduktionen anser jag att det behövs bättre incitament för vindkraft både på land och till havs. Jag förordar möjligheter att gynna de kommuner där vindkraft byggs liksom även de närboende. Det handlar om omfattande resursförstärkningar för stöd till lokal förnybar elproduktion och särskilda satsningar på havsbaserade vindkraftsprojekt. Jag ser för övrigt gärna att det offentliga genom ett statligt bolag tar kontroll över sådan samhällsviktig verksamhet som kommande havsvindsprojekt kan anses utgöra.

I takt med att den förnybara kraftproduktionen byggs ut är det även nödvändigt att kraftöverföringskapaciteten stärks. Jag anser att det bör avsåttas medel för omfattande investeringar i såväl överföringskapacitet mellan norr och söder som utbyggnad av elnät för att det ska vara möjligt att ansluta mer förnybar kraftproduktion och därmed även underlätta klimatomställningen.

Fru talman! Jag kan inte för denna värld förstå hur regeringen tänker. Man är beredd att ge garantier på flera hundra miljarder för ett kraftslag. Men när det handlar om att staten skulle stå för anslutningen för havsvind är det alldeles för dyrt. Och så pratar man om teknikneutralitet. Snacka om mytomani!

Den gröna omställning som pågår just nu och som har behov av att accelerera behöver besked från regeringen. Kommer det att finnas billig, konkurrenskraftig el i svenska ledningar 2030? Regeringen är svaret skyldig. Industrin är beredd att göra rätt, och transportsektorn behöver ställa om. Men det enda som kommer från regeringen är: Kärnkraft!

Någon kan ha dålig hörsel, någon annan dålig syn. Någon är kanske inte den snabbaste på att förstå samband. Men den här regeringen lyckas få samtliga handikapp med sig. Det är Sveriges konkurrenskraft och arbetstillfällena som står på spel. När ska regeringen vakna?

Jag är dessutom övertygad om att den kraftfulla utbyggnad som krävs görs bäst i offentlig regi. I sammanhanget vill jag även peka på att elnätsbolagens orimliga avgiftshöjningar på en monopolmarknad talar för att det bör införas ett tak på dessa avgifter och även för att det finns goda skäl att förstatliga delar och inte bara transmissionsnätet.

Fru talman! Nu när vi debatterar är priset söder om Dalälven i medel över dygnet 3,50 kronor per kilowattimme och toppar på 8 kronor per kilowattimme, medan jag hemma kan få samma produkt för 14 öre eller 11 öre per kilowattimme. Då måste jag fråga mig: Är det rimligt?

Det handlar om Sverigepriser eller Bekenmodellen har jag lyft fram otaliga gånger i talarstolen, och även med ministern här i dag. Det krävs ett femte prisområde för exportelen. Det måste prissättas på ett annat sätt.

Jag har försökt debattera detta med energiministern nyligen. Där blev det återigen ganska klart att regeringen inte vill stå på konsumenternas sida. Nej, man pratar hellre om mat till barn och om hur jag och Vänsterpartiet driver fantasilösningar.

Andreas Cervenka skrev i går i Aftonbladet: Är det någon som driver med oss? Den frågan är verkligen berättigad. Nej, det är bara sanningen. Vi har en regering som tittar på när svenska elkonsumenter betalar oskäliga elpriser framför allt i södra Sverige på grund av en havererad prissättningsmodell som låter kontinentens misslyckanden smitta av sig till Sverige. Cervenka gjorde en illustration i artikeln. Det är som att Malmöbor skulle betala 3 700 kronor för en liter mjölk och Sundsvallsborna en tjuga.

Fru talman! Om inte detta väcker reaktioner, vad behövs för att människor ska reagera? EU:s våta dröm om en gemensam elmarknad där samma pris ska råda torde få lite frågetecken då vi i Sverige med våra egna fyra prisområden har en prisskillnad på 184 gånger eller 1 800 procent som det var i går. I dag är den på 8 000 procent; jag vet inte.

Skribenter och opinionsbildare börjar vakna nu när priserna skenar. Man skriver att politiken inte har vaknat och inte prioriterar det. Det stämmer i den mån att än så länge är det bara Vänsterpartiet som med en åsnas envishet driver frågan att det inte är rimligt att en samhällsviktig funktion som elproduktion prissätts på ett dysfunktionellt sätt som gör att konsumenter betalar överpriser på vår egenproducerade el.

Fru talman! Det jag hoppas på nu är att svenska folket ska reagera. Det är inte för att jag och Vänsterpartiet är de enda som driver frågan, utan för att det är så sjukt att företag och hushåll betalar överpriser på något livsnödvändigt när det kan finnas lösningar som råder bot på den enorma kapitalöverföring som pågår.

Att man prissätter guld och mineraler med en marginalprissättning i världen må hända. Men att man prissätter en livsnödvändig produkt som svenskarna, industrin och vår konkurrenskraft behöver på samma sätt visar att vi politiker har missat någonting.

Anf. 186 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Birger Lahti, för anförandet!

I anförandet påstår Birger Lahti att vi inte har någon annan politik än att bygga ny kärnkraft. Det stämmer över huvud taget inte. Vi vill såklart också maximera det vi kan med effekten från vattenkraft, fjärrvärme, kraftvärme och så vidare. Det gäller alla de möjligheter som finns i dag. Den bollen har vi varit på länge.

Det var inte den här regeringen som införde straffskatt på bland annat kraftvärme och fjärrvärme. Det är ganska magstarkt att stå här och låtsas som någonting annat. Det måste satsas på många olika plan. Så är det. Återigen är den långsiktiga lösningen trots allt att vi har mer planerbar baskraft.

Fru talman! Det är fortsatt väldigt intressant med det mål som Vänsterpartiet har att det ska vara 100 procent förnybart i elproduktionen år 2040, det vill säga om 15 år. Jag undrar hur det ska gå till. Hur ska förstatligandet av all produktion gå till?

Vi ska inte ha något förnybart alls och stänga ned all kärnkraft. Det blir konsekvensen av en sådan målsättning. Jag undrar vilken typ av balanskraft som ska finnas. Hur ska det gå till? Det är så orealistiskt, fru talman, att jag knappt finner ord.

Vi har ställt den frågan så många gånger. Jag skulle gärna vilja ha ett försök till svar i varje fall. Annars kanske det är lika bra att ändra målsättningen i partiprogrammet.

Jag har en sista avslutande fråga, som jag också ställde till Socialdemokraterna. Om vi hade investerat och det hade funnits ett Kriegers flak nu up and running, hur mycket effekt hade det gett de här dagarna när det är vindstilla?

Anf. 187 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Jessica Stegrud, för frågorna!

Först och främst hade vi ett meningsutbyte om ungefär samma fråga tidigare när jag tog replik. Då hävdade Jessica Stegrud att min partiledare Nooshi Dadgostar hade sagt att man skulle kapa kablar. Jag tycker att Stegrud ska gå tillbaka och googla och visa mig var hon hittar det.

Sedan till frågan att det finns andra energislag än bara kärnkraft. Jag håller med om att det finns. Men varje gång, och det har även Stegrud visat på nu i replikskiftena, sägs det att man har stängt kärnkraft med politiska medel.

Jag vill ställa en fråga tillbaka till Jessica Stegrud. Har Sverigedemokraterna något bästföredatum på kärnkraft? Eller är det bara nonsens när man säger det finns? I dag tror jag att det står en reaktor stilla därför att det finns sprickbildningar, och den har inte producerat på några veckor eller kanske till och med några månader. Finns det inget fog för att det finns ett bästföredatum för reaktorer i Sverige? Säkerhetskraven som kommer utifrån, är inte de relevanta?

Fru talman! Det är därför jag ofta landar i: Svaret på allt är kärnkraft, och svaret är att allt beror på den gamla regeringen. Det köper inte jag. Det kanske skulle ha funnits en reaktor till om man hade andra säkerhetskrav eller om effektskatten inte hade implementerats. Men jag köper inte att man skulle ha varit i ett annat läge.

Sedan får jag svara på nästa fråga i min kommande replik.

Anf. 188 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag blev inte riktigt klok på alla påståenden och frågeställningar. Dessutom fick jag inget svar. Det får man sällan. Återigen: Hur ska det gå till under de 15 åren?

Frågan ställdes om det finns någon bestämd livslängd på en reaktor. Det är klart att det gör. Det är därför som vi också vill bygga nytt. Det är inte så att reaktorer varar i all evighet.

Det är inte tal om att vi inte ska leva upp till några säkerhetskrav. Tvärtom är vi världsledande på att göra det. Det är en självklarhet i svensk energipolitik. Det har det till och med varit under föregående regeringar. Jag förstår inte alls frågan.

Jag undrar återigen hur det ska gå till. Jag fick heller inget svar av Socialdemokraterna, fru talman. Jag har ett utbyggt Kriegers flak som ett exempel. Om det hade varit up and running, hur mycket effekt hade det gett

en sådan här vindstilla period som vi nu är inne i? Det är någonting som man aldrig får svar på.

Det frågades om varför vi tjar om kärnkraft. Det är ju uppenbart. Det är inte i första hand brist på el. Det är brist på effekt. Kärnkraft är någonting som har tjänat landet otroligt väl. Det kommer den rimligen också att göra framöver. Det är mitt svar på frågan.

Anf. 189 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag börjar med Kriegers flak. Vi har inte vindstilla i Sverige i dag. Det skulle ha levererat i dag. Måhända har inte tyskarna vind, men Kriegers flak skulle ha levererat i dag kombinerat med lagring och gasturbiner. Vi skulle kunna fixa ett system som funkar.

Jag tar inte gift på att vi inte kommer att ha kärnkraft efter 2040. Det är mycket möjligt, och jag måste ju också anpassa mig efter faktiska händelser. Men när man påstår att vi inte skulle kunna fixa ett system utan kärnkraft i Sverige i framtiden är det inte sant. Vad gäller när den kommer att vara utfasad får jag dock måhända revidera mina siffror.

Det sägs här att vi inte skulle vara seriösa när vi tittar på vad som är möjligt och inte möjligt. Men jag fick aldrig något svar från Sverigedemokraterna på vad skillnaden i pris skulle ha varit i dag om vi skulle exportera kärnkraftsel. Det skulle ha varit samma prischock för svenskarna som den vi ser i dag.

Vad gäller effekten hade vi under 2023 sex dagar som vi importerade med nettoimport. Alla andra dagar och alla andra timmar har vi haft tillräcklig effekt. Att detta skulle vara ett jätteproblem i dag är inte heller sant.

Anf. 190 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Energipolitiken behöver långsiktighet. Efter många år av kortsiktigt beslutsfattande har Sverige äntligen en regering som ser till helheten i hur kraftsystemet ska fungera.

Den energipolitiska inriktningspropositionen markerade ett historiskt skifte där fokus nu ligger på vad kraftsystemet ska prestera snarare än på vilka specifika kraftslag det ska bestå av.

De S-ledda regeringarna avvecklade kärnkraftsreaktorer och tänkte att bortfallet av el kunde täckas av väderberoende kraftslag. Men fysikens lagar är tydliga: Utan baskraft finns inte elen där den behövs när den behövs. Det ser vi tydligt i dag, när det är vindstilla i Europa och elpriserna skenar.

Vårt främsta problem är inte brist på el; det är bristen på effekt. Sverige producerar mycket mer el än vad vi konsumerar. Ändå drabbas vi av volatila elpriser och effektbrist, där vi tvingas importera fossil el från våra grannländer. Vi är i den här situationen i dag på grund av tidigare kortsiktighet och beslutsfattande som varken har gynnat klimatet, vår självförsörjning eller hushållens plånböcker.

Fru talman! Det är därför vi tjar om kärnkraften. Vi gör det inte för att vi är emot andra kraftslag. Vi gör det därför att de väderberoende kraftslagen inte fungerar utan den planerbara baskraften. Det är så ekvationen ser ut, och det går inte att rucka på detta. Ännu har tekniken inte kommit tillräckligt långt för att vi på ett skalbart och kostnadseffektivt sätt ska kunna lagra energi från väderberoende kraftslag. Och Sverige har inte tid att vänta.

Vi är optimistiska när det gäller den teknikutveckling som pågår, men vi måste vidta åtgärder redan nu. Och då är kärnkraften, kraftvärmen och en effekthöjning av befintlig vattenkraft kraftsystemets räddning.

Fru talman! Oppositionen tar varje chans de får till att spä på ett narrativ om att vi motarbetar vindkraften. De bygger detta på att regeringen inte betalar anslutningsavgifter för den havsbaserade vindkraften samt att vi behövde neka tillstånd för flera havsbaserade vindkraftsprojekt i Östersjön.

Jag anser att det är en självklarhet för regeringen att ta hänsyn till välvägd rekommendationer från våra myndigheter. Försvarmakten avrådde från vissa projekt i Östersjön för att de riskerar att försvaga Sveriges försvarsförmåga.

Fortsättningsvis vill vi kristdemokrater att ansökningsprocesserna förbättras genom att man på förhand pekar ut vilka platser som är lämpliga för nya etableringar. Svenska kraftnät avråder från att skattebetalare och elkonsumenter betalar miljardbelopp för anslutningsavgifter till havsbaserad vind när man inte gör det för andra kraftslag. Det finns bolag som får lönsamhetskalkylen att gå ihop ändå. Den här regeringen går inte heller emot kommuners rätt till självbestämmande, och under vår regeringstid är det kommunala vetot inte heller hotat.

Detta är ett fullkomligt rimligt beslutsfattande. Kraftsystemet är kritisk infrastruktur. Men nya kraftslag kan samtidigt inte kosta vad som helst när som helst – inte när det finns alternativ, och framför allt inte när mer väderberoende el i kraftsystemet inte spelar någon roll om vi inte först får bukt med effektbristen.

Jag vill även påminna om att Sverige är världens mest vindkraftsvänliga land. Tillsammans med Danmark har vi flest vindkraftverk per capita, och vindkraften växer till det enskilt största kraftslaget i installerad produktionskapacitet. Det är ingen brist på vindkraft; det är återigen brist på effekt.

Fru talman! Vi genomför en klimatomställning där vi behöver elektrifiera våra transporter och vår industri. För det krävs mycket el, och framför allt krävs leveranssäker el. Sverige har nu som mål att bli världens första fossilfria industrialiserade välfärdsnation. Elektrifieringen är nyckeln till att stärka vår konkurrenskraft och vår försörjningstrygghet och till att fasa ut fossila bränslen för klimatomställningen. Utfasningen av dyra, importerade fossila bränslen minskar vår sårbarhet för höga energipriser och för störningar i ett känsligt omvärldsläge.

Genom den energipolitiska inriktningspropositionen, som beslutades av riksdagen i maj, har Sverige för första gången på flera decennier både ett planeringsmål och ett leveranssäkerhetsmål. Planeringsmålet innebär att Sverige bör planera för att kunna möta ett elbehov av minst 300 terawattimmar per år 2045.

För detta har regeringen fattat mer än 50 beslut och vidtagit åtgärder som bedöms stärka energiförsörjningen redan till omkring 2030. Genom Kraftlyftet satsar regeringen på att säkra effekt där det behövs. Elmarknadsutredningen tillsattes för att få till en bättre elmarknad. Det har beslutats om pilotprojekt med gasturbiner i Västra Götaland. Öresundsverket och dess planerbara kraft behålls och återstartas under 2025.

Vattenkraften ska få bättre villkor här och nu. Likaså läggs långsiktiga och stabila villkor fram för befintlig och ny kärnkraft.

Ett ekonomiskt incitament inrättas till kommuner som väljer att acceptera vindkraftsetablering. Anslutningsköerna effektiviseras, och tillståndsprocesserna förbättras.

Fru talman! Man bygger inte ett vindkraftverk eller ett kärnkraftverk på en dag. Det tar tid. Energiinfrastrukturen är ett oerhört tekniskt och komplext sakområde, som är svårt att kommunicera till gemene man. Man vinner inte val på att förklara hur ett kraftsystem bäst förvaltas eller hur många år det tar att bygga ut eller underhålla. Det är enklare att säga att det finns snabba och enkla lösningar här och nu.

Men vi kan inte använda energiinfrastrukturen som ett politiskt slagträ. Vi behöver alla i den här kammaren ta ett ansvar för att lägga ideologin åt sidan. Jag väddar till våra oppositionspartier att sluta vara i konflikt med fysikens lagar. Det är hög tid för långsiktighet, och det är hög tid för förutsägbarhet i energipolitiken.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 191 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Camilla, för anförandet!

Vi har inte tid att vänta, sa ledamoten från talarstolen. Och jag håller med henne. Vi har inte tid att vänta på en kärnkraftsreaktor som kanske är på plats om 15 år och som man kanske hittar en investerare till.

Prislappen är också osäker. Vi vet inte ens hur mycket det kommer att kosta per kilowattimme, och man har till och med garanterat att staten kommer att gå emellan om investerarna inte får 80 öre.

Jag håller också med om fysikens lagar. Men det pågår mycket i lagring, energieffektivisering och smarta elnät. I teknikutvecklingen för solceller och vindkraft har det hänt någonting. Det har hänt någonting på bara 15 år.

Men vad har hänt vad gäller kärnkraftsutbyggnad? Vi har varit på resa och tittat på kärnkraft. Man pratar om SMR-reaktorer, men de finns inte någonstans ännu. Man pratar om utbyggnad av kärnkraft med gammal teknik, som var precis likadan för 30 år sedan.

Då är frågan till Camilla Brodin och KD: Vilken fysikens lag ligger närmast till, lagring ihopkopplad med förnybar energi, där teknikutvecklingen går framåt, eller något revolutionerande vad gäller kärnkraften, som man tror ska bli billigare, bättre och säkrare? Vad är det man tror ligger närmast till?

Anf. 192 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Birger Lahti för frågorna.

Jag skulle vilja börja med att säga att under förra mandatperioden satt både ledamoten och jag själv i näringsutskottet, där vi debatterade energi-frågor. Vi gjorde också försök att se till att vi inte skulle få de höga elpriserna i södra Sverige genom att också Ringhals 1 och 2 var uppe på bordet. Vi hade en omröstning här i kammaren.

Jag begärde ett utskottsinitiativ där jag försökte förklara att jag förstår att ni inte gillar kärnkraft. Vi sa att vi visste att det skulle bli en tuff situation för södra Sverige om man fasade ut kärnkraften, så vi frågade om ni kunde vara beredda att i alla fall behålla den tills det finns något annat på plats. Det vägrade den nuvarande oppositionen att diskutera över huvud taget.

Vi har nu en situation med höga elpriser i södra Sverige. Vi har aldrig sagt att det kommer att gå fort att bygga kärnkraft. För åtta år sedan beslutade den S-ledda regeringen också att avveckla planerna på att bygga två nya reaktorer. Varför gjorde man det? Jo, för att man satt i en regering med Miljöpartiet, exempelvis stöttad av er att inte se till att vi kunde ha det utgångsläge som vi så väl skulle ha behövt i dagsläget.

Om Birger Lahti inte känner till alla de 50 olika punkter som vi har lagt på bordet för att på både kort och lång sikt klara av att vända skutan för att få ett robust och leveranssäkert elsystem har jag dem här. Ledamoten kan få läsa dem.

Anf. 193 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Camilla Brodin för svaret och frågan.

En fråga som hänger i luften är hur man kan påstå att det var den S-ledda regeringen som gjorde att utbyggnaden inte fortsatte. I så fall var det ministerstyre, och då skulle ni helt klart ha anmält någon minister. Det var bolaget självt som fattade beslutet. Det var inte något politiskt beslut om att inte fortsätta med planerna. Det var bolaget som beslutade det. Om ministerstyre har skett tycker jag att ni ska anmäla någon minister.

Vad gäller de gamla reaktorena 1 och 2, som inte togs i drift då vi inte trodde på dem, måste jag ställa en fråga till Camilla Brodin som hon ännu har chansen att svara på. Dagens elpris är 8 000–9 000 procent högre i prisområde 4 än i prisområde 1. Skulle det ha varit någon skillnad i pris i dag om vi hade haft Ringhals 1 och 2 igång? Då hade vi haft deras el som vi exporterar. Samma prissmitta från kontinenten skulle ha drabbat dessa priser.

Jag tycker att Sveriges elkonsumenter med ärlighet ska veta att det inte är någon skillnad om vi exporterar kärnkraftsel eller vindkraftsel. Det är systemet som det är fel på när svenska konsumenter i Skåne i dag betalar 8 kronor eller 3,50 kronor per kilowattimme. Håller Camilla Brodin med om det, eller har du något annat svar på varför det ser ut så här? Är det någon skillnad om man exporterar kärnkraftsel eller vindkraftsel till kontinenten i dag?

Anf. 194 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag vet inte i vilken ände jag ska börja. Men jag kan i alla fall bjuda in ledamoten till en liten elskola i hur systemet fungerar.

Först och främst finns det rapporter från Energiforsk som också visar att om vi hade haft Ringhals 1 och 2 kvar hade vi haft lägre priser i södra Sverige. Vi behöver planerbar kraft i södra Sverige för att trycka ned priserna på el som vi importerar från kontinenten.

Vi måste också lägga ansvaret här på Tyskland, som inte har gjort det som EU har fastställt. Också Danmark, som ligger ganska nära, påverkar hur situationen ser ut i södra Sverige.

Om vi hade haft Ringhals 1 och 2 kvar hade priserna varit 35–45 procent lägre. Det finns det undersökningar som visar.

Jag välkomnar Birger Lahti att gå en liten elskola med mig, så kan vi ta det vidare därifrån.

Prot. 2024/25:49
12 december

Energi

Anf. 195 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner ledamöterna om att tilltalet i kammaren inte är ”du”, utan vi talar samtliga via talmannen. Det hoppas jag att alla är medvetna om.

Anf. 196 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Camilla Brodin.

Ledamoten påstod att den här regeringen inte motarbetar det förnybara. Det är en ganska enkel logik att om vi har mer kraftproduktion generellt får vi generellt lägre priser.

Inte minst Kristdemokraterna har stoppat ungefär 70 procent av den landbaserade vindkraften genom det kommunala vetot. Man har lagt en död hand över all havsbaserad vindkraft i Östersjön utan att utreda hur man faktiskt kan samsas med försvarsintresset. I morgon väntas en ny utredning presenteras som kommer att lägga en död hand på resten av havsvindkraften under de närmaste tio åren. Enligt den information som jag har fått har man i alla fall ingen vettig övergångslösning för de projekt som redan har kommit långt.

Man försämrar också för solkraften genom att ta bort den så kallade 60-öringen och sänka det gröna stödet till dem som faktiskt vill producera sina egen el.

Det är alltså en lång rad försämringar för det förnybara som genomförs. Det leder till att investeringarna i ny kraftproduktion avstannar.

För att råda bot på situationen med extremt höga elpriser behöver vi först och främst mer reglerbar kraft. Det är faktiskt bra att regeringen och Camilla Brodin har nykratrat till där och lyssnat på Miljöpartiets förslag. Vi föreslog redan i förra budgeten det som vi kallar grön baskraft. Där ser vi nu en blek kopia där man satsar alldeles för lite på det som heter Kraftlyftet. Hur många gigawattimmar reglerbar kraft kommer den satsningen att ge?

Anf. 197 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Lakso för frågor och olika påståenden.

Vi behöver återigen titta på om det är mer elproduktion eller mer effekt vi behöver. Jag hoppas att vi ändå är överens om att vi behöver mer effekt. Men om det då ska vara väderberoende kraft, som Miljöpartiet förespråkar, ber jag återigen oppositionen att lägga de ideologiska skygglapparna lite grann åt sidan för att titta på hur fysikens lagar ser ut över huvud taget. Hur ser vi till att också södra Sverige får leveranssäker el till rimliga priser? Så ser det ju inte ut i dagsläget.

Min fråga tillbaka gäller kärnkraften. Är Miljöpartiet ideologisk motståndare till kärnkraften, eller kan ni se nytta med den över huvud taget?

Vi och Miljöpartiet är inte alltid överens om allting, men vi kan ändå ha sansade samtal och många goda inspel. Sedan tror jag inte att Kraftlyftet var Miljöpartiets förtjänst. Jag tror att det verkligen kommer att hjälpa till

där det behövs för att hitta den reglerbara kraften som faktiskt hjälper systemet i södra Sverige att kunna bli riktigt bra.

Anf. 198 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Camilla Brodin ska ha en så hög svansföring och prata om fysikens lagar om hon inte kan skilja mellan energi och effekt. Min fråga rörde just effekt och reglerbar kraft. Jag fick inte svar på min fråga om hur många gigawatt Kraftlyftet kommer att leverera. Jag kan informera om att vi hade en satsning med exakt samma innehåll som hette Kraftsteget i förra budgeten. Det är i så fall lite märkligt.

Vi har dessutom satt ett mål för effekt, och det är flera tunga bedömare som menar att vi behöver ungefär tio gigawatt reglerbar kraft för att komplettera mycket väderberoende kraft. Vi har ett svar där. Men för regeringen är det oklart om man över huvud taget vill ha mer energi här och nu, och framför allt finns det inget mål för att få mer effekt som löser just sådana situationer som vi ser i dag. Det är så som Birger Lahti är inne på, nämligen att det inte finns en fungerande prismodell för just sådana extrema situationer. Jag tror att vi är överens om att pressa på Tyskland att dela upp landet i elprisområden, precis som Sverige har gjort.

Till dess tycker vi att det är dags att utreda ett elpristak. Jag har frågat Ebba Busch om det är något som Kristdemokraterna är öppna för, men jag fick inget svar. Därför passar jag på att fråga Camilla Brodin om Kristdemokraterna är öppna för något sådant. Det är inte sant att det råder effektbrist. Jag kollade precis på Svenska kraftnäts hemsida; vi exporterar 190 megawatt. Det är inte heller effekten som är problemet, utan det är prissättningen. I och med att industrin behöver mer el är det elnäten som behöver byggas ut snabbare.

Anf. 199 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten återigen för ett bra resonemang. Jag tänker att vi absolut är överens om vissa delar, bland annat mer effekt. Det känns jättebra att även Miljöpartiet är med på detta.

Vi behöver hitta en samsyn på energipolitiken så att vi också kan möta de behov som Sverige har. Vi är alla överens om att elpriserna är alldeles för höga i södra Sverige. Hela industrin står och stampar. Medborgare är med full rätt vansinniga på de höga elpriserna. Vi kan alltid säga: Vad var det vi sa? Men det hjälper inte här och nu.

Vi måste ta tag i frågorna på riktigt allvar och titta på vad regeringen gör nu. Förra året sänkte vi skatten så att vi alla ska få lite mer råd, eftersom vi är i en situation där det inte är så enkelt att städa upp den oreda som Miljöpartiet har bidragit till.

Ett normalhushåll fick 14 000 kronor i sänkt skatt förra året. I år lägger vi också en budget där en genomsnittsfamilj får 5 000 kronor i lägre skatt. Låt oss titta på indexeringen för energiskatten; för en villa skulle den öka 300 kronor per år, och för en lägenhet 75 kronor per år. Jag tycker ändå att vi försöker mota de stora kostnadsökningarna genom att sänka med många hundra procent mer än den faktiska kostnaden.

Däremot behöver vi ta ansvar för att sänka elpriserna på längre sikt, och det gör vi med planerbar baskraft i södra Sverige.

Anf. 200 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! I går kostade det, om du hade otur, över 30 kronor att ta en dusch i Malmö. I dag ser det inte så mycket bättre ut. Elpriserna rusar i södra Sverige. En del handlar om låg elproduktion i Tyskland, men faktum är att med rätt åtgärder hade de höga priserna i södra Sverige kunnat undvikas. Det är precis sådana åtgärder som regeringen med kirurgisk precision har monterat ned eller gått tvärt emot.

I valrörelsen lovade samtliga Tidöpartier att sänka elskatten. I stället har den höjts varje år. Ebba Busch stod och kramade en dammsugare. Efter att hon blev ny energiminister har elproduktion i närtid både hänats och motarbetats.

Tidögänget pratade om hur dyrt det var att vara svensk, i stället för att hjälpa människor att energieffektivisera och sänka sina elräkningar. Ja, de har tagit bort hela målet om energieffektivisering. Det är inte konstigt att det blir dyrt. Regeringen har effektivt sett till att det blir dyrt. Hur ska de annars motivera sina hundratals miljarder till kärnkraften och den extra skatt som ska läggas på folks elfakturor och som ska betalas ända fram till Ebba Buschs 90-årsdag?

Det är snart jul, och då spelas samma jullåtar om och om igen. Regeringen verkar ha hämtat lite inspiration här, för man låter som en trasig skiva som har hakat upp sig. Man har fastnat i vinkelvolten – för att prata västgötska. Alla problem beror på nedlagd kärnkraft. Alla problem ska lösas med kärnkraft, kosta vad det kosta vill. Man pratar om fysikens lagar, och vi har hört det i flera replikskiften här. Men det råder tydligen andra fysikaliska lagar på regeringsdepartementet än i resten av samhället. Såväl Svenska kraftnät som Energimyndigheten har både scenarier och förslag som rimmor mycket väl med Centerpartiets och flera andra partiers politik.

Den fysikaliska lag som regeringen verkar ha glömt bort är tid, det vill säga den tid det tar att bygga ny kärnkraft. I bästa fall är den på plats om 15 år. Det är alltså ytterligare 15 vintrar med dessa elpriser. Att bara ha kärnkraft som svar är att döma svenska folket till höga elpriser långt in på 2040-talet.

Som tur är finns alternativ. I Centerpartiets budget, som vi debatterar i dag, finns sänkt elskatt. I dag har vi gett övriga partier möjlighet att sänka elskatten i förhållande till regeringens budget i ett utskottsinitiativ i finansutskottet. Vi har hört Sverigedemokraterna prata om detta under dagen. Vi har tidigare hört Kristdemokraterna och Liberalerna prata om detta under dagen. Är man nu beredd att stötta detta på riktigt, eller är det bara tomma ord – och man fortsätter att höja skatten?

Upp till bevis! Det är möjligt, och finansutskottet behandlar frågan.

I Centerpartiets budget finns också fokus på elproduktion i närtid, till exempel en kriskommission för ökad elproduktion. Fastighetsskatten på energiproduktion ska i stället för att landa i statens svarta hål och i bästa fall delas ut därifrån stanna i kommunerna. Det blir fler lärare, undersköterskor, ny flis på elljusspåret eller kanske rent av sänkt kommunalskatt.

I vår budget stoppas regeringens skattehöjning på solceller, och den havsbaserade vindkraften byggs ut. Elproduktionen ökar i närtid. Det Camilla Brodin glömde säga är att Energiforsk har pekat på att om den havsbaserade vindkraften hade byggts ut hade elpriserna sänkts. Vet ni vad? Om man hade energieffektiviserat med 5 procent hade vi sänkt priserna

ännu mer än om vi hade använt deras kärnkraftsreaktorer, som var gamla och slitna och skulle läggas ned.

I Centerpartiets budget lyfter vi också upp vikten av rätt satsningar från statens sida. Människor ska hjälpas ur problem, och man ska stötta energi-effektiviseringen. Det hjälper inte bara den här vintern utan även alla kommande vintrar. Det fiffiga är att det inte bara hjälper elhushållens egna elräkningar, utan med mer el över sänks priserna, som Energiforsk har visat, och alla får billigare el. Det är vinn-vinn. Det är dessutom samhällsekonomiskt mycket lönsamt. För de extra pengarna kanske man kan köpa en lite bättre julklapp, eller varför inte starta ett sparande nu när ISK-skatten så välbehövligt sänks.

Vi ser i Centerpartiet behovet av att skydda människor från monopolartade situationer. Elnätsregleringen behöver ses över och bli mer effektiv. Det är inte rimligt att man tjänar mer pengar som elnätsbolag ju dyrare lösningar man har. Då kommer nätpriserna att fortsätta att skena, precis som den här regeringen tillåter dem att göra.

Kan vi få mer fokus på energigemenskaper kan man också undvika att betala så mycket nätavgift. Men det är inte bara näten som är ett monopol. Även fjärrvärmerna är i det närmaste ett monopol. Här behövs krafttag och lite stöttning. Transparensen från bolagen i prissättningen behöver stärkas, speciellt när vi vet att flera bolag har blivit utkickade från prisdialogen. Då behöver branschen ta sig en funderare på hur man ska göra det här på riktigt, annars kommer politiken att behöva gå in och reglera.

Fjärrvärmerna är samtidigt otroligt viktig eftersom den avlastar elsystemet de kalla dagarna. Här behöver vi hjälpa till så att den får bättre förutsättningar och större konkurrenskraft, inte minst med tanke på den tuffa situationen med ökade biobränslepriser. Det som är kul är också att det finns en enorm potential i kraftvärmerna. Det är en potential som finns i befintliga anläggningar och som skulle kunna realiseras till en mycket låg kostnad – vi pratar enstaka miljarder jämfört med regeringens hundratals miljarder – och dessutom ge effekt väldigt fort.

Är det effekt man från regeringens sida är ute efter är alltså kraftvärmerna utmärkt. Vattenkraften har dessutom en enorm potential, och man kan få de här sakerna på plats på halva tiden och till en fjärdedel av kostnaden. Varför fokuserar man inte på det – på saker som gör skillnad här och nu?

Jag har såklart inget emot kärnkraft. Den som vill bygga ut den på befintliga platser får gärna göra det! Men jag är inte beredd att belasta dagens och kommande generationers skattebetalare med en fördubblad statskuld, vilket är det regeringens förslag skulle leda till. Man har inte ens gjort en ordentlig konsekvensanalys, och jag har nog aldrig hört ett förslag bli så sågat i remissrundan. Det har sågats av myndigheter, av elmarknadsanalytiker, av branschen – ja, i stort sett alla har sågat det förslag som regeringen lade fram. Nu är det dags att göra om och göra rätt.

Den gröna omställningen är nämligen en möjlighet för Sverige. Regeringen verkar tro att det handlar om något slags grön fernissa, vilket gör att det spelar mindre roll och inte är så viktigt att gå före. Men ingenting kunde vara mer fel. Världen ställer om, och det har näringslivet fattat. Näringslivet är inte Sverigesentimentalt; om vi inte stöttar näringslivet kommer det att flytta. Med rätt förutsättningar kan vi sälja klimatlösningar till resten av världen, men annars kommer andra att sälja till oss i stället. Då

tappar vi inte bara i konkurrenskraft, utan vi tappar även jobb och företagande.

Trots det vill regeringen göra så lite som möjligt. Faktum är att vi inte ens når våra egna, för lågt ställda, klimatmål. Vad regeringen inte verkar förstå är att klimatexporten då vänds till import och att jobben i så fall flyttar. En stark klimatpolitik är en stark näringspolitik, och då behövs en stark energipolitik.

Det är även säkerhetspolitik, för när vi slutar importera fossila bränslen från skurkstater stärker vi vårt totalförsvaret. Därför måste även Försvarmakten vara en del av lösningen, precis som i våra grannländer, och då kan regeringen inte använda Försvarmakten som en ursäkt för att säga nej till ny elproduktion.

Regeringen kan inte heller fortsätta negligera konsekvenserna av vattenkraftens omprövning. Den paus som det har beslutats om – som Centerpartiet lade fram förslag om och fick igenom efter ett utskottsinitiativ i riksdagen och som Tidöregeringen sedan förtjänstfullt, får man säga, plockade upp – har varit välbehövlig. Problemet är att man inte har tagit vara på den.

Lyssnar man på remissvaren där hör man att de storskaliga är de enda som är nöjda, medan de småskaliga i stället får en värre situation. Miljörörelsen är dessutom fly förbannad. Man har alltså lyckats göra precis motsatsen till det man föresatte sig att göra. Jag hörde Ebba Busch säga att hon skulle avgå om man inte löste situationen för den småskaliga vattenkraften, så jag ser fram emot att hon snart ställer sin plats till förfogande. Det här löser nämligen inga problem.

Jag var i Ockelbo i Gävle i fredags och träffade alla inblandade, alltifrån verksamhetsägare och byföreningen till Älvräddarna, och alla var överens om att regeringen missar målet. Det var också tydligt att alla vill att staten ska ta ett större ansvar när det gäller miljöinventeringar, samråd och verkliga utredningar på plats samt agera med lite fingertoppskänsla. Det finns lösningar som alla kan vara överens om och nöjda med, men det är inte det regeringen levererar.

Fru talman! Det är ju snart jul, så jag tänkte ändå avsluta med lite beröm. Det finns nämligen en sak i den här budgeten som regeringen har gjort bra, men det rör en budgetpost som man talar rätt tyst om. Det är budgetposten som fokuserar på förmågor och flexibilitet. Jag hade kunnat önska att den var större och att man lade större tyngd vid den, men det är precis det här som behövs. De här åtgärderna kan göra stor skillnad i systemet och behöver få betydligt mer kärlek från politiken, inte bara i budgeten utan också i regelverken i övrigt.

Det är min önskan till regeringen inför det nya året: Lyssna på vad Energimarknadsinspektionen har sagt! Ta vara på Power Circles idéer, och gör de justeringar som behövs för att släppa lös potentialen i den smarta styrningen – i flexibiliteten. Inkludera det i det gröna avdraget så att man kan göra det hemma själv! Det skulle göra skillnad på riktigt.

Vi har nämligen en skyldighet att lösa det här tillsammans. Centerpartiet har gjort det många gånger förr, och jag är beredd att komma till förhandlingsbordet vilken dag som helst. Näringslivet vill det, och hushållen vill det. Vi behöver det för hushållen, för företagen, för klimatet och för Sverige.

Anf. 201 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Det är känt att jag tycker att Rickard Nordin är mycket duktig på området energiförsörjning, och jag skulle egentligen kunna skriva under på allt som Rickard sa. Jag undrar dock över en sak.

Som jag sa till Fredrik Olovsson har vi låtit riksdagens utredningstjänst titta på det som kallas Bekenmodellen, som vi har döpt om till Sverigepriser. Svaret vi fick var svävande; den skulle antagligen – förmodligen – strida mot den fria rörligheten för varor och tjänster. Ser Centerpartiet och Rickard Nordin något problem med att utreda vad det här skulle innebära? Det är många som säger att det inte skulle innebära något hinder för att exportera samma mängd el och att vi skulle vara solidariska med andra länder i Europa som har en annan prissättningsmodell.

Ser Centerpartiet några som helst möjligheter att utreda det här?

Anf. 202 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Birger Lahti för berömmet. Vi har ju ofta ett mycket gott samarbete med många partier i de här frågorna, och vi står Vänsterpartiet väldigt nära i energifrågorna. Det är alltid trevligt.

Här skiljer vi oss kanske lite åt, för mitt fokus är att göra skillnad i verkligheten. Jag tror att byråkratiska förändringar tar tid och energi från det som verkligen skulle göra skillnad.

Även om vi ändrade om och det mot förmodan skulle gå att införa modellen med Sverigepriser skulle det ta ganska lång tid. Det skulle behöva läggas mycket kraft och resurser på förhandlingar nere i Bryssel utan att vi fick en enda kilowattimme mer. Vi vet att vi utöver det här ändå skulle behöva bygga ut energisystemet. Vi skulle behöva energieffektivisera, och vi skulle för den delen gärna kunna sänka elskatten också. Då är det bättre att vi lägger fokuset där, för det sänker priserna varaktigt, vilket inte är fallet om vi försöker fixa och trixa med olika indelningar.

Det stora problemet är att Tyskland inte har infört elprisområden, och där tror jag att Birger Lahti och jag är överens om att regeringen är alldeles för vek. Man pratar om att det här är viktigt att lösa i Tyskland. Men danskarna stämde Sverige för att vi skulle införa elområden, så nu är det väl dags att vi stämmer skiten ur tyskarna för att de ska tvingas göra det! Det är nämligen det här som är det stora problemet; det är därför vi har höga elpriser i Skåne. Tyskland har inte infört elområden, och deras höga priser smittar upp till oss. Det skulle de inte göra om Tyskland hade elområden.

Jag tänker att det är den byråkratiska lösningen, förutom att vi bygger mer, snarare än att försöka förhandla om hur den fria rörligheten fungerar på EU-nivå.

Anf. 203 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Rickard, för svaret!

Det enda jag inte håller med om i ditt resonemang är att det bara skulle vara en kortsiktig lösning. Om man ändrade förordningen och hur vi prissätter exportelen är det klart att den skulle finnas kvar. Men jag håller med om att vi samtidigt måste jobba med alla andra pusselbitar, och vi är överens om att vi måste bygga ut. Industrin kräver det – du framförde behjärtansvärt väl hur industrin står i startgroparna och vill göra rätt för sig – och politiken hänger inte med.

Jag håller med om att regeringen är passiv vad gäller Tyskland. Men vad gäller prisområdena ser vi ju vad som händer i svenska prisområden: Vi har prisområden, och ändå skiljer det nu 8 000 procent i pris. Det är klart att vi skulle komma närmare målet om även tyskarna hade prisområden, men det skulle inte lösa hela problemet. Vi skulle fortfarande smittas av deras underskott.

Anf. 204 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Birger Lahti har rätt i att det inte är en kortsiktig lösning – kanske framför allt för att det, tror jag, skulle ta ganska lång tid om vi kunde genomföra den. Det skulle alltså snarare bli en lösning som kom om ett tiotal år, om vi ens lyckades. Just därför tror jag att det är fel fokus att ha – speciellt när det är så pass osäkert om det ens är möjligt.

Däremot är vi helt överens om de orimliga priserna och regeringens passivitet, men jag tycker möjligtvis att det är lite spännande att Birger Lahti säger att han kan skriva under på varje ord jag sa. Jag vet inte, men elskatten kanske vi har lite olika syn på. Jag ser dock jättegärna att vi sänker elskatten tillsammans på något sätt. Vänsterpartiet får jättegärna vara med på utskottsinitiativet i finansutskottet om så är fallet, för situationen vi har nu – och där tror jag att vi är helt eniga – är ju helt orimlig. Det är högre skatt på ren el än på fossil diesel.

Regeringen har gått helt vilse i klimat- och energipolitiken. Det är inte konstigt att utsläppen ökar och att vi halkar ned i rankingar som mäter klimatutsläpp. Det som vi inte har halkat ned i är de internationella rankingarna av elsystemet. Sverige rankas fortfarande i topp i internationella jämförelser av elsystemet. Så låter det inte alltid i den här kammaren, men det är fakta. Och väldigt ofta saknas det fakta i den här debatten.

Jag skulle gärna ha sett mer av koppling till forskning, utredningar och internationella jämförelser. Då tror jag att den politik som jag själv och till många delar också Birger Lahti för skulle få mer utrymme.

Anf. 205 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Precis som många talare redan har konstaterat är elpriserna i södra Sverige i dag orimligt höga. Det är inte en situation som är hållbar, rimlig eller rättvis, om man vill använda det ordet.

Jag tror att vi är många som intuitivt känner att något är fel när det är så höga priser och så stora skillnader inom samma land. Det är inte rimligt med så stora prisskillnader inom Sverige. I dag är det främst dyrt för dem som bor i södra Sverige, men i morgon kommer kostnaden att delas av hela landet, då majoriteten av det svenska näringslivet befinner sig i elprisområde 3 och 4. Skenar priserna där, vilket de gör nu, kommer det att märkas i hela landet när maten blir dyrare och varornas pris stiger.

Fru talman! Jag vet att det finns personer i den här kammaren som tycker att lösningen är en form av elnationalism med minskad handel. Jag tror att det är ett misstag. Det är inte internationell handel med energi som är problemet, utan det är att vi på egen hand har delat upp Sverige i elprisområden. Liberalernas position har varit tydlig: Vi behöver ha Sverige som ett elprisområde. Det är inte rimligt att elpriset ska variera så mycket beroende på var i landet man bor.

Vad som inte heller är rimligt är det som har nämnts här tidigare: Tysklands beslut att stänga sin kärnkraft men fortsätta att ha hela Tyskland som ett elprisområde. Detta ser vi nu får konsekvenser för södra Sverige. Lite hårdtaget kan man säga att Tyskland dumpar konsekvenserna av sin misslyckade energipolitik på Skåne och södra Sverige.

Vi kan titta på historien. Sverige införde sina nuvarande fyra elprisområden 2011. Detta skedde efter att Dansk Energi hade anmält Svenska kraftnät till EU-kommissionen. Anmälan grundade sig i att Svenska kraftnät periodvis begränsat exporten av el till Danmark för att undvika elbrist i Sveriges södra delar. Att man gjorde så berodde på att Svenska kraftnät hade bristande förmåga att hantera flaskhalsar, vilket var ett direkt resultat av det politiska beslutet att stänga kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck.

För att kunna hantera situationen och sluta begränsa exportvolymerna bestämde Svenska Kraftnät på eget initiativ att införa fyra elprisområden i Sverige.

Nu har vi samma problematik mellan Tyskland och Sverige. Tyskland producerar stora delar av sin el i norra delen av landet, men största delen av konsumtionen sker i södra Tyskland. Sedan Tyskland lagt ned flera av sina kärnkraftverk är dessutom stora delar av landets elproduktion baserad på väderberoende vindkraft. Sammantaget har detta lett till att södra Sverige drabbas av priser som egentligen borde uppkomma i ett Tyskland som är uppdelat i elprisområden. Det är komplext.

Konsekvensen har för oss i Sverige blivit att alla svenskar söder om Dalälven betalar betydligt mer för elen än de borde och att den svenska industrin förlorar i konkurrenskraft. Det är inte rimligt.

Fru talman! Att vi kopplar samman Europas elnät är bra. Det gör att vi kan sälja överskott till andra länder när de har ökade behov och köpa kapacitet när vi behöver det. Både Sverige och Tyskland har dessutom en resa att göra för att bygga ut elproduktionen. Men innan detta är gjort och för att alla länder ska få egna incitament att öka sin elproduktion måste den europeiska elmarknaden vara rättvis och bygga på samma logik.

Liberalerna kommer att agera på alla fronter för att få rimligare elpriser till hushåll och företag. Rätt utformad är den sammankopplade europeiska elmarknaden en nyckel till detta.

Fru talman! Vad gäller produktionen av energi har den här regeringen lagt om inriktningen för energipolitiken sedan den tillträdde. Målet har varit att öka produktionen av fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser.

Tack vare de helt avgörande beslut som vi fattat på energiområdet sedan den nya regeringen tillträdde står vi nu rustade att ta oss an det historiska skifte som elektrifieringen och den gröna omställningen innebär. Det viktigaste är naturligtvis beslutet om ny kärnkraft. Förbudet mot nya kärnkraftsreaktorer har tagits bort, och det har blivit tillåtet att etablera kärnkraftverk på nya platser. Regeringen har också gått fram med förslag på hur denna kärnkraft ska finansieras. Det är en debatt som vi har haft och som kommer att fortsätta. Men nu finns det något att diskutera.

Detta är förmodligen det enskilt viktigaste som Sverige kan göra för att leva upp till sina åtaganden i det globala klimatarbetet: att vi går från fossila till fossilfria energikällor i Sverige. Här är kärnkraften helt avgörande. Det går inte att snabbt ställa om energiproduktionen med bibehållna leverans- och driftsäkerhetsmål på något annat sätt. Dagens skyhöga el-

priser är vad som händer om man tar bort denna typ av stabil och väderberoende produktion utan att ha en alternativ lösning.

Med detta sagt har vi ett stort uppdrag att även i det kortare perspektivet bygga ut energiproduktionen. De 50 förslag som det har hänvisats till här tidigare är ett steg på den vägen. Vi kommer att behöva göra mycket framöver.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 206 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Louise Eklund, för anförandet! Ledamoten nämner minskad handel och elnationalism. Jag undrar vilket parti hon då menar. Jag måste få svar på det. Vad menar Louise Eklund med minskad handel och elnationalism?

Vi vet ju att man är ute efter att få en europeisk gemensam elmarknad med samma priser. De höga elpriser som vi ser i dag beror på att vi har en dysfunktionell prissättningsmodell. Vi kan handla med el och exportera när vi har överskott. Men tycker Louise Eklund att den nuvarande prissättningsmodellen funkar bra och gynnar svenska konsumenter och svensk industri?

Anf. 207 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Jag uppfattar att det för de flesta som följer energidebatten är väldigt tydligt att det finns partier som när priserna stiger och vi har en handel tycker att det är ett rimligt förslag att begränsa handeln med utlandet och titta på de svenska elkonsumenterna. Det har vi sett de senaste dagarna. Vi har sett det över tid också.

Det kan handla om att man vill begränsa handeln eller om att man vill göra regleringar som är till nytta för svenska elkunder, och man har en väldigt nationalistisk retorik i detta. Jag uppfattar att flera partier på vänsterkanten tar till den typen av retoriska grepp när elpriserna i Sverige stiger.

Jag tyckte att jag i mitt anförande var ganska tydlig med att den situation vi nu har, med enormt stora prisskillnader mellan olika delar av landet, inte är rimlig. Det är inte rimligt, precis som ledamoten själv väldigt förtjänstfullt framhöll i sitt anförande, för det sliter isär landet när det är så stora variationer i vad det kostar att bo och leva beroende på var i landet man valt att bosätta sig. Jag tyckte att jag var väldigt tydlig med att detta är en situation som vare sig jag eller Liberalerna tycker är rimlig.

Vi tittar nu på hur vi kan bemöta just prisskillnaderna, dels genom att titta på våra egna elprisområden, dels genom att börja ifrågasätta den brist på elprisområdesindelning som Tyskland har.

Anf. 208 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Louise Eklund, för svaret! Det finns en modell som kallas för Bekenmodellen, som Vänsterpartiet driver som Sverigepriser. Det är en prissättning som skulle innebära att man först prissätter svenska konsumenters efterfrågan och tillgång på el. Det som blir överskott exporteras, precis som i dag. Det skulle inte bli någon skillnad när det gäller hur vi exporterar. Det är ingen elnationalism. Men det blir en rimlig prissättning för Sveriges egenproducerade el.

I norra Sverige, från Dalälven och uppåt, har man byggt mycket vindkraft. Detta leder till att det nu är oskäligen variationer. Jag håller med alla som har sagt att det inte är rimligt att jag kan köpa en produkt för 11 öre och att skåningarna betalar 8 kronor eller 3,50 för samma produkt. Det är inte rimligt.

Ändå fortsätter kuststäderna och kustorterna att säga nej till vindkraft, som redan om några år skulle innebära mer produktion och mer effekt även om några hävdar att det inte finns effekt. Man säger alltså nej. Vad är logiken i att man säger nej till en annan prismodell och till ökad vindkraftsproduktion? Allt – återigen – från Tidöpartierna stavas kärnkraft. Det håller inte.

Anf. 209 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Som jag uppfattade svaret från ledamoten här var formuleringen nästan ordagrant: att använda prissättning för att gynna svenska konsumenter. Jag tror att vi talar förbi varandra här. För mig är det alldeles självklart att det är en form av elnationalism, men uppenbarligen tycker vi olika där.

Vad gäller produktionen är det absolut viktigt med kärnkraften, för den är planerbar och hjälper till dagar som dessa när det blir höga elpriser i södra Sverige. Som har sagts här flera gånger tidigare hade det inte hjälpt med mer vind i systemet i dag. Det hade inte gjort skillnad för priset.

Det är förvånande att man fortsätter att lägga fram just vindkraften som ett förslag. Den behövs. Det har liberaler hela tiden varit tydliga med. Vi vill ha en mix. Vi tycker att vindkraften är väldigt viktig, men en dag som i dag hade den inte hjälpt.

Jag tycker också att detta behöver förtydligas: Det som har gjort att vi i dag står utan havsbaserad vindkraft är inte att kustkommunerna i Skåne säger nej. Det är att försvaret har sett det som ett säkerhetshot. Det är ett förändrat geopolitiskt läge. Ryssland har invaderat Ukraina. Vi behöver ta hänsyn till detta även i vår energipolitik. Det är det här som ligger bakom beslutet, inte vad skånska kustkommuner säger.

Anf. 210 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! De som röstade på Tidöpartierna för att det skulle bli lägre elpriser känner sig nog ganska lurade i dag. Regeringens havererade energipolitik ser vi nu konsekvenserna av i södra Sverige.

Under Ebba Buschs ledning har utbyggnadstakten när det gäller fossilfri elproduktion i närtid minskat när den i själva verket skulle behöva öka kraftigt för att möta framtidens behov av mycket mer hållbart producerad el.

Anledningen till att Timbros vd PM Nilsson utsåg Miljöpartiet till Sveriges enda energirealist är nog inte att han har blivit miljöpartist, men han hade väl inget annat val. Jag ser det som en vädjan till borgerligheten om att man ska sansa sig, ta av de ideologiska skygglapparna och utgå från verkligheten och utgå från fakta när man formar sin politik.

För Tidöpartierna verkar energipolitik framför allt vara ett kulturkrig mot billig el. Man gör allt för att stoppa mer kraftproduktion i närtid. Man har stoppat viktiga åtgärder för energieffektivisering, och man gör alldeles otillräckligt för att få till mer reglerbar kraft.

Det var dessutom helt fel tillfälle att införa den nya modellen för överföring, så kallad flödesbaserad mätning, när inga åtgärder gjorts för att säkra att elpriserna inte skenar. Det är otroligt oansvarigt av både Ebba Busch och Ulf Kristersson. Det var riktigt taskig tajmning. Man har dessutom höjt elskatten två gånger under mandatperioden. Men framför allt har man stoppat utbyggnaden av mer kraftproduktion i närtid.

Tidöpartierna stoppar majoriteten av vindkraften på land, som skulle kunna komma till före 2030. Man stoppar mellan 70 och 100 procent med det kommunala vetot när man får chansen. Detta har stoppat cirka 100 terawattimmar i ny produktion.

Det är bra att man äntligen har gått fram med en ersättning. Det är något som Miljöpartiet länge har drivit på för – en ersättning till kommuner och närboende. Men faktum kvarstår: Många kommunala politiker har redan lovat sina väljare att säga nej till vindkraft, inte minst på grund av det kulturkrig som Ebba Busch har fört mot vindkraften.

Nyligen lade dessutom regeringen en död hand över all vindkraft till havs i hela Östersjön utan att ha försökt hitta en lösning där man balanserar energiintresset och försvarsintresset. Energiintresset är dessutom en form av försvarsintresse eller ett beredskapsintresse. Vi behöver mer energiproduktion i Sverige för att säkra tillgången.

Det ser inte bättre ut än att det verkar som att man i morgon kommer att lägga en död hand över resten av den havsbaserade vindkraften de närmaste tio åren i och med att man inte verkar presentera en vettig övergångslösning när det gäller det system som man själv förespråkade och nu kallar kaossystem. Man förespråkade det själv när man gjorde energiöverenskommelsen, när bland annat Miljöpartiet förespråkade en mer ordnad process, som man nu verkar vilja övergå till. Problemet är att det kommer att försena utbyggnaden med ytterligare tio år om man inte har någon vettig övergångslösning.

Man har gått fram med försämringar för solenergin. Man tar bort den så kallade 60-öringen nästa år – något som alla villaägare och andra som har investerat i sol, och som är mikroproducenter, har räknat med i sin investering. De har gjort en insats för Sveriges elproduktion och för miljön, och så ska de bli straffade för det av denna regering.

Det är dessutom riktigt dålig tajmning att sänka det gröna avdraget när marknaden sviktat och vi skulle behöva få till mer elproduktion.

Man har avskaffat alla tidigare stöd för energieffektivisering. Dessutom tog man död på en utredning om att få ett långsiktigt stöd för energieffektivisering på plats. Detta skulle kunna frigöra 25 terawattimmar el redan till 2030. Det är alltså potentialen för en lönsam energieffektivisering. Då är dessutom frågan: Vad hade det gjort med priserna?

Jo, analyser har visat att om vi effektiviserar med 10 procent kan elpriserna sjunka med så mycket som 50 procent. Det hade nog alla i södra Sverige varit ganska glada för i dag. Men den möjligheten har inte regeringen gett. 25 terawattimmars effektivisering skulle alltså motsvara 20 procents effektivisering på totalen. Det skulle ge en rejäl effekt på elpriserna att faktiskt stimulera energieffektivisering. Men man har i stället rivit upp målet för energieffektivisering.

Till råga på allt går man fram med ett förslag till finansiering av kärnkraft som till och med sågas av kärnkraftsförespråkare. Den främsta kritiken är att detta lägger en död hand över all elproduktion som kan komma till i närtid. Det skapar nämligen stor osäkerhet på marknaden att man vill subventionera in ett specifikt kraftslag.

Om man inför detta riskerar det dessutom att konkurrera ut den resterande befintliga kärnkraften, som har högst marginalkostnader. Då har man inte vunnit någonting i slutändan.

Det är otroligt märkligt att man inte klarar av att tänka längre och se på systemeffekterna.

Sedan är det så att vi behöver vänta i ungefär 20 år om man skulle bygga ny kärnkraft. Skulle man vänta 20 år på billig el? Nej, jag skulle inte tro det.

Det är ganska många som har analyserat vad systemkostnaden för tio nya reaktorer skulle bli. Kostnaden utslagen per hushåll och månad motsvarar en merkostnad för el på ungefär 1 000 kronor i månaden i ungefär 40 år. Detta ska man ta in via en straffskatt – en Ebba Busch-skatt – på el. Det är ett rejält haveri.

Apropå kärnkraft kan vi konstatera att Forsmark 3 ligger nere sedan i september på grund av sprickbildningar. Reaktorn väntas vara i drift igen den 1 januari, så det är inte alls så att man alltid kan lita på kärnkraften.

Jag fick en fråga som jag inte hann svara på, men nu har Camilla Brodin gått. För att vara tydlig: Nej, vi vill inte lägga ned någon kärnkraft med politiska beslut, och vi har heller inte lagt ned någon kärnkraft med politiska beslut.

Sedan är det mycket riktigt så att vi behöver mer el men också mer effekt för att få stabila priser, och då behöver vi mer reglerbar kraft. Här vill jag passa på att ge lite beröm till regeringen, om än kanske lite sparsmakat. Det finns ett bra förslag, det som heter Kraftlyftet. Anledningen till att jag tycker att det är bra är att det är en ren kopia av Miljöpartiets politik.

I förra budgeten hade vi något som kallades för Kraftsteget, med precis samma innehåll. Nackdelen med förslaget nu är att det är ren symbolpolitik, för med 100 miljoner kronor per år kommer vi absolut inte att få tillräckligt med reglerbar kraft för att råda bot på sådana extrema situationer som vi ser i södra Sverige i dag.

Miljöpartiet har i stället föreslagit en betydligt större satsning och satt ett konkret mål som är i linje med vad flera tunga bedömare menar behövs i form av reglerbar kraft, nämligen 10 gigawatt till 2030, eller 2035, som vi kan sträcka oss till. Det handlar om mer effekt från vattenkraften, mer effekt från kraftvärmen, pumpkraft, batterier, flexibilitet och utökad energilagring. Där hör jag att många partier, inte minst regeringspartierna, har nyktrat till lite grann då de nämnde dessa satsningar i sina anföranden.

Sedan behöver vi definitivt stötta kraftvärmen. Det är ett otroligt viktigt energislag i vårt energisystem. Där tycker vi att man ska ta bort skatten på el så att vi, under de perioder då vi faktiskt har överskott på el och elpriserna är negativa, kan köra in överskottselen i kraftvärmen i stället för att reglera ned vindkraft. Den kan lagras då många har ackumulatortankar. Detta är smartare. På så sätt kan vi sänka priserna för fjärrvärmekunderna och dessutom öka lönsamheten för fjärrvärmebolagen. Det är en otroligt viktig del i vårt energisystem.

Jag hörde att några regeringsföreträdare nämnde att en av regeringens ambitioner med energipolitiken är att minska andelen fossila bränslen. Där vet man inte riktigt vad man ska tänka. Det enda regeringen gör är ju att kraftigt öka beroendet av fossila bränslen. Regeringens politik har nu fått genomslag i utsläppen, och vi såg redan under första och andra kvartalet i år att utsläppen ökar kraftigt. Där får man nog gå och göra sin hemläxa, helt enkelt.

Sammantaget leder regeringens misslyckade energipolitik till att det råder stora osäkerheter om huruvida det kommer att finnas tillräckligt med fossilfri elförsörjning till 2030 och 2035.

Det saknas en tydlig plan för att öka tillgången på reglerbar kraft och flexibilitet, och det saknas en plan för att bygga ut elnäten mycket snabbare. Alla lösningar som vi vill ha här kan ni läsa mer om i Miljöpartiets budget, som tyvärr inte kommer att gå igenom denna gång.

Anf. 211 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Linus Lakso, för anförandet!

Jag vet att Linus Lakso är mycket insatt i energifrågorna, och jag har en fråga. Jag och Vänsterpartiet lade fram ett utskottsinitiativ en gång för att försöka driva på för att säga till EU att vi tänker prissätta svensk efterfrågan med en annan prismodell, men inte ens Miljöpartiet stöttade mitt förslag då.

Vad är det som gör att Miljöpartiet inte ser någon nytta i att ha en annan prissättningsmodell som skulle göra att vi prissätter exportelen ungefär som i ett femte elprisområde? Varför ser inte Miljöpartiet det som en lösning?

Anf. 212 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Birger Lahti, för en bra fråga!

Jag gör egentligen samma analys – att prismodellerna inte funkar riktigt bra, speciellt inte i sådana extrema situationer som vi ser i Skåne och också i SE3 och SE4 i dag. Generellt funkar den så kallade energy-only-marknaden bra, men här behöver vi nog se om något behöver göras.

Jag har faktiskt analyserat Vänsterpartiets förslag noggrant. Vi hade nog gärna stöttat det på något sätt, i alla fall när det gäller att hitta en ny modell, om jag hade trott att det hade varit genomförbart.

Om man skulle lägga olika bud på en nationell marknad och en exportmarknad kommer ju ändå alla att vilja lägga ett bud på exportmarknaden för att sätta exportpriset på sin el. Alla kommer ju att buda in på den marknaden där priset är högre. Vem ska man då tvinga att lägga ett lägre bud?

Jag har stor sympati när det gäller problembilden. Jag ser bara inte hur just detta förslag skulle funka. Däremot tycker vi att man kanske borde utreda ett pristak för el för att undvika extrema situationer, för där tycker jag inte att marknaden funkar bra med tanke på hur det skenar i Skåne i dag.

Generellt finns det jättemycket vi kan göra för att undvika extrema situationer, men där har regeringen misslyckas kapitalt. Ett pristak är något som vi är beredda att undersöka för att undvika sådana situationer.

Anf. 213 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Linus Lakso, för svaret!

Om någon skulle försöka sig på prismanipulation har vi en myndighet som skulle se till att detta inte kan pågå under någon längre tid. Det köper jag, men att man inte ens tordes ge ett uppdrag att utreda hur det skulle fungera tycker jag var märkligt.

Annars håller jag med om att regeringen inte gör något för att försöka stävja det hela. Precis som Linus Lakso själv nämner är det, i den situation vi nu befinner oss i, helt klart att det är prissättningsmodellen och marginalprissättningen som gör att det blir så sjukt.

Jag vill åter understryka att jag kan köpa att man prissätter guld och mineraler på en marknad ute i världen med den här modellen, men att det har blivit ett sådant marknadskaos för en samhällsviktig funktion som el är mycket märkligt.

Anf. 214 LINUS LAKSO (MP) replik:

Fru talman! Jag har inte så mycket mer att säga i just denna fråga. Jag håller med om problembilden, men jag tycker att man kanske borde undersöka det.

Vi har talat i utskottet om att regeringen vill förlänga effektreserven, dock utan att ställa om den till fossilfri el. Det är jättemärkligt. Vi vill att den ska ställas om så att den går på fossilfri el. Då hade man kunnat tänka sig att kanske sätta ett pristak för när effektreserven ska gå in.

Vi vill se ett investeringsstöd för det vi kallar grön baskraft, för att få in mer effekt. Där skulle man kunna tänka sig ett motkrav – att den som mottar ett investeringsstöd ska gå in och trycka ned elpriset när det blir alltför högt.

Jag tror att det kan finnas modeller som rättar till felet eller det missöde som uppstår när det blir sådana här extrema priser. Det handlar om att jobba långsiktigt med mer elproduktion och mer reglerbar kraft på marknaden, men det kanske faktiskt också behövs ett pristak på el för att undvika extremerna.

Anf. 215 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi energipolitik med anledning av statsbudgetens utgiftsområde 21 Energi. Jag yrkar bifall till betänkandets förslag i sin helhet. Det gäller inte minst att regeringen under 2025 får ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft med en summa om 400 miljarder kronor. Detta menar jag är bra. Det är av största vikt att vi så snart som möjligt kommer igång att bygga ny kärnkraft. Det visar inte minst elprisvariationerna. Under gårdagen uppnådde man i södra Sverige 20 000 procent högre elpriser än i norra Sverige. Vi har i dag ett trasigt energisystem som måste lagas, och marknadskrafterna kan inte lösa det. Då måste vi politiker steppa in.

Häromveckan publicerades remissinstansernas svar på promemorian *Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft*. I promemorian föreslås bland annat att kärnkraften ska få en garanterad intäkt om 80 öre per levererad kilowattimme. Detta kan man diskutera. Det kanske inte blir exakt så i en slutgiltig produkt.

Några av remissinstanserna skriver problematiserande kring detta. Exempelvis Svenska kraftnät, som ska ansvara för balanseringen av hela elnätet, bekymrar sig över att detta ska minska investeringsviljan i annan kraftproduktion. Jag har fått bekräftat att det är sol- och vindkraft de åsyftar i sammanhanget. Det är ett besynnerligt ställningstagande från Svenska kraftnät, om ni frågar mig. Vi står ju där vi står i dag på grund av att vi med hjälp av subventioner har tryckt in vindkraft i systemet och förstört såväl energisystemets funktionssätt som elmarknaden.

Planerbar baskraft i söder är helt avgörande för att vi ska få ordning på systemet igen. Då existerar bara två realistiska kraftslag. Det är gasturbiner och kärnkraft, och kärnkraft kommer inte att byggas om vi inte har en tydlig modell där staten delar risken med investerarna. Så enkelt är det.

Fru talman! När man hör vissa yttra sig i frågan är det som att det är uttraderat ur hela folkminnet att vi för bara ett par decennier sedan hade världens bästa, billigaste, renaste och mest stabila energisystem, med kärnkraften som baskraft i söder och vattenkraften i norr, som också fungerade som reglerkraft för hela riket. Systemet kunde förse vår tunga industri med en tydlig konkurrensfördel så att vi kunde exportera varor och bygga välstånd.

Sedan kom Maud Olofsson och sa att den här pallen behövde tre ben, och resten är historia. I dag får företag stå i kö för effektutdelning, och de uteblivna investeringarna inom industrin beräknas ligga på runt 80 miljarder kronor per år.

Detta är dock bara en del av samhällskostnaderna som den effektbrist vi nu ser medför. Ökade kostnader för nätstabilisering ligger på ungefär 7 miljarder per år. Till detta kan också läggas direkta investeringar i stamnätet för elöverföring som tvingats fram av tidigare satsningar på bland annat vindkraft. Här pratar vi om ytterligare ett antal miljarder årligen.

Sammantaget är det snarast så att Sverige inte har råd att *inte* bygga kärnkraft. Man kan ha synpunkter på det statliga stödet, men alternativet, att vi inte bygger kärnkraft alls, blir långt mycket dyrare än ett värsta scenario med den stödmodell som just nu diskuteras.

I sammanhanget vill jag liksom tidigare debattörer i dag peka på att det kommer att hända en del med gasturbiner kommande år som kommer att mildra men absolut inte lösa problemet. Öresundsverket är på gång och startar upp igen 2025. Det kommer att mildra särskilt sådana situationer som den vi i dag är i.

Fru talman! Jag måste säga att det är intressant och fascinerande att ta del av Socialdemokraternas skamlösa historierevisionism. Jag tänker framför allt på Magdalena Andersson i diverse medier men också på vad som sagts här i kammaren i dag. Man vägrar ta ansvar och låtsas nu som att de höga elpriserna är kopplade till införandet av en flödesbaserad kapacitetsberäkningsmodell eller så kallad flowbase.

Det går nog knappast ens att säga åt vilket håll det nya systemet påverkar elpriserna. Möjligen kan man reda ut det i efterhand. Nej, Socialdemokraterna, de höga elpriserna beror på att Socialdemokraterna och Miljöpartiet med berätt mod tvingade fyra kärnkraftsreaktorer till stängning mellan 2015 och 2020. I siffror betyder det ett effektbortfall i södra Sverige på ungefär 3 000 megawatt och en förlorad överföringskapacitet från norra Sverige på ungefär 1 500 megawatt. Det är alltså ett bortfall på 4 500

megawatt, vilket kan sättas i relation till att Skåne och elområde 4 i dag har en nettoimport om 2 700 megawatt.

Nu vill Socialdemokraterna inte låtsas om detta. Jag tycker att det är skamlöst, så skamlöst som bara en sosse kan agera.

Värt att påpeka i sammanhanget är också att man av någon outgrundlig anledning förstörde reaktorerna i Ringhals på ett sätt som mer eller mindre omöjliggjorde en återstart. Vi ville som sagt återstarta Ringhals 1, framför allt, efter valet 2022. Jag har pratat med sakkunniga i branschen som säger att detta är ett mycket anmärkningsvärt förfarande som knappast kan förklaras på annat sätt än att det var ett politiskt beställningsjobb. Man rev ut viktiga komponenter från kärnkraftverket och hällde syra i tankar och rör. Sett till vilken skada Sverige har lidit av detta får det nästan betecknas som ondska. Det är upprörande.

Jag nöjer mig där för i dag och önskar ledamöterna av Sveriges riksdag och fru talmannen en god jul.

Anf. 216 MATS GREEN (M):

Fru talman! Jag ser på glädjen i mina kollegors blickar att man gärna vill att jag drar över min talartid, men det tänker jag inte göra. Jag tänker naturligtvis hålla mig till de fyra minuter jag har.

Jag vill också nämna att jag fick stryka mig från talarlistan tidigare eftersom jag var tvungen att gå och diskutera det lilla ämnet elpriser i public service. Det är också någonting som ibland behöver prioriteras.

Jag vill framför allt yrka bifall till regeringens proposition. Sedan vill jag ändå säga några ord som jag känner behöver sägas.

Detta är tredje året i rad som vi har fått möjligheten att debattera budgeten på energiområdet baserat på Tidösamarbetets politik, en politik som dessutom i bred samsyn inom samarbetet riktats in på att hantera de problem som skapades under en tid då teknik, fysik, tekniska faktum och naturlagar sparkades ut från energiområdet. Skillnaden mellan energi och effekt förnekar man än i dag på vissa håll, för att bara nämna ett exempel. Med en verklighetsfrånvänd och dogmatisk ideologi skapades en energikris på kort sikt, samtidigt som grunden för kraftsystemet urholkades långsiktigt.

Avslutningsvis, fru talman: Oppositionen är handfallen. Den är splittrad. Det är svårt att hitta någonting som man egentligen är överens om. Den ena vill sänka skatterna på kraftvärme, den andra annan vill beskatta bort kraftvärmens igen. Vissa säger att de vill ha mer kärnkraft, andra säger att de vill stänga ned all kärnkraft i morgon. Här hade jag kunnat fortsätta i 22 minuter, men då talmanspresidiet har varit tydligt med att det inte är aktuellt gör jag inte det. Men man är splittrad, man har inga lösningar och man använder låtsaspengar för att finansiera förslag utan förankring i verkligheten.

Men vi har ändå anledning att vara positiva i dag. I dag gör detta nämligen ingenting. Tidösamarbetet har en väl genomarbetad energipolitik som gynnar företag och hushåll. Den politiken kommer också att bli verklighet eftersom vi har majoritet i Sveriges riksdag och kommer att få majoritet för våra budgetar. Tidösamarbetet kommer att få igenom alla sina budgetar, till skillnad från tidigare mandatperiod när mitt parti satt i opposition och bara fick igenom varannan budget.

Just därför yrkar jag bifall till regeringens proposition. Jag vill också tillönska alla mina goda riksdagskollegor en god jul och ett riktigt gott nytt år, om SSAB är okej med det.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

Prot. 2024/25:49
12 december

Energi

§ 12 Arbetsmarknad och arbetsliv

*Arbetsmarknad
och arbetsliv*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU2
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 217 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Vi ska debattera regeringens och Sverigedemokraternas budget för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Ytterligare en budget har förhandlats fram mellan regeringen och Sverigedemokraterna. Förutsättningarna har inte varit enkla då man samtidigt brottats med kampen mot inflationen samt en lågkonjunktur som bidragit till högre arbetslöshet och minskad sysselsättning.

Fru talman! Den utstakade riktningen har dock varit tydlig: fokus på att få ned inflationen samt på en upprättad arbetslinje med ett bibehållet skyddsnet. Det är skillnad mot den tidigare regeringens destruktiva bidragslinje kopplad till en helt ansvarslös invandringspolitik som kraftigt påverkade svensk arbetsmarknad negativt och bidrog till en av Europas högsta arbetslöshetssiffror, trots då rådande högkonjunktur. Det är ett socialdemokratiskt arv som, enligt all expertis, tyvärr kommer att påverka det svenska samhället i generationer framöver.

Fru talman! Det är inget att hymla med. Sverige befinner sig fortfarande i en lågkonjunktur. Varslen fortsätter att öka. Vi fick den senaste rapporten från Arbetsförmedlingen i dag.

Men även här börjar man se ljuset i tunneln, om än fortfarande väldigt svagt. För ett tag sedan kunde vi ta del av Byggföretagens senaste rapport som visar att bostadsbyggandet faktiskt ökar med 5 400 påbörjade bostäder under prognosperioden 2024–2025. Och i en konjunkturprognos prognostiseras att byggande av 33 700 lägenheter och småhus påbörjas nästa år. Det är ingen stor ökning, men det är ändå en ökning. Det är små steg i rätt riktning.

Vi som varit med om både hög- och lågkonjunkturer vet att det alltid vänder någon gång. Och både negativa och positiva konsekvenser visar sig oftast först inom byggsektorn. Jag ser alltså detta som ett litet positivt tecken på att saker och ting är på väg att ändras.

Fru talman! Utbildning är A och O. Det är den enskilt viktigaste insatsen man kan göra för att etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen och Sverigedemokraterna gör omfattande satsningar på yrkesutbildningar, inom yrkeshögskolan och regionalt yrkesvux, för att utbilda fler till de yrken som arbetsmarknaden efterfrågar. Med dessa satsningar kommer det

nästa år att finnas 50 000 platser på yrkeshögskolan och 72 000 platser på yrkesvux. Det är utbildningar som ska finnas tillgängliga över hela landet.

Fru talman! Regeringen och Sverigedemokraterna vill skärpa kraven kraftigt på den enskilda individen att göra sig anställbar och tillgodogöra sig de utbildningar som krävs. Samtidigt har vi lyssnat till kommunerna för att underlätta samt öka möjligheten till användning av tidigare nämnda medel och förslag.

Kommunerna har pekat på utmaningar med planering av utbildningsplatser med enbart ettåriga statsbidrag. Därför gör regeringen och Sverigedemokraterna nu så att kommunerna ska kunna ansöka om och få bidrag för upp till två år framåt för att de ska slippa betala tillbaka statsbidragen, så som det har varit under tidigare regeringar. Det har varit ganska stadigt återkommande. Nu får kommunerna den arbetsro de länge efterfrågat.

Dessutom dubblas bidraget till handledare inom lärlingsvux. Det är en bra åtgärd, som även kommer att göra så att företagen kommer att engagera sig mer. Tydliga krav, riktlinjer och möjligheter för att öka matchningen på svensk arbetsmarknad är vägen framåt i den här budgeten.

Fru talman! Jag ska även tala lite om satsningarna på arbetsmiljön. En god arbetsmiljö där alla får vara delaktiga och bidra är viktigt för att vi ska få ett tryggare och hållbart Sverige. Därför är det positivt att Arbetsmiljöverket kraftigt ökat antalet inspektioner det senaste året. Det speglar sig även tydligt i statistiken.

Sverigedemokraterna och regeringen höjer successivt anslaget till Arbetsmiljöverket, i linje med deras eget önskemål, för att de ska kunna fortsätta sitt arbete både med ökat antal kontroller och mot arbetslivskriminaliteten, som genomsyrar hela vårt samhälle. Även inom andra utgiftsområden satsas det starkt för att utöka det gemensamma arbetet mot arbetslivskriminaliteten.

Vi kommer att återkomma till arbetsmiljöfrågorna till våren i ett separat betänkande om just arbetsmiljö, som vi då kommer att debattera i kamraren.

Fru talman! Innan jag avslutar vill jag även säga några ord om det andra regeringsalternativets budgetförslag. De partierna har valt att gå fram med egna förslag, och de visar tydligt på stora skillnader mellan partierna.

När man läser budgetförslagen framstår Socialdemokraterna nästan som ett femte Tidöparti. Det är ytterst små skillnader i budgeten på detta utgiftsområde. Den största skillnaden är att de vill införa de väldigt kritiserade extratjänsterna. Det är en arbetsmarknadsåtgärd som mest är känd för att vara extremt kostsam för skattebetalarna och skapa undanträngningseffekter, framför allt inom den kommunala sektorn.

Men det var en plusaffär för framför allt socialdemokratiskt styrda kommuner. Missbruket i S-styrda Malmö är det tydligaste exemplet. När man kontrollerade extratjänsterna i Malmö kom man på att flera inte hade någon sysselsättning men att kommunen valde att plocka ut bonus för att de på papperet hade skapat en massa jobb. Det är en kommun som har styrts av Socialdemokraterna i decennier och som i dag har en arbetslöshet på 12,6 procent. Det är näst högst i Sverige. Högst är det i S-styrda Pers-torp.

I övrigt skiljer det väldigt lite mellan Tidöpartiernas och Socialdemokraternas budgetförslag inom nämnda utgiftsområde.

Centerpartiet sticker ut i det andra regeringsalternativet. Man vill tvärtemot sina samarbetspartier finansiera sina satsningar genom att kraftigt sänka och försämra a-kassan. Man vill också försämra stödet för personer med funktionshinder, då man vill sänka stödet till Samhall kraftigt med 2 ½ miljard årligen bland annat för att man vill finansiera en ökad invandring genom ett ökat mottagande av kvotflyktingar. Man vill även finansiera intensivvård för nyanlända med pengar som nu går till personer med funktionshinder.

Vänsterpartiets budgetförslag visar tydligt på en ökad bidragslinje, med ett kraftigt ökat skattetryck för svenska löntagare. Man väljer i sin budget, till skillnad från övriga i oppositionen, att kraftigt öka sina anslag.

Även Miljöpartiet ligger väldigt nära Sverigedemokraterna och regeringen i sitt budgetförslag för utgiftsområde 14. De har också ett par förslag på nya satsningar som är ganska intressanta. De kanske tål att tittas på.

Fru talman! Det enda som oppositionen har gemensamt är att de tydligt vill öka invandringen till Sverige igen. Alla satsar pengar på ökad invandring.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Christine Frohm och Michael Rubbestad (båda SD).

Anf. 218 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Magnus Persson för anförandet.

Magnus Persson talade om det socialdemokratiska arvet. Låt oss prata om det socialdemokratiska arvet. Från och med 1930-talet har man haft fokus på aktiv arbetsmarknadspolitik. Om det är arbetslöshet i byggbranschen ska man satsa på bostadspolitik och bygga bort arbetslösheten. Om det krävs omställning i byggbranschen satsar man på arbetsmarknadsutbildningar.

Magnus Persson har varit med i byggbranschen i några år och vet vad som krävs för att pressa ned arbetslösheten i byggbranschen. Det krävs investeringsstöd, och det krävs aktiva insatser från staten så att byggnadsarbetare och ställningsarbetare inte ska gå arbetslösa.

Vad gör då den här regeringen? Det första man gjorde mitt i en lågkonjunktur var att avskaffa investeringsstödet till byggandet av hyresrätter. Det är inte svårt att gå till en byggarbetsplats här i Stockholm, i Uppsala eller i Skåne för den delen och hitta unga, uppsagda och snart arbetslösa byggnadsarbetare.

Vad avser Magnus Persson att säga till de uppsagda eller varslade byggnadsarbetarna i byggbodarna om sänkningen av a-kassan, om försämringarna i inkomstförsäkringen, om avsaknaden av en aktiv arbetsmarknadspolitik och sist men inte minst om avskaffandet av investeringsstödet till byggandet av bostäder mitt i en lågkonjunktur? Vad är Magnus Perssons budskap till byggnadsarbetarna, fru talman?

(Applåder)

Anf. 219 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Till skillnad från Ardalan Shekarabi träffar jag byggnadsarbetare varje vecka och har bra diskussioner om detta. Svenska byggnadsarbetare får ganska snart jobb igen. I dag anställs svenska byggnadsarbetare.

Du säger: ”Gå ut och träffa unga byggnadsarbetare!” Det finns ju inga unga svenska byggnadsarbetare. De är ersatta av utstationerad arbetskraft. Det beror på en helt kravlös arbetskraftsinvandring som Ardalan Shekarabi och hans parti har blundat för i åtta år.

Vad gäller investeringsstödet är jag ingen förespråkare för att man ska dopa marknaden. Att ge en massa stöd är väl bra, men när det sedan blir högkonjunktur är det väldigt svårt att ta väck dem. Jag tror på marknaden här, och jag tror på svenska byggnadsarbetare. De får jobb om de vill ha jobb.

Låt mig ta ett exempel hemifrån. Jag träffade nyss en kille som hade blivit uppsagd från sitt jobb och skulle gå hem vid jul. Han valde att söka jobb hela tiden. Han behövde inte stämpla en enda sekund, utan fick tre jobb att välja mellan. Han ville jobba och fick ett jobb.

Jag tror att svenska byggnadsarbetare hittar jobb. Konjunkturen vänder nu.

Det håller absolut inte att dopa marknaden och endast köra med bidrag. Marknaden måste själv få avgöra hur det ska se ut. Investeringsstöd – fine. Men det viktigaste är att marknaden själv hanterar det. Byggnadsbranschen kommer att öka igen, och jobben finns.

Alla lågkonjunkturer för något gott med sig. Vet Ardalan Shekarabi vad den för med sig för byggbranschen? Det är att oseriösa aktörer försvinner med lågkonjunkturen. Seriösa aktörer blir kvar. Det finns alltså något positivt även med en lågkonjunktur. Om du sätter dig in i hur det fungerar på svensk byggarbetsmarknad förstår du detta lite bättre! Följ gärna med mig ut och besök en arbetsplats någon gång! Det skulle inte skada.

Anf. 220 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Fru talman! Jag har förståelse för att Magnus Persson blir nervös. Jag skulle inte vilja möta byggnadsarbetare om jag sänker a-kassan för dem eller om jag slopar det enda statliga stödet till bostadsbyggande i ett läge då lågkonjunkturen drabbar just byggnadsarbetare.

Jo, det finns unga byggnadsarbetare, Magnus Persson. Det finns människor som vill förverkliga sina livsdrömmar och som har ansträngt sig, kämpat och slitit. De har tagit sig igenom alla barriärer och fått en anställning trots social dumpning, något som bland annat finns på grund av arbetskraftsinvandringen som Sverigedemokraterna för övrigt försvarar. De finns där ute, men de är arbetslösa. Många av dem blir arbetslösa i dag för att regeringen inte gör vad som krävs för att vi ska få fart på bostadsbyggandet.

Nej, marknaden kommer inte att lösa detta. Det krävs aktiva insatser. Det var det som gjorde Sverige starkt under 1900-talet. Aktiva insatser i byggbranschen behövs för att vi ska kunna bygga bort bostadsbristen och skapa jobb för byggnadsarbetare. Vi vet ju att när en byggnadsarbetare anställs leder det till att fler människor anställs.

Låt oss gå tillbaka till den fråga som inte besvarades av Magnus Persson. Varför ska a-kassan sänkas? Vad är det som är så viktigt att de som nu drabbas av arbetslöshet ska få en försämrad a-kassa från dag 100? Regeringen nöjer sig ju inte med att försämlra a-kassan utan ger sig också på den privat finansierade inkomstförsäkringen. Den sänks på grund av de förändringar som regeringen och Sverigedemokraterna genomför.

Att försämlra den ekonomiska tryggheten för den som drabbas av arbetslöshet – vad är det för politik gentemot byggnadsarbetarna?
(Applåder)

Anf. 221 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Man hör tydligt att Ardalan Shekarabi inte har så bra koll på hur det ser ut.

Vi har definitivt inte sänkt a-kassan för svenska byggnadsarbetare. Vi har höjt högstanivån, och det gynnar svenska byggnadsarbetare så att de får högre a-kassa.

I snitt får en svensk löntagare ett nytt arbete inom 100 dagar. Jag träffade representanter för Akademikernas a-kassa förra veckan. De har en snitttid på mellan 30 och 50 dagar tills man går till ett nytt jobb. De är väldigt nöjda med det nya förslaget om a-kassan.

Detta drabbar alltså inte svenska byggnadsarbetare.

Vad Ardalan Shekarabi inte nämner är att när vi förändrade a-kassan höjde vi lägstanivån för dem som har det allra sämst och befinner sig allra längst ned. Något sådant har Socialdemokraterna inte gjort på över ett decennium, men det nämner inte Ardalan Shekarabi när han påstår att vi har sänkt a-kassan. Det har vi inte gjort. Vi höjde taket, och större delen av de svenska löntagarna tjänar på förslaget.

Sedan får Ardalan Shekarabi gärna stå här, fru talman, och predika om att vi har sänkt a-kassan. Nej, vi har förstärkt a-kassan för de flesta av de svenska löntagarna. Så har vi gjort, och det står jag för alla dagar i veckan. Jag står bakom beslutet till hundra procent. Ardalan Shekarabi har däremot alltid struntat i dem som har sämst a-kassa. Dessa människor har han glömt.

Man får det att låta som om Sverigedemokraterna och regeringen har försämlrat a-kassan. Nej, vi har stärkt a-kassan för de svenska löntagarna. Svenska löntagare vill gå till jobbet. Svenska löntagare hittar i stor utsträckning ett nytt jobb inom 100 dagar.

A-kassan är en omställningsförsäkring. Socialdemokraterna ser den kanske som en bidragsreform, men det gör definitivt inte Sverigedemokraterna.

Anf. 222 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag kom till Sverige vid årsskiftet 1989/90. Innan dess bodde jag utanför Irans huvudstad Teheran under mina första tio år.

När folk var arbetslösa i lilla Shahriyar, där jag växte upp de första tio åren, fick de gå till det stora torget och stå där och vänta på att arbetsgivare skulle komma och hämta dem till ett dagsjobb. De var daglönare. Arbetslöshet var lika med passivitet och väntan på att få den dagliga försörjningen – om någon arbetsgivare dök upp och hämtade dem.

Sedan kom jag hit. Mitt emot den första lägenhet som vi bodde i fanns en stor skylt där det stod AMU. Jag trodde att det skulle uttalas ”amo” som på persiska betyder farbror. Jag frågade därför min bror och andra som hade varit här lite längre varför det stod ”farbror” på skylten på andra sidan gatan. Då fick jag ett svar som gjorde ett väldigt starkt intryck på mig. De sa att om någon i Sverige är arbetslös går man dit och då får man en utbildning så att man kan ta de jobb som företag har. Jag minns att jag tänkte: ”Wow! Vilket smart samhälle! Här finns inga daglönare, ingen passivitet eller fattigdom, utan de går dit och får rätt utbildning och kan ta de jobb som finns.”

I ärlighetens namn är detta precis den aktiva arbetsmarknadspolitik som under hela 1900-talet gjorde Sverige riktigt starkt. Det gjorde Sverige till en förebild och ett föregångsland i fråga om arbetsmarknad, ekonomisk trygghet och välstånd för löntagare.

Vad har hänt med den aktiva arbetsmarknadspolitiken under de senaste åren, fru talman? Sedan hösten 2018 då oppositionens budget gick igenom, något som påhejades av Sverigedemokraterna, har vi haft neddragningar i den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Satsningar på arbetsmarknadsutbildningar och aktiva insatser för att få människor i arbete har ersatts med passivitet. Vi ser nu effekterna.

I dag är nästan en halv miljon svenskar arbetslösa, och arbetslösheten stiger i olika branscher och drabbar unga och gamla i många olika regioner i vårt land. Trots att snart en halv miljon svenskar är arbetslösa finns bara 6 000 personer i arbetsmarknadsutbildningar.

Samtidigt finns det företag som behöver rekrytera. Arbetslösheten kombineras alltså med arbetskraftsbrist. Näringslivet behöver arbetskraft, men man behöver utbildad arbetskraft och personer med rätt kompetens. Det är där arbetsmarknadsutbildningarna kommer in i bilden, för de är anpassade till näringslivets behov och de förutsättningar som den arbetslösa har.

Regeringen, med stödpartiet Sverigedemokraterna, ser inte den aktiva arbetsmarknadspolitiken som en viktig del av den framtida svenska framgångssagan. Det är därför man inte gör någonting, trots att bara 6 000 personer befinner sig i arbetsmarknadsutbildningar i dag. Det är därför det inte kommer några extraordinära insatser när arbetslösheten stiger. Den senaste rapporten kom i dag om ett ökat antal varsel och växande arbetslöshet. Trots det kommer det inga åtgärder.

När man tittar på utgiftsområde 14 och läser regeringens förslag tänker man: Men gud, har jag hamnat i fel parlament? Är det ett annat lands parlament som bearbetar dessa förslag?

Dessa förslag är inte särskilt radikala i ett läge där en halv miljon människor är arbetslösa. Eller är det så att regeringen och Sverigedemokraterna har abdikerat och tolererar att en halv miljon människor är arbetslösa?

Herr talman! Det som krävs är aktiv arbetsmarknadspolitik som går ut på att människor ska få förutsättningar att göra sig tillgängliga för de jobb som finns. Det som krävs är aktiva insatser för att människor ska ha rätt kompetens. Vi ska ha rimliga förväntningar på våra medborgare. Man ska göra sig anställbar. Man ska vara beredd att flytta. Och man ska vara beredd att gå en utbildning. Men då måste samhället erbjuda de aktiva insatserna. Då måste vi ha en aktiv arbetsmarknadspolitik och inte minst stora satsningar på arbetsmarknadsutbildningar.

Herr talman! Regeringens och Sverigedemokraternas arbetsmarknadspolitik är ett svek mot de arbetslösa. Men det är ett lika stort svek mot näringslivet och mot vår ekonomiska utveckling, för en halv miljon arbetslösa innebär fattigdom i vårt land och lägre tillväxt. Men det innebär också att vårt näringsliv inte kan rekrytera rätt personal. Och därmed får vi inte den utveckling och den produktivitetstökning som vi vill se i näringslivet för fortsatt välstånd.

Socialdemokraterna anger därför i det särskilda yttrandet behovet av de förslag som vi har lagt fram. Det handlar om ökade anslag just till utbildningar och just till aktiva insatser för att människor ska komma i arbete. Det handlar faktiskt om att prioritera den aktiva arbetsmarknadspolitiken och se till att Arbetsförmedlingen finns i hela landet, även där arbetslösheten är hög, och har förutsättningar att anvisa människor till de utbildningar som vi vill se. Socialdemokraternas förslag är ett nej till neddragningar i den aktiva arbetsmarknadspolitiken under ett år då vi tyvärr har massarbetslöshet i vårt land.

Jag vill avsluta mitt anförande med att framföra en vädjan till de högerledamöter som är närvarande och till dem som senare kanske kan lyssna på denna debatt. Gör om och gör rätt! Satsa på det som historiskt har byggt Sverige starkt och rikt, nämligen en aktiv arbetsmarknadspolitik. Välj inte passivitet! Välj inte att vänta på att marknaden ska vända, utan använd tiden till att utbilda människor till rätt kompetens så att de kan ta jobben där de finns!

(Applåder)

Anf. 223 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det var stora ord, men Ardalan Shekarabi säger ingenting om den politik och de förslag som finns under utgiftsområde 14.

Sedan trodde jag faktiskt att Ardalan Shekarabi var född i Manchester i England, men tydligen var han inte det enligt vad han själv sa här alldeles nyss.

Vi har ungefär 360 000 inskrivna på Arbetsförmedlingen i dag, inte en halv miljon. Om vi räknar alla som står utanför, som är långtidsarbetslösa och som inte är inskrivna på Arbetsförmedlingen är det över 800 000, tror jag. Den största bidragande orsaken till det är den förda invandringspolitik som Ardalan Shekarabi och den regering som han satt i bär ett enormt stort ansvar för. Detta har vi diskuterat så många gånger, så det ska vi inte diskutera nu.

Det som jag vill diskutera är hur Ardalan Shekarabi ser på arbetsmarknadsåtgärden extratjänster som Socialdemokraterna går fram med i sitt budgetförslag och vill införa igen. Det har varit väldigt tydligt att den skapar stora undanträngningseffekter i många kommuner. Den har uppmuntrat till fusk med mera och varit väldigt dyr för skattebetalarna. Vad är det som gör att Socialdemokraterna återigen vill införa extratjänsterna?

Anf. 224 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! Låt mig först tacka Magnus Persson för att han nämner ordet fusk i arbetsmarknadspolitiken. Det är väldigt bra. Det är fantastiskt om vi kan prata om dessa frågor och om att det förekommer fusk. Inte minst har vi nystartsjobb som leder till väldigt mycket utnyttjande, dumpning och undanträngningseffekter. Låt oss prata om hur vi kan lösa den

frågan. Detta är regeringens och Sverigedemokraternas politik, där man passivt tittar på hur detta utnyttjas och inte gör det som krävs.

Låt oss titta på de privata inslag inom Arbetsförmedlingen som inte har varit så lyckade och som leder till fusk. Det gör jag jättegärna. Vi är väldigt aktiva. Det står väldigt tydligt i vår motion, i betänkandet och i våra särskilda yttranden hur vi vill se till att det ska bli ordning och reda på svensk arbetsmarknad.

Det är jättebra med extratjänster och andra typer av riktade subventionerade anställningar. Folk ska inte vara i passivitet. Folk ska få jobb. Och behöver de hjälp för att få det första jobbet ska samhället in och stötta och se till att de kommer in och får sin arbetslivserfarenhet. Det är helt rätt att använda sig av subventionerade anställningar riktade till de grupper som behöver detta stöd. Däremot går det att ifrågasätta om det är rätt att ha generella nedsättningar av kostnader för anställningar som inte är riktade till de grupper som behöver det. Det skulle vi behöva diskutera i svensk arbetsmarknadspolitik. Men självklart behövs det extratjänster och andra typer av subventionerade anställningar för de grupper som behöver detta stöd. Det var det som byggde Sverige starkt under 1900-talet.

Återigen: Det behövs riktade insatser till de grupper som behöver hjälp för att komma in på arbetsmarknaden. Ingen ska vara passiv. Alla som kan ska jobba i Sverige. Det måste vara utgångspunkten för den aktiva arbetsmarknadspolitik.

Anf. 225 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag fick inte svar på min fråga varför Socialdemokraterna ville gå fram med förslaget om extratjänster.

Jag ska ställa en annan fråga till Ardalán Shekarabi. När det gäller kampen mot arbetslivskriminaliteten och satsningar på Arbetsmiljöverket ser jag att Socialdemokraterna väljer att satsa lite mer än regeringen, och det är väl positivt.

Men kan man ta Socialdemokraterna på allvar denna gång? Under åtta år gjorde de nästan ingenting. Det sista året som de satt i regeringsställning sjösatte de A-krimcenter med mera. Annars var de ganska passiva och röstade nej till exempel till förslag gällande utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott, som är ett väldigt starkt vapen i kampen mot arbetslivskriminaliteten. Många kommer nämligen undan tack vare preskriptionstiden. Det var ändå ett förslag som Socialdemokraterna gick till val på i valen 2014 och 2018. Det var ett förslag som LO drev på för att Socialdemokraterna skulle driva. Men Socialdemokraterna har valt att rösta nej till detta varje år i riksdagens kammare, trots att det är deras eget förslag och trots att det fanns en majoritet för det. Varför gjorde ni det? Var det för att förslaget kom från Sverigedemokraterna?

Jag kan glädja Ardalán Shekarabi med att man i Regeringskansliet och i samordningskansliet jobbar med frågorna om preskriptionstiden. Det kommer därför att hända någonting i fråga om detta. Det är bara synd att det inte hände för åtta år sedan, för det kunde det ha gjorts.

Jag vill ställa en enkel fråga till Ardalán Shekarabi. När förslaget om utökad preskriptionstid för arbetsmiljöbrott kommer på bordet ännu en gång, kommer Ardalán Shekarabi då att rösta ja till det?

Anf. 226 ARDALAN SHEKARABI (S) replik:

Herr talman! Låt mig uttrycka min glädje över att Magnus Persson lyfter fram frågan om just preskriptionstider. Vi har nämligen precis fått ett förslag på bordet om preskriptionstider som inte löser det problem som Magnus Persson vill lösa. Det vore därför väldigt bra om Magnus Persson är beredd att ta regeringen i örat och faktiskt säga att detta ska hanteras. Det är klart att vi måste hantera preskriptionsreglerna. Men det räcker inte med det.

Vi skulle behöva ha en behovsprövning av arbetskraftsinvandringen. Det vet Magnus Persson, och det behöver jag inte berätta. Vi skulle också behöva se till att vi får offentliga upphandlingar som skyddar svenska villkor och kollektivavtal. Vi skulle behöva ha mycket starkare fackföreningar och en skyddsorganisation som är tillräckligt stark så att man kan få bort fusk, utnyttjande och arbetslivskriminalitet. Vi vet att det aldrig går att bekämpa arbetslivskriminaliteten utan en stark organisering. Det krävs riktigt starka fackföreningar, en riktigt stark skyddsorganisation och trygga löntagare för att bekämpa arbetslivskriminaliteten.

Det finns inte en myndighet i världen som kan krossa arbetslivskriminaliteten om inte arbetstagarna har rätt organisering. Och hur ska arbetstagarna kunna vara organiserade i ett system där vi inte ens har behovsprövning av arbetskraftsinvandring? Den frågan tycker jag att Sverigedemokraterna borde ställa sig om de menar allvar med att vilja lösa de här frågorna.

När det gäller preskriptionsreglerna kommer vi verkligen att göra det vi kan för att det här ska lösas så fort som möjligt. Jag blev lite besviken på att detta inte fanns med i de förslag som lagts fram. Jag trodde att den höga svansföringen i den här typen av frågor också skulle leda till någon förändring på riktigt på i alla fall något område, när man nu går med på att sänka nivån i a-kassan redan efter 100 dagar.

(Applåder)

Anf. 227 SAILA QUICKLUND (M):

Herr talman! Jag inleder med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Kampen mot inflationen är vunnin, men effekterna finns kvar. Tio års reallöneökningar har utraderats, och Sverige befinner sig fortfarande i en lågkonjunktur, även om vi ser en ljusning 2025. Trots att Sverige i dag har en av de högsta sysselsättningsgraderna i EU kan 1,2 miljoner svenskar i arbetsför ålder inte försörja sig själva. Det är lika många som hela Norrlands befolkning. Arbetslösheten är den högsta på tio år undantaget pandemin, och lågkonjunkturen har medfört att de som redan tidigare stått långt från arbetsmarknaden får det ännu svårare att hitta arbete.

I dag lönar det sig inte tillräckligt mycket att arbeta. Många familjer förlorar till och med disponibel inkomst av att gå från bidrag till arbete. Det är varken rätt eller rättvist. Det ska alltid löna sig att arbeta. Sverige ska vara ett land där alla gör sin del och där utbildning och ansträngning lönar sig. Skatten på arbete ska sänkas, och det ska säkerställas att bidrags- och transfereringssystemen främjar just arbete. Det är arbetslinjen, inte bidragslinjen, som bygger Sverige starkt.

Att så många som möjligt arbetar är centralt för vårt nuvarande och framtida välbefinnande, men det är mer än så. Det är också en fråga om vilket samhälle vi vill ha. Sverige ska vara ett land där alla gör sin del. När det lönar sig att arbeta blir det också tydligt att det är rätt att anstränga sig för att skapa en bättre tillvaro för sig själv och för andra.

Det råder stora utmaningar med kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden samtidigt som fler personer än någonsin står utanför. Exempelvis behöver 410 000 personer anställas inom kommuner och regioner fram till 2031. Det är lika många som alla invånare i Dalarnas och Jämtlands län tillsammans. Matchningen mellan arbetsgivare och arbetssökande fungerar inte, och tre av fyra företag har svårt att hitta rätt kompetens. Samtidigt är mer än 360 000 personer inskrivna på Arbetsförmedlingen.

Vad gör då regeringen? Vi återupprättar arbetslinjen genom att sänka skatten för alla som arbetar, framför allt för låg- och medelinkomsttagare. Ansträngning och utbildning ska löna sig. Regeringen har tagit fram ett självförsörjningsmått för att få fram en rättvisande bild av hur många individer som, oavsett sysselsättningsgrad, faktiskt kan försörja sig själva. Syftet är att göra politiska reformer mer träffsäkra.

Vi ska bekämpa långtidsarbetslösheten med effektiva arbetsmarknadsinsatser och en fungerande utbildningsplikt. Stödet till personer som står långt från arbetsmarknaden med stora stödbehov stärks exempelvis med närmare en halv miljard kronor på tre år. Regeringen arbetar också med att genomföra en stor bidragsreform så att summan av olika bidrag aldrig får bli högre än lönen för arbete. Det ska även införas krav på heltidsaktiviteter motsvarande arbetsförmåga för att få fullt bidrag.

Vi vill förbättra matchningen på arbetsmarknaden genom en effektiv arbetsförmedling som ansvarar för myndighetsutövning, kontroll och uppföljning samt bedömning av den arbetssökandes behov. Ett begränsat antal fristående aktörer tar helhetsansvar för att den arbetssökande ska få rätt insatser.

Vi utreder en modell för hur universitets och högskolors utbildningsutbud bättre kan möta arbetsmarknadens behov. Utredningen ska presenteras under våren 2025. Vi avsätter också medel till 11 000 nya utbildningsplatser inom regionalt yrkesvux och satsningar på Jobbsprångets arbete med att erbjuda individuellt anpassad praktik för att möta företagets behov av rätt kompetens och arbetskraft.

Regeringen har reformerat arbetslöshetsförsäkringen till en tydligare omställningsförsäkring som stärker arbetslinjen och minskar risken för fusk och fel. Vi säkerställer att taknivåerna och avtrappningen tydligt uppmuntrar till att komma tillbaka i arbete.

Vi har en hög ambitionsnivå för arbetsmiljöpolicen för att möta de olika utmaningar som finns i arbetslivet. En sådan utmaning är att alla, såväl kvinnor som män, ska orka, kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv. I detta sammanhang har även Arbetsmiljöverket en viktig roll. Arbetsmiljöverket har därför fått stora tillskott till sitt anslag under de senaste åren.

Det viktigaste för att säkerställa en bra arbetsmiljö är ett välfungerande förebyggande arbetsmiljöarbete ute på arbetsplatserna. Här har både Arbetsmiljöverket och parterna en viktig roll. Tillsyn av arbetsmiljön är avgörande för att upprätthålla skyddet för arbetstagarna och för att rättvisa konkurrensförhållanden ska råda på arbetsmarknaden.

Arbetsmiljöverket har också en central roll i att uppnå välfungerande arbetsmiljöer på den svenska arbetsmarknaden. Myndighetens arbete behöver därför vara välfungerande och effektivt. Ingen som arbetar i Sverige ska ha ett arbete där man blir utnyttjad eller riskerar att dö eller skadas allvarligt.

I budgetpropositionen för 2025 tillför vi extra medel till Arbetsmiljöverket för en skärpt och effektivare tillsyn när det gäller allvarliga arbetsmiljörisiker. Där ingår också att utveckla urvalet av vilka arbetsplatser som ska inspekteras för att tillsynen i större utsträckning ska riktas mot de arbetsplatser där riskerna är som allra störst. Regeringen gav tidigare i år en särskild utredare i uppdrag att ta fram ett förslag till regeringens nya arbetsmiljöstrategi för perioden 2026–2030.

Myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor behöver ha bättre tillgång till information om enskilda personer och företag i sitt arbete mot de felaktiga utbetalningar som nu sker och framför allt mot arbetslivskriminaliteten. Det är därför viktigt med stärkta möjligheter att utbyta information.

Den kriminella ekonomin uppskattas omsätta – hör och häpna – 100–150 miljarder kronor årligen. För att stoppa brottsligheten måste man komma åt de här pengarna. Systemet med arbetsgivardeklarationer behöver därför ses över för att minska skattefusk och arbetslivskriminalitet och stoppa felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Vi har tillsatt en utredning som gör en grundlig översyn av Samhalls uppdrag, verksamhet och förutsättningar.

Vi tar också krafttag mot arbetslivskriminaliteten. Regeringen har bland annat tillfört resurser för att förbättra informationsutbytet mellan myndigheter så att de kan stoppa det bidragsfusk som i dag sker. Arbetsmiljöverket har fått utökade resurser för arbetet mot arbetslivskriminalitet. Utbetalningsmyndigheten har startat sitt arbete med att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar.

Herr talman! Regeringen tar till kraftfulla åtgärder för ökad tillväxt och fler arbetstillfällen och för att det ska löna sig att arbeta. Vi tror på varje människas inneboende kraft och vilja att delta i den så viktiga samhällsgemenskapen. Ingen ska lämnas utanför.

(Applåder)

Anf. 228 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Det ska löna sig att arbeta. Vi ska sänka skatten på arbete.

Den som det lönar sig mest för att arbeta är den som redan hade en väldigt hög inkomst. Den som till exempel är arbetsmarknadsminister får en skattesänkning på 45 000 kronor om året. Men för mina arbetskamrater på Ikea lönar det sig inte så där överdrivet mycket på samma sätt att arbeta. De får bara omkring 200 kronor i månaden i sänkt skatt. Vad är det för typ av signaler det sänder när det bara är de med högst inkomster som det lönar sig mest för att arbeta?

Det talas om arbetslinjen och att alla ska arbeta. Jag hörde även Saila Quicklund säga precis i slutet på sitt anförande att ingen ska lämnas utanför. Men det är just precis det som regeringen gör. När man säger att alla ska gå från bidrag till arbete lämnar man en stor grupp människor utanför. De vill inte någonting annat än att ta sig från bidrag till arbete.

Jag träffar ofta personer i olika typer av funktionsrättsrörelser som säger: Allting är helt stängt. Det finns ingen som satsar på oss eller ser till så att jag kan få en utbildning eller en möjlighet att delta på arbetsmarknaden och bidra till min egen försörjning.

Jag undrar vad Saila Quicklund vill säga till dem så att de har rätt att gå till arbete som alla andra.

Anf. 229 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Ciczie Weidby, för repliken!

Vänsterpartiet förnekar sig aldrig. Det är sig likt. Det är en flod av bidrag till dem som inte jobbar. Det är bidrag till arbetslöshetsersättningen och aktivitetsstöd som ökas med hela 12,3 miljarder. Det är 2 miljarder ytterligare till Arbetsförmedlingen, utan krav på leverans.

Vi har haft föredragningar av generaldirektören på utskottet som förmedlar att det är ett systemfel, och man skickar tillbaka en enorm mängd pengar. Här vill Vänsterpartiet skicka in mängder av pengar som inte kommer till användning och som kommer att gå tillbaka till staten. Men det låter retoriskt bra.

Man jobbar också för en slopad karensdag där staten tar hela kostnaden. Det kostar 5,2 miljarder. Man vill öka bidragen för arbetslösa och människor som är i aktivitetsstöd med 12,3 miljarder, som jag sa tidigare. För oss är det oerhört viktigt att flit och studier ska löna sig. Det är också anledningen till att vi har jobbskatteavdragen.

Jag delar åsikten att ingen ska lämnas utanför, som jag också uttryckte i anförandet. Därför satsar vi på yrkeshögskolan och yrkesutbildningar. Arbetsförmedlingen ska också jobba närmare med ett individuellt stöd för varje person. Vi gör en utredning om hur Samhall kan bli ännu mer effektivt för att skapa jobb för just dem med funktionsnedsättningar. Regeringen gör mängder av saker på området som Ciczie Weidby efterfrågar insatser för.

Anf. 230 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Moderaterna och borgarna förnekar sig heller aldrig. Det ska ges mycket åt dem som redan har. Vi måste göra skillnad på folk och folk. Flit och studier ska löna sig, och det ska de givetvis.

Men när borgarklassen vill att någon ska flytta på deras pianon ska de ha bidrag för det. Vem är det som ska utföra det jobbet och till vilken peng? Där har vi en stor skilje fråga som skiljer oss åt.

Det är alltid bara de som redan hade som alltid ska ha mer. Det är inte viktigt att få med sig alla. Man vill inte ha ett jämställt och jämlikt samhälle där alla ska vara med och ha möjlighet att bidra på samma villkor som alla andra.

Arbetslinjen måste väl ändå gå ut på just det, att ge alla människor förutsättningar för att kunna delta på arbetsmarknaden. Allt annat är samhällsekonomiskt helt orimligt.

Vi vill inte att människor ska vara arbetslösa. Vi vill att människor ska ha ett jobb. I ett kapitalistiskt system vill man alltid att alla ska arbeta och kunna få hjulen att snurra, eller hur? Det måste även Saila Quicklund tycka är en bra sak.

Om jag inte förnekar mig i Vänsterpartiets politik är det verkligen så tydligt att borgarna heller aldrig förnekar sig. Det måste vara skillnad på folk och folk, och det finns alltid några som förtjänar lite mer än alla andra på bekostnad av andras arbete.

Anf. 231 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Jag blir förvånad varje gång jag hör den här argumenteringen. Det är så smärtsamt att sjuksköterskan och polisen får behålla mer av sin lön.

Vi började under allianstiden, men även tidigare. Vi har sänkt skatten nio gånger för dem som Ciczie Weidby kallar de mest välbeställda, de högavlönade och rika. Tittar vi på siffrorna vet vi att högavlönade är de som tjänar drygt 380 000 kronor. Det är en sjuksköterska och en polis.

Vi tycker att också de förtjänar att få behålla mer av lönen för sitt hårda arbete. Vi har 4 000 kronor mer i månaden för de yrkeskategorierna tack vare jobbskatteavdraget. Det är rätt. Jag står verkligen för att flit ska löna sig och att studier ska löna sig. Det är vår paroll.

Jag är glad att vi har gått ifrån perioden när den S-ledda regeringen förtidspensionerade 130 personer om dagen. Det var att glömma och gömma människor som hade kunnat vara med och bidra i samhällsgemenskapen. Det är slut på de tiderna nu.

Vi tror på varje människas inneboende kraft. De ska få finnas med i samhällsgemenskapen. Så arbetar den här regeringen.

Anf. 232 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Regeringen pekar på bidragen och angriper de mest utsatta i samhället med påståendet att det skulle minska arbetslösheten om man sänker bidragen och inför ett bidragstak.

Herr talman! Det finns inte en enda arbetsgivare som anger bidragen som orsaken till den höga arbetslösheten. Alla pekar på att orsaken är kompetensbrist.

Samtidigt väljer regeringen att skära ned på arbetsmarknadspolitiken, fokusera på bidrag och skuldbelägga de arbetslösa. Det är inte de arbetslösa som saknar vilja utan regeringen som saknar lösningar.

På vilket sätt bidrar att införa ett bidragstak till att minska arbetslösheten? Ledamoten sa en sak i replikskiftet med Ciczie Weidby. Arbetslöshetsförsäkringen är en försäkring och inte ett bidrag. Jag vill gärna få ett svar på hur ett bidragstak ska leda till minskad arbetslöshet.

Anf. 233 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Tack för repliken, Leila Ali Elmi!

Jag ska svara på frågan. Vi skär ned på insatser som inte ger effekt. Det är vad det handlar om. Vi skär inte ned på den arbetsmarknadspolitik som har gett effekt. Vi bygger på det vi tror på.

Extratjänsterna togs upp tidigare i debatten. De var totalt verkningslösa. Kommuner kunde få en subvention på en halv miljard. De var fullt ut finansierade. Vi har historier om hur människor satt hemma i sina lägenheter. Men kommunen tjänade på att ta till extratjänsterna. Det blev också ett sätt att frisera arbetslöshetsstatistiken.

Sådana reformer tar vi bort. Det handlar inte om att vi slaktar arbetsmarknadspolitiken, som man ibland uttrycker det. Tvärtom. Vi lägger till nya reformer som vi vet har effekt. Vi har en grund med fantastiska genomlysningar för att se att det är verkningsfulla effekter som vi presenterar.

Jag förstår att det finns en frustration i Miljöpartiet. Ni bränner pengar i dag och för över skulden till våra barn och barnbarn. Miljöpartiet vill chockhöja skatten med 94,5 miljarder nästa år, och ni gör det olönsamt att jobba. Det går direkt emot den här regeringens politik.

Miljöpartiet vill satsa på en politik som gör Sverige betydligt fattigare. Det som förvånar mig är att ni ju har försökt tidigare, och ni har sett att ni inte har fått effekt av detta. Det var låg tillväxt, och arbetslösheten var hög trots att det rådde högkonjunktur. Ändå presenterar Miljöpartiet tillsammans med de andra oppositionspartierna precis samma lösningar igen. Det är ofattbart.

Anf. 234 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Jag upplever inte att ledamoten har svarat på min fråga över huvud taget. I stället pratar hon om Miljöpartiets politik. Miljöpartiets politik är en politik som bygger på en rättvis fördelning, och vi chockhöjer inte skatterna för vanliga människor. Men vi vill att företagen och de som släpper ut ska betala mer skatt. Det tycker jag är rimligt.

När det gäller de kritiserade extratjänsterna kan jag absolut hålla med; det finns verkligen kritik där. Men ni har inte ersatt dem med någonting över huvud taget. Lågutbildade utrikes födda kvinnor är de som har svårast att komma in på arbetsmarknaden. Ni har tagit bort intensivåret och inte heller ersatt detta med någonting.

Ni satsar betydligt mindre. När vi satt i regeringen lade vi 11 miljarder på arbetsmarknadspolitiken, och det gav goda resultat. Här lägger ni knappt 7 miljarder. Och det handlar inte bara om extratjänsterna, utan det är en total neddragning på hela arbetsmarknadspolitiken.

Dessutom fokuserar ni på bidragstak och andra saker som inte löser problemet med arbetslösheten. Regeringens politik är som att byta däck på en bil som har motorfel. På vilket sätt löser ett bidragstak problemet med arbetslösheten i Sverige?

Anf. 235 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Leila Ali Elmi uttrycker att regeringen är handlingsfattig.

Låt mig bara kort referera till vad som sker: Vi gör den största satsningen någonsin på yrkesutbildningar. Vi inför en utbildningsplikt. Vi har en bidragsreform. Vi bekämpar kriminaliteten. De reformerna kom aldrig till stånd tidigare, för de flesta av de förslag som lades fram på justitieombudet ansågs vara integritetskränkande.

Vi har startat en utbetalningsmyndighet. Vi gör en översyn av lönegarantin. Nystartsjobben begränsas för att korrigera och se till att det fusk som skedde tidigare inte längre sker.

Vi har en förbättrad och mer träffsäker a-kassa där vi inledningsvis, de första 100 dagarna, faktiskt höjer taket för ersättningarna.

Byggsektorn var nyss uppe i debatten. Ni är kritiska mot att vi tar bort subventionerna för byggsektorn. Men när vi röstar om rotavdrag, vilket gynnar sektorn och gör att svarta inkomster blir vita, röstar alla oppositionspartier nej. Det är frapperande och märkligt när ni samtidigt kritiserar oss för att inte ge subventioner. Det handlar om subventioner som gick direkt ned i fickan på byggföretagen men som inte gav fler jobb. Inte ens byggföretagen själva vill ha de här subventionerna. Därför införde vi rotavdraget, som ni nu säger nej till.

Regeringen gör mängder av insatser. Vi korrigerar, vi rättar och vi ser positivt framåt. Man pratar nu om att tillväxten ökar. Vi har bekämpat inflationen genom en bra ekonomisk politik från regeringen. Det finns ljuspunkter, och regeringen gör mängder av insatser.

Anf. 236 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Efter två år vid makten är regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar tydliga. I stället för att underlätta för hushållen, vården, skolan och äldreomsorgen satsar de på skattesänkningar för de rika.

Vänsterpartiet konstaterar att regeringen på punkt efter punkt misslyckas med att hantera de allvarliga samhällsproblem vi står mitt uppe i. Stora grupper tycks vara osynliga för regeringsunderlaget eftersom man helt bortser från de problem som drabbar dem som har svårt att få vardagsökonomi att gå ihop. Med regeringens och Sverigedemokraternas budget ökar ojämlikheten. Den växande arbetslösheten lämnas helt utan åtgärd, och klimatomställningen får vänta. Dessutom fortsätter nedskärningarna inom välfärden.

Vänsterpartiets budgetförslag står i stället för en politik som på riktigt hanterar samhällsproblemen och som skyddar dem som har det sämst ställt. För att skapa utrymme för bland annat en prioriterad resursökning till välfärdssektorn, en påskyndad klimatomställning, sänkta kostnader i kollektivtrafiken, ett högkostnadsskydd i tandvården samt högre ersättningar i arbetslöshetsersättningen och socialförsäkringarna måste personer med högre inkomster bidra mer.

Herr talman! Vänsterpartiets politik strävar mot full sysselsättning där alla som vill och kan arbeta ska ha ett arbete som det går att försörja sig på. Ingen ska behöva gå arbetslös mer än under korta perioder, och ambitionen för sysselsättningsgraden ska givetvis vara att den ska vara tillräckligt hög för att kunna finansiera en generös offentlig välfärd. En sådan politik kräver såklart en aktiv arbetsförmedling och arbetsmarknadspolitik samt robusta trygghetssystem för individer när de faktiskt inte kan arbeta.

Den största enskilda utgiftsposten i Vänsterpartiets motion på utgiftsområdet är bidraget till arbetslöshetskassan och aktivitetsersättningen. Vänsterpartiet vill återupprätta en stark a-kassa där målsättningen är att 80 procent av löntagarna också ska få 80 procent av sin tidigare lön vid arbetslöshet.

Det är inte heller rimligt att a-kasseersättningen och aktivitetsersättningen urholkas över tid på det sätt som sker i dag. Därför vill vi höja både den högsta dagpenningen och grundbeloppet. Vi vill också indexera ersättningsbeloppen till löneutvecklingen. Vänsterpartiet motsätter sig också den nedtrappning i a-kasseersättningen som regeringen har beslutat om.

I vår motion tar vi höjd för förbättrade kvalificerings- och ersättningsvillkor, och vi återinför studerandevillkoret.

Herr talman! Kaosprivatiseringen av Arbetsförmedlingen var en produkt av januarigängets kloka hjärnor. Arbetsförmedlingen hade länge kritiserats för att vara ganska ineffektiv och kostsam och uppvisa bristande resultat. Man menade att myndigheten var byråkratisk och att insatserna inte anpassades tillräckligt mycket efter individens behov.

Men i stället för att stärka Arbetsförmedlingen valde regeringen att sjunga marknadens och privatiseringens lov och öppnade upp för fler privata aktörer. Vänsterpartiet varnade ganska direkt och sa att detta kommer att drabba de arbetssökande som står längst från arbetsmarknaden. Det är personer som är långtidsarbetslösa, personer med funktionsnedsättning och nyanlända.

Vi sa också att det skulle leda till en kraftig minskning av Arbetsförmedlingens fysiska närvaro, särskilt i glesbygden. Vi menade att detta på sikt skulle komma att förstärka den geografiska ojämlikheten.

Vi förespråkade då och menar fortfarande att det vi behöver är en starkt och moderniserad arbetsförmedling som fortsatt ska vara statligt driven. Det är bara på det sättet, menar vi, som man kan säkerställa lokal närvaro och likvärdig service i hela landet.

Herr talman! När IFAU släppte sin rapport, *En effektutvärdering av arbetsförmedling med fristående aktörer*, som visade att de privata matchningstjänsterna inte ledde till fler i varaktig sysselsättning, var det väl ingen, i alla fall inte jag, som blev särskilt förvånad. Trots högre kostnader fick inte gruppen som fått hjälp via de privata aktörerna vare sig bättre löneinkomster, högre sysselsättning eller varaktigt arbete i någon större utsträckning.

Ergo: Att lägga resurserna på privata aktörer och utförare leder bara till ett slöseri med skattemedel och bevisligen inte till att fler sätts i arbete.

Det som behövs är såklart mer resurser till Arbetsförmedlingen för att förbättra kvaliteten på dess tjänster, att se till att man har fysisk närvaro i hela landet, särskilt på landsbygden, och såklart ett tydligt socialt perspektiv med fokus på att hjälpa dem som står längst från arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag anser verkligen att det finns väldigt många goda skäl till att återupprätta en riktigt aktiv arbetsmarknadspolitik. Vi har ett läge där konjunkturen mattas av, varslen ökar och arbetslösheten förväntas stiga. Då behövs det ju ännu mer satsningar på arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Trots detta väljer regeringen att sänka anslagen just till detta.

Herr talman! Om de två talepunkter man har som beskriver ens arbetsmarknadspolitik är att folk ska gå från bidrag till jobb och att det ska löna sig att arbeta måste man ha en ordentlig, fungerande arbetsmarknadspolitik. Framför allt måste man också ha en funktionsrättspolitik som faktiskt låter alla människor göra det.

Herr talman! Slutligen vill jag bara säga att vi såklart också måste ta krafttag mot den ökade arbetslivskriminaliteten, som göder den organiserade brottsligheten och i förlängningen faktiskt är väldigt systemhotande. Det behövs mycket mer resurser för att bekämpa den.

Som vi vet bedriver ett antal myndigheter sedan 2018 ett gemensamt arbete för detta, och det är Arbetsmiljöverket som är ansvarigt för arbetet.

Flera fackförbund vittnar om en kraftigt ökande arbetslivskriminalitet under de senaste tio åren. Givet att vi ser att det är ett växande problem – det är flera som påtalar det – menar jag att man borde lägga väldigt mycket mer resurser på att bekämpa det. Men det är inte bara pengar som behövs för det. Jag tycker att det börjar bli dags att fråga sig varför arbetslivskriminaliteten ökar. Varför ökar den, och var och hur uppstår den? Kanske kan det vara läge att börja utreda och se över om det finns olika typer av lagar eller regler som skulle kunna försvåra för kriminella nätverk att ta sig in i välfärden och driva HVB-hem, eller kanske se över det stora antalet underleverantörer i byggbranschen som gör att man tappar all kontroll. Men regeringen har ingen som helst analys och därmed tyvärr inte heller några lösningar eller åtgärder för att med kraft ta tag i arbetslivskriminaliteten. Det tycker jag är väldigt beklagligt.

Jag hade önskat att jag hade kunnat lyfta en reservation i betänkandet, men det kan jag tyvärr inte göra eftersom vi satsar mycket mer pengar än vad regeringen gör. Därför lämnar jag bara ett särskilt yttrande.

(Applåder)

Anf. 237 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Regeringens budgetförslag för 2025 är en tydlig vägvisare för hur Sveriges arbetsmarknad ska stärkas och hur förutsättningar för ett hållbart och inkluderande arbetsliv kan skapas.

Som kristdemokrat gläds jag åt att flera av prioriteringarna som lyfts fram i budgeten är viktiga steg mot ett samhälle som utgår från människan med människovärdet i centrum och där familjeperspektivet beaktas i arbetsmarknadspolitiken. Ett exempel är den mer flexibla föräldraförsäkringen, som ger föräldrar bättre förutsättningar att kombinera arbetsliv och familj.

Herr talman! Vi kristdemokrater ser arbetsmarknaden som en plats där människor inte bara bidrar ekonomiskt utan också får möjlighet att växa och utvecklas. Arbetsplatsen kan vara en möjlighet att utvecklas i gemenskap med andra människor. Vi har ett starkt fokus på att skapa ett samhälle där alla, oavsett bakgrund, kan delta i arbetslivet och få möjlighet att arbeta hundra procent av sin förmåga. Ett samhälle där alla människors unika karaktär, kapacitet och förmåga tas till vara och där alla får möjlighet att delta i samhällsbyggandet är min utgångspunkt som kristdemokrat.

Herr talman! I betänkandet går följande att läsa om utökningen av växa-stödet: Regeringen gör bedömningen att nedsättningen av arbetsgi-varavgifter för den först anställde, det så kallade växa-stödet, bör utvidgas till att omfatta två anställda, och beloppsgränsen för hur stor ersättning som omfattas av nedsättningen bör höjas till 35 000 kronor per månad.

Vi vet att fyra av fem arbetstillfällen skapas av små och medelstora företag. Dessa företags roll på arbetsmarknaden är viktig. Mer fokus behövs riktas mot dem och deras möjlighet att växa och utvecklas. Kristdemokraterna vill stärka de små och medelstora företagen, och detta åter-speglas i regeringens budgetförslag. Med en utvidgning av växa-stödet ges

småföretagare en större chans att anställa medarbetare. På så sätt skapas fler arbetstillfällen.

Herr talman! Dessutom har regeringen tillsatt ett regelförenklingsråd – allt för att det ska vara lätt att göra rätt för företagare. För att detta ska ske kommer det att behövas en hel del regelförenklingar. Den administrativa bördan för svenskt näringsliv ska minska.

De små och medelstora företagen är ofta familjeföretag. Ofta går de i arv i generationer och är arbetsplats för flera i familjen. I den del av landet som jag kommer från är småföretagande en självklarhet och grunden i näringslivet. Enskilda människors idéer, kreativitet och entreprenörskap som får möjlighet att blomma ut i företagande ser jag exempel på varje vecka.

Herr talman! Som kristdemokrat ser jag även familjens centrala roll i arbetslivet. Jag gläds åt att budgeten innehåller reformer som stärker förutsättningarna för en bättre balans mellan familj och arbetsliv, exempelvis genom flexiblare arbetstidslösningar. Ett samhälle som underlättar för föräldrar att kombinera arbete med familjens behov är ett samhälle som bygger trygghet och långsiktig hållbarhet.

Regeringen har tagit flera steg i rätt riktning med denna budget, men jag är otålig. Det finns utrymme för förbättringar. Vi kristdemokrater kommer att fortsätta arbeta för ett ännu mänskligare arbetsliv, där familjen får en tydligare plats och där varje människas unika värde respekteras.

Låt oss tillsammans bygga ett Sverige där fler får möjligheten att bidra, växa och leva ett gott liv både på och utanför jobbet.

(Applåder)

Anf. 238 JONNY CATO (C):

Herr talman! Sverige står inför ett vägval, och det finns bara en väg som leder framåt.

För att bygga ett starkt Sverige som håller ihop för framtiden måste vi fokusera på att alla människor som befinner sig i Sverige ska nå sin fulla potential. Om vi inte snarast vänder utvecklingen med ett utanförskap som skapar en tudelning i vårt samhälle kommer det att få förödande konsekvenser för lång tid framöver. Därför måste den sociala rörligheten öka, och det måste ske nu.

Vi tror på ett gemensamt ansvar, för att alla människor ska ha friheten att förverkliga sina liv och sina drömmar. Individen har ett ansvar att ta vara på de möjligheter som finns, och samhället har ett ansvar att skapa ännu fler möjligheter. När människor kan nå sin fulla potential och få friheten att leva de liv vill leva, när människor lyckas, är det bra för Sverige. Det gynnar Sveriges tillväxt, stärker sammanhållningen i landet och är det som skapar resurser för att fortsätta investera i både människors och företags möjligheter.

För att bygga ett starkt Sverige som håller ihop för framtiden måste vi fokusera på att alla människor i Sverige ska nå sin fulla potential. Sverige ska helt enkelt vara världens bästa land att göra livsresor i. För det krävs tillväxt och nya jobb. I ett samhälle där friheten finns att skapa nya företag och nya idéer skapas också många fler möjligheter att komma ur utanförskap och få en lyckad integration.

Tyvärr tappar Sverige just nu i nyföretagande, i tillväxt och jobbskapande, samtidigt som arbetslösheten stiger. Den trenden måste vändas. För vissa grupper i samhället är det svårare i dag att göra en livsresa än för

andra. Steget in på arbetsmarknaden är statistiskt sett störst för utrikes födda kvinnor och unga män. För utrikes födda generellt är misslyckad integration en grundorsak till att många livsresor inte blir av. 86,1 procent av inrikes födda vars båda föräldrar är inrikes födda är sysselsatta. Motsvarande siffra för utrikes födda är 74,9 procent. Det är en skillnad på lite mer än 11 procentenheter. Hade utrikes födda haft samma sysselsättningsgrad som inrikes födda hade ytterligare 180 000 personer haft jobb i Sverige. Det är ett enormt slöseri.

Politikens uppgift är att ge alla en chans, samtidigt som individen har friheten att ta ansvar för sitt liv och sin livsresa.

Herr talman! Centerpartiet ser fyra strukturella problem som hindrar människor från att göra en livsresa.

1. Tröskeln till det första jobbet är många gånger för hög, och incitamenten till egenförsörjning är för låga.
2. Jobb skapas i små och växande företag, men nyföretagandet sjunker och kostnaden för att anställa är hög och har till och med höjts under Tidöregeringen.
3. Företagens stora kompetensbehov matchas inte av kompetenser hos dem som är arbetslösa. Utbildningsbehovet är skriande, och jobben skapas på andra platser än där arbetslösheten är hög.
4. Svenska språket är en viktig nyckel, inte bara för att komma in i det svenska samhället utan framför allt för att komma in på den svenska arbetsmarknaden. Trots att vissa förändringar har gjorts är sfi alldeles för undermåligt, och för få lär sig det svenska språket.

Det här var fyra strukturella problem som regeringen gör alldeles för lite för att lösa. Nu krävs stora strukturella reformer för en arbetsmarknad i omställning och för att stå bättre rustad inför framtiden. Inte minst behövs reformer för grupper med svag konkurrensförmåga som ska komma i arbete och för att minska tudelningen på arbetsmarknaden. Samtidigt behövs reformer för att bibehålla en hög sysselsättningsgrad i andra grupper. Den arbetslöshet som vi ser i Sverige i dag är i hög grad resultatet av en misslyckad jobbintegration. Arbetslösheten är tärande för den enskilde, bidrar till stora kostnader för det offentliga och utgör en stor outnyttjad potential för samhället.

Vägen framåt är att öppna dörren till svensk arbetsmarknad på vid gavel. Höga kostnader för att anställa leder till att människor stängs ute från arbetsmarknaden. För att möjliggöra fler enkla jobb och därmed fler vägar in på arbetsmarknaden behövs både förstärkt utbildning, lägre kostnader för att anställa, nya anställningsformer och en bättre introduktion till arbetsmarknaden. Vi måste våga prioritera det som är viktigt på riktigt. Därför prioriterar Centerpartiet förslag som skapar jobb.

När det gäller arbetslöshetsförsäkringen anser Centerpartiet att arbetslinjen måste ges tydligare prioritet och att arbetslöshetsförsäkringen således bör vara relativt hög i början för att därefter trappas ned snabbare. Denna utformning innebär en stor besparing som gör att vi kan satsa på andra, mer effektiva, jobbskapande åtgärder.

En annan sak som inte fungerar tillräckligt bra är etableringsjobben. Därför behöver de utvidgas till att även omfatta företag utan kollektivavtal.

Integrationen av nyanlända måste snabbas på, och att utvidga etableringsjobben är en viktig komponent i det arbetet.

Herr talman! Tidöregeringens politik präglas i bästa fall av passivitet, initiativlöshet, oordning och grumliga prioriteringar. I värsta fall präglas den av populistiska förslag som försvårar intåget på arbetsmarknaden. Trots att flera partier i Tidöregeringen iklar sig epitetet borgerliga är den jobbpolitik som man för allt annat än borgerlig. Bördorna för att anställa höjs hos företagen i stället för att sänkas. Bidrag lönar sig bättre jämfört med arbete med förhöjda a-kassenivåer.

Problemet med att för många utrikes födda står utanför arbetsmarknaden ska i första hand lösas med att de som Tidöpartierna anser inte är integrerade ska få pengar för att återvända till sina tidigare hemländer. Det är ett förslag som utredaren själv menar inte kommer att fungera utan snarare kommer att spä på integrationsproblemen och göra det svårare att komma in på svensk arbetsmarknad.

Regeringen har helt enkelt inga lösningar. Att regeringen gång på gång pekar ut vissa grupper skapar dessutom ännu större sprickor i samhället som riskerar att öka utanförskapet. Och det kommer att få konsekvenser för vårt land för lång tid framöver.

Anf. 239 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag trodde att Socialdemokraterna skulle begära replik med tanke på den avhyvling jag fick när det gäller a-kassan, men jag förstår att man inte vill bråka med framtida samarbetspartier. Centern går ju betydligt längre än vad regeringen gör när det gäller a-kassan.

Herr talman! Med det nuvarande förslaget för a-kassan, vad är det som är det stora problemet? Är det det höjda taket som Centern anser vara det stora problemet, eller vill man ha en snabbare nedtrappning? Jag tycker ändå att det är ganska bra förslag. Jag skulle vilja att Jonny Cato förklarar vad som är det stora problemet med dagens förslag till a-kassa.

Anf. 240 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Vi vill ha snabbare nedtrappning av a-kassan. Vi hade en lång debatt om a-kassan när förslaget implementerades och vi röstade om det i Sveriges riksdag.

Det är tydligt att förslaget är en kompromiss mellan Tidöpartierna, och det är tydligt att det är en seger för Sverigedemokraterna i fråga om att det ska löna sig mer att gå på bidrag än att arbeta i Sverige.

Anf. 241 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad jag ska tro om Jonny Cato. Först säger han att a-kassan är en försäkring, men när regeringen lägger fram ett förslag är den ett bidrag.

En annan sak som Jonny Cato nämnde i sitt anförande var att regeringen ställer grupper mot varandra. Då vill jag gärna höra Jonny Catos förklaring till att Centerpartiet sänker anslaget till personer med funktionshinder. Man drar ned på Samhall med 2 ½ miljard om året i tre år, bland annat för att finansiera en ökad invandring och ett ökat antal kvotflyktingar. Man vill även finansiera ett intensivår för nyanlända. Vem är det egentligen som ställer grupper mot grupper här – är det Sverigedemokraterna eller Centerpartiet?

Man slår mot dem som har det svårast på arbetsmarknaden, nämligen personer med funktionshinder. Man skär ned på anslagen till dem för att öka invandringen till Sverige. Tycker inte Jonny Cato att vi har haft en tillräckligt hög invandring till Sverige?

Anf. 242 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Här är retoriken igen: funktionshindrade eller invandrare. Så enkel och svartvit är inte politiken. Man kan givetvis göra satsningar som fungerar för människor som står långt från arbetsmarknaden både på grund av en funktionsvariation och på grund av att de nyligen har kommit till Sverige.

Centerpartiet satsar på jobbskapande åtgärder för alla, oavsett hur du ser ut – oavsett hudfärg. Det är skillnaden mellan Centerpartiet och Sverigedemokraterna: Sverigedemokraterna satsar bara på dem som ser ut som mig och Magnus. Resten ska återvända. De ska få 350 000 så att de återvänder hem. Dessutom kan de nu ångra sig och komma tillbaka, och då kan vi konstatera att de har fått 350 000 kronor i onödan. Det är 350 000 kronor som kan gå till saker och ting som fungerar – till integrationsinsatser som gör att människor kan komma in på arbetsmarknaden.

En annan sak jag kan fråga mig är vad det är som gör att Magnus Persson tycker att Samhall fungerar så otroligt bra. Vad är det som gör att Magnus Persson tycker att människor som står långt från arbetsmarknaden kommer närmare den med Samhall? Vi har ju haft rätt bra diskussioner, inte minst under ledning av Saila Quicklund i utskottet, om problemen med Samhall. Men man måste ju också våga ta tag i dem. I den utredning från regeringen som nu ligger på bordet tittar man bara på en liten del av problematiken med Samhall.

Ja, Centerpartiet skär ned på Samhall. Vi menar nämligen att det är ineffektiv arbetsmarknadspolitik. Vi vill i stället satsa på det vi tror fungerar, det vill säga att investera i människor. Vi ser på människor som en tillgång, inte som ett problem. Det är skillnaden mellan Centerpartiet och Sverigedemokraterna: Vi tror på alla, oavsett funktionsvariation och oavsett hudfärg.

Anf. 243 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Herr talman! I morse ringde väckarklockan hos flera miljoner strävsamma individer i ett juleljusvackert Sverige. Det är sista provet för tredjeårsgymnasisten på plåtslagarprogrammet, det är början på julschemat för barnmorskan – hon som ska jobba lite extra denna vecka för att kunna vara ledig på julafton – och det är den handelsanställda som ska lyssna på *White Christmas* om och om igen i några dagar till innan det är dags för julefrid.

Även om klockan ringer tidigt och det är mörkt och kallt finns det något eller någon som väntar – någon som saknar en om man inte kommer till uppehållsrummet för morgonfikat, om man inte dyker upp vid incheckningspunkten i sjukhusets personalingång eller om man inte kommer till pendlarparkeringen för att möta upp kollegorna för den gemensamma morgonpendlingen.

Även om morgonen är mörk så här i december och stegen ibland kan kännas tunga gör just samhörigheten – att höra till och vara en i gänget – att jobbet är något mycket större än enbart försörjning. Att ha rådighet över

sin inkomst och vara oberoende ger frihet och valmöjligheter för individen, men det skapar också ett samhälle där vi alla bidrar och bygger samhällsgemenskap – där vi tillsammans skapar trygghet och livskvalitet.

Liberalerna och regeringen vill att fler svenskar ska få förutsättningar att vara en del av samhällsbygget och gemenskapen. Arbetslinjen är viktig, men för att nå dit behövs även en utbildningslinje. En arbetsmarknadspolitik som tar ansvar vet att en studentmössa i garderoben nästan alltid garanterar en arbetsgemenskap. Därför är en fungerande grund- och gymnasieskola på sikt den viktigaste arbetsmarknadsåtgärden.

Det hjälper dock föga för dem som har gått ut skolan och är arbetslösa här och nu. Men utbildning av hög kvalitet stärker individens möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och gör det möjligt att ta till vara allas kompetens. Att se till att fler utbildningar skapas inom områden där kompetensbristen är som störst är viktigt. I budgetpropositionen för 2025 tillför regeringen 900 miljoner till regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning inom komvux, inklusive studiestöd. Det innebär 11 000 fler årsstudieplatser. Man höjer också bidraget till handledare på lärlingsutbildningar inom komvux och lärlingsvux.

För några veckor sedan var jag och mötte elever som just då gick igenom en arbetsmarknadsutbildning för att bli buss- och lastbilschaufförer. De har garanterat jobb så fort de blir färdiga, enligt de arbetsförmedlare jag träffade på samma ställe. Arbetsförmedlarna menar att de skulle kunna fylla kurserna med arbetssökande flera gånger om och att det skulle finnas jobb till alla – om de arbetssökande bara var redo. Men många av de arbetssökande som vill saknar grundläggande kunskaper för att ens komma in på arbetsmarknadsutbildningen.

Det handlar främst om språket, och regeringens fokus på att stärka sfi är helt avgörande för att täcka kunskapsglappet. Efter årsskiftet kommer kommunerna att ta ett större ansvar för att eleverna ska lyckas. Eleverna ska ha fler möjligheter och mer stöd, men det kommer också att finnas högre förväntningar och krav på att man lyckas erövra språket, som är så viktigt för en lyckad integration.

Herr talman! När jag träffar människor får jag ibland höra: ”Arbetsförmedlingen gjorde faktiskt ingen nytta för mig; jag fixade själv ett jobb mycket snabbare, med hjälp av gamla kompisar. Det borde inte ens få heta Arbetsförmedlingen, för de har ju inga jobb där.” Utmärkt, svarar jag – Arbetsförmedlingens resurser ska nämligen inte användas till dem som har styrkor och förmågor att själva klara sin omställning.

Tidigare var det första steget när man riskerade att förlora jobbet att söka sig till Arbetsförmedlingen, men nu förväntas man börja med att inventera sina egna nätverk och sin egen kompetens för att ta sig vidare. Först när det har misslyckats ska Arbetsförmedlingen vara aktiv. Arbetsförmedlingens resurser ska användas på det sättet, det vill säga till dem som behöver det allra bäst.

En grupp som dock har fått klara sig alldeles för mycket själv efter den reform av Arbetsförmedlingen som genomfördes under den förra mandatperioden är den grupp arbetslösa som står allra längst ifrån arbetsmarknaden. Det kan bero på funktionshinder, psykisk ohälsa eller språksvårigheter. För den gruppen behövs det personliga och nära handläggarkontakter.

Regeringen har tillfört anslag, för det duger inte med sporadiska digitala kontakter för den grupp som står allra längst från arbetsmarknaden.

För den gruppen behövs det nära, förtroendefulla och motivationsskapande personliga relationer för att personerna ska komma närmare ett arbetsliv – för att alla ska ha chansen att vara saknade på jobbet en vanlig torsdag i december.

Herr talman! När jag var i Umeå och Skellefteå och träffade representanter för både kommun och näringsliv blev det tydligt att det behöver bli lättare att flytta dit där jobben finns. Som arbetslös är ekonomin ofta knapp, och därför är regeringens aviserade höjning av ersättningen till den som besöker en ny arbetsgivare i en annan del av landet viktig. Oavsett om en kompetens efterfrågas i Skåne eller norra Sverige måste den geografiska och yrkesmässiga rörligheten öka, och det här beslutet är ett steg i rätt riktning. Det är bra att ekonomiskt komplettera regleringsbrevens krav på att människor alltid ska vara beredda att omskola sig eller söka jobb i en annan kommun än den de bor i.

Arbetslösheten i Skåne är den högsta i landet och ligger på 8,2 procent. Det är mycket välkommet för en Öresundsbo som mig att vår regering prioriterade att äntligen få i hamn ett nytt Öresundsavtal. Äntligen blev det urusla avtal som undertecknades av regeringen Löfven förbättrat ur ett Skåneperspektiv och därmed ur svensk synvinkel.

I Nordens största arbetskraftsregion är 12 procent av Malmöborna arbetslösa. Samtidigt är arbetslösheten på andra sidan sundet, i Köpenhamn 1 ½ mil därifrån, under 3 procent. Där är svensk arbetskraft oerhört eftertraktad.

Alla steg närmare en fungerande arbetspendling är värdefulla. Stort tack till mina företrädare i den borgliga regeringen, som äntligen såg vikten av att ytterligare knyta samman Sveriges södra region med Danmark och kontinenten! Jag är också full av tillförsikt när jag vet att vår liberala arbetsmarknadsminister är väl medveten om kvarvarande hinder och att han fortsätter att föra diskussioner med sin danska motsvarighet.

Som vanligt när vi står här i talarstolen debatterar vi friskt hur vi ska fördela miljonerna och skatteintäkterna. Alla har vi våra egna favoritåtgärder. Alldeles för lite talartid används till hur vi ska öka den gemensamma kaka vi kan fördela.

Hur ska vi få fler att våga och vilja starta egna företag? Alltför många har under alltför lång tid inte sett egenföretagande som ett möjligt alternativ när de börjar fundera på framtida sysselsättning. Ett steg på vägen är att ge småföretagen möjlighet att växa. Sedan tidigare har så kallade enmansföretag fått en nedsättning av arbetsgivaravgifterna när en första person anställs, så kallat växa-stöd. Nu kommer man att kunna få nedsatt arbetsgivaravgift även för sin andra anställda. Samtidigt kommer gränsen för hur stor ersättning som omfattas av nedsättningen att öka från 25 000 till 35 000 kronor per månad. Det kommer att öka sysselsättningen eftersom det blir billigare för små företag att anställa den kompetens de behöver.

Det är våra små och medelstora företag som genom strävsamt slit skapar nya möjligheter för individer och gör så att vi här i kammaren fortsatt har skatteintäkter att fördela till vår välfärd.

Anf. 244 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Herr talman! Det har nyligen kommit en rapport från IFAU, där man pekar på att de privata aktörerna kostar betydligt mer än Arbetsförmedlingen och att de inte får fler människor i arbete. Jag var med när denna

fråga förhandlades. Detta var en kompromiss som vi i Miljöpartiet gick med på – en väldigt dålig kompromiss, visar det sig nu i efterhand. Jag skulle till och med kalla den för ett misslyckande. Jag minns också att Liberalerna var väldigt drivande i detta.

Min fråga till Camilla är: Ångrar Liberalerna privatiseringen av Arbetsförmedlingen?

Anf. 245 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Tack för frågan, ledamoten Ali Elmi!

Nej, vi ångrar inte att vi ville privatisera delar av Arbetsförmedlingen. Vi får inte glömma att det inte var särskilt bra förut. Men det är klart att det är en stor besvikelse att resultatet ser ut som det gör. Man måste dock fundera på vad det beror på.

Arbetsförmedlingen har inte lyckats se till att det finns ett fungerande ratingsystem. Man har inte sett till att ta bort oseriösa aktörer. I dag ser vi en skillnad på mellan 2 procent och över 50 procent. Det är klart att de företag som levererar minst i ett sådant här system borde försvinna. Vi borde ha en reglering som säger att Arbetsförmedlingen inte längre ska erbjuda deras tjänster.

Min övertygelse är att vi måste skruva på reformen, så att de duktiga, kvalitativa företag som faktiskt finns – många är duktiga och levererar betydligt bättre än Arbetsförmedlingen – får möjlighet att leverera, medan vi tar bort dem som inte lyckas.

Jag träffade en australier som jobbar med samma sak i Australien. Vi har inspirerats av deras arbetssätt när Arbetsförmedlingen har fått nya förutsättningar. Han berättade att de i hela Australien har cirka 40 företag som sysslar med detta, medan vi i Sverige hela tiden ligger en bit över 300. Man är väl medveten om detta i regeringen. Man har också misstänkt detta, vilket har gjort att man inte har skyndat på utbyggnaden.

Det betyder dock inte att reformen ska bort. Det betyder att modellen ska skruvas på och bli bättre.

Anf. 246 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottet var på en resa till Australien 2018. De som ivrade för privatisering fick väl sin bild av detta, men de som ansåg att privatisering var fel väg att gå fick också en tydlig bild när de var på den resan.

Jag ska återkomma till min fråga, för jag upplever att Camilla inte riktigt svarade på frågan.

De privata aktörerna är 70 procent dyrare. Varför ska man betala mer för samma sak? Arbetsförmedlingens insatser ger ju samma resultat, så varför ska man betala 70 procent mer? I vissa fall ger de privata aktörerna sämre resultat.

Vi i Miljöpartiet ångrar djupt den kompromiss vi gick med på. Ångrar Liberalerna privatiseringen av Arbetsförmedlingen? Det ni hävdar i Tidöregeringen är ju att ni ska effektivisera arbetsmarknadspolitiken. På vilket sätt är detta effektivt?

Anf. 247 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Då säger jag det igen med precis samma ord som i min förra replik: Nej, vi ångrar det inte, men vi ser brister som vi måste rätta

till. Jag är övertygad om att en samverkan mellan den privata och den offentliga sektorn kan lösa detta på ett väldigt bra sätt.

Jag har också lyssnat på Arbetsförmedlingen när generaldirektören var i utskottet och berättade att de hade brustit när det gäller vissa saker. Det har handlat om brister i upphandlingar, sättet man kontrollerar på eller de möjligheter som regleringsbrevet ger. Sådant måste vi rätta till.

Vi kan inte ha kvar de oseriösa aktörerna. Där är vi helt överens. Och vi ska hantera skattepengar väldigt varsamt. Det gör vi inte nu. Det är för dyrt. Det kostar mer än det smakar. Men vi tycker inte att reformen ska rullas tillbaka. Tvärtom tror vi på reformen, och vi måste komma till rätta med de fel som finns.

Anf. 248 LEILA ALI ELMİ (MP):

Herr talman! Vi står inför stora utmaningar på arbetsmarknaden. Arbetslösheten är hög, särskilt för långtidsarbetslösa och grupper som står långt från arbetsmarknaden. Även om delar av detta kan kopplas till konjunkturen kvarstår strukturella problem på arbetsmarknaden och en alldeles för hög arbetslöshet.

Att många lågutbildade utrikes födda har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden är ett sådant problem. Att arbetslösheten är hög trots att många branscher skriker efter arbetskraft är ett annat. Men det är strukturella problem – inte något som den enskilda människan ensam kan bära ansvar för.

Tidöregeringen har länge talat om att detta är något de ärvt från tidigare regeringar. Och ja, problemen med hög arbetslöshet, särskilt bland vissa grupper, existerade även då. Men Tidöregeringen har haft två år på sig att vända utvecklingen. Efter att de har varit mer än två år vid makten är det rimligt att förvänta sig lösningar som faktiskt gör skillnad. De lösningarna lyser dock med sin frånvaro.

Herr talman! Problemet är att regeringens lösningar inte möter de verkliga behoven på arbetsmarknaden. Regeringen talar om en effektiv arbetsmarknadspolitik, men samtidigt har man under mandatperioden dragit ned rejält på medlen för arbetsmarknadspolitiken. Särskilt anmärkningsvärt är att regeringen krymper programslaget för Arbetsförmedlingen samtidigt som man säger att fler måste arbeta och försörja sig själva. Den logiken håller inte. I stället blir det en politik som slår hårdast mot just de grupper som på grund av strukturella hinder eller individuella utmaningar står längst från arbetsmarknaden.

Det handlar om personer med olika typer av funktionsvariationer, personer som saknar utbildning eller lågutbildade utrikes födda kvinnor. Det är just för dessa grupper som står längst från arbetsmarknaden som Arbetsförmedlingen behövs allra mest. Att minska programslaget till Arbetsförmedlingen är en kortsiktig politik som varken gynnar de arbetssökande eller gynnar samhället i stort.

Herr talman! Regeringen har också tagit bort extratjänsterna. Visst var de kostsamma, men de var viktiga för att många lågutbildade utrikes födda kvinnor skulle komma närmare arbetsmarknaden. Särskilt när det gäller grupper som redan står långt från arbetsmarknaden krävs det mer resurser för att få fler i arbete, inte mindre. Om regeringen faktiskt vore intresserad av att möta behoven på arbetsmarknaden hade man prioriterat detta och vågat satsa. Nu har man tagit bort detta utan att ersätta det med något annat.

Detsamma gäller intensivåret. Insatser har avvecklats utan att ersättas. Regeringen minskar möjligheterna till integration och etablering när det egentligen behövs fler insatser för att få fler i arbete. Detta försvårar både integrationen och människors möjlighet till självförsörjning. Detta gör regeringen när vi i stället behöver bygga broar in på arbetsmarknaden.

Herr talman! Miljöpartiet föreslår en annan väg framåt. Vi vill individanpassa etableringsprogrammet. I dagens system är programmet ofta alltför generellt, och det passar inte alla. Nyanlända är inte en homogen grupp människor med samma förutsättningar. De bär med sig olika erfarenheter och kunskaper som påverkar deras möjligheter.

Om vi menar allvar med att få fler i arbete och att alla ska kunna försörja sig själva måste etableringsprocessen anpassas efter individens behov och förmågor. En person utan grundskoleutbildning har andra behov än en person med gymnasieutbildning. Vi behöver skapa lösningar som passar den enskilda människans bakgrund och förutsättningar. För den som saknar grundläggande utbildning kan det handla om att få språkutbildning och grundläggande färdigheter, medan en person med gymnasieutbildning kan behöva arbetsmarknadsutbildning eller praktik för att få relevant erfarenhet.

Detta innebär inte bara ett mer effektivt sätt att få människor i arbete. Det är även en långsiktig lösning för att minska missmatchningen på arbetsmarknaden. Miljöpartiet ser alla människors potential och vill ge dem rätt verktyg för att lyckas.

Herr talman! Jag säger det igen: Om man ska kunna minska arbetslösheten är det nödvändigt att arbetslösa får de kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden. Miljöpartiet föreslår att arbetsmarknadsutbildningarna ska utökas, exempelvis inom välfärden och industrin, för att minska missmatchningen på arbetsmarknaden.

Vi vill även införa en nationell samordnare för kompetensförsörjningen. En samordnare skulle kunna identifiera behoven på arbetsmarknaden så att man kan utveckla utbildningsprogram och yrkesutbildningar som riktas mot bristyrken. Detta är en funktion som inte finns i dag men som skulle kunna göra stor skillnad för människor.

Detta är viktiga åtgärder för en mer effektiv arbetsmarknad. Samtidigt måste det finnas tillräckligt med medel för att man ska kunna komma med smidiga lösningar. Arbetsgivarnas behov måste bättre kunna matchas med de kompetenser som finns. I dag skriker hela samhällen i norra Sverige efter arbetskraft samtidigt som arbetslösheten i södra Sverige är oproportionerligt hög.

Det behövs långsiktiga lösningar för att säkerställa att människor får rätt utbildning så att de kan ta de jobb som finns. Att minska arbetslösheten handlar inte om att sänka bidragen utan om att ge människor rätt utbildning och rätt stöd så att de kan komma i arbete.

Herr talman! Regeringen talar om att effektivisera arbetsmarknadspolitiken, men deras definition av en effektiv arbetsmarknadspolitik handlar mest om att ta bort viktiga åtgärder, vilket försämrar integrationen och möjligheterna för människor att få ett jobb. Många människor behöver rätt förutsättningar för att komma i arbete. Det är cyniskt att tro att det sker av sig självt.

Den politik som förs i dag är felriktad på många områden. Regeringen säger att de vill öka jämlikheten, men de sänker skatterna för de allra rikaste och ökar klyftorna mellan människor. De säger att de vill bekämpa gängkriminaliteten men ignorerar segregationen, som spår på utanförskapet. De säger att de vill minska arbetslösheten men skär ned på de arbetsmarknadsinsatser som ska hjälpa människor att få en egen inkomst att leva på. De säger att de vill bekämpa klimatförändringarna men ökar utsläppen. Regeringens politik leder inte till de resultat vi behöver.

Det är särskilt viktigt att påpeka att regeringen har fel när den föreslår att bidragstak ska vara en lösning på arbetslösheten. Det är en grov förenkling av verkligheten. Människor är inte arbetslösa för att de har för höga bidrag. De är arbetslösa för att de saknar de kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden. Att minska bidragen och försätta fler människor i fattigdom kommer inte att göra att fler människor kommer i arbete. Det kommer att öka klyftorna, och det riskerar att försvaga hela samhället.

Om vi ska kunna minska arbetslösheten behöver vi fokusera på utbildning, kompetensutveckling och riktade insatser för dem som står längst från arbetsmarknaden. Regeringen väljer i stället att gå den motsatta vägen. Nu riskerar man att öka utanförskapet genom att nedvärdera dem som redan är utsatta.

Det är inte de arbetslösa, herr talman, som saknar vilja. Det är Tidöregeringen som saknar lösningar.

Regeringens politik lämnar de mest utsatta utan stöd och eskalerar problemen på arbetsmarknaden. Miljöpartiet är redo att ta ansvar för en annan väg framåt. Det handlar om en politik som stärker arbetsmarknaden, rustar människor med rätt kompetens och minskar arbetslösheten på riktigt. Det handlar om en politik som skapar jobb, integrerar människor i samhället och driver den gröna omställningen framåt. Det är dags att prioritera de mest utsatta och säkerställa att fler människor får rätt utbildning och möjlighet till arbete.

Herr talman! Jag deltar inte i beslutet. Jag har lämnat ett särskilt yttrande.

(Applåder)

Anf. 249 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Människor dör på sina jobb. De senaste åren har det i Sverige i genomsnitt varit en person i veckan som har ställt klockan, packat sin matlåda, sagt hej då till familjen och gått till jobbet – för att aldrig mer komma hem.

Det är det värsta som kan hända när du bara ska gå till jobbet. Men detta beror sällan på slump eller otur. Det beror på en dålig arbetsmiljö.

Under 2023 registrerades nästan 40 000 arbetsskador som lett till sjukskrivning. Det handlar om arbetsgivare som inte gjort allt de kan för att förebygga ohälsa och olyckor, trots att de är skyldiga att arbeta systematiskt och förebyggande för att skapa en hälsosam och säker arbetsmiljö.

Arbetsmiljöverkets egna slutsatser är glasklara. Nästan alla dödsolyckor hade kunnat förhindras om arbetsgivaren bara hade följt reglerna, genomfört ordentliga riskbedömningar och tagit sitt ansvar. Ingen hade alltså behövt dö, herr talman, om arbetsgivaren bara hade gjort det som lagen säger att man ska göra.

Det är fullkomligt oförsvarligt att slarv, okunskap och ren nonchalans får kosta människoliv. Jag vägrar att acceptera en sådan ordning.

Herr talman! Vi har en stark arbetsmiljölag, men en lag är bara så effektiv som dess efterlevnad. Och det är tydligt att efterlevnaden brister.

Arbetsmiljöverkets inspektörer spelar en avgörande roll för att se till att reglerna följs, men de hinner bara besöka en bråkdel av landets arbetsplatser varje år. Därför är det viktigt att skyddsombud finns på arbetsplatserna för att driva på arbetet för en trygg arbetsmiljö. Skyddsombuden spelar också en central roll när det gäller att slå larm och stoppa arbetet när skyddet är undermåligt.

Åtgärderna för en bättre arbetsmiljö måste givetvis vidtas på arbetsplatserna. Men vi här i riksdagen har också ett ansvar. Vi måste säkerställa att regelverket är tydligt, att uppföljningen är tillräcklig och att straffen för dem som inte följer lagen är så kännbara att de avskräcker från slarv och lagbrott.

Vi socialdemokrater menar att det behövs fler inspektioner, bättre stöd till skyddsombud och hårdare sanktioner mot dem som bryter mot lagen. Därför föreslår vi i vårt budgetförslag för 2025 100 miljoner kronor mer till Arbetsmiljöverket för att utöka antalet inspektioner och ta steg mot att uppfylla ILO:s konvention när det gäller antalet arbetsmiljöinspektörer, alltså 1 per 10 000 sysselsatta.

Vi lägger 30 miljoner kronor mer på de regionala skyddsombuden för att de ska kunna besöka fler arbetsplatser och stärka stödet till små arbetsplatser och anställda på företag utan skyddskommitté.

Vi socialdemokrater anser att det är fullt rimligt att vi i Sverige ska ha så många arbetsmiljöinspektörer som ILO rekommenderar, men då krävs att antalet inspektörer näst intill fördubblas och att Arbetsmiljöverkets resurser utökas kraftfullt.

Våra nordiska grannar – Norge, Danmark och Finland – uppfyller redan ILO:s krav om 1 inspektör per 10 000 sysselsatta. De har till och med fler än vad som krävs enligt ILO:s konvention. Att Sverige ligger så långt efter att vi nästan skulle behöva fördubbla vårt antal inspektörer är genant.

Ju fler inspektörer vi har, desto fler arbetsplatser kan kontrolleras. Det är logiskt. Detta ökar pressen på arbetsgivare att följa reglerna. Motivationen borde givetvis ligga i att ha friska och produktiva anställda på arbetsplatsen, herr talman, men i alldeles för många fall är det snarare risken för sanktioner som gör att företag skärper sig.

Herr talman! På arbetsplatser med fem eller fler anställda ska ett skyddsombud väljas, men på alltför många arbetsplatser saknas lokala skyddsombud. Utan skyddsombud står arbetstagarna maktlösa i arbetsmiljöarbetet. De som påverkas mest av arbetsmiljön måste givetvis ha en reell möjlighet att vara med och utforma den. Här spelar de regionala skyddsombuden en avgörande roll, både för att rekrytera fler lokala skyddsombud och för att stödja arbetsmiljöarbetet på de mindre arbetsplatserna.

Anslagen till de regionala skyddsombuden har inte höjts på många år. Detta har tvingat vissa fackförbund att skjuta till mer egna medel för att upprätthålla verksamheten, medan andra har tvingats minska antalet skyddsombud och arbetsplatsbesök. Det här håller inte. Därför vill vi socialdemokrater förstärka anslagen till de regionala skyddsombuden, för att inte låta skyddet för svenska löntagare urholkas i takt med anslaget.

Herr talman! En säker arbetsmiljö handlar inte enbart om att förhindra olyckor. Det handlar också om att stoppa den stress och den psykiska ohälsa som breder ut sig på våra arbetsplatser. Stressrelaterad ohälsa är en av vår tids största arbetsmiljöutmaningar, särskilt för kvinnor som arbetar inom vård, skola och omsorg.

För en undersköterska som redan går på knäna räcker det inte med en klapp på axeln. För en lärare som går hem varje dag med en känsla av otillräcklighet räcker det aldrig med en ny och ergonomisk kontorsstol.

Det handlar om att ha tillräckligt med resurser och kollegor för att ge varje patient den omsorg den förtjänar och att ge varje elev den uppmärksamhet och det stöd eleven behöver.

Vi socialdemokrater har därför i våra budgetmotioner de senaste åren föreslagit större stöd till kommuner och regioner i förhållande till Sverigedemokraternas och regeringens förslag.

Inför 2025 föreslår vi ytterligare 6 miljarder kronor mer än regeringen till välfärden, något som även Tidöpartierna hade kunnat göra om de prioriterat välfärden och dess anställda högre än skattesänkningar för de mest välbeställda.

Vi kan inte acceptera att människor går sönder – fysiskt eller psykiskt – av sitt arbete. Och vi kan inte tolerera att arbetsgivare som brister i sitt ansvar slipper undan. Arbetsmiljön i Sverige måste förbättras. Då krävs konkreta åtgärder: fler inspektörer, bättre stöd till skyddsombud och resurser för att minska stressen i välfärden.

Vi behöver ta vårt ansvar och se till att det finns regler som efterlevs och att ingen ska behöva betala priset för bristande skydd med sitt liv eller sin hälsa.

(Applåder)

Anf. 250 PATRIK LUNDQVIST (S):

Herr talman! Kriminaliteten breder ut sig i Sverige, och även om skjutningar och sprängdåd av naturliga skäl är det som uppmärksammas mest vet vi alla att grunden för verksamheten är ekonomisk. Kopplingarna mellan arbetsmarknaden och den kriminella världen är uppenbara, och hela samhällets kraft måste mobiliseras även mot arbetslivskriminaliteten.

Arbetslivskriminaliteten leder till allvarliga samhällsproblem och är systemhotande eftersom den undergräver förtroendet för hela samhället genom att kriminella företag bygger sin verksamhet och skaffar sig konkurrensfördelar genom svartjobb, illegal arbetskraft, skenanställningar, människohandel, usel arbetsmiljö och olika bidragsbrott.

Trots detta har avregleringar och så kallade förenklingar under de senaste decennierna genomförts utan förståelse för de långsiktiga konsekvenserna. Och här står vi nu. Vi socialdemokrater har länge varnat för att dessa saker inte bara gör livet enklare för företagare, vilket såklart är lovvärt, utan också gör det både billigare och enklare för kriminella att ta sig in och slå ut dem som försöker göra rätt för sig på svensk arbetsmarknad.

Hederliga företagare har fått förenklingar med en side of crime som på sikt slår undan benen för dem själva och riskerar hela samhället. Den självreglerande marknad som klarar av att själv stävja denna typ av missbruk och osund konkurrens existerar inte, och de misslyckade marknadsexperimenten måste få ett slut.

I dag drabbas i stort sett hela den svenska arbetsmarknaden av dessa problem. Byggbranschen, krogarna och taxi är välkända sektorer som har varit drabbade länge, men även omsorgsbranschen, skönhetsvård, industrier och fastighetsbranschen, för att nämna några till, drabbas mer och hårdare för varje månad som går.

I takt med att problemen växer har också fler och fler av Sveriges företagare insett att det finns en baksida med utvecklingen. Priser pressas med utnyttjad arbetskraft, brott mot arbetsmiljölagar och svart kapital från till exempel drogförsäljning. Staten hjälper också till genom slappa regler för den som anställs via till exempel nystartsjobb eller arbetstillstånd.

Naturligtvis görs en hel del bra saker också, herr talman. A-krim-centren fortsätter tack och lov att byggas ut, nya möjligheter för myndigheter att dela information kommer till stånd och nyligen beslutades det om att skärpa systemet med lönegaranti för att stävja kriminellt missbruk.

När det gäller det som vi står inför, herr talman, krävs det att vi mobiliserar hela samhällets kraft och möter de kriminella redan i dörren. De har inte på arbetsmarknaden att göra. Det ska vara svårt att fuska, det ska vara enkelt att åka fast och det ska vara kännbara straff även på detta område.

En början vore att till exempel strama åt reglerna för arbetskraftsinsvandring, helst genom en arbetsmarknadsprövning. Enskilda företag ska inte få bestämma om det råder brist på arbetskraft eller ta hit människor och utnyttja dem samtidigt som svenska företag slås ut och arbetare blir arbetslösa.

En annan åtgärd vore att ta tag i problemen med offentlig upphandling. Det offentliga är en stor upphandlare av både varor och tjänster, och att utesluta den kriminella miljön från att vinna anbud med hjälp av till exempel utökade registerkontroller och ett skifte från krav på lägsta pris till en mer samlad bedömning borde vara självklart.

Genom att svartlista dem som missköter sig och utöka möjligheterna att med hjälp av till exempel AI analysera den offentliga information som finns hos olika myndigheter och på andra ställen kan vi skapa en bra grund för att säkra upphandlingar med sjysta företag och stoppa underbudskonkurrensen från dem som inte vill följa lagarna.

Ett tredje förslag är att skärpa kontrollen och regelverket för stödanställningar, särskilt för nystartsjobb som i dag knappt har ett regelverk att tala om. Där litar man fullt ut på att alla som har ett företag och kan anställa någon och alla som varit arbetslösa en längre tid är laglydiga och vill göra rätt för sig. Det antagandet stämmer helt enkelt inte.

Den här utvecklingen kan inte få fortsätta. Men trots att mycket finns att göra är de förslag som levereras av regeringen på vårt område oerhört få, herr talman. Den utvecklingen måste vända. Vi måste ta kontroll över arbetsmarknaden och se till att de företag som sköter sig också klarar av att stanna på marknaden och inte slås ut av de oseriösa.

Vi hörde tidigare i debatten att lågkonjunkturer skulle innebära att oseriösa företag slogs undan till förmån för seriösa, sjysta företag. Risken är att det blir precis tvärtom: När konkurrensen hårdnar och jobben blir färre är det de som tar flest genvägar och utnyttjar människor till lägst löner som stannar kvar och får de uppdrag som finns. Det är inte en utveckling som känns särskilt tilltalande.

(Applåder)

Anf. 251 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Patrik Lundqvist, för ett väldigt bra anförande! Jag håller med om det mesta Patrik Lundqvist säger.

Jag kan bara beklaga att Socialdemokraterna inte var tidigare på bollen när det till exempel gäller statlig arbetsmarknadsprövning. Vi hade ju majoritet för det i riksdagen från 2014 fram till 2022. Då var det ingen som ville diskutera frågan. Sedan satte sig Sverigedemokraterna med regeringspartierna och förhandlade ganska bra. Vi nådde inte hela vägen. Vi hade gärna velat införa en statlig arbetsmarknadsprövning, men det gick inte. Vi hade majoritet i riksdagen tillsammans med Socialdemokraterna två hela mandatperioder, men då valde Socialdemokraterna tyvärr att rösta nej till förslaget. Det är bara att beklaga. Det kunde ha varit på plats för länge sedan.

Ni som lyssnar på den här debatten ska veta – det är väldigt viktigt när man hela tiden hör Socialdemokraterna hacka på Sverigedemokraterna – att Socialdemokraterna inte får förhandla och diskutera med Sverigedemokraterna. Det är viktigt att ha med sig i den här frågan.

I övrigt håller jag med om det mesta Patrik Lundqvist säger, men jag har ändå en fråga till honom när det gäller att motarbeta skuggsamhället och att illegala invandrare utnyttjas av hänsynslösa firmor: Hur ser Patrik Lundqvist och Socialdemokraterna på förslaget om rapporteringsplikt? Det skulle bli ett jättebra verktyg mot skuggsamhället, svart arbetskraft och arbetslivskriminalitet om polisen fick resurser att kunna gå direkt in på en arbetsplats enbart efter ett tips och begära legitimation av människor, en åtgärd de inte haft rätt till hittills.

Anf. 252 PATRIK LUNDQVIST (S) replik:

Herr talman! Den här valsen har vi hört från Magnus tidigare: Vi hade majoritet. Varför gjorde vi inte saker? Faktum är att den här majoriteten kvarstår. Det var ingen annan situation vi hade mellan 2018 och 2022 än den ni har nu, där ni inte nådde hela vägen fram. Det är lätt att hacka på andra och säga saker om vad som skett förr, men då måste man också komma ihåg vilken situation man själv sitter i. Vi vet båda två vad det berodde på då och vad det beror på nu. Det är ingen större skillnad där.

Visst, kom ihåg vad som har gjorts, men kom också ihåg vad som görs nu! Det tycker jag är ganska viktigt att landa i, om man ska landa i en seriös debatt och faktiskt se på vad man själv gör och inte bara vända andra kinden till och tro att samma sak betyder något annat när någon annan gör det.

Vi har båda suttit i förhandlingar med andra partier där resultatet har blivit som det har blivit. Därefter röstar man som man röstar i den här kammaren, eller hur?

Annars kanske vi kan gå framåt med detta. Majoriteten kvarstår ju, eller hur? Vi klarar av att göra detta om det skulle vara så.

Det finns jättebra möjligheter för a-krimcentren att hantera dessa frågor. Jag är inte särskilt insatt i den lagstiftning som Magnus Persson pratar om. Vi får väl se vad det blir när det väl kommer ett förslag. Jag har inga större kommentarer till detta just nu, mer än att när myndigheter som illegala inte har någon kontakt med, eller vill ha någon kontakt med, får ytterligare uppdrag att rapportera in de människorna vet inte jag om det kom-

mer att ge särskilt mycket. Det är i alla fall en fundering jag har, herr talman.

Anf. 253 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag är glad att vi i varje fall har förhandlat bättre på två år än vad Socialdemokraterna lyckades göra på åtta år när det gäller de här frågorna. Vi har fått igenom betydligt mer än vad Socialdemokraterna fick. Jag är alltså ganska nöjd med våra förhandlingar. Helt nöjd är jag inte. Det ska man aldrig vara.

När det gäller kampen mot skuggsamhället och utnyttjandet av illegala invandrare tycker jag att Patrik Lundqvist svävar lite på svaret, herr talman. Vi behöver inte gå längre än till Patrik Lundqvists egen partiledare, som hade en illegal invandrare som städade svart i hennes eget hem, anställd av ett företag som var ganska oseriöst och även var dömt för kriminella handlingar. Det är väl inte ett sådant samhälle vi vill ha? Det är väl det vi ska motarbeta?

När det kan gå så långt att en partiledare för Sveriges största parti har svart städhjälp i sitt hem är det något som inte stämmer. Hade rapporteringsplikten varit på plats hade kanske detta aldrig hänt.

Jag vill ändå ha ett tydligare svar från Patrik Lundqvist här. Hur ser Patrik Lundqvist på förslaget om rapporteringsplikten? Han påstår att han inte är insatt i det. Detta förslag har legat på bordet ganska länge och debatteras väldigt flitigt, både i medierna och i den här kammaren, så han bör veta vad det innehåller.

Anf. 254 PATRIK LUNDQVIST (S) replik:

Herr talman! Då kommer vi tillbaka till grundproblemet. Vi har en höger i denna kammare som vill att enskilda företag ska vara de som bestämmer vem som får ett arbetstillstånd och inte. Det är det som möjliggör för dem att ta hit människor, utnyttja dem och tvinga dem att jobba. Vi fick till exempel i förra veckan läsa om bageriet Bake My Day, där man fick jobba 18-timmarsskift flera månader i sträck med hot som: Om du inte går med på detta åker du ut, för ditt arbetstillstånd bygger på att du har ett jobb här. Det är den ordningen som är grundproblemet.

Vi har naturligtvis också ett problem med att företagare som har misskött sig får fortsätta. Straffen är alldeles för låga. Näringsförbuden är inte tillräckliga. De som låg bakom pensionsbrotten i den så kallade Allrahärvan fick tio års näringsförbud efter att ha stulit människors pensionspengar. Det kan inte vara rimligt. Det är här vi behöver kraftsamla.

Jag är rätt övertygad om att ifall lagarna finns på plats för att döma dem som står för arbetslivskriminaliteten får vi också bort dem. Det måste finnas möjligheter för myndigheter att säga: Nej men stopp nu! De här människorna ska inte driva företag. De är inte där för att de är seriösa och vill göra gott för Sverige. De har andra syften.

Där behöver vi sätta in åtgärderna. Men det är inte det vi ser nu. Regeringen ser till att man inte kan anställa familjemedlemmar med nystartsjobb, samtidigt som kriminella utnyttjar systemet för att anställa sina kompisar i gängen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

§ 13 Ökad kontroll vid utbetalning från den statliga lönegarantin

Prot. 2024/25:49
12 december

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU4
Ökad kontroll vid utbetalning från den statliga lönegarantin (prop.
2024/25:11)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

§ 14 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2024/25:60 Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta

Skrivelse
2024/25:70 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelse-
verksamhet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående
proposition och skrivelse skulle förlängas till och med *fredagen den 17 ja-
nuari 2025*.

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 11 december

2024/25:275 Läget i Syrien

av *Ola Möller* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:276 Framtiden för Ekobrottsmyndigheten

av *Lars Isacsson* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 december

2024/25:566 Jämlika och jämställda livschanser för alla

av *Serkan Köse* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:567 Beslag som drabbar oskyldiga

av *Patrik Lundqvist* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:568 Skillnader i arbetslöshet och självförsörjning mellan inrikes och utrikes födda

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:569 Åtgärder mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:570 Åtgärder för att bekämpa utanförskap

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:571 Rasism inom musikbranschen

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2024/25:572 Den humanitära situationen för barn i Gaza

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:573 Upphandling av eldhandvapen

av *Björn Söder* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:574 Polisens kombattantstatus

av *Katja Nyberg* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:575 Hongkongs roll i kringgående av sanktioner

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:576 Stöd för unga med funktionsnedsättning

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)

2024/25:577 Tidsplan för tillstånd för landbaserade vindkraftsparker

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 11 december

2024/25:526 Olika regler för arbetskraftsinvandring från tredjeland inom EES-området

av *Leif Nysmed* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2024/25:525 Utförsäljning av statliga bolag

av *Linus Sköld* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:528 Sveriges framtida engagemang i Världsbankens utvecklingsfond IDA

av *Martin Ådahl* (C)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:529 Tidsplan för Justitiedepartementets arbete med åtgärder mot vansinneskörningar

av *Rasmus Ling* (MP)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:527 Fler studentbostäder

av *Katarina Luhr* (MP)
till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

2024/25:536 Gränsövergång vid Uddevalla hamn

av *Jonathan Svensson* (S)
till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:531 En lag om pensionärsråd

av *Linnéa Wickman* (S)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:532 Styrmedel för att nå Sveriges klimatmål för 2030 och 2040

av *Joakim Järrebring* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:533 Livskraftig vargstam i Sverige

av *Rebecka Le Moine* (MP)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:534 Ekonomisk kompensation för skydd av skog

av *Rebecka Le Moine* (MP)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:535 Riksarkivet i Östersund

av *Louise Thunström* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrånd (M)

2024/25:542 Evidens för effekt av investeringsstöd

av *Markus Kallifatides* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:537 Problem med gränsöverskridande transaktioner

av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Niklas Wykman (M)

2024/25:538 Försvars- och säkerhetssamarbete med Taiwan

av *Björn Söder* (SD)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:539 Utvecklingsforskning inom biståndet

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:543 Antisemitism på koranskolor i Sverige

av *Björn Söder* (SD)
till kulturminister Parisa Liljestrånd (M)

2024/25:540 Viltanpassning av kraftledningsgator

av *Mikael Larsson* (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:541 Kostnader till följd av förändringar av tandvård för unga vuxna som omfattas av LSS

av *Karin Sundin* (S)

till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

2024/25:546 Norrköpings flygplats som beredskapsflygplats

av *Kadir Kasirga* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2024/25:544 Förbud mot lustgas

av *Yasmine Bladelius* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2024/25:547 Regeringens ansvar i samband med säkerhetsbrister inom Lantmäteriet

av *Denis Begic* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2024/25:549 Nätläkare

av *Karin Rågsjö* (V)

till statsrådet *Acko Ankarberg Johansson* (KD)

2024/25:548 Vilda bär

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 20.49.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 34 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.54,

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.11,

av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 182 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 222 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

REBECCA HEINEMANN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 5 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025	2
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2024/25:UFöU2.....	2
Anf. 1 ARON EMILSSON (SD).....	2
Anf. 2 ALEXANDRA VÖLKER (S).....	4
Anf. 3 ANN-SOFIE ALM (M).....	7
Anf. 4 HANNA GUNNARSSON (V).....	9
Anf. 5 ARON EMILSSON (SD) replik.....	10
Anf. 6 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	11
Anf. 7 ARON EMILSSON (SD) replik.....	11
Anf. 8 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	12
Anf. 9 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	12
Anf. 10 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	13
Anf. 11 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	13
Anf. 12 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	14
Anf. 13 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	14
Anf. 14 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	15
Anf. 15 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	15
Anf. 16 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	15
Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C).....	16
Anf. 18 EMMA BERGINGER (MP)	18
Anf. 19 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	19
Anf. 20 JOAR FORSSELL (L)	21
Anf. 21 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M)	22
Anf. 22 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	24
Anf. 23 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	24
Anf. 24 ALEXANDRA VÖLKER (S) replik.....	25
Anf. 25 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	25
Anf. 26 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	25
Anf. 27 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	26
Anf. 28 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	26
Anf. 29 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	27
Anf. 30 EMMA BERGINGER (MP) replik	27
Anf. 31 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	27
Anf. 32 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	28

Anf. 33 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) replik.....	28
Anf. 34 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	29
Anf. 35 HANNA GUNNARSSON (V) replik	30
Anf. 36 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	31
Anf. 37 HANNA GUNNARSSON (V) replik	31
Anf. 38 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	32
Anf. 39 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	32
Anf. 40 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	33
Anf. 41 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	33
Anf. 42 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	33
Anf. 43 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	33
(Beslut fattades under § 9.)	34
§ 6 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	35
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU2	35
Anf. 44 STAFFAN EKLÖF (SD)	35
Anf. 45 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	37
Anf. 46 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	37
Anf. 47 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	38
Anf. 48 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	38
Anf. 49 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	39
Anf. 50 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	39
Anf. 51 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	40
Anf. 52 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	40
Anf. 53 EMMA NOHRÉN (MP)	41
Anf. 54 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	43
Anf. 55 EMMA NOHRÉN (MP) replik	43
Anf. 56 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	43
Anf. 57 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	44
Anf. 58 JOHN WIDEGREN (M).....	44
Anf. 59 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	46
Anf. 60 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	47
Anf. 61 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	47
Anf. 62 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	48
Anf. 63 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	48
Anf. 64 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	50
Anf. 65 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	51
Anf. 66 JOHN WIDEGREN (M) replik.....	52
Anf. 67 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	52
Anf. 68 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	53
Anf. 69 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	54
Anf. 70 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	55
Anf. 71 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	56
Anf. 72 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	56
Anf. 73 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	57
Anf. 74 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	57
Anf. 75 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	58
Anf. 76 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	58
(forts. § 10).....	58
Ajournering.....	59

Återupptaget sammanträde	59	Prot. 2024/25:49
§ 7 Frågestund	59	12 december
Anf. 77 TREDJE VICE TALMANNEN	59	
<i>Elpriserna</i>	59	
Anf. 78 FREDRIK OLOVSSON (S).....	59	
Anf. 79 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	59	
Anf. 80 FREDRIK OLOVSSON (S).....	60	
Anf. 81 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	60	
<i>Biståndet till Somalia</i>	60	
Anf. 82 LUDVIG ASPLING (SD).....	60	
Anf. 83 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	60	
Anf. 84 LUDVIG ASPLING (SD).....	61	
Anf. 85 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	61	
<i>Orsaken till de höga elpriserna</i>	61	
Anf. 86 BIRGER LAHTI (V).....	61	
Anf. 87 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	61	
Anf. 88 BIRGER LAHTI (V).....	62	
Anf. 89 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	62	
<i>Överenskommelse om transportinfrastruktur</i>	62	
Anf. 90 ULRIKA HEIE (C)	62	
Anf. 91 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	62	
Anf. 92 ULRIKA HEIE (C)	63	
Anf. 93 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	63	
<i>Norrbotniabanan</i>	63	
Anf. 94 NILS SEYE LARSEN (MP)	63	
Anf. 95 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	64	
Anf. 96 NILS SEYE LARSEN (MP)	64	
Anf. 97 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	64	
<i>Exporten av utsläppsminskande teknik</i>	64	
Anf. 98 HELENA STORCKENFELDT (M)	64	
Anf. 99 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	64	
Anf. 100 HELENA STORCKENFELDT (M)	65	
Anf. 101 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M)	65	
<i>Förändring av elsystemet</i>	65	
Anf. 102 MAGNUS JACOBSSON (KD)	65	
Anf. 103 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	65	
Anf. 104 MAGNUS JACOBSSON (KD)	66	
Anf. 105 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD)	66	
<i>Trafikverkets kostnadskontroll</i>	66	
Anf. 106 HELENA GELLERMAN (L)	66	
Anf. 107 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	66	
Anf. 108 HELENA GELLERMAN (L)	67	
Anf. 109 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	67	
<i>Skiftande elpriser i landet</i>	67	

Anf. 110 MONICA HAIDER (S).....	67
Anf. 111 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	68
<i>Bistånd och återvändande</i>	68
Anf. 112 ANGELIKA BENGTSSON (SD).....	68
Anf. 113 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	68
<i>Effekterna av försvarets förenklade miljöprocesser</i>	69
Anf. 114 HANNA GUNNARSSON (V).....	69
Anf. 115 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	69
<i>Havsbaserad vindkraft och sänkt skatt på el</i>	69
Anf. 116 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	69
Anf. 117 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	70
<i>PFAS i dricksvatten</i>	70
Anf. 118 KATARINA LUHR (MP).....	70
Anf. 119 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	71
<i>Militära transporter över Öresund</i>	71
Anf. 120 MATS SANDER (M).....	71
Anf. 121 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	71
<i>Säkerhetskrav på produkter från kinesiska plattformsföretag</i>	72
Anf. 122 LILI ANDRÉ (KD).....	72
Anf. 123 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	72
<i>Statligt stöd till bostadsbyggande</i>	72
Anf. 124 MARKUS KALLIFATIDES (S).....	72
Anf. 125 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	72
<i>Försvarsmaktens personalförsörjning</i>	73
Anf. 126 GÖRAN HARGESTAM (SD).....	73
Anf. 127 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	73
<i>Den globala koalitionen mot IS</i>	74
Anf. 128 HÅKAN SVENNELING (V).....	74
Anf. 129 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	74
<i>Trafikverkets organisation</i>	74
Anf. 130 ANDERS KARLSSON (C).....	74
Anf. 131 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	74
<i>Ett elpristak</i>	75
Anf. 132 LINUS LAKSO (MP).....	75
Anf. 133 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	75
<i>Inrikesflygets förutsättningar</i>	75
Anf. 134 MARIA STOCKHAUS (M).....	75
Anf. 135 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD).....	76
<i>Stöd till Syriens minoriteter</i>	76
Anf. 136 YUSUF AYDIN (KD).....	76
Anf. 137 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	76
<i>Nato och flygflottiljen i Ronneby</i>	77
Anf. 138 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	77
Anf. 139 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	77
<i>Ett svenskt kustartilleri</i>	77
Anf. 140 BJÖRN TIDLAND (SD).....	77
Anf. 141 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	78

<i>Orsakerna till de höga elnätskostnaderna</i>	78	Prot. 2024/25:49
Anf. 142 JACOB RISBERG (MP).....	78	12 december
Anf. 143 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	78	
<i>Sveriges indopacifiska strategi</i>	79	
Anf. 144 JÖRGEN BERGLUND (M).....	79	
Anf. 145 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	79	
<i>Det svenska biståndet</i>	79	
Anf. 146 OLLE THORELL (S).....	79	
Anf. 147 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	79	
<i>Bistånd till palestinska organisationer</i>	80	
Anf. 148 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	80	
Anf. 149 Statsrådet BENJAMIN DOUSA (M).....	80	
<i>Försvarsmateriel till Ukraina</i>	81	
Anf. 150 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	81	
Anf. 151 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	81	
Ajournering	81	
Återupptaget sammanträde	81	
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 december	82	
TU5 Infrastrukturfrågor.....	82	
UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	83	
§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	83	
UFöU2 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2025.....	83	
§ 10 (forts. från § 6) Areella näringar, landsbygd och livsmedel (forts. MJU2)	84	
Anf. 152 KAJSA FREDHOLM (V).....	84	
Anf. 153 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	86	
Anf. 154 KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	87	
Anf. 155 STAFFAN EKLÖF (SD) replik.....	87	
Anf. 156 KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	88	
Anf. 157 HELENA LINDAHL (C).....	88	
Anf. 158 KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	91	
Anf. 159 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	91	
Anf. 160 HELENA LINDAHL (C) replik.....	91	
Anf. 161 KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	92	
Anf. 162 HELENA LINDAHL (C) replik.....	92	
(Beslut skulle fattas den 17 december.).....	93	
§ 11 Energi	93	
Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU3.....	93	
Anf. 163 JESSICA STEGRUD (SD).....	93	
Anf. 164 BIRGER LAHTI (V) replik.....	95	
Anf. 165 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	96	
Anf. 166 BIRGER LAHTI (V) replik.....	96	
Anf. 167 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	97	
Anf. 168 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	97	
Anf. 169 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	98	
Anf. 170 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	98	
Anf. 171 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	99	

Anf. 172	FREDRIK OLOVSSON (S)	100
Anf. 173	CAMILLA BRODIN (KD) replik	102
Anf. 174	FREDRIK OLOVSSON (S) replik	102
Anf. 175	CAMILLA BRODIN (KD) replik	103
Anf. 176	FREDRIK OLOVSSON (S) replik	103
Anf. 177	BIRGER LAHTI (V) replik	103
Anf. 178	FREDRIK OLOVSSON (S) replik	104
Anf. 179	BIRGER LAHTI (V) replik	104
Anf. 180	FREDRIK OLOVSSON (S) replik	105
Anf. 181	JESSICA STEGRUD (SD) replik	105
Anf. 182	FREDRIK OLOVSSON (S) replik	106
Anf. 183	JESSICA STEGRUD (SD) replik	106
Anf. 184	FREDRIK OLOVSSON (S) replik	107
Anf. 185	BIRGER LAHTI (V)	107
Anf. 186	JESSICA STEGRUD (SD) replik	109
Anf. 187	BIRGER LAHTI (V) replik	110
Anf. 188	JESSICA STEGRUD (SD) replik	110
Anf. 189	BIRGER LAHTI (V) replik	111
Anf. 190	CAMILLA BRODIN (KD)	111
Anf. 191	BIRGER LAHTI (V) replik	113
Anf. 192	CAMILLA BRODIN (KD) replik	113
Anf. 193	BIRGER LAHTI (V) replik	114
Anf. 194	CAMILLA BRODIN (KD) replik	114
Anf. 195	TREDJE VICE TALMANNEN	115
Anf. 196	LINUS LAKSO (MP) replik	115
Anf. 197	CAMILLA BRODIN (KD) replik	115
Anf. 198	LINUS LAKSO (MP) replik	116
Anf. 199	CAMILLA BRODIN (KD) replik	116
Anf. 200	RICKARD NORDIN (C)	117
Anf. 201	BIRGER LAHTI (V) replik	120
Anf. 202	RICKARD NORDIN (C) replik	120
Anf. 203	BIRGER LAHTI (V) replik	120
Anf. 204	RICKARD NORDIN (C) replik	121
Anf. 205	LOUISE EKLUND (L)	121
Anf. 206	BIRGER LAHTI (V) replik	123
Anf. 207	LOUISE EKLUND (L) replik	123
Anf. 208	BIRGER LAHTI (V) replik	123
Anf. 209	LOUISE EKLUND (L) replik	124
Anf. 210	LINUS LAKSO (MP)	124
Anf. 211	BIRGER LAHTI (V) replik	127
Anf. 212	LINUS LAKSO (MP) replik	127
Anf. 213	BIRGER LAHTI (V) replik	128
Anf. 214	LINUS LAKSO (MP) replik	128
Anf. 215	JOSEF FRANSSON (SD)	128
Anf. 216	MATS GREEN (M)	130
	(Beslut skulle fattas den 17 december.)	131
§ 12	Arbetsmarknad och arbetsliv	131
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU2	131
Anf. 217	MAGNUS PERSSON (SD)	131
Anf. 218	ARDALAN SHEKARABI (S) replik	133
Anf. 219	MAGNUS PERSSON (SD) replik	134

Anf. 220	ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	134
Anf. 221	MAGNUS PERSSON (SD) replik	135
Anf. 222	ARDALAN SHEKARABI (S).....	135
Anf. 223	MAGNUS PERSSON (SD) replik	137
Anf. 224	ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	137
Anf. 225	MAGNUS PERSSON (SD) replik	138
Anf. 226	ARDALAN SHEKARABI (S) replik.....	139
Anf. 227	SAILA QUICKLUND (M)	139
Anf. 228	CICZIE WEIDBY (V) replik	141
Anf. 229	SAILA QUICKLUND (M) replik	142
Anf. 230	CICZIE WEIDBY (V) replik	142
Anf. 231	SAILA QUICKLUND (M) replik	143
Anf. 232	LEILA ALI ELMI (MP) replik	143
Anf. 233	SAILA QUICKLUND (M) replik	143
Anf. 234	LEILA ALI ELMI (MP) replik	144
Anf. 235	SAILA QUICKLUND (M) replik	144
Anf. 236	CICZIE WEIDBY (V).....	145
Anf. 237	CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	147
Anf. 238	JONNY CATO (C).....	148
Anf. 239	MAGNUS PERSSON (SD) replik	150
Anf. 240	JONNY CATO (C) replik	150
Anf. 241	MAGNUS PERSSON (SD) replik	150
Anf. 242	JONNY CATO (C) replik	151
Anf. 243	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	151
Anf. 244	LEILA ALI ELMI (MP) replik	153
Anf. 245	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	154
Anf. 246	LEILA ALI ELMI (MP) replik	154
Anf. 247	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	154
Anf. 248	LEILA ALI ELMI (MP).....	155
Anf. 249	JOHANNA HARALDSSON (S)	157
Anf. 250	PATRIK LUNDQVIST (S).....	159
Anf. 251	MAGNUS PERSSON (SD) replik	161
Anf. 252	PATRIK LUNDQVIST (S) replik.....	161
Anf. 253	MAGNUS PERSSON (SD) replik	162
Anf. 254	PATRIK LUNDQVIST (S) replik.....	162
	(Beslut skulle fattas den 17 december.).....	162
§ 13	Ökad kontroll vid utbetalning från den statliga lönegarantin.....	163
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2024/25:AU4.....	163
	(Beslut skulle fattas den 17 december.).....	163
§ 14	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	163
§ 15	Anmälan om interpellationer.....	163
§ 16	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	163
§ 17	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	164
§ 18	Kammaren åtskildes kl. 20.49.....	166